

NORSK ARBEIDSMANDS-
FORBUND

BERETNING
OM
VIRKSOMHETEN 1908—1910

UTARBEIDET AV
RICH. HANSEN OG GUNNAR SETHIL

KRISTIANIA 1911 — ARBEIDERNES AKTIETRYKKERI

Arbeiderbevegelsens
Arkiv
og
Bibliotek

331.81(481)2

A-17b

IX

BERETNING

Forbundet om

OM

NORSK ARBEIDSMANDSFORBUNDS

VIRKSOMHET I AARET 1908

BERETNING

NORSK ARBEIDSMANDSFORBUND

VIRKSOMHET I AARET 1908

331.81(481)2

Ar 176

lx

Forbundets utvikling.

Ved utgangen av 1907 hadde forbundet 20,650 medlemmer i 262 avdelinger. Ved utgangen av 1908 var medlemsantallet steget til 25,275 fordelt paa 298 avdelinger.

I aarets løp er oppløst eller nedlagt 63 og opprettet 99 avdelinger. Aarsaken til at saa mange avdelinger er nedlagt er hovedsagelig at arbeidet ved vei-, jernbane- og kraftanlæg er bleven færdig, hvorfor arbeiderne har maattet reise til andre arbeidsfelter.

Agitationen.

Til agitationen er i aarets løp medgaaet kr. 10,206.95. Til længere sammenhengende agitationsreiser har været benyttet H. Berntsen, A. Kalvaa, O. Sæbø, Alb. Eberhardsen, Joh.s Bergersen og Rich. Fineide. Foruten disse har forbundets funktionærer og enkelte andre i stor utstrækning været benyttet til leilighetsvis agitation. Til de stedlige styrer i forskjellige byer og landdistrikter er bevilget større eller mindre beløb tilsammen kr. 1,663.00, som av styreverne er anvendt til stedlig agitation.

Forbundets hovedstyre

bestod ved aarets begyndelse av følgende:

Forretningsutvalget:

Rich. Hansen, formand.
Kr. Torres, kasserer.
Gunnar Sethil, sekretær.
Joh. Karlgren, do.
I. Bjerkmann.
P. Fjeld.

Utenbys styremedlemmer:

Joh. Gudmundsen.
J. K. Sundt.
Lars Tørrer.
A. Kalvaa.
Alb. Eberhardsen.
Karl Lundgren.
Andr. Føreland.

Paa forbundets landsmøte i august 1908 fik hovedstyret følgende sammensætning:

Forretningsutvalget:

Rich. Hansen, formand.
Kr. Tørres, kasserer.
Gunnar Sethil, næstformand.
P. Fjeld.
H. E. Engebretsen.
Bernhard Eriksen.
Anna Pleym.

Utenbys styremedlemmer:

O. K. Sundt.
Lars Tørres.
A. Kalvaa.
Oluf Amundsen.
Th.s Weber.
A. Helland.
Joh.s Bergersen.
Joh. Gudmundsen.
Joh. L. Andersen.

Forretningsutvalget har i 1808 avholdt 52 møter, hvor 951 saker har været behandlet. Hovedstyret har i samme tidsrum avholdt 3 møter, nemlig det ordinære aarsmøte fra 16. til 20. april og to ekstraordinære, hvilke avholdtes 31. juli og 11. august.

Til forbundets hovedkontor er inkommet 4425 almindelige breve og 2862 bankobreve. Desuten er indbetalt paa kontoret 1173 beløp. Ialt er for indbetalte beløp utskrevet 4035 kvitteringer.

Fra kontoret er i aarets løp avsendt 6080 almindelige breve og 682 banko- og værdibreve samt 3246 pakker og tryksaksforsendelser. Av forbundets fagblad, „Arbeidsmanden“ er utkommet 9 numre, derav 2 dobbeltnumre.

Oplaget har gjennomsnittlig været 25,000.

Til samtlige avdelinger er omsendt 8 rundskrivelser, samt endel cirkulærer til enkelte grupper inden forbundet.

Som følge av de store og langvarige konflikter, saavel inden forbundet som landsorganisationen, har forretningsutvalget i aarets løp maattet utligne ialt 15 ukers ekstrakontingent a 50 øre pr. medlem.

Av hensyn hertil og fordi administrationskassen gav et betydelig overskud besluttede hovestyret ved avstemning at sløife den i tidligere aar utlignede og ogsaa i 1908 budgetterede ekstrakontingent til agitation.

Forbundets landsmøte.

Forbundets 9. landsmøte avholdtes i Kristiania fra 2. til 10. august. Der var fremmødt 274 repræsentanter fra 194 avdelinger, det samlede hovedstyre samt repræsentanter for Arbeidernes faglige lands-

organisation, Det norske arbeiderparti, Dansk arbeidsmandsforbund og Svensk grov- og fabrikarbeiderforbund, ialt 292 repræsentanter.

Angaaende landsmøtets forhandlinger henvises til den tidligere omsendte protokol.

Repræsentation.

Forbundet har i aarets løp været repræsenteret paa 2 utenlandske kongresser, nemlig paa den skandinaviske transportarbeiderkongres, der avholdtes i Helsingborg 27. og 28. januar og paa Dansk arbeidsmandsforbunds 7. kongres den 14. august.

Ved den førstnævnte repræsenteredes forbundet av Rich. Hansen og ved den sidste av Kr. Tørres og Rich. Hansen.

Den skandinaviske gjensidighetskomite har i aarets løp avholdt et møte i Kjøbenhavn, umiddelbart efter det danske forbunds kongres. Tilstede ved denne var Kr. Tørres fra vort forbund.

Som forbundets repræsentanter i landsorganisationens hovedstyre har fungeret: Kr. Tørres, J. Karlgren, Martin Horgen, I. Bjerkmann og P. Fjeld. Som kongresvalgte medlemmer av sekretariatet: Gunnar Sethil og Rich. Hansen.

Sykekassen.

I det forløpne aar har kassens virksomhet vokset betydelig. Den er blit en fast institution, der mer og mer faar tilslutning fra avdelingerne, og medlemsantallet er i stadig vækst.

I aarets løp er indmeldt 1549 medlemmer, i understøttelse er utbetalt kr. 15,399.50, disse tal illustrerer paa en tydelig maate den nytte sykekassen har været for sine medlemmer.

Sykekassens samlede indtægter utgjorde kr. 19,986.11, utgifterne kr. 17,393.20, kassebeholdningen pr. 31. december kr. 2592.91. Dette er en tilbakegang i beholdningen av 1487.36. Den 1. januar 1908 var der kr. 4,070.27 i kassen. Denne tilbakegang er foraarsaget ved den forholdsvis store sykighetsprocent som dette aar viser. Dertil kom, at refusion til forbundet for bestyrerens løn for 1907 først betaltes iaar. Trækkes disse beløp, kr. 500.00 ifra, blir tilbakegangen kr. 987.36. Kontingenten viser ogsaa at være noget liten i forhold til understøttelsen.

Til sykekassen er inkommet 978 breve og pengeforsendelser, der er utsendt 1058 breve, 329 banko- og postanvisninger, 643 tryksaksforsendelser og 32 pakker.

I forbindelse med forbundets landsmøte holdtes generalforsamling i sykekassen. Av landsmøtets repræsentanter var ca. 60 medlemmer av kassen. Disse var i henhold til lovene sammenkaldt til møter for at behandle de forskjellige saker vedrørende kassen. Der var saavel fra avdelingerne som av medlemmerne fremsat forslag til forandringer i lovene, likeledes forelaa beretning og regnskap, der godkjendtes enstemmig. Til at gjennomgaa de forskjellige forslag til lovforandringer nedsattes en komite, bestaaende av P. Lervold, Schølberg, A. Juell, H. Eriksen og A. Nilsen. Efter komiteens forslag vedtoges der endel

forandringer i lovene. De viktigste av disse er: Indskrivningspengene forhøiedes fra 50 øre til 1 krone. Ukekontingenten forhøiedes fra 15 øre til 20 øre, og understøttelsen forhøiedes fra 1.50 pr. dag til kr. 2.00, der utbetales for 6 dage i uken.

Generalforsamlingen antok, at med disse forandringer vil sykekassen faa øket tilslutning og derved bli til større nytte for flere, like- som utsigterne til at faa en sykekasse omfattende samtlige forbundets medlemmer derved vilde betydelig lettes.

Som bestyrer for sykekassen ansattes, efter generalforsamlingens innstilling, A. Juell, der i de næst forutgaaende maaneder av forretningsutvalget var konstitueret som saadan.

Lønsbevægelser og konflikter.

Det som i særlig grad har lagt beslag paa forbundets funktionær- rer i 1908 er lønsbevægelsen. Som det av regnskaperne vil fremgaa, er der til konflikter medgaaet ganske betydelige beløp, men saa er der ogsaa for en masse av vore medlemmer opnaaet forbedringer, der til- sammen kan regnes i millioner.

Ialt har lønsbevægelsen omfattet 10,350 arbeidere. Forbundet har i aarets løp 3 gange været truet med lockout fra Arbeidsgiverforeningen.

Den første gang var ved aarets begyndelse, da der i anledning streiken ved Foldals værk truedes med lockout ved samtlige bergværk. Forbundets forretningsutvalg fandt det dengang av flere hensyn klokest at undgaa lockouten, hvilket det hadde saa meget lettere for, som Arbeidsgiverforeningen, samtidig med at de fremsatte trudslen, ogsaa tilbød en gjennomgaaende forhøielse av mindstelønssatserne.

I begyndelsen av november truedes atter med lockout. Denne gang ved samtlige sakbruk og høvlerier. Foranledningen var den ved Wilhelm Jordans fabrikk paagaaende streik, hvori deltok 34 mand.

Det var forholdsvis let for arbeidsgiverne at lave istand en lockout inden denne branche den tid paa aaret, da allerede flere bruk var standset eller dreves med indskrænket drift, paa grund av de daarlig konjunkturer.

Paa den anden side vilde der for forbundet være meget litet at vinde ved at ta den lockout, eftersom den løpende konflikt bare angik nogle faa mand og striden i grunden angik bagateller. Som følge herav svarte forretningsutvalget, at de med visse forbehold gik med paa arbeidsgivernes forslag.

Ikke før var dette ordnet før arbeidsgiverforeningen kjørte op med en ny lockout-trussel. Nu var det cellulosearbeiderne, som skulde holde for, og hensigten var at tvinge forbundet til at vedta det av arbeidsgiverne fremsatte forslag til tarifer for Katfos, Hurum og Totens cellulosefabriker.

Denne manøvre fik arbeidsgiverne imidlertid ikke nogen glæde av, idet forbundet mottok utfordringen, hvorfor de atter maatte indlate sig paa forhandling for at faa en ordning istand.

Det er imidlertid ikke bare i de foran omtalte tilfælder, at ar-

beidsgiverne har vist sig kamplystne. Tvertimot har de under hver eneste konflikt indtat en steil og avvisende holdning og motsat sig til det yderste enhver indrømmelse av lønsforbedring.

Denne deres holdning har jo ogsaa i ikke ringe grad været be- tinget av de nedadgaaende konjunkturer i det sidste aar.

Naar forbundet allikevel har formaaet i saa stor utstrækning at opnaa lønsforbedringer og avværge lønsnedslag, saa er det fordi vi tidligere har git arbeidsgiverne saa mange beviser paa vor kampvne og mønsterværdige ledelse av konflikterne.

Idet vi i det efterfølgende indtar en sammentrængt redegjørelse for de i aarets løp gjennomførte lønskrav og konflikter, vil vi si en tak til hver især for den støtte og bistand, som har været ydet for- retningsutvalget under de mange vanskelige situationer lønskampene har medført.

Grubekonfliktens avslutning.

I forrige beretning omtaltes streiken ved Foldals værk og de i december 1907 paabegyndte forhandlinger angaaende streikens avslut- ning og opprettelse av overenskomst for Foldals, Merakers og Killing- dals gruber. Beretningen avsluttedes med at forhandlingerne var utsat til 4. januar 1908 for at arbeiderne ved de 3 gruber kunde faa anled- ning til at gjøre sig bekjent med arbeidsgivernes sidste tilbud.

Til den 4. januar var meddelelse om resultatet av behandlingen av arbeidsgivernes tilbud indløpet fra Foldals og Killingdals gruber. Fra Meraker var derimot kommet meddelelse om, at juleferien hadde be- virket, at møte ikke hadde kunnet avholdes. Forbundet sendte derfor arbeidsgiverforeningen en skrivelse med anmodning om at forhandlin- gerne blev utsat til ogsaa Merakers arbeidere hadde faaet behandlet saken.

Svar indløp, at forhandlingerne utsattes til den 8. januar, men gik da ogsaa ut fra, at endelig svar vilde foreligge. Den 8. kom ogsaa meddelelse fra Meraker angaaende behandlingen av forslaget og om aftenen avsendtes følgende skrivelse:

Til
Norsk arbeidsgiverforening!

Mottat centralstyrets skrivelse av 6. ds. hvori anmodes om endelig svar inden iaften paa avstemningen over arbeidsgivernes sidste tilbud under forhandlingerne for bergværkerne.

Vi har nu mottat svar paa resultatet av behandlingen fra alle 3 foreninger. Ingen av foreningerne har fundet at kunne gaa helt med paa arbeidsgivernes tilbud, men foreslaar en del forandringer. I hen- hold til beslutningen at forhandlingerne gjenoptages efterat arbeiderne ved de 3 gruber har faaet anledning til at gjøre sig bekjent med arbeidsgivernes tilbud, gaar vi ut fra at forhandlingerne igjen kan optages.

Imøtesende deres ærede svar tegner

ærbødigst
pr. Norsk arbeidsmandsforbund
Gunnar Sethil.

Forbundets formand var da i Drammen for at ordne med de derværende konflikter; men det var ikke mulig at faa utsat forhandlingerne længere end til den følgende dag og forutsætningen var at de samme forhandlere som før jul skulde delta. Rich. Hansen maatte derfor reise tilbake fra Drammen og den 9. om aftenen avholdtes forhandlingsmøte, hvor der fra forbundets forhandlere blev redegjort for foreningernes stilling til forslagene. I det væsentligste henholdt de sig til forbundets forhandleres forslag. Enkelte indrømmelser var dog gjort.

Arbeidsgiverne gjorde derimot under disse forhandlinger ingen- somhelst indrømmelser, og dagen derpaa blev forhandlingerne avsluttet uten at enighet var opnaact.

Fra arbeidsgivernes side møtte denne gang formanden, verkseier Amundsen og boktrykker Grøndahl og for forbundet i det første møte Rich. Hansen og Gunnar Sethil og i det andet Tørres og Sethil.

Mandag den 13. holdt arbeidsgiverforeningens centralstyre møte og samme dag mottok forbundet følgende skrivelse:

Til

Norsk arbeidsmandsforbund!

Herved meddeles, at centralstyret for at faa en løsning av spørsmålet om grubetariferne og en avslutning av den av arbeidsmandsforbundet iværksatte streik ved Foldals gruber, har besluttet efter konference med gruberne at fremsætte følgende endelige tilbud:

Det forslag, som av centralstyrets forhandlere, d'hr. boktrykker C. Grøndahl og fabrikeier B. Brønne, er fremsat i møte den 19. decbr. 1907 vedtages uforandret i sin helhet, dog med saadan ændring:

I. Mindstelønssatserne (i § 13).

a. For *Foldal og Meraker gruber*:

Mineringsarbeide	30	øre pr. time.
Borhøvsnig	40	- - -
Opslagere	27	- - -

Grubeforbygning:

Nybegyndere de første 6 maaneder	30	- - -
De følgende 6 maaneder	35	- - -
Fuldt utlærte og dygtige folk	40	- - -
Scheidung	27 ¹ / ₂	- - -
Fordring, stenslagning og lastning	27 ¹ / ₂	- - -
Tagrenskning utenfor løpende akkord	50	- - -
Reparation av skinnegangen o. lign.	35	- - -
Taugbanearbeidere	27 ¹ / ₂	- - -
Sjau og diverse arbeide i dagen	27 ¹ / ₂	- - -

b. For *Killingdal gruber* gjennomgaaende 10 pct. lavere satser.

c. For *Meraker gruber* forbliver boligforholdene uforandrede.

II. *Foldals gruber* indtager under forøvrig lige forhold de streikende arbeidere, efterhvert som verket har bruk for dem.

Den av arbeidsmandsforbundets forhandlere i det avsluttende møte den 9. januar d. a. opstillede nye kravpost angaaende mindsteløn for

tømmermænd og snekkere kan ikke medtages i tariffen, da den tidligere ikke har været nævnt og saaledes ikke drøftet under forhandlingerne.

Det ærede forbunds bestemte svar paa, hvorvidt ovenstaaende tilbud vedtages, maa være centralstyret ihænde inden imorgen — tirsdag den 14. ds. — kl. 10 formiddag.

Ifald skriftlig vedtagelse av nærværende tilbud inden denne tid ikke er mottat, har centralstyret besluttet, at arbeidsmandsforbundets medlemmer skal opsiges inden onsdag den 15. ds. ved alle de gruber, som er indmeldt i Norsk arbeidsgiverforening.

Man finder tillige at gjøre opmærksom paa, at ifald centralstyrets tilbud ikke mottages, og arbeidsstansning herved fremtvinges, bortfalder ogsaa ovenfor fremsatte tilbud.

Ærbødigst

Norsk arbeidsgiverforenings centralstyre

Axel Amundsen.

Axel Krefting.

Til sammenligning hitsættes mindstelønssatserne i Grøndahl og Brønnes oprindelige forslag:

For mineringsarbeide	mindsteløn	27 ¹ / ₂ øre pr. time.
- borhøvsnig	—	40 - - -
- opslagere	—	24 - - -

Grubeforbygning:

- nybegyndere de første 6 maaneder	—	25 - - -
- de følgende 6 maaneder	—	30 - - -
- fuldt utlærte folk	—	35 - - -
- scheidung	—	25 - - -
- fordring, stenslagning og lastning	—	25 - - -
- tagrenskning utenfor løpende akkord	—	50 - - -
- reparation ved skinnegangen o. lign.	—	35 - - -
- taugbanearbeidere	—	25 - - -
- sjau og diverse arbeide i dagen	—	25 - - -

Forretningsutvalget behandlede samme aften arbeidsgivernes endelige tilbud. Under forhandlingerne var der av og til fremkommet forblommede trudsler om lockout, saa man vidste paa forhaand det vilde komme.

Arbeidsgiverne regnet vel med, at et vinterfelttog i denne branche vilde være gunstig for dem.

Andre omstændigheter spillede ogsaa ind, og da ikke mindst den bedrøvelige kjendsgjærning, at Foldals gruber var fuldt besat med streikebrytere. Saalange man skal være nødt til at regne med den omstændighet, at der findes saa usle klassefæller at de ikke betænker sig paa at falde sine kamerater i ryggen, er det ikke godt at opnaa gunstige resultater for arbeiderne.

Efter den sidste forhøielse, som arbeidsgiverne gjorde blev dog allikevel satserne nogenlunde antagelige og naar alt skulde tages med i betragtning fandt forretningsutvalget at kunne gaa med paa tilbudet og sendte derpaa følgende skrivelse:

Norsk arbeidsgiverforening,

Rosenkrantzgaten 7.

Deres ærede av 13. ds. behandledes paa vort ordinære forretningsutvalgsmøte igaar.

Centralstyrets sidste, ændrede tilbud godkjendtes, og besluttedes blokaden hævet fra idag av.

Forretningsutvalget forutsætter dog, at centralstyrets tilbud I. punkt c. ogsaa gjøres anvendelig for Killingdals grubers vedkommende. Likeledes gaar vi ut fra, at forholdene forøvrig, hvad angaar arbeidstid, lønningsdage m. v. ved sidstnævnte gruber blir som før, eftersom der ikke fra nogen av parterne er reist krav paa nogen forandring heri.

Ærbødigst

pr. Norsk arbeidsmandsforbund

Rich. Hansen.

For at redegjøre for stillingen og hvad der var passeret under forhandlingerne reiste Karlgren til Foldalen og Sethil til Killingdal og Meraker. Ved samtlige steder havde man ventet sig mere av forhandlingerne og i Foldalen var isærdeleshet sterk opposition, fordi ikke alle fik komme ind igjen med det samme, men naar man saa saken i hele sin bredde, saa blev forbundets avgjørelse ved alle 3 gruber godkjendt.

Ved avslutningen blev størstedelen av de streikende ved Foldalen indtaget og skjønt endel maatte reise derfra fordi de ikke kunde gaa der og vente længere, saa vidste det sig, at streikebryterne lidt efter hvert forsvandt og blev erstattet med organiserte arbeidere.

Som før meddelt var der i forbundets skrivelse, da arbeidsgivernes tilbud blev antaget gjort endel forbehold angaaende Killingdals grube, hvor forskjellige forholde fra før ønskedes bibeholdt, saaledes 50 timers ukentlig arbeidstid, fri bolig, lys og brænde etc. I betragtning herav var ogsaa mindstelønssatserne sat 10 procent lavere end ved Foldals og Merakers gruber. Da tariffene skulde endelig opsættes, opstod der uenighet angaaende Killingdalstariffen, spesielt angaaende anfarings-tiden og overtidsberegningen, hvorfor det blev nødvendig at faa en særskilt forhandling med Bergværkernes fagsammenslutning. Denne avholdtes i Trondhjem, hvor for Bergværkernes fagsammenslutning mødte direktør Knudsen, Sulitjelma og direktør Getz, Røros. For Norsk arbeidsgiverforening Aksel Krefting og for Killingdals gruber Longmore. For Norsk arbeidsmandsforbund Gunnar Sethil og for Aalens grubearbeiderforening Peder H. Reitan. Sluttelig enedes man om fastsættelsen av 50 timers ukentlig arbeidstid, inklusive anfarings-tiden. Skifteinddelingen blev fastsat med 10 timer de 4 dage i uken og 5 timer mandag og lørdag samt at der kan gives anledning til at indarbeide lørdagsskiftet før i uken, saa hele lørdagen kan bli fridag. Videre fastsættes i tarifen, at arbeiderne skal ha fri bolig, lys og brænde.

Drammenselvns papirfabriker.

Fra 16.—21. januar førtes forhandlinger om tarif. For arbeidsgiverforeningen mødte ingeniørerne Swendsen og Sverdrup og for forbundet Bjerkmann og Lundgren. For foreningen mødte Hans Bakken og Hans Tandberg.

Sluttelig enedes man om et tarifforslag med ikke uvæsentlige forholdelser i lønssatserne, baade for akkord- og dagarbeide.

Mindstelønnen for dagarbeidere over 19 aar sattes til 3 kroner pr. dag. Hvor der for en tid arbeides regelmæssig nat- og dagarbeide betales efter kr. 3.30 pr. skift.

Som almindelige bestemmelser vedtoges de samme som for træsliberierne, dog med enkelte ændringer.

Overenskomsten gjælder til 1. marts 1911.

Askim.

Arbeiderne ved Glommens træsliberi hadde i længere tid været overlegent behandlet av brukets to formænd, der bl. a. hadde indført et system, som i flere aar har været praktiseret og som i like grad har været til skade for fabrikkens indehavere som for arbeiderne.

Dette system bestod deri, at de la tilside endel træmasseballer, naar produktionen var høi, for at kunne lægge til, naar den var lav. Til dette øiemed hadde de altid endel baller liggende uskrevet, de saakaldte „lureballer“, med hvilke de regulerte produktionen, saa arbeidsgiveren altid fik indtrykket av, at fabriken gik jevnt.

Pakkerne, som hadde med at føre bok over produktionen for hvert skift, fik derfor ordre til at skrive et vist bestemt antal baller for skiftet, hvad enten det gik meget eller litet.

I november var der imidlertid 2 pakkere, som hadde mot nok til at trodse dette paabud og begyndte at skrive det virkelige antal; men for dette blev de av formanden paa skiftet belønnet med avsked.

Pakkerne gik imidlertid til fabrikkens indehavere Lilloe og Smidt i Kristiania og meldte forholdet, og saa fik de medhold i, hvad de hadde gjort, og tilsagn om at faa sit arbeide igjen. Formændene gjorde da fælles sak og satte sine stillinger ind paa, at disse to arbeidere, hvilke de betegnet som nogle urolige hoder, skulde væk og tvang derved arbeidsgiverne til at avskedige de arbeidere, som ved sin optræden hadde gjort firmaet en tjeneste. Lureballerne, av hvilke der enkelte tider hadde været flere hundrede, blev dog for fremtiden forbudt.

Denne episode gav imidlertid stødet til, at arbeiderne ved bruget organiserte sig.

Dette huet selvfølgelig ikke brukets formænd, der straks søkte og fandt en anledning til at avskedige foreningens formand. Men ikke nok hermed, de fik ogsaa bibragt firmaets indehavere den opfatning, at arbeidet nu, efterat arbeiderne var organiseret, blev daarligere utført, og at der maatte gjøres noget for at faa opprettet det gamle „gode“ forhold.

Saa var det lillejulaften, begge chefer kom ut til fabriken og

sammenkaldte arbeiderne, for hvilke de oplæste en skrivelse, som samtlige arbeidere skulde underskrive; de, som negtet, ialt 40 mand, blev opsagt paa 14 dage. Det var samtlige organiserte, de 20 uorganiserte skrev under.

Ved indgriben av forbundets formand endte denne historie saaledes: 3 av arbeiderne underskrev paa foreningens vegne en erklæring, hvori de organiserte arbeidere forpligtet sig til at utføre arbeidet paa bedste maate og i henhold til fabrikkens reglement, men samtidig forpligtet firmaet sig til at indta foreningens formand i sit tidligere arbejde og at gi formændene paalæg om at optræde høflig og hensynsfuldt overfor arbeiderne, samt at arbeiderne frit kunde henvende sig til cheferne, naar de hadde noget at klage.

Drammen.

7. januar fik samtlige arbeidere paa Kjerulf og Rybergs papirfabrik i Drammen avsked paa staaende fod.

Aarsaken hertil var følgende: Før jul bebudet firmaet et nedslag i sortererskernes lønninger og henvendte sig i den anledning til de tre ældste sorterersker. Disse negtet imidlertid at gaa med paa nedslaget og fik derfor avsked med utlønning for 14 dage.

Hensigten var nu at faa andre sorterersker istedet, hvilket vist ogsaa hadde lykkes om ikke Drammens papirarbeiderforening hadde grebet ind og blokeret fabriken. Da nu ogsaa de øvrige kvindelige arbeidere sluttet, blev fabriken fuld av papir og maatte stanse. Firmaet mente derfor, at det hadde lov til at undlade opsigelse i dette tilfælde og paaberaabte sig en bestemmelse i fabrikktilsynslovens § 31, som fritar arbeidsgiverne for at gi opsigelse, naar der indtræffer uforutseede tilfælder.

Konflikten blev efter 9 dages stans bilagt paa den maate, at firmaet gik med paa at betale en akkordpris, der for sortererskerne vil gi den samme fortjeneste som den dagløn de før hadde.

Spørsmålet om ikke fabriken pligtet at betale de mandlige arbeidere for den tid, de ufrivillig gik arbeidsledige, vil i tilfælde den negter at betale bli avgjort ved rettens mellemkomst.

Fredrikshald.

Da bruksarbeiderne ved „Saugbruksforeningen“s bedrifter i Fredrikshald skulde opta arbeidet efter nytaar, blev der av brukets formænd oplæst en skrivelse fra direktøren, hvori denne gjorde opmerksom paa, at firmaet ikke ansaa sig forpligtet til at gi nogen opsigelse, ifald det om en tid skulde vise sig nødvendig at indskrænke eller stanse driften, enten som følge av naturhindringer eller av mangel paa ordre.

Denne meddelelse blev av brugets formand forkyndt arbeiderne i en saadan form, at de maatte faa indtrykket av, at der her lagdes an paa at kuldaste det bestaaende reglement og overenskomst, der begge tilsikrer arbeiderne 14 dages opsigelse.

Som følge herav negtet samtlige at opta arbeidet, forinden der blev git en nærmere forklaring over hvad der mentes med den oplæste skrivelse.

Saken opklaredes imidlertid, da forbundets formand fik tale med direktøren, der i en skrivelse redegjorde for hensigten med den givne ordre til brukets formand. Der fremgik av denne skrivelse, at der ikke var tilsigtet noget, som avveg fra tidligere praksis, og at firmaet i et og alt vilde gaa frem efter reglement og overenskomst.

Dette blev paa et av 400 arbeidere besøkt møte enstemmig godkjendt, hvorefter arbeidet optoges over det hele.

Salangens bergverk

i Tromsø eies av et tysk selskap, der har faat koncession paa utvinning og nyttiggjørelse av store jernmalmfelter i Salangen herred.

Her skulde efter nytaar efter arbeidsgivernes bestemmelse det bekjendte Sulitjelmasystem komme til anvendelse overfor verkets dagarbeidere. Arbeiderne fandt imidlertid disse „slavemerker“ vanærende for sig og negtet at ville ha nogen befatning med dem. Endskjønt skildterne kun skulde anvendes for dagarbeiderne, stillet akkordarbeiderne sig solidariske og en protestskrivelse blev indeendt til direktionen undertegnet av de fleste av verkets arbeidere. Verket svarte, at de, som ikke hver morgen avhenter sine skildter, kunde betragte sig som opsagt med 14 dages varsel. Akkordarbeiderne svarte med at opsi sine pladse.

Oluf Amundsen fra Narvik var paa forbundets vegnn derinde for at forsøke en forhandling, men bestyreren negtede bestemt at forhandle med organisationen.

Lockouten tok sin begyndelse den 21. januar og avsluttedes 4. februar

Under konferance mellem ordføreren i Salangen herred, som var opfordret av de arbeidsløse, til at søke mægling mellem Salangens verk og dets arbeidere paa den ene side og direktør Müller p. p. Salangens bergverks aktieselskap paa den anden side, enedes man om følgende:

1. Selskapet erklærer at ville trække kontrolmerkerne tilbake, og istedet indføre følgende kontrolsystem:

Enhver dagarbeider paa Langnesset har at melde sig hos dagskriveren ved dennes kontor ved arbeidstidens begyndelse og slutning. Dagskriveren har at være tilstede paa sit kontor en kvart time før arbeidets begyndelse.

De, der kommer mere end 10 minutter forsent om morgenen, fratrækkes en times fortjeneste. De, der ikke indfinder sig til arbeidet inden en halv time efter dettes begyndelse maa skofte til frokost.

2. Salangens bergverks aktieselskap forpligter sig til paa grundlag av det nye reglement av 24. januar 1908 inden 31. marts d. a. at gjenindta mindst 150 mand, hvorav 100 inden 14 dage, av de arbeidere, som tidligere har arbeidet i verkets tjeneste, hvis de melder sig. De saaledes antagne skal ansees som faste arbeidere. Kjørere regnes ikke med blandt disse.

Hvis nogen av de arbeidere, som stod i arbeidet ved arbeidsnedleggelsen er ledige den 31. mars 1908, skal derefter endnu i 14 dage ha fortrinsret ved antagelse av arbeidere, hvis de melder sig.

De arbeidere, som selskapet har antat etter konflikten begyndelse, men som ikke har begyndt arbeidet, likesom overhodet nye arbeidere, faar foreløbig ikke plads, og idetheletat ikke før 15. april d. a., hvis tilgangen av ældre arbeidere er tilstrækkelig.

3. Selskapet vil ikke hindre at dets arbeidere organiserer sig.

Forhandlingsresultatet blev av arbeiderne godkjendt og konflikten pas dette grundlag avsluttet.

Kularbeiderne i Kristiania.

Den tarif som i høsten 1907 blev gjennomført for kularbeiderne fastsatte lønnen til 35 øre pr. time. Firmaet Lie & Røer praktiserte imidlertid overenskomsten paa den maate, at naar en mand skoftet det første skift om morgnen (1½ tme) blev i vedkommendes løn fratrukket 88 øre.

Ved forbundets mellemkomst blev imidlertid saken ordnet derhen, at firmaet lovet at overholde overenskomsten.

Ved Notoddens salpeterfabrik

fik arbeiderne straks over nytaar nedslag i timelønnen fra 40 til 35 øre, der skulde være den garanterte mindsteløn i akkord. Arbeiderne var imidlertid uvillige saavel til at arbeide akkord som til at arbeide for 35 øre pr. time.

I den anledning reise Joh. Karlgren derbort, og ved forhandling oppnaaedes enighet om, at en timeløn av 40 øre bibeholdes, til der efter en maanedes prøvetid gaaes over til akkordarbeide med den av fabriken garanterede minimale timeløn.

Labro træsliperi.

Fællesforhandlingen høsten 1907 angaaende træsliperierne førte til opprettelse av overenskomst for 10 træsliperier. Et av disse træsliperier var Labro i nærheten av Kongberg. I overenskomsten for dette sliperi er fastsat 2 vedlempere og 8 slipere. Imidlertid tok fabriken uten videre de 2 vedlempere væk og sa, at de 8 slipere skulde utføre det arbeide, som før blev utført av vedlemperne. Ved vedlempernes fjernelse sank produktionen med ca. 50 ton masse i uken.

Fabriken lot saa bekjendtgjøre ved opslag, at sliperne skulde faa endda 14 dage til at faa produktionen op. Kommer produktionen ikke i den tid op til et tilfredsstillende kvantum vil samtlige slipere bli op-sagte. Imot denne trusels iverksættelse blev der fra forbundet protesteret i en skrivelse av 25. januar under henvisning til overenskomsten, og likeledes til den mellem organisationerne indgaaede overenskomst om forhandling og voldgiftsretter, der uttaler, at arbeidsstansning skal ikke finde sted før forhandling har været forsøgt.

Ikke destomindre blev truslen iverksat, sliperne blev opsagt med 14 dages varsel, hvilket igjen hadde tilfølge, at de øvrige organiserte arbeidere opsa sine pladse paa 14 dage. Under opsigelsesfristen førtes forhandling mellem forbundet og arbeidsgiverforeningen uten at enighet oppnaaedes. Tvisten blev av forbundet forlangt ind for voldgiftsret, men dette blev av Arbeidsgiverforeningen negtet. Imidlertid standsede arbeidet den 14. februar og fabriken hensigt var vistnok under stansningen at faa utført en del reparationsarbeide og muligens ogsaa ved at trække en hel del arbeidere sammen gjøre en del av slipemandskabet overflødig, naar bruket skulde sættes igang igjen. Om saa var slog imidlertid denne beregning feil, idet ved en sekretariatsbeslutning blokaden blev utvidet til ogsaa at omfatte reparationsarbeidet. Sliperiets direktion tilbød da direkte forhandling. Arbeidsgiverforeningen hadde da trukket sig og sine prinsipper tilbake og ved forhandling mellem forbundet og direktionen oppnaaedes enighet om følgende overenskomst undertegnet 18. mars:

1. Blokaden av Labro træsliperi hæves.
2. Indtil sliperiet igangsættes skal dets gamle arbeidere i den utstrækning, de kan anvendes, fortrinnsvis erholde beskæftigelse ved det nu paagaaende reparationsarbeide. Kan ikke alle faa saadant arbeide, skal gifte og de paa stedet bosiddende arbeidere ha fortrinnsret.
3. Ved sliperiets igangsættelse skal samtlige arbeidere — de 8 slipere inklusive — indtræde i sine tidligere pladse, forsaavidt de ikke ved de nu foretagne forandringer er blit overflødig.
4. Ved besættelsen av pladsene i de avdelinger, hvor der skal indskrænkes paa mandskap, skal de arbeidere, der har været længst beskæftiget, ha fortrinnsret til arbeidet.
5. De arbeidere, der som følge av de foretagne forandringer blir arbeidsledige, skal ha fortrinnsret til andet ved bruket forekommende arbeide, dog uten fortrængsel av de, der tidligere er ansat.
6. Overenskomstens tarif II træder ikraft fra 1. juni 1908.
7. Spørsmålet om akkordarbeiderne har krav paa godtgjørelse for det tap, de led ved produktionens nedgang, efterat vedlemperne var fjernet, avgjøres ved voldgift i henhold til overenskomsten.

Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag, Narvik.

Ifølge midlertidig overenskomst av 6. november 1907 mellem Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag i Narvik og Norsk jern- og metalarbeiderforbund, Norsk arbeidsmandsforbund og Norsk trærarbeiderforbund optoges forhandlinger i januar 1908 mellem bolaget og en av de interesserte fagforeninger valgt forhandlingskomite. Bolaget gjorde gjældende, at den mellem de 5 fagforbund og Norsk arbeidsgiverforening opprettede overenskomst av 15. april 1907 maatte gjøres gjældende for det av bolaget dersteds drevne reparationsverksted, da bedriften var tilmeldt arbeidsgiverforeningen. Dette forslag kunde ikke akcepteres av arbeiderne, hvorfor bolaget henviste saken til arbeidsgiverforeningen til avgjørelse.

Den 4. februar optoges forhandlingerne i Kristiania. Som forhandlere mødte fra arbeidsgiverforeningen herrerne ingeniør Krefting samt direktørene Heiberg og Seiersted. For bolaget mødte hr. oberstløjtnant Lund. For arbeiderne i Narvik mødte Lunder, Amundsen, Samuelsen og Birkestrand. Fra forbundene Ormestad, Sethil og Pettersen.

Arbeidsgivernes repræsentanter gjorde gjældende, at overenskomsten av 15. april maatte gjøres gjældende for verkstedernes vedkommende. Fra den anden part hævdedes, at nævnte overenskomst ikke kunde gjøres gjældende, uten at begge parter derom blev enige, da vedkommende bedrift ikke er av samme art som de øvrige bedrifter, der omfattes av overenskomsten av 15. april.

Arbeidsgiverforeningens repræsentanter bragte spørsmålet ind for hovedorganisationerne til avgjørelse, hvor imidlertid stillingen blev den samme, idet forhandlerne fik medhold hver i sine hovedorganisationer. Da den midlertidige overenskomst av 6. november indeholdt bestemmelse om, at forhandlingerne skulde være avsluttet ved utgangen av januar, fandt man ikke at kunne fortsætte lenger med talemaater, hvorfor pladsene opsagdes med 14 dages varsel til utløp 22. februar. Imidlertid kom forhandlingerne igang igjen med visse forutsætninger fra hver av parterne, og blev man den 25. februar endelig enige om et forslag at anbefale parterne til vedtagelse.

Ved avstemning i Narvik blev forslaget vedtat 3. mars, og arbeidet gjenoptat 9. mars.

Egentlig blev der truffet avtale om 2 overenskomster, idet der blev opprettet en særlig overenskomst for værkstedet, hvor der er indtat en hel række bestemmelser fra den almindelige „apriloverenskomst“. Begge overenskomster har samme varighet — nemlig 3 aar. En av de viktigste fordele for arbeiderne er opnaad ved ordningen av arbeidstiden for driftspersonalet. Mens der tidligere arbeidedes i 2 skift nat- og dagskift a 12 timer (hviletiden medregnet) er der nu foreslaat et dagskift paa 10 timer og et natskift paa 8 timer eller henholdsvis 59 og 48 timer om uken. Mens driften tidligere gik uavbrut er der nu etableret en absolut arbeidshvile paa 4 timer fra kl. 2¹/₂ til 6¹/₂ om morgenen. Istedetfor 7 natskift à 12 timer blir der nu 6 natskift à 8 timer. Overtidsarbeidet er begrændset for samtliges vedkommende likesom overtidsprocenter, der tidligere blot betaltes ved værkstedet, er indført over hele linjen. De lønsforhøielser, der opnaedes varierer mellem 20 og 70 øre dagen og omfatter de allerfleste arbeidere. Ved verkstedet utgjør tillægget ca. 6 øre pr. time i gjennemsnit.

Drammen.

Ved Tomassens kassefabrik blev arbeidet nedlagt i begyndelsen av februar paa grund av, at to mand var uberettiget opsagt. De igjenværende 6 mand opsa da ogsaa sine pladse. Det lykkedes imidlertid Tomassen at faa hvervet nogle streikbrytere, saa fabriken kunde fortsætte sin drift. Ved forbundets mellemkomst blev forhandling indledet

og kom man til enighet om følgende: Hr. Tomassen forpligter sig til at indta straks samtlige de streikende arbeidere igjen i sine pladse og fra samme tid fjerne alle streikbrytere.

Greaaker cellulosefabrik.

Den 6. februar opprettedes ved forhandling mellem fabriken og en av arbeiderne valgt komite overenskomst gjældende for et aar. Mindsteløn for dagarbeidere 32¹/₂ øre pr. time, for kultrillere og slagtrillere kr. 3.75 pr. dag. Akkordarbeiderne fra kr. 1.70—2.00 pr. dag + et tillæg av fra 5—8 øre pr. ton.

Ved Vamma kraftanlæg

i Smaalenene stillet arbeiderne gjennom foreningen i mars lønskrav. Ved forhandling mellem repræsentanter for foreningen og selskapet opnaedes enighet om en mindsteløn av 45 øre timen, 50 pct. tillæg for overtid og 75 pct. tillæg for helligdagsarbeide.

Moss cellulosefabrik.

Den i 1907 mellem feabriken og foreningen sammesteds indgaaede overenskomst blev av arbeiderne opsagt til utløp 1. mars, idet der stilledes krav om forhøielse av endel poster baade i celluloseavdelingen og papirfabriken.

Ved forhandlinger gjennom arbeidsgiverforeningen opnaedes enighet om ny overenskomst. For de fleste posters vedkommende blev den gamle overenskomst igjen fornyet. For papirfabriken opnaedes dog et tillæg til skiftlønnen for de flestes vedkommende og dertil en stor fordel med hensyn til beregningen av overtidsbetalingen. Angaaende dette sidste opstod misforstaaelse og tvist allerede straks, likesom spørsmålet om overenskomstens varighet gjenstod, hvorfor fornyede forhandlinger avholdtes 31. mars. Under disse blev misforstaaelserne fjernet og overenskomsten fastsat for 3 aar.

Ved Stavanger kemiske fabrik

oprettedes i februar mellem fabriken og Kalhammerens arbeidsmandsforening overenskomst gjældende for 2 aar regnet fra 28. februar. Lønningerne ved denne fabrik har hittil været særdeles lave, ti skjönt der opnaedes et ikke uvæsentlig tillæg blir endda lønningerne lave, saaledes mindsteløn 28 øre pr. time.

For arbeiderne ved svovlsyrefabrikationen, koncentrationen, fedtekstraktionen og limfabrikationen etc. 30 øre pr. time.

Arbeidere paa ukeløn fik denne forhøiet med 10 pct. og arbeidere, som hittil har havt høiere løn end 28 øre, men ikke har ukeløn, erholder et tillæg av 3 øre pr. time. Overtidsarbeide 50 pct. tillæg, søn- og helligdage 100 pct. tillæg. Ved akkordarbeide er timelønnen garanteret.

Randsfjord papir- og trømassefabrik.

Allerede høsten 1907 indsendte arbeiderne forslag til lønstarif. De optagne forhandlinger førte ikke til noget resultat. Saken blev utsat en tid, men gjenoptokes senere. Da der heller ikke da syntes at være utsigt til enighet blev pladsene opsagt til fratredelse 30. mars. Inden opsigelsesfristens utløp opnaaddes dog enighet om en overenskomst. Mindstelønnen for dagarbeidere hævedes fra 26 til 30 øre pr. time, for akkordsatsernes vedkommende opnaaddes derimot ikke nogen væsentlig forhøielse fra tidligere. Gjælder til 1. april 1911.

Vittingfos.

Siden opprettelsen av de 10 sliperitarifer ifjor under fællesforhandlingerne er igangsat nyt trøsliperi ved Vittingfos. For at faa opprettet lønstarif for dette avholdtes forhandlinger i Kristiania 2. april. For de forskjellige pladse enedes man om akkordsatser; men da man endnu ikke hadde hel oversigt over produktionen, vedtoges ved siden av en del bestemmelser og forutsætninger saalydende:

Alle arbeidere med akkordsatsen 5,6 øre pr. ton betales efter kr. 3.25 pr. skift til utgangen av sidste hele lønning i august 1908, hvis akkorden pr. lønning ikke overstiger denne fortjeneste. Hvis en produktion av 750 tons pr. lønning naaes inden sidste hele lønning i august 1908, betales efterskudsvis kr. 0.25 pr. skift fra igangsætningen til utgangen av sidste hele lønning i august, selv om lønnen efter akkordsatserne skulde ha oversteget kr. 3.50 pr. skift. Likeledes betales efterskudsvis fra sidste hele lønning i august til sidste hele lønning i oktober 1908 kr. 0.25 pr. skift, hvis inden denne tid en produktion av 800 tons pr. lønning er naaet.

For papmaskingutter og filtegutter gjælder under samme forutsætninger henholdsvis kr. 2.75 og kr. 0.15.

Under fastsættelsen av akkordsatserne er man gaat ut fra (en maksimalproduktion), at der naaes en produktion av 72 tons pr. døgn under fuld drift. Skulde det inden den 1. april 1909 vise sig, at produktionen ikke kan drives op i den høide under fuld drift, blir satserne at omregulere saaledes, at den forutsatte dagsfortjeneste naaes under fuld drift.

Denne tarif er at betrakte som et tillæg til den i novbr. 1907 for Vittingfos bruk opprettede lønstarif.

Aamdals verk.

Som omtalt i forrige beretning nedlagdes arbeidet 26. novbr. 07 ved Aamdals gruber i Telemarken grundet angrep paa foreningsretten. Efterat streiken hadde paagaat i 3 maaneder opnaaddes ordning ved en overenskomst, der skulde gjælde indtil videre med 1 maanedes opsigelse. Endelig overenskomst skulde senere opprettes. Bestyreren forela saa ut paa sommeren et forslag til overenskomst, som arbeiderne fandt ikke at kunne gaa med paa. Den 6. juli blev samtlige arbeidere op-

sagt. Lockouten paagik fra 28. juli til 23. novbr. Der blev gjen- tagne gange forsøgt forhandlinger, saavel gjennom arbeidsgiverforeningen og forbundet som direkte med verket, uten at det lykkedes at opnaa en tilfredsstillende ordning. Idethele var denne konflikt av en noget broket karakter. Tiltrods for at arbeidsgiverforeningen blev enig med forbundet om at arbeidet skulde gjenoptages under forhandlingerne, kom dette dog ikke igang, væsentlig som det synes paa grund av arbeidsgiverens umulige holdning. Endelig blev saa arbeiderne og verket enige om en overenskomst, hvorved arbeidet gjenoptoges.

Ved Notodden salpeterfabrik

fik transportarbeiderne varsel om et lønsnedslag av 5 øre pr. time. Da de ikke var villige til at motta dette nedslag uten knur, fik de sin opsigelse paa 14 dage. Da de mænd, som blev beordret til at utføre de avskedigtes arbeide negtet dette, gik det den samme vei ogsaa for disse sidste. Ved forhandling lykkedes det at bli enig om prisen, saa at 35 øre pr. time blev fastsat som mindsteløn saavel ved dagløn som akkordarbeide.

Garveriarbeiderne i Trondhjem.

I mars fremsatte arbeiderne ved Klem Hansens Garveri, Trondhjem, krav om gjennomførelse av overenskomst. Da forhandlingerne ikke førte til noget resultat blev pladsene opsagt til fratredelse 21. mars. Under opsigelsesfristen opnaaddes enighet. Arbeidstiden sattes til 60 timer pr. uke, timeløn 29—34 øre (tidligere 25—30). Gjælder i 3 aar.

Slemmestad cementfabrik.

Den ifjor opprettede overenskomst blev av forbundet opsagt til utløp 8. april, da arbeiderne ikke længere fandt overenskomsten svarende til forholdene, og av den grund ønsket en forandring, likesom man tilsigtet en forhøielse i de forholdsvis lave lønninger.

Ikke længe efter søgte fabriken forhandling paa den nye tarif, uten at enighet opnaaddes.

Den 5. febr. sendte fabriken arbeiderne ved Slemmestad sit ultimatum, at hvis ikke arbeiderne vedtog fabriken tilbud, vilde arbeiderne bli opsagt med 14 dages varsel, til utløp fredag 21. februar, da al fabrikdirift ved Slemmestad vilde bli indstillet.

Foreningen behandlet fabriken tilbud, men blev samme forkastet med 225 mot 2 stemmer. Tilbudet indeholdt en liten indrømmelse paa enkelte poster, men allikevel saa uvæsentlig, at arbeiderne ikke fandt at kunne gaa med paa det, og opsigelse paafulgte.

Under opsigelsesfristen sendtes fra forbundet en skrivelse, at vi betraktet saken som konflikt, og at Slemmestad vilde bli blokeret.

Herpaa mottoges følgende svar, dateret den 13. febr.:

„Til Norsk arbeidsmandsforbund!

Vi erkjender mottagelsen av Deres skrivelse av 12. ds. Den av arbeiderne paa Slemmestad fremlagte lønningstarif, er av os gjennomgaaet i forening med Deres hr. Richard Hansen, for hvem vi demonstrerte, at vedtagelsen av nævnte tarif for os vilde bety ikke alene ingen fortjeneste, men derimot direkte tap, og da vi gik ut fra, at arbeidet paa Slemmestad, naar den umulige tarif forsøktes trykket gjennom, allikevel maatte stanse den 8. april, fandt vi det rigtigst at indstille driften jo før jo heller, end at opretholde den til 8. april, i en tid da vi paa grund av dyrere og mindre produktion dog kun vilde ha et meget ubetydeligere overskud.

I haab om, at arbeiderne vilde indse det urigtige i sit lønsforlangende, hadde vi tænkt at holde ringovnen igang, ialfald indtil ringovnsfyernes opsigelse utløp (4 uker fra 7. ds.), men vil De hithfore konflikt og blokere Slemmestad fra 21. ds., skal vi ikke gjøre forsøk paa at forhindre Dem deri, og skal samtidig med det øvrige arbeide paa Slemmestad ogsaa slukke ringovnen. — Men kanskje det er for samtlige de ved ringovnen beskjeftigede arbeidere en tanke værd at regne med, at ringovnen en gang slukket, aldrig vil bli tændt igjen.“

Slemmestad cementfabrik blev saaledes nedlagt for alltid den 21. februar.

Dagen før stillet ordfører Gunnerød i Røken tilbud om mægling. Til tilbudet var knyttet den betingelse, at Arbeidsmandsforbundet og Arbeidsgiverforeningen maatte holdes utenfor.

Tilbudet blev av arbeiderne forkastet med den motivering, at tilbudet fik stilles til Arbeidsmandsforbundet. Da tilbudet av ordføreren blev fremsat til forbundet, svarte dette, at man var villig til forhandling. Dette gik ogsaa direktionen med paa, og blev forhandlinger optat mandag den 2. mars.

Forhandlingerne førte til det resultat, at akkordpriserne forhøiedes med fra 5—25 pct., og mindstelønnen for dagarbeide forhøiedes fra 26 til 29 øre og fra næste aar 30 øre pr. time. Overenskomsten er gjort gjældende for 3 aar. Ved avstemning vedtoges overenskomsten av arbeiderne med 150 mot 60 stemmer.

Notoddens carbidfabrik.

I februar oprettedes ved forhandling overenskomst. Arbeidstiden sattes til 8 og 10 timer, timeløn 35 og 40 øre, tillæg for overtid 50 og 100 pct. samt produktionstillæg til timelønnen ved akkord. Gjælder i 1½ aar.

Glommens lænsarbeidere.

De i 1907 for Furuholmens, Hafslunds og Hvitstens lænsar oprettede overenskomster gjaldt kun for aaret, og forutsætningen var, at for 1908 skulde optas forhandlinger om tarif for aaret. Før man kom saa langt, kom der fra Fredrikstad tømmerdirektion anmodning om, at lænsarbeidet med det igjenliggende tømmer fra fjoraaret skulde optas foreløbig efter fjoraarets priser, til man hadde ført forhandlinger, og

skulde de eventuelle priser, man maatte bli enige om, gjælde fra begyndelsen. Arbeidet blev saaledes optat, og forhandlinger blev indledet mellem repræsentanter for foreningerne og Fredrikstad tømmerdirektion. Men det viste sig allerede straks, at enighet ikke kunde opnaas, idet direktionen tilbød lønsreduktion ved Furuholmens lænse. Arbeiderne fandt ikke at kunne gaa med paa denne reduktion, og arbeidet blev derfor stanset. Senere forhandlinger bragte heller intet resultat, og direktionen forsøkte sig med at hverve streikbrytere. En del saadanne fik de ogsaa, og disse blev sat igang ved Næs, hvor den nye lænse skulde bli liggende, efterat den nye tømmerrende var færdig

Ved Fetsunds lænse

nedlagdes arbeidet 23. mai. Forut var der mellem arbeidsgiverforeningen og forbundet ført forhandlinger om lønstarif. Forhandlingerne avsluttedes fredag den 22. mai, da arbeidsgiverforeningens repræsentanter fremsatte sit endelige forslag, der forlangtes vedtat inden lørdag. I motsat fald erklærte tømmerdirektionen sig løst fra sit forhold til de nuværende arbeidere. Dette forslag indeholdt tilbud om lønsforhøielse for en del, nedslag for andre, mens for en del de gamle lønssatser foresloges bibeholdt. Tilbudet blev paa møte i foreningen forkastet med 134 mot 2 stemmer.

Direktionens tilbud gik ut paa 30 øre pr. time for uøvede lænsarbeidere over 19 aar, 32 øre for arbeidere over den alder med 2 somres øvelse ved lænsen og 48 øre for bomdragere. Om den sidste post var man enig. For soppelæggere ved de fleste lænsar tilbødes de samme priser som ifjor. Ved nogle enkelte reduktion. For nedlæggerne og sammenlæggerne, der før har hat pr. tylvt, forlanges indført et andet akkordsystem, idet der tilbydes disse arbeidere betaling pr. sopp, uanset hvor mange tylvter soppen indeholder. Folk under 19 aar, hvorav der til stadighet benyttes en masse ved Fetsund, vil direktionen betale efter eget tykke, uanset om vedkommende arbeider er øvet.

Direktionen krævet desuten indtat i overenskomsten en række „almindelige bestemmelser“ og indførelse av et arbeidsreglement. For hver feilsoppet stok skal der trækkes av 20 øre; for hver tylvt, som soppes, betales 30 øre for hele soppelaget, men forsaavidt soppen er paahugget et større antal end den indeholder, skal soppelaget for hver tømmerstok for meget, som ved feiltælling er tat med, betale en mulkt av 50 øre. For akkordarbeide paa overtid betales intet tillæg. Bestyreren skal naarsomhelst og uten opsigelse avskedige enhver, som han finder ikke oppfyller sine forpligtelser tilbørlig. Bestyreren skal forbeholdes ret til for de enkelte soppelags regning at indsætte i laget saa mange dagarbeidere, som han anser nødvendig. Enhver akkordarbeider skal desuten av bestyreren uten videre kunne beforders til hvilketsomhelst andet arbeide uten betaling for dette. Derimot skal han beholde sin del av akkorden, som om han uten avbrytelse hadde deltat i denne, idet lænsarnerne betaler stedfortræder. Av arbeidernes lønning skal 10 pct. indestaa til sessionens slutning. I tilfælde han slutter eller faar avsked skulde han gaa glip av denne indestaaelse.

Efter 2 maaneders arbejdsstans optoges nye forhandlinger mellem forbundet og arbejdsgiverforeningen den 16. juli. Under disse opnaades enighet om resultat, der vedtoges av arbeiderne.

Ved de nedre lænsere i Glommen viste det sig, at arbeidet blev at utføre som tidligere, hvorfor man enedes om at fornye den tidligere tarif for 1908. Dog erholdt arbeiderne et tillæg utover denne av kr. 700, likesom de erholdt fortrinsret til vinterarbeide. Forhandling om ny tarif skulde optages inden 15. december og være tilendebragt inden 15. februar 1909.

For Fetsund lænse oprettedes tarif gjældende til 1. novbr. 1900. Denne gir dagarbeiderne et betragtelig tillæg, for enkeltes vedkommende 8 øre pr. time, for alt vinterarbeide et lønstillæg av 5 øre pr. time. Akkordsatserne blev i det væsentligste som før, for nogle dog en mindre forhøielse. De almindelige bestemmelser blev tilsvarende de, der er i andre tariffer.

At striden blev saa langvarig skyldes den omstændighet, at det lykkedes tømmerdirektionerne at skrape sammen en del streikbrytere. Det arbeide, disse kunde præstere, var ikke meget, ti sagbrukene stoppet av mangel paa tømmer, men det var dog nok til at trække striden i langdrag.

Ved Bergsjø lænse, Vikersund,

er gjennomført overenskomst gjældende for 1908. Samtlige arbeidere erholdt et tillæg av 25 øre pr. dag. Lønnen for almindelig dagarbeide er nu kr. 3.73 og arbeidstiden gjennemsnitlig 8½ time pr. dag.

Lønsearbeidet her er overtat av 2 kontraktører. Naar nu lænsearbeiderne i vinter organiserte sig i tilslutning til Norsk arbeidsmandsforbund, gjorde kontraktørerne ved lænsearbeidets begyndelse ivaar forsøk med at faa antat andre arbeidere med utelukkelse av de organiserte. Lønserne blev derfor blokeret. Det gik derfor ikke efter beregning for kontraktørerne med arbeidets utførelse, hvorfor de tilslut anmodet om forhandling, der førte til oprettelse av forannævnte overenskomst og de organiserte arbeideres antagelse ved lønserne.

O. Mustads margarinfabrik, Lysaker.

Den gjældende overenskomst blev av forbundet opsagt til utløp 1. januar. Ved forhandling opnaades enighet om ny overenskomst. Timelønnen forhøiedes fra 33 til 36 øre, 25 og 100 pct. tillæg for overtid. Gjælder i 2 aar.

Tarif i fyrstikindustrien.

Ved Agnæs fyrstikfabrik, Fredriksværn, der tilhører samme selskap som Grønvold fyrstikfabrik (Nittedals tændstikfabrikker), var fremsat krav om lønsforhøielse. Foranlediget herved kom der fra selskapet anmodning om forhandling om tarif ogsaa for Grønvold. Fyrstikfabrikkerne stiftet derpaa en forening i tilslutning til Norsk arbejdsgiverforening under navn av De norske fyrstikfabrikkers forening.

Fra denne kom saa den 17. januar anmodning til sekretariatet om fællesforhandling for de tre fabrikker Agnæs, Grønvold og Bryn. Ved Halden var der allerede oprettet tarif.

Organisationsforholdene var meget rotet. Grønvolds mandlige arbeidere stod gjennom Fyrstikarbeidernes forening direkte tilsluttet landsorganisationen, Grønvolds kvindelige arbeidere stod ikke tilsluttet noget steds, men meldte sig da ind i arbeidsmandsforbundet; Bryn og Agnæs stod ogsaa tilsluttet dette sidste. Det blev et langt lærred at bleke. Nogen gjensidig overenskomst var ikke tidligere oprettet, og alt arbeide foregaar væsentlig ved akkord, saa tarifferne indeholdt en mængde satsar. Produktionsforholdene var heller ikke ens ved de 3 fabrikker. Tvertimot var de meget forskjellige, saa det var vanskelig at faa enhet i tarifferne. Det lykkedes dog tilslut for samtlige fabrikkers vedkommende at opnaa enighet om overenskomster, der vedtoges av arbeiderne. Værst knep det ved Bryn. Arbeidstiden sattes til 54 timer pr. uke, mindstelønnen for dagarbeidere kr. 3.15 pr. dag, gaardsarbeidere 3.25. Desuten fastsattes en mængde akkordsatser for saavel kvinder som mænd. Den procentvise forhøielse var mellem 5—12 pct. Gjælder til 1. januar 1910.

Langøens arbeiderforening.

Paa Langøen ved Holmestrand har Slemmestad cementfabrik et stenbrud. De herværende arbeidere indledet i vinter med bestyreren forhandling om lønstarif og efterat overenskomsten ved Slemmestad var oprettet opnaades ogsaa enighet angaaende lønssatserne ved Langøen.

I tariffen er for dagarbeidere fastsat en dagløn av kr. 3.25 og for smedene 4 kroner pr. dag. For tomboring, stenslagning og transport fastsat akkordsatser.

Kuskene i Kristiania.

Paa vaarparten dannet herskapskuskene i Kristiania forening i tilslutning til forbundet, og da man fandt, at her var adskillig, som burde rettes paa, begyndte foreningen at beskæftige sig med spørsmålet om ved organisationens hjælp at faa rettet paa løns- og arbeidsforhold. Dette fandt d'hr. vognmænd at maatte verge sig imot og begyndte et angrep paa foreningen ved at avskedige foreningens medlemmer og gjøre anstrengelser for at skaffe uorganiserte kuske. Dette tok imidlertid en anden vending, idet at kuskene var godt organiserte og fik derfor organisationens godkjendelse til ved arbeidsnedleggelse at verge foreningsretten. Vognmændene tok saa sin tilflugt til arbejdsgiverforeningen, og denne anmodet forbundet om forhandling. Ved denne opnaades enighet om oprettelse av overenskomst gjældende for 3 aar.

Lønnen blev fastsat for øvede og lokalkjendte kuske mellem 18 og 19 aar til en mindsteløn av 16 kroner pr. uke, mellem 19 og 20 aar 17 kroner pr. uke, over 20 aar 20 kroner pr. uke. Uøvede og

ikke lokalkjendte kuske avlønnes de første 6 maaneder med 14 kroner pr. uke. Lønningerne utbetales hver fredag eftermiddag.

Forøvrig inneholder overenskomsten bestemmelser angaaende de klæder, rengjøringsrekvisita m. m., der skal holdes av vognmændene, bestemmelser angaaende fridage og forøvrig den eiendommelige bestemmelse: Enhver kusk skal ha selvbestemmelsesret over sit utseende.

Tekstilkonflikten.

Fra arbeiderne ved de 3 store tekstilfabrikker i Kristiania, nemlig Hjula, Vøien og Nydalens fabrikker blev i vinterens løp godkjendt tariffer til fremsættelse paa vaaren.

Ved Hjula væveri blev kravet fremsat i slutningen av mars, men firmaet negtet at forhandle med de av arbeiderne valgte forhandlere paa grundlag av arbeidernes lønskrav. Pladsene blev derfor opsagt den 4. april med 14 dages varsel. Samtidig med opsigelsen meddeltes, at arbeiderne var fremdeles villige til at forhandle og hvis der inden opsigelsesfristenstens utløp kunde opnaaes en tilfredsstillende ordning av lønsspørsmålet vilde opsigelsen bli tat tilbake. Det meddeltes videre, at hvis firmaet hellere vilde ha en forhandling mellem organisationerne var man villig dertil.

Saken blev av firmaet overladt arbeidsgiverforeningen, hvorfor forbundet anmodet om at der blev optat fælleshandlinger for Hjula, Vøien og Nydalen.

Paa denne henvendelse svarte arbeidsgiverforeningen 13. april følgende:

Til

Norsk arbeidsmandsforbund!

I besiddelse av forbundets ærede av 7. ds. meddeles at centralstyret er enig i, at forhandlinger bør optas for alle tre tekstilfabrikker samtidig, og at disse forhandlinger kan paabegyndes over paaske efter nærmere avtale.

Som en forutsætning herfor finder centralstyret at maatte hævde, at arbeidet ved Hjula væveri og spinderei fortsættes, indtil forhandlingerne er endt.

Ærbødigst

Norsk arbeidsgiverforenings centralstyre

Axel Krefting.

Herpaa blev fra forbundet samme dag sendt følgende svarskrivelse:

Til

Norsk arbeidsgiverforening!

Centralstyrets ærede av dags dato angaaende forhandlinger for tekstilfabrikkerne er mottat.

Paa betingelse av, at forhandlinger for de 3 fabrikker optas over paaske og tilendebringes inden utgangen av april maaned, kan vi gaa med paa at arbeidet ved Hjula væveri og spinderei fortsættes med

ordinær arbeidstid, dog saaledes at opsigelsen blir „hvilende“, saa arbeidet kan stanse uten varsel i tilfælde der ikke opnaaes enighet ved forhandlingerne.

Ærbødigst

pr. Norsk arbeidsmandsforbund

Gunnar Sethil.

Den 23. april optoges forhandlingerne og fortsattes gjennom en række forhandlingsmøter. Det var i det hele tat et noksaa vanskelig materiale at behandle. Først fordi det her dreiet sig om 3 fabrikker, hvor forholdene ikke var like. Dernæst fordi der inden tekstilindustrien er saa mange numre og kvaliteter etc. og som følge derav en masse satser baade i dagløn og akkord. Endelig fik man at gjøre med arbeidsgivernes prinsipper. Lønnen for dagarbeiderne blev saaledes et vanskelig skjær at klare, og saa gravet man frem igjen spørsmålet om formændene kunde tilhøre organisationen. Da forhandlerne ikke vilde gaa med paa at formændene ikke skulde tilhøre organisationen, forlangte arbeidsgiverforeningen at forhandlinger angaaende dette spørsmål blev optat mellem centralstyret og sekretariatet for Arbeidernes faglige landsorganisation.

Et møte blev ogsaa avholdt, hvor sekretariatets repræsentanter erklærte, at de ikke kunde forhandle om dette spørsmål, da man ikke hadde noget mandat i saa henseende.

De sidste dage i mai var man naadd til et forhandlingsresultat til forelæggelse for parterne. For en række punkters vedkommende var enighet ikke opnaadd, men blev man enig om at forelægge det som arbeidsgivernes tilbud og avstemningen kom væsentlig til at gjælde lønssatserne, idet der var tat forbehold overfor de almindelige bestemmelser. Avstemning blev avholdt og den 1. juni sendte forbundet følgende skrivelse:

Til

Norsk arbeidsgiverforening!

Man skal herved meddele, at det av forhandlerne fremsatte forslag til overenskomst for Hjula, Vøien og Nydalens fabrikker behandlede paa fællesmøte 29. og 30. f. m.

Paa møtet 29. f. m. vedtoges forslaget med 460 for og 454 stemmer mot, under forutsætning av at § 1 i de almindelige bestemmelser utgaar og daglønssatsen opføres i lønstariffen og endelig at de for sliperierne gjældende bestemmelser skal indtas i sin helhet.

Paa møtet dagen efter, hvortil de arbeidere var indkaldt, der ikke hadde kunnet delta i det første møte, blev imidlertid dette forslag forkastet med overveiende majoritet, idet der fra arbeiderne ved Hjula hævdedes, at de for sidstnævnte fabrik foreslaede lønssatser i flere tilfælder laa betydelig under hvad der var foreslaat for de øvrige fabrikker. Likeledes ankedes over en del av satserne for Nydalens vedkommende.

Forslaget er saaledes forkastet; men da der under forhandlingerne var forutsat, at man saavidt mulig skulde søke at opnaa ensartede

lønningsforhold ved de 3 fabrikker, vil det antagelig være rettest at forhandlingerne gjentages for at søke rettet de værste mangler ved forslaget samt søke at faa en grei og utvetydig redaktion av overenskomsterne.

Deres ærede meddelelse herom imøtesees.

Ærbødigst
for Norsk arbeidsmandsforbund
Rich. Hansen.

Herpaa mottoges 2. juni følgende svarskrivelse:

Kristiania, 2. juni 1908.

Til

Norsk arbeidsmandsforbund, Folkets hus.

Vi erkjender mottagelsen av det ærede forbunds skrivelse av 1. ds., hvori meddeles, at arbeiderne ved Hjula, Vøien og Nydalens fabrikker har forkastet det forslag til overenskomst, som arbeidernes og arbeidsgivernes representanter i forhandlingskomitèen var enig om.

Av skrivelsen sees, at avstemning har fundet sted baade den 29. og 30. mai, uagtet der av forhandlerne er vedtat:

„Avstemningen over disse forslag foregaar særskilt for hver fabriks arbeidere samme dag,“ osv.

Ifølge Deres meddelelse har den første dag 465 med reservation stemt for og 454 mot forslaget, tilsammen 919, altsaa over halvdel av samtlige arbeidere, saa at fremmøtet i forhold til tidligere lignende avstemninger maa betegnes som meget godt.

Naar det ærede forbund, trods det forholdsvis gode fremmøte og i strid med den trufne avtale, har fundet at burde iverksætte avstemning ogsaa den paafølgende dag, faar man uvilkaarlig det indtryk, at det neppe har været forbundet magtpaaliggende at faa forslaget vedtat.

Vi finder ved denne leilighet ogsaa at burde paatale den uregelmæssighet, som fandt sted ved den forrige avstemning, idet at forutsetningen dengang var, at avstemning skulde finde sted samtidig ved alle 3 bedrifter, mens forbundet kun lot avstemme ved Hjula væveri og ikke tillige ved de 2 øvrige fabrikker.

Da imidlertid forhandlernes forslag er forkastet og da det, selv om man legger den første dags avstemning til grund, kun er vedtat under forutsetning av, at § 1 i de almindelige bestemmelser skal utgaa, finder man, at uoverenstemmelserne er saa store, at fortsatte forhandlinger paa grundlag av forhandlernes forslag sandsynligvis vil være til liten nytte.

Centralstyret har derfor i møtet idag besluttet, at arbeidsstansning skal finde sted ogsaa ved Nydalens fabrikker og Vøiens spindri og væveri, saa at opsigelse ved disse fabriker vil ske fra arbeidsgivernes side i motsætning til, hvad som fandt sted ved Hjula væveri, hvor som bekjendt arbeiderne selv opsa sine pladse.

Dersom sekretariatet for Arbeidernes faglige landsorganisation skulde finde det ønskelig, at nye forhandlinger blir optat med dette

og paa helt frit grundlag, saa vil centralstyret ikke motsætte sig saadan forhandling.

Avskrift av denne skrivelse er sendt sekretariatet for Arbeidernes faglige landsorganisation.

Ærbødigst
Norsk arbeidsgiverforenings centralstyret
Axel Amundsen.

Axel Krefthing.

Følgende svarskrivelse sendtes 4. juni:

Til

Norsk arbeidsgiverforening, Kristiania.

Det ærede centralstyres skrivelse av 2. juni er i vor besiddelse.

Det forbauser os i høieste grad at centralstyret vil foreskrive Norsk arbeidsmandsforbund regler for avstemning inden forbundets avdelinger. Dette bør dog være noget forbundet selv bestemmer. Vel mulig at det ærede centralstyret finder at fremmøtet paa fredag var „meget godt“, forretningsutvalget er dog av en anden mening i det stykke. Naar et forslag, som omfatter lønnings- og arbeidsforhold for ca. 1600 arbeidere, kun faar 465 stemmer og det under forbehold av endel forandringer, saa var det vor simple pligt at gi de arbeidere, som ikke hadde havt anledning ved første møte, til at stemme senere.

Det ærede centralstyret burde ogsaa kjende til, at arbeiderne ved Vøien og Nydalen arbeider til kl. 6 aften, endvidere at arbeiderne her i byen ikke disponerer over lokaler av den størrelse at 1600 arbeidere kan møte samtidig. Hvad centralstyret mener med „den uregelmæssighet som fandt sted ved den forrige avstemning“, forstaar vi ikke. Ifølge protokollen skulde forhandlerne forelægge saken før forhandlingerne gjenoptokes og det har de gjort, ikke for foreningerne, men for forretningsutvalget, der selvfølgelig maatte ta stilling til de spørsmaal, hvorom der den gang raadet dissens. At sammenkalde 1600 arbeidere for at træffe avgjørelse om et enkelt spørsmaal, naar intet fuldt utarbeidet forslag foreligger, vilde jo være meningsløst.

Forøvrigt har vi intet at bemærke til det ærede centralstyres skrivelse. Naar dette finder at burde iverksætte lockout for bl. a. at faa ind i overenskomsterne en vrøvlet paragraf, saa faar det selv ta ansvaret for dette skridt

Ærbødigst
for Norsk arbeidsmandsforbund
Rich. Hansen.

Ved sekretariatet mellekomst blev forhandlinger optat mellem dette og arbeidsgiverforeningen, men ved opsigelsesfristens utløp blev lockout iverksat ved Vøiens og Nydalens fabriker den 18. juni.

Under forhandlingerne opnaedes enighet om overenskomster for alle 3 fabriker, gjældende for 3 aar. Arbeidet gjenoptoges 9. juli og

samtligte arbeidere gjenindtoges i sine tidligere pladse. De opnaadde lønsforhøielser er ikke store, gjennemsnitlig en 5 pct., men det er ikke saa litet løft dette, at faa fastsat arbeidsvilkaarene gjensidig ved bedrifter som i 60 aar har været ledet efter helt andre principer. Arbeidstiden er fastsat og der er vedtat bestemmelser, som gir arbeiderne adgang til at indbringe misforhold for organisationen.

Ved Nøstet bruk, Drammen.

blev driften indskrænket til kun dagskift, hvorved arbeidstiden blev forholdsvis længere, idet dagskiftet før var noget længere end nat-skiftet. Arbeiderne forlangte derfor en forkortelse av arbeidstiden, og ved forhandling fik de den ukentlige arbeidstid nedsat fra 62 til 60 timer.

Stenarbeiderne ved Tjølling

har gjennom forhandling med steneksporthøierne faat opprettet overenskomst med akkordtarif, gjældende for 2 aar med 2 maaneders gjensidig opsigelse. Timelønnen er for nybegyndere sat til 30 øre pr. time.

For dygtige og øvede arbeidere forhøies lønnen saaledes:

De arbeidere, som ved underhandlingen den 21. mai var betalt med 30 øre pr. time, forhøies lønnen herefter til 33 øre pr. time, og for de arbeidere, som var betalt med 32 og 33 øre pr. time, forhøies lønnen til 35 øre, og de, der var betalt med 35 øre, faar herefter 37 øre pr. time. Utdannede verktoismede betales med 50 øre pr. time.

For akkordboring er opsat prisliste, beregnet efter borstaalets dimension og skjærets bredde. Borere har ved al boring fri borhvesning.

For maal- eller grovhugning, naar blokkene indeholder 1 m.³ og derover, kr. 2,00 pr. m.² og for blok, der er under 1 m.³, kr. 1,90 pr. m.².

Alle blokke skal indeholde 5 cm. i overmaal.

Ved Meraker elektriske kraft- og smelteverk

er ved forhandling mellem verket og arbeiderforeningen opprettet en overenskomst gjældende fra 1. juni 1908 til 1. januar 1912 og videre 1 aar ad gangen, hvis den ikke av en av parterne er opsagt med 4 maaneders forutgaaende varsel. For lønningerne er fastsat en stigende skala, saaledes at lønnen efter en viss periode stiger til en høiere sats. 1. periode er fra 1. juli 1908 til 1. januar 1909, 2. periode fra 1. jan. 1909 til 1. januar 1910, 3. periode fra 1. januar 1910 til 1. januar 1912. For hver periode er lønssatserne for de forskjellige pladse stigende med 25 øre pr. dag.

Under eventuelle stansninger i fabrikationen, hvor arbeiderne ikke arbeider paa sine respektive arbeidssteder, men om fornødent blir benyttet til utvidelsesarbeider, oprydninger, vedlikehold, veie etc., betales følgende satser: I 1. periode kr. 3,00, i 2. periode kr. 3,25 og i 3. periode kr. 3,50 pr. dag. Nyansatte skiftefolk, der er uøvet, antages

med mindsteløn. Denne er for maskinbetjeningen kr. 3,50 pr. 8 timers skift; for brændere, tappere og pakkere kr. 3,25; for elevatormænd, materialkjørere og kalkovnsarbeidere kr. 3,00 pr. 8 timers skift. For taugbanebetjening, lagerarbeidere og hjelpearbeidere 27 øre pr. time.

Naar vedkommende regnes for øvet efter reglerne, rykker han op i den for pladsen fastsatte skiftløn.

Bossmo gruber.

Ved forhandlinger mellem Bossmo verks direktør Münster og Norsk arbeidsmandsforbund er mindstelønstarif opprettet for arbeiderne ved Bossmo verk. Forhandlingerne førtes paa Stordøen — hvor direktør Münster bor — mellem ham og Joh. Karlgren og M. Remseth, formand i Bossmo arbeiderforening.

Efterat enighet var opnaadd mellem forhandlerne, blev overenskomsten ved forelæggelse for arbeiderne vedtat med stor majoritet.

Overenskomsten indeholder foruten en række almindelige bestemmelser følgende mindstelønstarif:

Smede, stemplere	kr. 0,40	pr. time
Maskinkjørere i gruben	" 0,40	" —
Do. ved vaskeriet	" 0,30	" —
Reparatører	" 0,35	" —
Bremsere, lastere, kjippere, pumpekjørere	" 0,27 ¹ / ₂	" —
Sjau- og utearbeidere	" 0,30	" —
Fyrbøtere	" 0,25	" —
Opslagere	" 0,27	" —

Blandet akkord- og daglønssystem.

Losse- og lastearbeidere	kr. 0,30	pr. time
Taugbanearbeidere	" 0,30	" —
Vaskeriarbeidere	" 0,30	" —
Do. ved stentyggerne	" 0,33	" —
Scheidere	" 0,27 ¹ / ₂	" —

Akkordarbeide. Garanteret mindsteløn.

Minerere	kr. 3,25	pr. 8 timers skift
Fordrere, lempere	" 2,75	" — — —

Overtid betales med 25 pct. tillæg for de første 2 timer og 50 pct. for de følgende timer og for søn- og helligdagsarbeide 100 pct. tillæg.

Overenskomsten gjælder i 3 aar med 3 maaneders gjensidig opsigelse.

Renovationsarbeiderne i Kristiania

baade ved det kommunale renholdsverk og ved de private renovationselskaper fremsatte paa vaaren krav om en løn av 30 kroner uken for kjørekarer og 24 kroner for hjelpemænd.

Naar de kommunale arbeidere før har fremsat ønske om løns-
paalæg, har det skedd i form av et lønsandragende. Efterat dette saa
har passeret de forskjellige instanser frem og tilbake, har man saa om
et aars tid eller saa faat svar, enten en liten indrømmelse eller ingen-
ting. I begge tilfælder har det været at ta imot det man har faat.
Renovationsarbeiderne var nu godt organisert i faglig henseende, og
derfor valgte man den noget usædvanlige taktik overfor kommunen at
fremsætte lønsforlangende til renholdsverket som et krav med anmod-
ning om forhandling, akkurat paa samme maate som naar krav frem-
sættes ved en privat bedrift. Efterat ha passeret renholdsutvalget
kom saken fore i formandskapet, og her kunde man nu tilegne sig
saapas forstaaelse av stillingen, at det blev besluttet, at forhandlinger
skulde optages med Norsk arbeidsmandsforbund.

Under forhandlingerne blev det fra kommunens forhandlere fore-
slaat en forhøielse fra kr. 3,80 til kr. 4,20 pr. dag for kjørekarer og
fra kr. 2,75 til kr. 3,20 for hjelpemænd. Da hver av parterne holdt
paa sit, blev forhandlingerne avsluttet, hvorpaa pladsene blev opsagt
fra 30. juni for saavel de kommunale som private renovationsarbeidere.
Med de private selskaper var ingen forhandlinger ført, da disse vilde
avvente resultatet av forhandlingerne med kommunen.

I det efterfølgende formandskapsmøte blev det besluttet, at nye
forhandlinger skulde optages med forbundet, og under disse opnaades
enighet om en dagløn for kjørekarer av kr. 4,10 det første aar efter
antagelsen og siden kr. 4,30; for hjelpemænd kr. 3,10 det første aar
og siden kr. 3,30. En fordel er det ogsaa, at lønnen blir regnet som
ukeløn, saaledes at ogsaa løn erholdes for helligdagene i uken.

Klosetlagene, der kjører morgenvending paa søndagene, erholder
for denne fuld dagløn. Regnklær erholdes fra verket og likeledes
vandstøvler for kloakkjørerne.

Overenskomsten er sat til 3 aar, regnet fra 1. juli.

For de private renovationsselskaper blev samme tarif gjennom-
ført hvad lønssatserne angaar, men forøvrig nogen tillem্পning efter
forholdene.

Sydvaranger.

Ved Sydvaranger aktieselskap blev fremsat lønskrav i mai. Joh.
Karlgren reiste i den anledning derop i sidste halvdel av mai, og blev
forhandling indledet med direktør Wiull. Denne fremkom ogsaa med
et tilbud, hvilket imidlertid blev forkastet av arbeiderne og arbeids-
nedleggelse besluttet. Denne blev iverksat 24. mai.

Forhandlinger blev imidlertid straks optat, og enedes man om en
foreløbig overenskomst og at de endelige forhandlinger blev at føre i
Kristiania mellem forbundet og arbeidsgiverforeningen. Arbeidet skulde
gjenoptages og forhandlingerne mellem hovedorganisationerne paaskyn-
des mest mulig, saaledes at resultatet om mulig kunde foreligge inden
den første lønning for juni maaned, omkring 18. juni. Indtil resultatet
av forhandlingerne forelaa skulde arbeiderne være garanteret den i
deres krav opstillede mindsteløn.

Forhandlingerne blev derpaa gjenoptat i Kristiania. Det hele
kom her til at staa eller falde paa spørsmålet mindsteløn i akkord.
Endelig enedes man om følgende paragraf for akkordarbeide:

„Akkordarbeide anvendes i den utstrækning som aktieselskapet
Sydvaranger finder tjenlig. Akkordpriserne fastsættes gjennom fri for-
handling mellem selskapet og vedkommende akkordformand eller akkord-
lag, uten at dette forhindres ved avtaler i hovedorganisationen, arbei-
derforening eller andre samlinger av arbeidere.

Saafernt ikke enighet om akkordprisen opnaaes og selskapet
ønsker arbeidet utført, betales derfor den i tariffen fastsatte timeløn.

Ved akkorders utsættelse skal der som regel, og altid hvor det
hensigtsmessig kan ske, eller hvis det ønskes av en av parterne, ut-
skrives akkordseddell med tydelig angivelse av arbeidets art, omfang
og maate hvorpaa det skal utføres, saaledes at misforstaaelse kan
undgaaes.

Enhver arbeider har ret til at faa skriftlig oppgjør for utbetalt
lønning.“

Om denne paragraf samt om mindsteløn for dagarbeide og øvrige
bestemmelser opnaades enighet mellem forhandlerne, men arbeids-
giverforeningens centralstyre negtet at approbere overenskomsten før
paragraffen om akkordarbeide hadde faat en anden redaktion, der helt
og holdent vilde forandre paragraffens mening, likesom der ogsaa for-
langtes andre forandringer i overenskomsten.

Disse forandringer fandt forbundet ikke at kunne gaa med paa,
og arbeidet blev derfor nedlagt for anden gang den 21. juni.

Efter mægling av amtmann Urbye opnaades derpaa enighet om
en overenskomst, der vedtoges av parterne. Arbeidstid 56 timer
ukentlig, timeløn 38—50 øre og garanteret forskud i akkord fra 35—60
øre pr. time, tillæg for overtid 25—100 pct. Gjælder til 30. juni 1911.
Arbeidet gjenoptoges 7. juli.

Tinosbanen—Rjukanselskapet.

Arbeiderne ved Tinosbanen og ved Rjukanselskapets anlæg ved
Mjøsvand, Rjukan og Vestfjorddalen fremsatte i mai krav om følgende
mindsteløn:

For tunnelarbeidere dagarbeide kr. 5,50 for 8 timers dag, akkord-
arbeide kr. 5,00 for 8 timers dag.

For arbeide ute i dagen som fjeldsprængning, graastensmuring,
betonstøpning, jord-, vei- og jernbanearbeide mindsteløn i dagarbeide
55 øre pr. time og i akkordarbeide 50 øre pr. time.

Efter kravets fremsættelse meldte selskapet sig ind i arbeidsgiver-
foreningen og blev forhandlinger optat i Kristiania. Disse førte imid-
lertid ikke til noget resultat, idet arbeidsgivernes forhandlere stillet
krav paa, at man først skulde frafalde kravet om mindsteløn i akkord.
Forhandlingerne blev dermed avbrutt. Efterat avstemning om arbeids-
nedleggelse var foretat inden arbeiderforeningerne fra Notodden og op
til Mjøsvand, blev arbeidet nedlagt mandag 29. juni saavel i Rjukan og
Vestfjorddalen som paa Tinosbanen.

En forhandling, som noget senere blev optat, strandet ogsaa paa arbejdsgiverens krav paa at mindstelønsprincippet i akkord skulde frafalde.

Efter forhaandskonferance optoges forhandlinger i slutningen av juli. Som forhandlere paa forbundets vegne deltog forbundets formand, Rich. Hansen, og landsorganisationens formand, Ole O. Lian. Efter en række møter enedes forhandlerne om at forelægge for arbeiderne til avstemning følgende forslag til overenskomst:

Overenskomst mellem Aktieselskapet Rjukanfos, Norsk transportaktieselskap, Aktieselsk. Rjukan salpeterverk og Norsk arbeidsmandsforbund.

§ 1.

Akkordarbeide anvendes i den utstrækning, som selskaperne finder det nødvendig.

Akkordpriserne fastsættes gjennom fri forhandling mellem selskaperne og vedkommende akkordformand eller akkordlag, uten at dette forhindres ved avtaler i hovedorganisationen, arbeiderforeninger eller andre samlinger av arbeidere.

Ved akkorders utsættelse skal der som regel og altid, hvor det hensigtsmæssig kan ske, eller hvis dette ønskes av en av parterne, utskrives akkordseddell med tydelig angivelse av arbeidets art, omfang, masse og maate, hvorpaa det skal utføres, saaledes at misforstaaelse kan undgaaes.

Enhver arbeider har ret til at faa skriftlig opgjør for utbetalt lønning.

Opgjør foretas hurtigst efter hvert akkordarbeides slutning. Hver lønningsdag har arbeiderne ret til for utført arbeide at faa utbetalt forskud. Dette forskud, der garanteres for hver dag, der arbeides i akkord, utgjør:

	pr. skift pr. time
For tunnelarbeide	42,5 øre
„ graastensmuring og betonstøpning	40 „
„ fjeldarbeide	40 „
„ jordarbeide av enhver art	37,5 „
„ løs- og sjauerarbeide av enhver art, hjelpearbeidere ved de ovenfor nævnte arbeider, lastning, losning, transport og lignende	37,5 „

I forskuddet kan intet andet fradrag gjøres end det i denne overenskomsts post 9 nævnte fradrag for barakker, for hvad arbeiderne har oppebaaret in natura til eiendom, samt for hvad der av redskaper er forsvundet eller har tat skade ved skjødesløs behandling.

Naar forandring i arbeidsplan eller andre av bestyrelsen godkjendte omstændigheter kræver det, eller naar arbeidet utføres tilfredsstillende, har bestyrelsen ret til at avbryte og ophæve akkorden mot forholdsvis betaling for det utførte arbeide.

Saadan avbrytelse av akkorden med forholdsvis utlønning kan ogsaa kræves av akkordlaget, naar arbeidet for en længere tid maa indstilles.

§ 2.

Hvor dagarbeide maa komme til anvendelse, gjælder følgende satser som mindsteløn pr. arbeidet time:

1. For tunnelarbeide	50 øre
2. „ graastensmuring og betonstøpning	50 „
3. „ fjeldarbeide	47,5 „
4. „ jordarbeide av enhver art	45 „
5. „ løs- og sjauerarbeide av enhver art etc. som foran	42,5 „

Dygtige og mere betrodde arbeidere samt formænd kan betales høiere løn. Denne fastsættes efter nærmere avtale mellem selskapet og vedkommende arbeider.

§ 3.

Lønning utbetales hver 14. dag.

§ 4.

Hvor der arbeides med dobbelt skift, betales ved alt arbeide nat-skift som dagskift.

§ 5.

Arbeidere under 19 aar og andre arbeidere, som paa grund av fremskreden alder, sykdom eller legemsskade ikke kan ansees fuldt arbeidsdygtige, kommer ikke ind under ovenstaaende tarif.

Det samme gjælder dag- og akkordarbeidere, som ikke i mindst 3 maaneder har havt øvelse ved anlæg av lignende art. Disse arbeideres lønsforhold fastsættes ved nærmere avtale mellem arbejdsgiver og vedkommende arbeider.

§ 6.

Selskaperne skal ha fuld frihet til at bestemme antallet av de arbeidere, som de finder mest hensigtsmæssig i hvert akkordlag; dog skal der i akkordlagene efter akkordens fastsættelse ikke indsættes et større antal arbeidere end det, vedkommende akkordformand anser for passende, forsaavidt ikke arbeidet maa forceres.

§ 7.

For ethvert ekstraarbeide, som blir nogen paalagt utenfor akkorden, betales den for saadant arbeide fastsatte timeløn.

Hvis en arbeider uten gyldig grund eller et akkordlag forlater et omforenet akkordarbeide, forinden dette er bragt til avslutning, utbetales kun almindelig forskudsbetaling. Resten av den oparbeidede fortjeneste tilfalder laget eller det lag, som fuldfører akkorden. Dog utbetales fortjenesten til vedkommende arbeider selv, naar han har forladt arbeidet med samtykke av akkordformanden og de øvrige medlemmer av laget, og disse begjærer fortjenesten utbetalt til ham. Akkorder skal som regel ikke strække sig utover 2 maaneder.

§ 8.

Selskapet holder al fornøden redskap m. v.

Transportmateriel av enhver art stilles akkordlagene til gratis disposition, men er arbeidslaget ansvarlig for en skjønnsom behandling

og for, at intet gaar tabt. Hvad der forsvinder eller tar skade ved skjødesløs behandling, betales av akkordlaget, der tillike betaler almindelig redskapstræk efter de engang for alle fastsatte trækpriser.

§ 9.

Arbeide utover den ordinære arbeidstid — 10 timer daglig i ukens fem første dage og 6 timer lørdag — betragtes som overtidsarbeide og betales med et tillæg av 25 pct. for de første to timer og 50 pct. for den øvrige tid. For almindeligt søndagsarbeide betales 50 pct., mens der juledag, paaskedag og pinsedag betales 100 pct. tillæg.

Som søn- og helligdagsarbeide regnes alt arbeide, der utføres i tiden fra kl. 6 lørdag aften eller aften før helligdag til kl. 10 søn- og helligdagsaften.

De nævnte tillæg beregnes saavel ved timebetaling som ved akkordarbeide efter de i post 2 nævnte satser.

§ 10.

Saalænge anlægsvirksomheten paagaar, yder selskaperne hus til sine arbeidere samt brændsel. Herfor vil de av hver arbeider beregne sig 10 øre pr. dag for 8-mandsbarakker, 15 øre for 4-mandsbarakker med elektrisk lys, 10 øre for 4-mandsbarakker uten lys.

§ 11.

Selskaperne holder fri læge og medicin samt sykepenge efter de gjældende regler ved statens jernbaneanlæg.

§ 12.

I selskapernes og arbeidernes gjensidige ret til opsigelse skal ingen organisation gripe ind. Dog har organisationerne paataleret, forsaavidt der forekommer opsigelser, der menes at stride mot nærværende overenskomst. Selskaperne forbeholder sig retten til at anvende arbeiderne uten hensyn til, hvorvidt vedkommende er medlem av forening eller ikke, og kan streik ikke iverksættes med det formaal at tvinge nogen ind i organisationen.

Likeledes forbeholder selskaperne sig fuld frihet til at anvende de arbeidere, som de anser for mest skikket til at utføre foreliggende arbeide. Paa den anden side skal ikke selskaperne negte at anvende nogen arbeider av den grund, at vedkommende er medlem av fagforening.

§ 13.

Den mellem Norsk arbeidsgiverforening og 5 fagforbund oprettede overenskomst av 14. april 07 angaaende forhandlinger og voldgiftsretter gjøres gjældende mellem selskaperne og Norsk arbeidsmandsforbund.

§ 14.

Ovenstaaende overenskomst gjælder saalænge anlægsvirksomheten paagaar ved selskaperne, dog ikke længer end til 30. juni 1911.

§ 15.

Ved forhold, som ikke er omtalte i nærværende overenskomst, gaaes frem efter tidligere praksis.

Kristiania, august 1908.

*

Ved arbeidernes repræsentanter, der hadde deltatt i forhandlingerne, Karl Mossfeldt, Gustav Johansen og Anders Hovland, blev overenskomsten redegjort for i foreningerne paa Tinosbanen og i Vestfjorddalen og forelagt til avstemning. Ved avstemningen blev overenskomsten med stor majoritet forkastet. Samtidig paapegte arbeiderne de forandringer i tariffen, som de ønsket, før denne kunde godkjendes, baade hvad lønssatserne angaar som ogsaa andre punkter, saaledes at man fik mindstelønsbestemmelsen klar og ren uten omsvøp og klarere bestemmelser angaaende redskapstræk.

De forandringer, man ønsket, blev opsat i ny tariff, der blev oversendt arbeidsgiverforeningen, ledsaget med efterstaaende følgeskrivelse:

12. august 1908.

Norsk arbeidsgiverforening, Rosenkrantzgaten 7.

Herved bekræftes, hvad tidligere pr. telefon er meddelt, at arbeiderne ved Eydes anlæg i Telemarken ved avstemning har forkastet det av forhandlerne fremsatte forslag til overenskomst.

Vi har senere bragt i erfaring, hvad det er som arbeiderne mener bør forandres, før overenskomsten kan godkjendes, og har vi i henhold til de fra foreningerne fremkomne bemerkninger utarbeidet et forslag til overenskomst, hvilket følger vedlagt.

Forsaavidt De er av den formening, at en ny forhandling paa grundlag av vedlagte forslag vilde være til nogen nytte, forventer vi Deres ærede meddelelse herom.

Ærbødigst

pr. Norsk arbeidsmandsforbund

Rich. Hansen.

Den 18. august mottoges følgende skrivelse med vedlagt avskrift av skrivelse fra selskaperne:

Kristiania, 18. august 1908.

Norsk arbeidsmandsforbund, Folkets hus.

Idet vi erkjender det ærede forbunds skrivelse av 12. ds. skal vi meddele, at samme straks blev oversendt til A/S Rjukanfos og Norsk transportaktieselskap.

Fra selskaperne har vi idag faat oversendt en skrivelse, hvorav avskrift følger hoslagt.

Centralstyret er enig med selskaperne i, at man ikke kan strække sig længer end hvad forhandlerne blev enige om.

Den foreslaaede overenskomst er som bekjendt betydelig gunstigere for arbeiderne end den nylig for A/S Sydvaranger vedtagne overenskomst.

Det er os bekjendt, at naar selskaperne fandt at kunne strække sig saa langt som foreslaat, saa har det kun været av hensyn til at faa sat arbeidet igang snarest, saa at der kunde utføres endel før vinteren.

Hvis arbeidet nu skal bli staaende for kortere eller længere tid, vil selskaperne ikke senere gaa med paa en for arbeiderne saa fordelagtig overenskomst som den foreslaaede.

Naar som i nærværende tilfælde overenskomsten er godkjendt av saavel det ærede forbunds formand som formanden i landssekretariatet, og naar hensyn tas til, at antallet av de, som stemte imot overenskomsten, er meget litet i forhold til den arbeidsstyrke, som var sys-selsat ved anlæggene ved arbeidsstansningen, saa forekommer et os, at det ærede forbund har gode grunde til at approbere overenskomsten.

Vi tillater os derfor at henstille til det ærede forbund at approbere overenskomsten.

Ærbødigst

Norsk arbeidsgiverforenings centralstyre

Axel Amundsen.

Kristiania, 17. august 1908.

Til Norsk arbeidsgiverforening, her.

Vi erkjender herved mottagelsen av den os oversendte skrivelse fra Norsk arbeidsmandsforbund til Norsk arbeidsgiverforening av 12. ds., hvort meddeles, at den mellem arbeidsgiverforeningen og Norsk arbeidsmandsforbund under samvirke med arbeidernes repræsentanter av vort selskap opstilte overenskomst ikke er godkjendt ved avstemningen blandt de paa arbeidsstedet for tiden gjenværende arbeidere.

Vi kan i den anledning alene meddele, hvad vi under forhandlingerne allerede har præcisert, at vi under avfattelsen av overenskomsten har strukket os saa langt for at imøtekomme arbeidernes krav, som det paa nogen maate har været mulig. Vi er ikke istand til paa noget punkt at gjøre videre indrømmelser. Det synes os at maatte staa saavel arbeidsmandsforbundet som arbeiderne selv fuldstændig klart, at saa er tilfældet, og at hvad der i den opstilte overenskomst er opnaadd for arbeiderne saavel i retning av løn som med hensyn til de øvrige forhold, gaar langt utover, hvad der ellers er vanlig her i landet, selv paa de aller ugunstigste arbeidssteder.

I den anledning tillater vi os at henvise til den for A/S Sydvaranger opstilte overenskomst, i hvilken saavel lønningsbetalingerne som forskuddet er sat endogsaa tildels betydelig lavere end hos os.

Efter vor mening maa det være arbeidsmandsforbundets pligt at ligge direkte i dets interesse at gjennomdrive denne overenskomst. Vi kan kun gjenta, at det ikke paa nogen maate er os mulig at gaa videre i retning av indrømmelser end vi allerede har gjort, og at de arbei-

dere, der ikke ønsker at opta arbeidet paa disse av deres egne repræsentanter godkjendte vilkaar, maa forlate vore barakker inden ukens utgang.

Vi maa likeledes meddele, at vi ikke holder os bundet til denne for arbeiderne i høieste grad gunstige overenskomst længere end til utgangen av denne uke.

Ærbødigst

A/S Rjukanfos

S. Eyde. S. Kloumann.

Norsk transportaktieselskap

S. Eyde. S. Kloumann.

Selskaperne lod derpaa langs anlæggene opslaa plakater. Disse plakater var noget forskjellig formet paa de forskjellige avdelinger, men tendensen var overalt den samme.

Ved Rjukanfos var plakaten indhold følgende:

Merk!

Norsk arbeidsgiverforening og Norsk arbeidsmandsforbund samt arbeidernes repræsentanter er blit enige om følgende lønningssatser, i henhold til hvilke arbeidet kan gjenoptas. — Overenskomsten i sin helhet vil være arbeiderne bekjendt.

For *akkordarbeide* garanteres forskud pr. arbeidet time:

	pr. skift	pr. time
For tunnelarbeide	42,5	øre
„ graastensmuring og betonstøpning	40	„
„ fjeldarbeide	40	„
„ For jordarbeide av enhver art	37,5	„
„ løs- og sjauerarbeide av enhver art, hjelpearbeidere ved de ovenfor nævnte arbeider, lastning, losning, transport o. l.	37,5	„

For *dagarbeide* gjælder som mindsteløn pr. arbeidet time:

	pr. time	50	øre
For tunnelarbeide	—	50	øre
„ graastensmuring og betonstøpning	—	47,5	„
„ fjeldarbeide	—	45	„
„ jordarbeide av enhver art	—	42,5	„
„ løs- og sjauerarbeide av enhver art etc.	—	42,5	„

De arbeidere, som ikke erklærer sig villige til paa ovennævnte betingelser at gjenopta arbeidet, opsies herved til fraflyttelse av anlæggets barakker inden lørdag 22. august 1908 kl. 12 middag.

Rjukan, 17. august 1908.

For A/S Rjukanfos, Rjukan kraftanlæg (øvre avdeling)

Aug. Paus.

Forbundets forretningsutvalg behandlet den 18. august arbeidsgiverforeningens skrivelse, og den 19. sendtes følgende svarskrivelse:

Til Norsk arbeidsgiverforening. 19. august 1908.

A/S Rjukanfos m. fl.

Det ærede centralstyres skrivelse av 18. ds. sammen med avskrift av skrivelse fra A/S. Rjukanfos og Norsk aktieselskap er mottat og av vort forbunds forretningsutvalg behandlet.

Da arbeiderne saa bestemt har uttalt sig imot enkelte av overenskomstens punkter, og utvalget er fuldt klar over berettigelsen av disse indvendinger, finder utvalget ikke at kunne godkjende overenskomsten saadan som den nu foreligger.

Det ærede centralstyre mener, at forbundet skulde ha gode grunde til at approbere overenskomsten, og anfører herunder, at antallet av de, som stemte imot overenskomsten, var meget litet i forhold til den arbeidsstyrke, som var sysselsat ved anleggene ved arbeidsstansningen. Det synes, som man tar alle de frareiste til indtægt for overenskomstens vedtagelse. Vi for vor del har ingen grund til at tro, at de frareiste vilde være av en anden anskuelse end de tilstedeværende, og den opfatning, som kom tilsyne under avstemningen, anser vi som et sandt uttrykk for anlægsarbeidernes opfatning av overenskomsten.

For bare at nævne det ene punkt: redskapstræk. Der aapnes fremdeles adgang til den gamle praksis ved anleggene i temmelig stor utstrækning at kunne regulere arbeidsfortjenesten ved redskapstrækket.

Men da centralstyret og selskaperne avviser enhver forhandling, skal vi ikke gaa nærmere ind paa de enkelte punkter.

Man skal til slutning heller ikke undlate at paapeke, at det er os meddelt fra Notodden, at der er opslaat plakater langs anleggene som sier, at overenskomsten er godkjendt av arbeidsmandsforbundet og arbeidernes representanter. Er dette skedd i en bestemt hensigt? Misforstaaelse kan det ikke være; ti det er jo noksom bekjendt, at forbundet meddelte det ærede centralstyre, at overenskomsten var forkastet av arbeiderne og samtidig oversendte et tarifforslag med de forandringer, som arbeiderne ønsket, med en henstilling om nye forhandlinger. Forbundets stilling blev jo ogsaa fremholdt i en telefonsamtale. Da at reklamere med forbundets godkjendelse forekommer os høist merkelig, hvis det ikke, som sagt, er noget særskilt man tænker at opnaa ved det.

Forbundet har fundet ikke at kunne approbere overenskomsten saadan som den foreligger; men er vi fremdeles villige til forhandling.

Ærbødigst

pr. Norsk arbeidsmandsforbund

Gunnar Sethil.

Paa denne skrivelse har arbeidsgiverforeningen i avskrift oversendt følgende skrivelse fra selskaperne tillikemed avskrift av det telegram, i henhold til hvilket plakaterne blev avfattet:

Tinn

den 24. august 1908.

Kristiania

Til Norsk arbeidsgiverforenings centralstyre, Kristiania.

Vi har mottat det ærede centralstyres skrivelse av 20. ds. med bilag og skal i anledning skrivelsen bemerke følgende:

Hvad angaar spørsmålet om optagelse av nye forhandlinger med arbeidsmandsforbundet kan vi for tiden kun henvise til vor skrivelse til arbeidsgiverforeningen av 17. ds. om at vi ikke kan gaa videre i indrømmelser end allerede skedd.

I anledning av arbeidsmandsforbundets uttalelse om de opslaaede plakater tillater vi os at vedlægge avskrift av det fra vore selskaper til de resp. anlægsingeniører under 17. ds. avsendte telegram, i henhold til hvilket de omhandlede plakater er opslaat. I henhold til plakaterne har vi opsagt samtlige de arbeidere, der ikke til og med lørdag den 22. ds. hadde erklæret sig villig til at gjenopta arbeidet „paa de i overenskomsten mellem arbeidsgiverforeningen og Norsk arbeidsmandsforbund samt arbeidernes representanter godkjendte betingelser“ fra fra barakkerne.

Telegrammet kunde muligens ha været fyldigere avfattet, men man behøver sikkerlig ikke at frygte for, at det har forvoldt nogen misforstaaelse. Det har jo været tilstrækkelig alment bekjendt, at arbeiderne har negtet at vedta overenskomsten, og at den derfor altsaa ikke er bindende for Norsk arbeidsmandsforbund eller de enkelte arbeidere.

Ærbødigst

for A/S Rjukanfos

Per Rygh.

For Norsk transportaktieselskap

Per Rygh.

p. p. Rjukan salpeterverk

Raithel. Per Rygh.

„Alle arbeidere, der ikke til lørdag aften har erklæret sig villig til at opta arbeidet paa de i overenskomsten mellem arbeidsgiverforeningen og Norsk arbeidsmandsforbund samt arbeidernes representanter godkjendte betingelser, opsiges herved av barakkerne og skal være utflyttet inden lørdag aften. Overenskomstens lønningssatser samt opsigelsen bedes opslaat paa barakkerne og andre passende steder.“

Arbeiderne maatte saaledes ut av selskapets barakker, men de skaffet sig boliger paa anden maate — hos private, paa sætrer eller lignende, og da det var vanskelig at skaffe boliger paa en bekvem plads for vagtholdet, gik de igang med bygning av torvbarakker. Streikbrytere var der saa faa i forhold til arbeidsstyrken at de blev rent forsvindende og arbeiderne forberedte sig paa et vinterfelttog.

Dette har nok bevirket, at selskaperne kom paa andre tanker og gjerne ønsket en forhandling optat paany; men det var jo ikke saa liketil efter at de nogle uker i forveien saa bestemt hadde avvist enhver forhandling. Imidlertid blev der fra selskaperne gjort henvendelse til arbeidsdepartementets chef, statsraad Ihlen, som saa henvendte sig til arbeidsmandsforbundets kontor og fik istand en direkte forhandling mellem forbundets formand og selskapernes direktører Eyde og Klouman. Under de derpaa førte forhandlinger, der førtes i arbeidsdepartementet, lykkedes det at bli enig om alle tvistepunkter med undtagelse

av lønssatserne. Selskaperne vilde til en begyndelse betale efter de satser som er fastslaaet for Sydvaranger, men gik senere saa langt at de tilbød sig at vedstaa lønssatserne i det forrige av arbeiderne forkastede forslag.

Forbundets formand, der ikke fandt at kunne gaa med paa dette heller, foreslog da tilslut at forhøie de to sidste lønssatser i paragraf 1 fra 37,5 til 40 øre pr. time. Dette forslag blev saa forelagt den samlede direktion, som imidlertid bestemt avsløt det. Derimot foreslog de at henskyte dette spørsmål til avgjørelse ved voldgift, hvorefter man enedes om at overlate avgjørelsen herav til statsraad Ihlen, som beredvillig paatok sig hvervet, ifald ogsaa arbeiderne gav forslaget sin tilslutning.

Formanden reiste nu til streikefeltet for at foreta en avstemning og holdt i den anledning 3 møter, ved Notodden, Svelgfos og Fagerstrand. Resultatet blev, at forslaget vedtoges med 271 mot 36 stemmer. Tilbake stod nu kun at faa arbeidsgiverforeningen til at godkjende overenskomsten. Fredag 2. oktober holdt centralstyret møte i den anledning, hvor det besluttedes at negte overenskomsten approbation. Det var de hellige „principper“ som maatte hævdes. Det var frykten for konsekvenserne naturligvis som foranlediget dem til at forkaste en overenskomst, hvorom begge parter var enige, uten at de kunde anwise nogen anden utvei til konfliktens bilæggelse, som det stod i arbeidsgiverforeningens organ „Aftenposten“.

Selskaperne fandt imidlertid, at de ikke var tjent med at bli desavoueret paa den maate, hvorfor de „i al venskabelighet“ skilte lag med arbeidsgiverforeningen og i en skrivelse samme dag underrettet forbundet om, at de hadde vedtat overenskomsten.

Efterat denne meddelelse var mottatt, hævdedes konflikten, hvorefter arbeidet optoges mandag 6. oktober.

Vi skal kun hitsætte de forandringer som nu er vedtat i det første forslag.

I paragraf 1 har avsnittet om forskuddet faat følgende form:

„Hver lønningdag har arbeiderne ret til for utført arbeide at faa utbetalt et forskud som mindsteløn, der garanteres for hver dag der arbeides i akkord og utgjør: (Her kommer satserne.) I denne mindsteløn kan intet andet fradrag gjøres end det i denne overenskomsts post 10 nævnte fradrag for barakker, for hvad arbeiderne har oppebaaret in natura til eiendom, samt for hvad der av redskaper er forsvundet eller bevislig har tat skade ved skjødesløs behandling.“

§ 8 er forandret til at lyde:

„Selskapet holder redskap m. v. og transportmateriel.

Ved arbeide, som utføres paa akkord, betaler arbeiderne forbrukt ammunition, lysolje, karbid og borstaal efter de i vedheftede bilag fastsatte maksimumspriser, samt borhvesning. Alle andre redskaper og transportmateriel, som trænges til arbeidets utførelse, erholder arbeiderne frit uten træk.

Redskaper og transportmateriel, som er bortkommet eller bevislig har tat skade ved skjødesløs behandling, betales av laget.“

§ 10 har faat følgende ordlyd:

„Selskaperne holder barakkerne i forsvarlig stand med ikke større belæg end de gjældende sundhetsregler bestemmer.

Der indredes de fornødne yderrum til opbevaring av mat og klær samt vaskerum.

Selskaperne anskaffer det nødvendige inventar som trænges i barakkerne samt lys og brænde, men ikke sengklær,“ osv. som før.

I § 11 er tilføiet efter sykepenge „og sykehusophold“.

Foruten disse ændringer, der i alt væsentlig er i overensstemmelse med arbeidernes sidste forslag, er der som bilag til overenskomsten indtat en fuldstændig opgave over priserne paa de forskjellige redskaper, saaledes at enhver kan kontrollere redskapstrækkens rigtighet. Det var en av de væsentligste anker mot det forrige forslag, at det ikke tydelig fremgik, hvad der skulde trækkes paa akkorderne.

Ved statsraad Ihlens voldgiftsavgjørelse blev i § 1 satsen for jordarbeide av enhver art forhøiet fra 37¹/₂ øre pr. time til 40 øre pr. time.

Bønsdalens fabrikker.

Her fremsatte arbeiderne paa vaarparten for selskapet et av forbundet og landsorganisationen godkjendt lønskrav. Nogen forhandlinger mellem arbeiderne og fabrikken om lønskravet blev ikke optat, men man enedes om, at den overenskomst, man eventuelt blev enig om, skulde gjælde fra 1. mai, og at forhandlingerne blev at føre mellem forbundet og arbeidsgiverforeningen.

I slutningen av mai optoges forhandlingerne. For arbeidsgiverforeningen møtte brukseier Grundt Røsholm og ingeniør Gustavson og for forbundet Gunnar Sethil og Martin Horgen.

Bønsdalens fabrikker bestaar av et træsliperi, en papirfabrik og 2 cellulosefabrikker, Victoria Mill og Old Mill.

For sliperiet og cellulosefabrikkerne enedes man nogenlunde om en forhøielse og derav følgende satser, men ved papirfabrikken var fortjenesten paa grund av forcering i arbeidet drevet noksaa høit op, saa arbeidsgivernes forhandlere vilde her gaa til en forholdsvis svær reduktion. Grundet dette var forhandlingerne ogsaa en tid avbrutt, men gjenoptoges igjen den 22. juni, og enedes man da sluttelig om en overenskomst, der ogsaa blev vedtat av arbeiderne.

For papirfabrikkens vedkommende maatte man gaa med paa en reduktion i akkordsatserne, mens man for cellulosefabrikkerne, sliperiet, haandverkerne, transportlaget og dagarbeiderne jevnt over opnaadde lønsforhøielse. Overenskomsten gjælder i 3 aar.

Inden undertegnelsen blev der fra fabrikkens side gjort indvendinger angaaende endel punkter, saaledes imot at en del yngre personer samt et par vanføre, deriblandt foreningens formand, var indtat i tariffen under navn og lønnen fastsat efter vedkommendes alder og kvalifikationer, og nyt forhandlingsmøte maatte igjen avholdes. Forbundets forhandlere vilde dog ikke gaa med paa nogen forandring, og forhandlingerne blev saaledes resultatløse. Endelig kom der dog meddelelse fra arbeidsgiverforeningens centralstyre, at overenskomsten var approberet, og den blev derpaa undertegnet.

Murarbeiderne i Kristiania.

Sommeren 1907 blev der for murarbeiderne oprettet en overenskomst efter en kortvarig streik. Denne overenskomst fastsatte en timeløn for murarbeidere paa 45 øre, fra og med 2. etage til og med 3. etage 50 øre og fra 4. etage og opover 55 øre pr. time. Overenskomsten gjaldt til 1. mai 1908 og videre 1 aar ad gangen, hvis den ikke blev opsagt med 3 maaneders opsigelse.

Saavel angaaende lønssatserne som ogsaa andre bestemmelser i overenskomsten har der i den korte tid, den har bestaaet, været tvist angaaende forstaaelsen, og da murerne blev opsagt til utløp 1. mai, søkte murarbeiderne og fik organisationens tilladelse til at opsi overenskomsten for at faa rettet paa de omtvistede bestemmelser. Av den grund blev da ogsaa opsat en lønssats for alt murarbeide, og blev denne sat til 55 øre pr. time.

Allerede i april blev der mellem murarbeidernes forening og murestrenes forening optat forhandling om ny lønstarif uten at enighet opnaades. Saken blev derpaa overgitt arbeidsgiverforeningen, og blev forhandlinger samtidig optat med Norsk murerforbund og Norsk arbeidsmandsforbund. Heller ikke da opnaades enighet, idet der fra mestrenes side fremkom forslag om reduktion.

Fra murarbeidernes side blev saa fremsat som sidste forslag 50 øre for alt murarbeide og 55 øre fra 2. etage og opover.

Samtidig var der nu forhandling angaaende murerne, murarbeiderne, tømmerne, bygningssnekkerne og blikkenslagerne. Blikkenslagerne hadde allerede nedlagt arbeidet.

Fra arbeidsgiverforeningen blev derpaa gjort henvendelse til sekretariatet om fællesforhandling for alle disse grupper, og tok forhandlingerne sin begyndelse den 16. mai og fortsattes til 26. mai, da alle 5 tariffier var færdigbehandlet, og var der enighet mellem forhandlerne om alle tariffernes bestemmelser. Forutsætningen var, at samtlige tariffier skulde gjælde til 1. mai 1911.

Forhandlerne enedes sluttelig om, at de respektive organisationers stilling til saken skulde foreligge fredag middag 29. mai. (Ved senere avtale blev denne forlænget til mandag 1. juni.)

Forutsætningen var, at enighet maatte opnaaes for samtlige grupper vedkommende. Resultatet av avstemningen var, at murerne, blikkenslagerne og bygningssnekkerne vedtok overenskomstene, mens tømmerne og murarbeiderne forkastet disse. Da der saaledes var flertal blandt vedkommende grupper for vedtagelse, og forutsætningerne for forhandlingerne var, at det samlede resultat maatte vedtages, saaledes at forslaget blev at betrakte som ikke vedtat, hvis nogen gruppe forkastet forslaget, besluttet sekretariatet at forelægge saken til avgjørelse for landsorganisationens hovedstyre.

Mandag den 1. juni holdt hovedstyret møte. Efter en indgaaende behandling av saken, hvorunder der toges særlig hensyn til den inden organisationen som helhet foreliggende situation, besluttet hovedstyret at akseptere samtlige overenskomster og ikke at godkjende nogen arbeidsstansning paa grundlag av forkastelse av overenskomstene.

Imidlertid indløp fra arbeidsgiverforeningen følgende skrivelse:

Kristiania, den 2. juni 1908.

Til Arbeidernes fagl. landsorganisations sekretariat, Folkets hus.

Det av sekretariatet og centralstyrets repræsentanter i fællesskap opstillede forslag til 5 overenskomster inden bygningshaandverket har idag været behandlet av centralstyret.

Man enedes om, at forslagene ikke kan vedtages i den foreliggende form.

Dog er centralstyret villig til at approbere overenskomstene, naar følgende forandringer blir gjort:

1. De tidligere bestemmelser for hvert fag angaaende reisegodtgjørelser forblir uforandret.
2. I bygningssnekkeroverenskomsten forandres i § 1 følgende passus: „For arbeide utenfor verkstedet betales en mindsteløn av 50 øre pr. time“ til „For dygtige snekkere til indretnings- og indredningsarbeide, og som dertil er spesielt utdannet, betales 50 øre pr. time“.

Likeledes maa § 6 forandres til: „I tilfælde verkstedsarbeidere anvendes utenfor Kristiania osv.“

3. Der maa i alle 5 overenskomster indtages en bestemmelse om, at enhver mester har adgang til at anvende saavel organiserte som uorganiserte arbeidere.

Centralstyret tillater sig desuten at gjøre opmerksom paa, at tariffen for akkordarbeide inden bygningssnekkerfaget maa være ordnet forinden overenskomstene kan approberes.

Ærbødigst

Norsk arbeidsgiverforenings centralstyre

Axel Amundsen.

Axel Krefting.

Herpaa svarte sekretariatet i en længere skrivelse, at man ikke kunde gaa med paa at forandre overenskomstene som av arbeidsgiverforeningen ønsket.

Arbeidsgiverforeningen erklærte da lockout i samtlige bygningfag; foruten de 5 direkte interesserte grupper ogsaa malerne, stukkatørene og endel andre bygningarbeidere, ialt ca. 1600 av landsorganisationens medlemmer. Nogle arbeidere maatte slutte straks, andre fik besked, at de kunde holde paa nogle dage, mens de fleste fik 14 dages opsigelse.

En av aarsakerne til, at arbeidsgiverforeningen forkastet forhandlerne forslag til overenskomst, var, at der ikke var opnaad enighet om pristarif (styktarif) for bygningssnekkerne. I overenskomsten var fastsat, at ved akkord var arbeiderne garanteret sin timeløn, undtagen i tilfælde hvor arbeidet utførtes efter en av parterne omforenet time-løn. Under de tidligere forhandlinger mellem parterne kunde ikke enighet opnaaes om denne styktarif, og fællesforhandlerne blev derfor

enig om at undgaa dette stridspunkt ved at fastslaa, at i tilfælder, hvor der ikke var enighet om pristariffen, skulde arbeiderne ha sin timeløn garanteret. Dette kunde altsaa ikke arbeidsgiverforeningen akseptere. Efter at arbeidsstansningen var indtraadt, enedes bygnings-snekkerne og mestrene om at gaa sammen til forhandling om styk-tariffen, for om mulig at rydde dette stridspunkt av veien. Det lyk- kedes ogsaa parterne at enes om en saadan.

Fra arbeidsgiverforeningens formand fremkom derefter anmodning til landsorganisationens formand om en konferanse i anledning byg- ningskonflikten. I møte 25. juni bemyndiget sekretariatet formanden til at delta i en saadan. Resultatet av denne blev, at man enedes om, at samtlige parter paany gik sammen til forhandling om de forskjellige tvistepunkter. Der opnaadtes dog heller ikke den gang nogen enighet mellem parterne, hvorfor forhandlingerne overtoges og fortsattes av de to hovedorganisationers formænd. Heller ikke disse forhandlinger førte til enighet, idet arbeidsgiverforeningen krævet inddat i overenskomsten en række almindelige bestemmelser. Disse bestemmelser er inddat i en række overenskomster, saaledes overenskomsten av 15. april 1907 med jern- og metalarbeiderforbundet, arbeidsmandsforbundet, formerforbun- det, trærarbeiderforbundet og møbelsnekkerforbundet; likeledes er be- stemmelserne inddat i de for sliperierne og cellulosefabrikkerne opret- tede tariffer m. fl. Fra arbeiderne inden bygningsindustrien hævdedes, at disse bestemmelser ikke egnet sig for inddagelse i deres overens- komster, idet bestemmelserne kun vilde gi anledning til strid og kjevl, og at de ingen berettigelse hadde inden haandverksfagene, hvor for- holdet mellem arbeidsgiver og arbeider var anderledes end inden de store industrier. Arbeidsgiverforeningen fastholdt imidlertid kravet om, at bestemmelserne blev at inddat i tarifferne. Der opnaadtes dog ved denne forhandling at faa overenskomstens varighet nedsat til 1. mai 1910 istedetfor som før til 1. mai 1911. Enighet opnaadtes altsaa ikke mellem forhandlerne, men blev det saaledes istandbragte utkast fore- lagt arbeiderne inden vedkommende grupper, der samtlige forkastet dette. I sekretariatets møte 8. juli besluttedes at oversende meddelelse til arbeidsgiverforeningen om resultatet av gruppernes behandling og de indvendinger som fra arbeidernes side var reist mot det foreliggende utkast. Den 10. juli holdt sekretariatet atter møte til behandling av anmodning fra arbeidsgiverforeningens formand om fornyet konferanse i anledning konflikten. Sekretariatet bemyndiget da formanden til at forhandle med arbeidsgiverforeningens formand om avslutning av kon- flikten paa grundlag av nærmere præciserte forutsætninger. Under denne forhandling lykkedes det at opnaa et resultat, der godkjendtes av sekretariatet. De „almindelige bestemmelser“ blev ikke at inddat i overenskomsterne. Angaaende forholdet mellem arbeidsgivere og ar- beidere forøvrig enedes man om, under iagttagelse av overenskomster- nes bestemmelser, at avgi en av forbundene og sekretariatet tiltraadt uttalelse. Samtlige 5 overenskomster skulde gjælde til 1. mai 1910. For murarbeiderne opnaadtes en timeløn av 50 øre for alt murhaandt- langerarbeide, likesom der blev foretat endel mindre forbedringer i forslagene. Ved behandlingen i vedkommende grupper blev overens-

komsterne vedtat av de 3 fag: murerne, murarbeiderne og blikken- slagerne, mens de 2 fag: bygningsnekkerne og tømrerne, forkastet sine. Murarbeiderne, som første gang forkastet overenskomsten, hadde altsaa nu vedtat denne, mens bygningsnekkerne, som første gang ved- tok overenskomsten, nu hadde forkastet den. Sekretariatet besluttet da atter at forelægge saken for hovedstyret, der i møte 17. juli fattet følgende beslutning: „Landsorganisationens hovedstyre beslutter at god- kjende de foreliggende forslag til overenskomster for de 5 bygningsfag i Kristiania og som følge herav konflikten inden bygningsfagene for hævet“. Denne beslutning fattedes mot 4 stemmer.

Det opnaadde resultat er for lønningernes vedkommende i alt væsentlig det samme som før lockouten var foreslaaet av fællesforhand- lerne og godkjendt av hovedstyret. Den hovedforandring, som blev gjort under de senere forandringer, var, at overenskomsternes varighet blev nedsat til 1. mai 1910, og at murarbeiderne fik fastsat en time- løn av 50 øre for alt murhaandlangerarbeide.

Konflikten paagik i 5 uker.

Hermetikarbeiderskerne i Stavanger.

Forbundet fremsatte krav om gjennomførelse av overenskomst for de kvindelige arbeidere ved hermetikfabrikkerne. Ved kravets frem- sættelse omf. ca. 250 medlemmer, men er der langt flere kvindelige arbeidere ved fabrikken. Den 14. mai avsluttedes ved forhandling en overenskomst, der satte arbeidstiden til 56½ time pr. uke, timelønnen sattes til 15 og 20 øre [mindsteløn] (tidligere løn 10 og 12), duelige arbeidere betales høiere løn, tillæg for overtid 30 og 50 pct., ved ak- kordarbeide, ikke anført i tariffen, garantertes mindst 10 pct. tillæg til timelønnen; endvidere opprettedes akkordtarif med en række satser. Gjælder til 1. mai 1911.

Murarbeiderne i Trondhjem.

Den gjældende overenskomst blev av mestrene opsagt til utløp i juni. Under forhandlingerne blev ogsaa murerne opsagt av mestrene. Det lykkedes imidlertid at opnaa enighet om overenskomst før opsigel- sesfristens utløp. Timelønnen forhøiedes fra 45 til 47 øre, likesom der opnaades endel andre forbedringer. Gjælder til 15. juni 1909.

Korkeskjærerne i Bergen.

9. juli opprettedes overenskomst. Timelønnen sattes til 50 øre. Akkordtarif opprettedes. Ca. 10 pct. forhøielse. Gjælder til 1. juli 1911.

Menstad bruk, Skien.

Som omtalt i forrige beretning blev samtlige arbeidere opsagt av arbeidsgiverne til fratrædelse 21. decbr. 07, fordi de ikke vilde anta en av bruket fremlagt lønstarif. Foreningens formand var tidligere

avskediget fordi han „agiterte“. Konflikten paagik til 16. mai, da den blev hævet som resultatløs.

Nordenfjeldske sprængstoffabrik.

Forbundet fremsatte i mars lønskrav ved Nordenfjeldske sprængstoffabrik, Aasenfjorden. Direktionens formand er den bekjendte konsul Thams. Arbeidet stanset den 13. april og paagik til 24. septbr., da forbundet hævet konflikten som resultatløs. Der hadde meldt sig tilstrækkelig med streikbrytere, ogsaa av de lockoutede. Omf. 41 arb. Desuten blev 3 av jern- og metalarbeidets medlemmer og 1 av møbelsnekkerforbundet inddrat i striden.

Skiens aktiemølle.

I mars indsendte forbundet anmodning om forhandling om oprettelse av overenskomst. Efter endel utflugter erklærte arbeidsgiveren lockout den 28. mars. Den 2. mai hævedes lockouten efterat man var enedes om et lønstillæg. Nogen overenskomst blev ikke opprettet.

Murarbeiderne i Stavanger.

Samtidig med murerne fremsatte forbundet krav om lønsforhøielse for murarbeiderne. Da enighet ikke opnaaddes, blev arbeidet nedlagt 1. mai. Konflikten paagik til 31. mai, da enighet opnaaddes om overenskomst. Timelønnen forhøiedes til 50 øre (tidligere 0,45). Gjælder i 2 aar. Omf. 18 arb.

Mandalsgatens høvleri, Kr.ania.

Forbundet fremsatte i april krav om lønsforhøielse. Dette besvart fra fabrikkens side med at halvdelen av arbeiderne blev opsagt. Pladsene blev da opsagt av de igjenværende arbeidere og stansning indtraadte den 21. mai. Efterat forhandlinger var optat, enedes man tilslut om en overenskomst. Arbeidstiden sattes til 60 timer pr. uke, timelønnen forhøiedes fra 26 til 31½ øre, og desuten opnaaddes forhøielse av akkordpriserne. Konflikten paagik til 8. juli. Gjælder 1 aar.

Jordans fabrik, Kr.ania.

I april indsendte forbundet krav om gjennomførelse av overenskomst og høiere løn. Firmaet negtet at forhandle og da der for tiden var mange store lønsbevægelser igang, blev det utsat. I september optoges det paany, men arbeidsgiveren vilde ikke ha noget med forbundet at gjøre; han vilde „forhandle med sine egne arbeidere“. Da forhandling saaledes ikke kom istand, blev pladsene opsagt til fratredelse 24. september. Den 22. kom meddelelse til forbundet om at saken var overladt arbeidsgiverforeningen. Den 23. optoges forhandlinger mellom forbundet og arbeidsgiverforeningen. Man enedes om at

arbeidet skulde paagaa under forhandlingerne, under forutsætning av at disse skulde være avsluttet senest 1. oktbr. Der opnaaddes imidlertid ingen enighet og arbeidet stanset 1. oktbr. Under de senere forhandlinger opnaaddes heller ingen enighet, og arbeidsgiverne fremsatte da et ultimatum, som i en skrivelse av 4. novbr. forlangtes vedtat. I motsat fald vilde samtlige sag- og høvlerieiere i landet opsi sine arbeidere den 6. novbr. Tidspunktet for en saadan lockout var meget beleilig for arbeidsgiverne, idet konjunkturerne i trælstartbranchen var meget daarlige. Forbundet fandt derfor at maatte indgaa paa arbeidsgivernes forslag mot at der blev foretat endel ændringer, hvilket blev imøtekommet. Der fastsattes en mindsteløn av 31½ øre pr. time, de gamle akkordpriser fastsattes, endvidere endel lønsforhøielse for maskinarbeidere, for kjørekarle 32½ øre pr. time. Samtlige arbeidere indtoges i sine pladse. Konflikten avsluttedes 11. novbr. Overenskomsten gjælder til 1. novbr. 1911.

Arilds margarinfabrik, Tr.hjem.

I mars maaned fremsatte forbundet krav om tarifoverenskomst og lønsforhøielse. Forhandlingerne førte ikke til noget resultat, hvorfor arbeidet nedlagdes den 17. mars. Efterat konflikten hadde paagaat til 18. mai opnaaddes enighet. Det var lykkedes fabrikkens at faa 18 streikbrytere. Men det hjalp ikke stort, idet varen blev boykottet. Streikbryterne maatte paa porten og samtlige de gamle arbeidere indtas og erholdt 1 kr. i tillæg pr. uke straks og yderligere 1 kr. om et aar; tillæg for overtid 25—100 pct. (tidl. intet). For begyndere en mindsteløn av 18 kr. pr. uke.

Tr.hjems cementstøperi.

Den 2. mai nedla arbeiderne ved Tr.hjems cementstøperi arbeidet, efterat der forgjæves hadde været ført forhandlinger om gjennomførelse av en overenskomst i likhet med den i Kr.a gjældende. Den 30. mai gjenoptoges arbeidet, idet enighet var opnaadd at Kristianiatariffen skulde være gjældende. Gjælder i 3 aar.

Storemølle og Heggernæs mølle, Bergen.

Forbundet fremsatte i juni krav om overenskomst. Enighet opnaaddes ikke, pladsene opsagdes til fratredelse 16. august. Ved Storemølle opnaaddes enighet, men ved Heggernæs blev der arbeidsstans, som paagik uforandret ved aarets utgang.

Holmen bruk, Sølvfastøens dampsag, Drammen.

Ved disse bedrifter foretoges lønsreduktion, helt op til 37 pct. Da arbeiderne negtet at gaa ind herpaa, blev samtlige opsagt. Arbeidet stanset 11. april og paagik til 31. august ved Sølvfastøen og Evjen dampsag, da ordning opnaaddes. Ved Holmen bruk paagik konflikten til 31. december, da enighet ogsaa her opnaaddes.

Tvist ved Drammenselvens papirfabrikker.

Ved Drammenselvens papirfabrikker oprettedes overenskomst i februar, men i længere tid paagik tvist angaaende risbindingen og striepakningen og den 23. september avholdtes forhandlingsmøte angaaende denne tvist, idet de samme forhandlere som ved oprettelsen av overenskomsten traadte sammen, nemlig ingeniørerne Swensen og Sverdrup og for forbundet Bjerkman og Lundgren samt parterne.

For risbindingen har pakkerne ifølge tariffen kr. 1,00 pr. ton. I den senere tid har fabrikken indført den ordning, at 5 ris lægges sammen og indbindes i en pakke eller som det kaldes „kolli“ og for denne indbinding faar pakkerne ikke som for risbinding. Dette har de gjort krav paa.

Før lønstariffens oprettelse holdt fabrikken den nødvendige hjælp til syning av strieballerne, idet dette arbeide utførtes av kvinder, der betaltes av fabrikken. Dette forhold var ikke nævnt under forhandlingerne fra nogen av siderne, og arbeiderne har gaat ut fra, at denne ordning skulde bibeholdes ogsaa for fremtiden. Denne opfatning støttes ogsaa av de almindelige bestemmelsers paragraf 1 a 1. avsnit, hvor det heter:

„Lønninger og akkordsatser, som ikke er nævnt i foreliggende tarif, forblir uforandret saa længe tariffen gjælder.“

Fabrikken har imidlertid paalagt pakkerne utgiften med lønning av sypikerne og paastaar, at det er et arbeide, som paaligger pakkerne for den i tariffen fastsatte pakkepris. For denne paastand søker fabrikken støtte i følgende:

„Dog bortfalder specielle gamle avtaler angaaende rengjøring, filtskiftning osv., som herefter gaar ind i akkorderne, forsaavidt det utføres i den regulære arbeidstid.“

Denne fortolkning har arbeiderne ikke kunnet været enig i, da striesyningen aldrig har været et arbeide, for hvilket pakkerne har havt ekstrabetaling. Arbeidet har været utført av kvinder, som derfor har hat sin betaling, ikke av pakkerne, men av fabrikken, og de fordrer derfor, at fabrikken som før betaler utgifterne til syning av strieballerne.

Enighet opnaaddes ikke under forhandlingerne, idet forhandlerne henholdt sig til hver av sine parters paastand i saken.

Kristiania spikerverk.

Arbeiderne ved ovennævnte bedrift, bestaaende av Spikerarbeidernes, Bolle- og valsernes foreninger av Norsk arbeidsmandsforbund samt Skrue- og naglearbeidernes forening tilhørende Norsk jern- og metalarbeiderforbund, indleverte i begyndelsen av august maaned d. a. forslag til lønstarif.

Forhandlinger om samme optoges kort tid efter mellem verkstedets disponent og en fælleskomite nedsat av de tre nævnte avdelinger. Da imidlertid disponenten under de mellem parterne førte forhandlinger var uvillig til at gaa med paa nogen overenskomst for akkordarbeide, men kun en mundtlig avtale om forhøielse av timelønningerne, blev for-

handlingerne avbrudt og saken oversendt til de respektive hovedorganisationer til videre forføining.

Forhandlingerne optoges saa en tid derefter igjen, men denne gang i arbeidsgiverforeningens lokaler.

Som forhandlere møtte for Norsk jern- og metalarbeiderforbund M. Ormestad, for Norsk arbeidsmandsforbund G. Sethil og J. Bjerkmann samt for Norsk arbeidsgiverforening direktørerne Sem og Venneberg.

Man enedes tilslut, efter at flere møter var avholdt, om en overenskomst, der omfatter samtlige arbeidere saavel i akkord som dagarbeide, dog med undtagelse av verkstedsarbeiderne, der er bundet til tidligere oprettet overenskomst.

Naar man tar i betragtning de løse og usikre arbeidsbetingelser, som tidligere har været gjældende ved ovennævnte bedrift og man ser paa forholdene nu, efterat overenskomst er oprettet, da maa der sies, at arbeiderne har vundet adskillige fordele. Der kan i den forbindelse nævnes: Mens verket tidligere har betalt fuldt arbeidsdygtige og arbeidere i sin bedste alder helt ned til 0,25 pr. time, saa kan det nu derimot ikke betale arbeidere over 20 aar mindre end 31,5 øre pr. time. Likeledes er der fastsat procenter for overtids- og helligdagsarbeide samt for arbeide, der utføres utenfor verket, hvilket der ikke tidligere har været nogen regel for.

Videre kan ogsaa nævnes, at der, hvor akkordarbeide praktiseres, skal forbedringer indføres, saaledes at produktionen økes og vil lønningerne som følge derav ogsaa stige.

Vittingfos bruk.

Ifjor under fællesforhandlingerne for 10 træsliperier blev overenskomst ogsaa oprettet for Vittingfos sliperi og papirfabrik. Siden den tid er et nyt træsliperi blit bygget og for dette fastsattes paa forsommeren en akkordtarif, men med fastsættelse av visse garantier, fordi man endda ikke hadde hel oversigt over, hvor høit man kunde drive produktionen. Der blev saaledes fastsat en bestemmelse i overenskomsten saalydende:

„Hvis en produktion av 750 ton pr. lønning naaes inden sidste hele lønning i august, selv om lønnen efter akkordsatserne skulde ha oversteget kr. 3,50 pr. skift.“

Sidste lønningsproduktion i august gik op til 744 ton. Efterskuddet 25 øre blev allikevel utbetalt til sliperifolkene, men derimot ikke til renserilaget, idet disponenten hævdede, at der var flere folk end forutsat. Renserifolkene gjorde imidlertid ogsaa krav paa efterskuddet. Arbeiderne i det nye sliperi var misfornøiet, fordi de syntes fortjenesten blev for liten og arbeidsordningen ved sliperiet tungvindt og ubehagelig. De opsa derfor sine pladse samtlige ved det nye sliperi.

Paa samme tid var der ogsaa tvistespoersmaal vedrørende tariffen for papirfabrikken og det gamle sliperi.

I tariffen staar der under hollænderfolkene følgende:

„Naar papirmaskinen staar, arbeider hollænderfolkene ved presserne og faar da hver mand et tillæg av 10 øre pr. time.“

I august og september stod papirmaskinen en maaned tid, men hollænderfolkene blev i den tid lønnet efter akkorden i sliperiet, idet det blev hævdet, at det kun var under kortere stansninger, at der skulde lønnes efter den i tariffen fastsatte.

I det gamle sliperi er akkorden fastsat saaledes:

Kr. 2,50 pr. skift plus 5 øre pr. ton pakket træmasse og 10 øre pr. ton pakket papir. Nu har der i det sidste været fabrikket papir uten træmasse (cellulosepapir), og da har arbeiderne i sliperiet ikke faat noget tillæg for papiret. Dette gjorde de imidlertid krav paa.

Angaaende disse tvistespoersmaal blev forhandling optat gennem arbeidsgiverforeningen. Vi hitsætter protokollen fra forhandlingsmøtet:

Aar 1908 24. september sammentraadte i Norsk arbeidsgiverforenings lokale nedennævnte til forhandling i anledning tvist om forstaaelsen av tariffen ved Vittingfos bruk.

For Norsk arbeidsmandsforbund møtte G. Sethil og J. Bjerckmann og for Norsk arbeidsgiverforening ingeniør W. Sverdrup og ingeniør N. Th. Swensen. For fabrikken møtte ingeniør E. Walstrøm og for arbeiderne Grønvold, Nils Vesterud, Sverre Hansen og Kristian Brobakke.

Det oplystes, at arbeiderne i det nye sliperi hadde opsagt sine pladse til fratrædelse 25. september. Arbeidsmandsforbundets forhandlere fremholdt i den anledning, at opsigelsen ikke var godkjendt av forbundet og vilde derfor arbeiderne bli tilholdt at ta opsigelsen tilbake.

Der fremlagdes en skrivelse fra Norsk arbeidsmandsforbund av 21. september 1908.

Vedrenserne.

Tiltrods for, at der hadde været benyttet 8 mand istedetfor i tariffen forutsat kun dagskift med 4 mand gik arbeidsgivernes forhandlere med paa at anbefale efterskudsbetaling av de omtvistede 0,25 pr. skift pr. mand a 5,6 øre pr. ton. Efter styreverens forslag og Grønvolds anbefaling enedes forhandlerne om, at tømmertransportmændene (veltefolkene) faar samme akkord som vedrenserne mot at de arbeider sammen med disse. Vedrenserne forutsættes reducert til 4 mand a 5,6 øre pr. ton plus 2 gutter (paastikkere) a kr. 2,50 pr. dag. Fællesakkorden blir saaledes $12 \times 5,6 = 0,672$ pr. ton. Under den tid kubtrommelen flyttes holder bruket 1 ekstra mand pr. skift til høvling. Senere overtar renserilaget al rensning av kub til det gamle og nye sliperi.

Hollænderfolk.

Arbeidsmandsforbundets forhandlere fandt at maatte opretholde tariffens ordlyd. Arbeidsgiverforeningens forhandlere, som var med at avfatte tariffen, fandt ikke at kunne gi dette sin tilslutning, da forutsætningen var, at det kun var ved kortere stans, 2 a 4 timer — filt-skiftning osv. — at folkene skulde ha det opførte tillæg. Under en længere stop av papirmaskinen fandt man at maatte gi fabrikken medhold i dens opfatning. Arbeidsmandsforbundets forhandlere fandt det høist merkelig, at nogen saadan forutsætning kunde ha været tilstede under forhandlingerne, idet tariffen ikke indeholder noget der kunde

tydes i den retning. Ordlyden baade under sliperiet og hollænderfolkene præciserer bestemt det forhold som skulde være tilstede mellem de to avdelinger, men der staar intet om, enten det skal være under kortere eller længere stansninger.

Sliperiets betaling pr. ton pakket papir.

Arbeidsgivernes forhandlere tilføier: Ved lønstariffens oprettelse var forutsætningen, at der kun skulde gjøres „Japanpapir“ med ca. 70 procent træmasse. Naar man derfor senere er gaat over til at gjøre utelukkende cellulosepapir, er det litet rimelig, at sliperiets arbeidere skulde ha 10 øre pr. ton av dette papir. Det vilde vistnok være rimelig, at de erholdt nogen godtgjørelse, idet de har faat 10 øre pr. ton ogsaa av den cellulose, som har været anvendt i dette specielle papir, hvilket andrar til ca. 20 øre pr. dag pr. mand. Der foresloges derfor, at sliperiarbeidernes dagbetaling forhøiedes fra 2,50 til 2,70 pr. dag, og at de fik som før 5 øre pr. ton produceret træmasse, idet denne utregnede efter den pakkede træmasse plus den til papir anvendte, idet der til denne tillagdes 5 pct. for svind.

Arbeidernes forhandlere kunde ikke gaa med paa dette forslag, idet de opretholdt tariffens ordlyd.

Noget nærmere vedrørende tvisten har imidlertid senere ikke været foretat.

Glomsrudkollens zinkgruber.

For disse gruber, der er beliggende paa Modum, blev i begyndelsen av september oprettet overenskomst ved forhandling gjennom arbeidsgiverforeningen. Overenskomsten gjælder til 1. januar 1911 og er i det væsentligste den samme som for Foldal og Meraker gruber. Ved siden av mindstelønnen i akkord er der ogsaa fastsat følgende mindstelønstarif for dagarbeidere:

Minerere efter 6 maaneders øvelse ved verket eller lignende arbeide	40	øre pr. time
Andre minerere	35	” ” —
Forrere	35	” ” —
Smede	37 ¹ / ₂	” ” —
Tømmermænd i gruben	40	” ” —
Do. i dagen	35	” ” —
Dagarbeidere	35	” ” —

Ihlens smelteverk, Trondhjem.

Efter længere tids forhandlinger mellem smelteverket og det stedlige styre i Trondhjem opnaades den 12. september enighet om lønstarif gjældende til 1. januar 1912. Arbeidstiden sattes til 8 og 10 timer og lønnen fra kr. 3,50 til kr. 4,50 pr. skift. Akkordtarif m. m. Fra 1. januar 1910 stiger satserne med 25 øre pr. skift.

Gasverksarbeiderne i Kristiania.

I januar 1908 indsendte gasverksarbeiderne gjennom forbundet til direktionen for Kristiania gasverk et lønskrav med anmodning om for-

handling. Kravet motivertes med, at lønningerne ved gasverket var lavere end ved private bedrifter og langt lavere end lønningerne ved gasverkerne f. eks. i Stockholm og Kjøbenhavn.

Av erfaring visste man fra før, at det tar lang tid, naar det er noget som skal passere gjennom de kommunale autoriteter, og man ventet sig derfor heller ikke denne gang nogen hurtig behandling. Det led utover mot vaaren, og sommeren er ikke netop den heldigste tid for gasverksarbeiderne at søke sine krav fremmet.

Imidlertid kom renovationsarbeiderne med sit krav og brøt ny vei for behandling av de kommunale arbeideres krav, idet kommunen da gik med paa forhandling med forbundet. Naar nu gasverksarbeiderne begyndte at purre paa og vilde ha en avgjørelse, søkte viceordføreren, konsul Bang, Kristiania formandskap om bemyndigelse til som medlem av gasverkets direktion at opta forhandlinger med arbeiderne og eventuelt Norsk arbeidsmandsforbund angaaende lønskravet. Saadan bemyndigelse blev git og forhandlinger optat i midten av september. For gasverket møtte viceordfører Bang og direktør Pihl og for Gasverksarbeidernes forening smed Hagen, retorthusarbeider Andersen og rørlægger Evensen. For arbeidsmandsforbundet møtte Gunnar Sethil.

Efter i 2 møter at ha gjennomgaat lønskravet, enedes man om følgende tarif:

Retorthusarbeidere	maanederne september—mai	pr. time	50 øre
Do.	— mai—september	—	52 "
Rørlæggere og fittingsarbeidere		—	42—48 "
Hjælpearbeidere		—	35—36 "
Smede		—	43—48 "
Blikkenslagere		—	40—48 "
Mekanikere		—	45 "
Snekkere		—	40—45 "
Filere og platearbeidere		—	43 "
Opslagere		—	38 "
Bænkemænd		—	40 "
Murere		—	56 "
Murerhaandlangere		—	38 "
Amoniakarbeidere		—	40 "
Dampkjedelfyrbøtere		—	46 "
Gaardsarbeidere		—	35—36 "
Gravningsarbeidere		—	40 "
Rørarbeidere ved gasverket		—	38 "
Altmuligmand i garden		—	42 "

Alt arbeide, som foregaar nat og dag, inddeles i 3 skift à 8 timer.

Akkordarbeide bortsættes til arbeiderne uten anvendelse av mellemmand.

Tariffen træder i kraft 1. oktober og gjælder i 3 aar.

Selv om man ved denne overenskomst ikke naadde saa høit i lønningerne som i Kjøbenhavn og Stockholm, saa maa man dog, naar hensyn tages til de hittil gjældende lønninger ved gasverket, betegne

resultatet som meget godt. Man faar ogsaa huske paa, at i Stockholm og Kjøbenhavn har de i længere tid hat en god organisation, der efterhvert har kunnet drive lønningerne op.

Ranheim papirfabrik.

I juni opsagdes med 3 maaneders varsel den i 1906 oprettede overenskomst, og samtidig fremsattes forslag til en ny saadan. Forhandlingerne førtes til en begyndelse mellem fabrikkens disponent og en av arbeiderne valgt komite, men da fabrikken meldte sig ind i arbeidsgiverforeningen, blev forhandlingerne overlatt til organisationerne.

I forhandlingerne, som førtes i Trondhjem, deltok for forbundet Rich. Hansen og for arbeidsgiverforeningen Axel Krefting. For arbeiderne møtte Ulstad, Paulsen og Eidem og for fabrikken disponent Lundberg.

Ved gjennomgaaelsen av de tidligere lønningssatser viste det sig, at fortjenesten inde i fabrikken laa betydelig høiere end de fleste lignende bedrifter, hvilket end mere vil bli tilfældet efter den foretagne utvidelse av fabrikken, da den økede produktion vil gi samtlige arbeidere i sulfatfabrikken en lønsforhøielse av 50 øre pr. dag.

Som følge herav blev der ogsaa reist spørsmal om en reduktion av akkordpriserne, hvilket imidlertid frafaldtes; istedet lykkedes det at opnaa forhøielse paa enkelte poster baade i sulfat- og papirfabrikken. Lønnen for dagarbeide forhøiedes fra 24 og 26 øre til 30 øre pr. time, og for utarbeiderne forhøiedes samtlige akkordpriser med 20 procent. For haandverkere og verkstedsarbeidere opnaadtes et lønstillæg av 4 øre pr. time. Resultatet maa efter omstændighetene siges at høre til de bedste, som er opnaadd iaar.

Begge parter har vedtat overenskomsten, som skal gjælde i 3 aar.

Lundetangens bryggeri, Skien.

Ved forhandling oprettedes 1. juni en overenskomst. Arbeidstid 60 timer pr. uke, timeløn 32½ øre, tidligere 30 øre. Gjælder til 1. juni 1911.

Murarbeidene, Notodden.

Ved forhandling oprettedes i juni en overenskomst. Timelønnen sattes til 55 øre, arbeidstiden 60 timer pr. uke, overtid 50 og 100 pct., garanteret timeløn ved fællesakkord. Gjælder til 1. mai 1909.

Melkefabrikken, Sannesund.

I april oprettedes en overenskomst ved melkefabrikken i Sannesund. Arbeidere over 20 aar fik en timeløn fra 31—39 øre, kvinder under 18 aar fra 12—17 øre og kvinder over 18 aar fra 19—22 øre pr. time.

Moss glasverk.

Den 1. april oprettedes ved forhandling en overenskomst. Timearbeide betales med 60 øre pr. time. Desuten oprettedes en akkordtarif. Gjælder til 1. april 1910.

Hammang papirfabrik, Sandviken.

Den 15. juni oprettedes ved forhandling en overenskomst. Time-lønnen sattes fra 30 øre til 45. Endvidere tarif for akkord. Gjælder til 1. juli 1911.

Bergens kommunale arbeidere.

Ved forhandling er gjennomført en lønsforhøielse. De faste arbeidere, der tidl. hadde en aarsløn av kr. 950—1000.00—1200.00, fik 100 kr.s tillæg pr. aar. Løsarbeiderne fik kr. 3.30 pr. 9-timersdag i mindsteløn (tidligere ingen mindsteløn). Alm. løn var da kr. 3.00 pr. dag.

Svensons tøndefabrik

Ved denne fabrik er der ved forhandling mellem Høvleriarbeider-nes forening, avdeling 80, og firmaet opnaaet enighet om en overens-komst gjældende til 1. oktober 1909. Arbeiderne har derved opnaaet et utmerket resultat, idet arbeidstiden er forkortet med 3 timer pr. uke og timelønnen forhøiet med henholdsvis 3, 4 og 5 øre samt paa akkord-arbeide 10 pct. paalæg. For overtid betales 25 pct. de 2 første timer, derefter 50 pct. og for søn- og helligdagsarbeide 100 pct. tillæg. For-uten dette sikrer tarifen arbeiderne andre fordele, og at der ikke kan antages nogen til ringere betaling end hvad der nu betales i de for-skjellige pladse. Merfortjenesten pr. aar utgjør for de 24 arbeidere ca. 2000 kroner.

Kalvild træsliperi.

Ved en havbugt 1 times vei fra Lillesand ligger Kalvild træsliperi og kartonfabrik. Bruket er forholdsvis litet og anlagt for papirfabrika-tion, lønningerne har ogsaa været smaa. I høst fremsatte arbeiderne et lønskrav, og i november opnaaedes enighet om en overenskomst, gjældende for 3 aar.

Füssel & co. Ltd., Holmestrand.

Den 24 oktober optoges i Holmestrand forhandlinger mellem Norsk arbeidsgiverforening og Norsk arbeidsmandsforbund i anledning av, at 3 arbeidere hadde negtet at utføre kjedelsjau i den ordinære arbeidstid for sin ordinære dagløn. Dette var tidligere utført av andre utenfor den ordinære arbeidstid og mot ekstra betaling.

Arbeiderne hævdede, at de hadde negtet arbeidet utført, da de op-fattet det som lønsreduktion, mens fabrikken hævdede, at det kun var for at undgaa at avskedige arbeidere paa en tid, da der var litet at gjøre.

Under forhandlingen blev det henstillet til disponenten at ta op-sigelsen tilbake, hvilket han indvilget i paa betingelse av, at han skulde kunne ilægge vedkommende arbeidere en mulkt. Paa denne maate blev saken ordnet.

Ved fabrikken var før ingen fast overenskomst, og da der fra begge sider uttaltes ønske om at faa en saadan opprettet, blev forhand-

linger optat i Kristiania den 28. oktober, hvor enighet opnaaedes om overenskomst indeholdende tildels akkord- og tildels daglønsatser.

For dagarbeidere 3 kroner pr. dag. Begynderløn for gutter og piker i alle avdelinger kr. 1.50. Falsere begynderløn kr. 3.25, efter 4 maaneders øvelse mindst kr. 3.50. 1. mand ved autoklokvokning 4 kroner pr. dag, 2. mand begynderløn kr. 3.25 og efter 4 maaneders øvelse kr. 3.50. Øvrige mandlige arbeidere i meieriet 3.50, kvinder 2 kroner pr. dag. Kjørekarle 3.30 pr. dag.

Overtidsprocenten fastsattes saaledes: Fra kl. 7 em. til 10 em. 25 pct.; fra 10 em. til 6 morgen 50 pct.; søn- og helligdage 100 pct.

Overenskomsten gjælder for 3 aar med utløp 1. december 1911.

Gasverksarbeiderne i Trondhjem.

I september fremsatte arbeiderne et lønskrav og efter en del for-handlinger mellem en av foreningen valgt komité og borgermesteren opnaaedes enighet om en lønstarif, der siden er vedtat av foreningen og komitéen for Trondhjems gasverk og elektricitetsverk og gjort gjæl-dende fra 2. oktober 1908 i 3 aar fremover.

Satserne er følgende:

Gasmaalerarbeidere, lygtemænd og rørlæggere kr. 3.50—4.50, haandverkere kr. 4.00, fyrhusarbeidere: a) formænd kr. 3.70, b) arbeidere kr. 4.55, arbeidere i maskinhuset kr. 3.30, gaardsarbeidere kr. 3.20—3.30, rensesusarbeidere kr. 3.45 og hjælp i rensesuset kr. 3.25.

Petroleumsselskaperne.

Ved de 2 selskaper Østlandske petroleumskompani, Steilene, og Norsk-amerikansk petroleumskompani, Kavringen, (begge ved Kristiania) reiste arbeiderne paa høstparten lønskrav. Forhandlinger optoges di-rette mellem arbeiderne og selskaperne, men det førte ikke til opret-telse av nogen overenskomst, hvorfor forhandlinger blev optat mellem forbundet og arbeidsgiverforeningen. Efter en række forhandlinger opnaaddes enighet om overenskomst gjældende fra 6. november 1908 til 1. august 1911.

Dagarbeiderne paa steilene og Kavringen var før lønnet med 3 kr. pr. dag. Mindstelønnen blev nu fastsat til kr. 3.30 pr. dag og for de nuværende arbeidere mindst kr. 3.40. Bryggearbeiderne og kjørekarlene inde i Kristiania var før lønnet med 20 kr. pr. uke. Blev nu fastsat til 23 kr. pr. uke paa samme tid som arbeidstiden blev regulert. Lægterfolkene fik 8 kr. i tillæg pr. maaned under den forutsætning, at for overtid i byen skulde intet betales.

Den norske galoge- og gummivarefabrik og A/S Viking gummivarefabrik.

Ved den norske galoge- og gummivarefabrik blev den gjældende overenskomst av arbeiderne opsagt til utløp 10. december d. a. med krav paa lønstillæg. Samtidig fremkom krav paa lønstarif ved aktie-selskapet Viking gummivarefabrik, hvor før ingen tarif var opprettet.

Arbeidsgiverforeningen koblet saa disse to krav sammen og fællesforhandlinger blev optat den 15. og 16. oktober d. a.

Her kom fabrikanterne med et tilbud om satser for sammensætning av galoger, som de paastod laa gjennemsnitlig 1 øre pr. par over de for lignende arbeide gjældende satser ved svenske fabrikker. Arbeidsmandsforbundets forhandlere fandt derimot, at for enkelte satsers vedkommende laa det under de svenske tariffer og viste heller ikke om der saadan uten videre kunde gjøres sammenligning mellem satsene uten at kjende fabrikationen paa de forskjellige steder samt øvrige forhold tat med i betragtning. Tilbudet var en væsentlig reduktion av satsene ved den norske galogefabrik. Enighet opnaades ikke og forhandlingerne avbrøtes.

Som følge derav blev pladsene ved Viking gummivarefabrik op sagt til utløp 15. november og har der streik paagaat siden den tid. Nye forhandlinger er ikke indledet.

Odda karbidfabrik.

Den 28. juli oprettedes ved forhandling overenskomst. Arbeidstid 8 og 10 timer, timeløn fra 35 til 60 øre, tillæg for overtid 25—100 pct. Gjælder til 1. juli 1910.

Vølsdalenes reperbane, Aalesund.

Ved forhandling i april opnaades et lønstillæg av 5 øre pr. time, fra 30 til 35 øre.

Lysaker kem. fabrik.

I mai fremsatte forbundet krav om overenskomst ved fabrikken. Enighet opnaades. Timelønnen fastsattes til fra 30—37¹/₂ øre (tidl. 27¹/₂—30), 10—15 pct. forhøielse paa akkordpriserne, tillæg for overtid 25—100 pct. Gjælder i 3 aar.

Sagbrukene i Hommelvik.

I mai fremsattes krav om overenskomst. Enighet opnaades. Arbeidstid 10 timer, timeløn 30—35 øre, 10 pct. tillæg paa akkordpriserne, tillæg for overtid 25—100 pct. Gjælder i 2 aar.

Celluloselockouten.

Det var fra først av kun 3 cellulosefabrikker det gjaldt, nemlig Katfos, Toten og Hurum. Ved de 2 sidste var der før ingen tariffmæssig overenskomst, hvorfor arbeiderne hadde drevet endel forhandlinger med sine arbeidsgivere om opprettelse av saadanne. Disse forhandlinger førte ikke til noget resultat, hvorfor saken blev oversendt arbeidsgiverforeningen, der forlangte fællesforhandlinger for alle 3 fabrikker.

Under disse forhandlinger la arbeidsgiverne ikke skjul paa, at de nu vilde ha en reduktion i lønningerne. Av den grund opnaades

ikke enighet uten forsaavidt man blev enig om at forelægge arbeidsgivernes tilbud for arbeiderne. Ved avstemning blandt disse blev tilbudene omtrent enstemmig forkastet, hvorefter arbeidsgiverne dikterte lockout ved de 3 fabrikker.

Før opsigelsesfristens utløp forsøktes der en ny forhandling mellem repræsentanter for arbeidsgiverforeningens centralstyre og sekretariatet for Arbeidernes faglige landsorganisation; men resultatet av denne forhandling var kun, at arbeidsgiverne tilbød en liten uvæsentlig forhøielse paa enkelte lønssatser, samtidig som de erklærte, at dette var det yderste, hvortil de kunde gaa, og gjorde opmerksom paa, at det var at betrakte som et ultimatum, der vilde bli efterfulgt av lockout, ifald det ikke vedtoges inden 3 dage.

Efterat være behandlet i sekretariatet blev derfra den 11. novbr. sendt følgende svar:

Til

Norsk arbeidsgiverforenings centralstyre!

I sekretariatets møte den 9. ds. behandledes det under møtet mellem repræsentanter for det ærede centralstyre og sekretariatet lørdag 7. ds. fremkomne tilbud fra Hurum, Toten og Katfos cellulosefabrikker.

Sekretariatet besluttet saken oversendt Norsk arbeidsmandsforbund med anmodning om forbundets uttalelse inden onsdag aften 11. ds.

Fra Norsk arbeidsmandsforbund har vi idag mottat meddelelse om, at det ikke er mulig for forbundet at kunne avgi nogen bestemt uttalelse inden den fastsatte tid bl. a. ogsaa av den grund, at forbundet i sakens anledning har maattet foranstalte konferanser med broderforbundene i Sverige og Danmark.

Ærbødigst

Arb.s fagl. landsorganisations centralstyre

Ole O. Lian.

Den 13. november holdt cellulosefabrikernes fagsammenslutning møte og den 14. mottok arbeidsmandsforbundet følgende skrivelse:

Kristiania, 14. november 1908.

Til

Norsk arbeidsmandsforbund, Folkets hus.

Katfos, Hurum og Totens fabrikker.

I anledning en fra Arbeidernes faglige landsorganisation mottagen skrivelse av 11. ds. meddeles, at celluloseforeningen i møte igaar har besluttet at forlænge fristen for besvarelsen av det i forhandlingernes møte den 7. ds. fremsatte tilbud til onsdag den 19. ds. kl. 12 middag.

Inden denne tid maa man anmode om en bestemt og utvetydig meddelelse om, hvorvidt tilbudet vedtages. I motsat fald vil der i sakens anledning maatte træffes specielle forholdsregler.

Ærbødigst

for Norsk arbeidsgiverforenings centralstyre

Axel Krefting.

Under dette var indløpet meddelelse om, at ogsaa arbeiderne ved Mjøndalens cellulosefabrik var opsagt og stillet i utsigt en lønsreduktion. Ved Krogstad cellulosefabrik var det samme tilfældet. Ved Krogstad cellulosefabrik fremkom fabrikken med et tilbud, men ved Mjøndalen kunde arbeiderne trods forespørsel ikke faa noget tilbud, og arbeidet stanset den 20. novbr., uten at arbeiderne hadde kunnet faa se tilbudet om de fremtidige betingelser. De hadde saaledes ikke hat anledning hverken til at vedta eller forkaste nogen tarif, før arbeidet stanset. Arbeidsgiverforeningen hadde overtat saken; forhandlingsmøte for Mjøndalen og Krogstad var berammet, men blev avlyst straks før det skulde være begyndt.

Angaaende Katfos, Hurum og Toten sendte forbundet den 18. november følgende skrivelse:

18. november 1908.

Norsk arbeidsgiverforening, Rosenkrantzgaten 7.

Katfos, Hurum og Totens cellulosefabrikker.

I anledning Deres skrivelse av 14. ds., hvori meddeles, at fristen for besvarelsen av forhandlernes tilbud er forlænget til den 19. ds., skal vi bemerke følgende:

Som det vil være det ærede centralstyre bekjendt, er tilbudet forelagt arbeiderne, hvis standpunkt til samme jo var git paa forhaand, og naar der ikke før opsigelsesfristens utløp var kommet nogen meddelelse om, at tilbudet var antat, gik vi ut fra, at det ærede styre hadde betragtet dette som en forkastelse av tilbudet.

Vi vil samtidig ikke undlate at paaapeke, at der under denne konflikt ikke kan sies at ha været ført nogen egentlig forhandling, eftersom disse kun har indskrænket sig til en nedskrivning av de satser, som hver enkelt fabrik fandt for godt at by sine arbeidere.

Hvis derfor det ærede centralstyre anser en snar og mindelig ordning av konflikten ønskelig, vil vi anbefale, at der optages nye forhandlinger, eventuelt med nye forhandlere fra begge sider.

Ærbødigst

pr. Norsk arbeidsmandsforbund

Rich. Hansen.

Samme dag mottok forbundet fra centralstyret en ny skrivelse saalydende:

Kristiania, 18. november 1908.

Til

Norsk arbeidsmandsforbund, Folkets hus.

Katfos, Toten og Hurum cellulosefabrikker.

Idet vi erkjender mottagelsen av Deres ærede av d. d., skal vi bemerke, at vi ikke kan forstaa med hvilken ret det kan sies, at der i denne sak ikke har været ført nogen egentlig forhandling. Det faktiske forhold er jo, at der har været ført lange og meget indgaaende

forhandlinger, nemlig 1., 2. og 3. oktober for Katfos, 5. og 6. for Toten samt den 7. oktober for Hurum fabrikker. Desuten blev der efter skriftlig anmodning fra Arbeidernes faglige landsorganisations sekretariat avholdt møte mellem repræsentanter for centralstyret og sekretariatet, i hvilket et nyt tilbud med enkelte lønsforhøielser blev fremsat fra arbeidsgivernes side med udtrykkelig meddelelse om, at dette var det yderligste, hvortil man kunde.

Man finder derfor ikke at kunne gaa med paa nye forhandlinger om denne sak.

Da det ikke tydelig fremgaar av Deres ærede skrivelse, at ogsaa dette sidste tilbud er forelagt og forkastet av arbeiderne, skal man herved anmode om at faa et bestemt svar paa:

- 1) Er dette sidste tilbud forelagt arbeiderne til avstemning og av disse forkastet?
- 2) Dersom dette ikke er tilfældet, vil da det nævnte tilbud bli dem forelagt til avstemning?

Svaret herpaa maa være arbeidsgiverforeningen ihænde senest imorgen, torsdag den 19. ds. kl. 6 eftermiddag.

Hvis intet svar indløper, betragtes tilbudet som forkastet.

Skulde avstemning over det sidste tilbud endnu ikke være avholdt, og det ærede hovedstyre finder saadan nødvendig, maa dens resultat være os ihænde senest inden mandag den 23. ds. kl. 10 form.

Tilslut undlater vi ikke at gjøre opmerksom paa, at de øvrige cellulosefabrikker har besluttet at staa solidarisk med de her omhandlede og at gaa til arbeidsstansning, saafremt det sidst fremsatte tilbud ikke vedtages.

Ærbødigst

Norsk arbeidsgiverforenings centralstyre

Axel Amundsen.

Axel Krefling.

Den 19. sendte forbundet følgende svarskrivelse:

Kristiania, 19. november 1908.

Til

Norsk arbeidsgiverforening, Rosenkrantzgaten 7.

Idet vi erkjender mottagelsen av Deres ærede av 18. ds., skal vi til samme gjøre vore bemerkninger under forøvrig henvisning til vor skrivelse av gaards dato.

Vor meddelelse i dette angaaende arbeidernes og forbundets stilling til det sidste tilbud synes vi ikke kan være til at misforstaa, saaledes at vi mener, at der allerede er besvaret de i Deres sidste skrivelse opstillede spørmaal.

Vi har allerede før meddelt det ærede styre, at det oprindelige tilbud omtrent enstemmig var forkastet av de 3 foreninger, og de sidst gjorte forandringer i det sidste tilbud er ikke av den betydning, at de skulde gjøre en vedtagelse mulig. Arbeiderne har igjen behandlet tilbudet, som de fremdeles finder uantagelig, fordi satsene gjennem-

gaaende er for lave; men samtidig har de ogsaa paapekt de efter deres mening største misforhold, der er tilstede. Naar der i vor skrivelse er paapekt, at der ikke er ført nogen egentlig forhandling, og centralstyret hertil bemerker, at der har været ført lange og meget indgaaende forhandlinger, saa faar man dog huske paa, at disse forhandlinger har været svært ensidige. Der er snakket om forholdene og tariferne med parterne gjennemgaat; men som slutresultat har arbeidsgiverne opført sit tilbud. Vi henviser i saa henseende til protokollen fra forhandlingsmøterne. Derfor er resultatet ensidig og bærer ogsaa præg herav.

For sammenligning kan saaledes anføres: For Katfos er opført følgende: „For den vaate prima betales $\frac{2}{3}$ som prima og $\frac{1}{3}$ som sekunda. For sekunda P. kokt av raadden ved betales som for prima.“ For Toten staar derimot følgende: „Sekunda betales med $\frac{1}{2}$ pris av prima, naar produktionen overstiger 200 tons pr. uke. Indtil da betales sekunda likt med prima.“ Produksjonen er nu omkring 200 ton. Driver arbeiderne den noget over 200 ton, saa taper de i sin lønning. Dette forhold og ogsaa, at akkordsatserne er beregnet efter 220 ton, karakteriserer tilbudet.

Ved Hurum fabrikk er tilbudet: Kjerratlaget 25 øre pr. tylvt à 12 stk. Ved nabofabrikken Tofte, hvor forholdene ved kjerratten forøvrig ogsaa maa sies at være gunstigere, er prisen 30 øre pr. tier.

Ved Katfos er ved siden av en forholdsvis svær reduksjon i akkordpriserne ogsaa foretat en inkskrænkning av mandskapet og en forandring i arbeidsordningen, som man har al grund til at stille sig tvilende likeoverfor.

Dette og mere til synes vi taler for, hvad vi har fremholdt i vor skrivelse av 18. ds., at nye forhandlinger optages.

Hvis centralstyret og celluloseforeningen imidlertid er av den opfatning, at alle hensyn skal vike for dette ene — vise tænder, saa veier vel ikke vor opfatning stort; men da fralægger vi os ogsaa ansvaret. Det faar rette vedkommende overtå.

Ærbødigst

Norsk arbeidsmandsforbund

Rich. Hansen.

Saken behandlede i cellulosefabrikkernes fagsammenslutning den 20. november. I forbindelse med de 3 foran nævnte fabrikk tok man da ogsaa med Mjøndalen, Krokstad og Sagbruksforeningens cellulosefabrik, Fredrikshald.

Det besluttedes, at lockouten straks skulde iverksættes og arbeiderne ved alle cellulosefabrikk opsies med 14 dages varsel. Arbeiderne blev derpaa opsagt ved følgende fabrikk utenom der, hvor arbeidet for var stanset, nemlig: Vadrette, Krokstad, Greaker, Tofte, Skotselven, Sagbruksforeningen, Vestfos, Bønsdalens mills, The Kellner Partington, Union co. og Embretsfos, tilsammen ca. 5000 arbeidere.

Den 21. november mottok forbundet følgende skrivelse:

Til

Norsk arbeidsmandsforbund, Folkets hus.

Vi har mottat det ærede forbunds skrivelse av 19. ds., hvorav det fremgaar, at arbeiderne ved Hurum, Katfos og Toten cellulosefabrikk har forkastet det sist fremsatte tilbud

Som før meddelt har cellulosefabrikkernes fagsammenslutning besluttet at stille sig solidarisk med de ovennævnte fabrikk og at gaa til arbeidsstansning, saafremt tilbudet blev forkastet. Denne beslutning er nu approberet av centralstyret.

Med hensyn til det ærede forbunds bemerkninger og paastand om, at forhandlingerne har været ført ensidig, kan vi ikke forstaa, at noget saadant kan fremsættes, aldenstund der har været forhandlet i hele seks dage, hvorunder der for begge parter har været fuld opfordring og anledning til at fremkomme med sine krav og til at gjøre sine bemerkninger.

Forøvrigt finder vi at burde anføre, at naar der under forhandlinger ikke opnaaes enighet, er det noksaa almindeligt, at en av parterne tilslut fremsætter et tilbud, hvorover der kan avstemmes. Efter den maate, paa hvilken forbundet har behandlet denne sak, har man faat et bestemt indtryk av, at det har været forbundet om at gjøre at trække saken i langdrag.

Tilslut skal vi meddele, at vi er villig til at gaa med paa forbundets forslag om nye forhandlinger. Men vi forutsætter, at forhandlingerne ogsaa skal omfatte de fabrikk, hvor lønsregulering forestaar.

Ærbødigst

Norsk arbeidsgiverforenings centralstyre

Axel Amundsen.

Axel Krefting.

Den 24. november optoges forhandlingerne med dr. Schibbye og ingeniør Viik for arbeidsgiverne og Richard Hansen og Martin Horgen for arbeiderne. Forhandlingerne varte i 11 dage og omfattet ialt 7 fabrikk, idet ogsaa Greaker cellulosefabrik var tat med.

Resultatet av disse forhandlinger, hvilket nu er godkjendt av begge parter, maa i betragtning av forholdene sies at være gunstig for arbeiderne. Rigtignok lykkedes det ikke helt at avværge reduksjonen ved Katfos, men man opnaade dog at faa satserne noget, tildels betydelig høiere end arbeidsgivernes ultimatum. Saken er nemlig, at Katfos er en bedrift, der i det sidste aar har gaat med stort tap, saa hvis man ønsket, at den skulde fortsætte driften, maatte der inkskrænkes noget paa lønningsbudgettet.

Tiltrods for reduksjonen er dog de fleste lønninger ved Katfos nu paa høide med gjennemsnittet ved landets øvrige bedrifter. Enkelte av de lavere lønninger blev ogsaa forhøiet.

Ved Mjøndalen fik arbeiderne for 1½ aar siden akkordpriserne forhøiet under forutsætning av, at der skulde vendes tilbake til de gamle priser, naar fabrikken kom op i en produktion av 300 ton pr. uke. I sommer har fabrikken foretat en utvidelse, idet en ny kokekedel er innsatt, hvoved produktionen vil komme til at stige med en sjettedel. Da samtlige arbeidere er betalt pr. ton av den samlede produktion, var det rimelig, at selve akkordprisen reducirtes. Dette skedde ogsaa, men rigtignok ikke i den grad, som fabrikken hadde foreslaaet. De nu fastsatte akkordpriser vil gi arbeiderne adskillig høiere fortjeneste, end hvad de hadde, før den sidste utvidelse fandt sted. Høiere lønning for arbeiderne inde i fabrikken vil efter en produktion av 330 ton utgjøre kr. 41.95 pr. uke og laveste kr. 22.30. Nogen virkelig reduktion i lønningerne kan saaledes ikke sies at være gjort, snarere det motsatte.

Ved Krogstad var forholdet likedan. Her hadde ogsaa fabrikken innsatt en ny kjedel, og lønningerne blev derfor beregnet med nye akkordsatser til at utgjøre noget nær det samme som ved Mjøndalen. Høieste ukeløn kr. 39.50, laveste kr. 23.25.

Arbeiderne ved Fredrikshalds cellulosefabrik har hittil hatt dagløn; men under forhandlingerne blev der fastsat en akkord, hvilken skal træde i kraft i februar, da fabrikken anses for at være kommen i full drift. Akkorden vil da visselig gi arbeiderne en høiere fortjeneste end de nuværende dagslønssatser. Efter forhandlerens beregning av produktionen, hvilken utvilsomt vil naaes, vil høieste løn utgjøre kr. 36.00 pr. uke og laveste kr. 21.00.

Ved Hurum er det samme tilfældet. Her har ogsaa arbeiderne hatt dagløn, hvilket nu er blitt kombinert med en produktionspræmie. Denne fabrikk er en sulfatfabrik og drives ikke paa søndage. Fortjenesten vil variere mellem 30 kr. og kr. 19.50.

Totens cellulosefabrik har helt til nu drevet med 12 timers skift i de kemiske avdelinger, hvilket nu er forandret til 8 timers skift. Her blev lønningerne gjennomgaaende forhøiet. Høieste løn 35 kr., laveste 21 kroner.

Ved Greaaaker var der, før forhandlingerne begyndte, opnaadd enighet mellem arbeiderne og fabrikkens disponent om en tarif, som skal avløse den nuværende, naar den i februar løper ut. Forbundet hadde allerede godkjendt tariffen; men arbeidsgiverforeningens centralstyre hadde utsatt hermed, til forhandlerne var færdig med de øvrige fabrikker; da godkjendte de ogsaa denne, mot at utløpsfristen blev satt til samme tid som ved de 6 fabrikker. Høieste løn ved denne fabrikk regnet efter 360 ton, hvilken produktion allerede er naadd, vil utgjøre kr. 45.50, laveste kr. 25.32. De tidligere akkordpriser, der fremdeles gjælder til februar maaned, var stipuleret efter en produktion av 300 ton.

De her nævnte lønssatser er for voksne arbeidere. En del yngre gutter tjener jo mindre, fra 12 til 20 kr. pr. uke.

Samtlige tariffer er besluttet at gjælde til 20. august 1911 med 4 maaneders forutgaaende opsigelse.

Angaaende lockoutsens ophævelse vedtoges følgende:

Overenskomst

mellem

Norsk arbeidsgiverforening og Norsk arbeidsmandsforbund om betingelserne for ophævelse av lockouten og blokaden i celluloseindustrien i november—december 1908.

- 1) Saasart den av forhandlerne foreslaaede overenskomst med hensyn til arbeidslønninger m. v. ved de 7 nu behandlede fabrikker er vedtat av parterne, skal samtlige stansede fabrikker igangsættes efterhvert som det lar sig gjøre.
- 2) Samtlige arbeidere — organiserte som uorganiserte — indtages i sine tidligere pladse. Dog maa de melde sig hurtigst mulig og senest inden 5 dage fra dato. For dem, der under konflikten har faaet et andet arbeide, der ikke kan forlates uten opsigelse, skal pladsene saavidt mulig holdes aapne ved at der midlertidig ansættes stedfortrædere, forsaavidt dette lar sig gjøre uten skade for fabrikk.
- 3) Saavel arbeidere som arbeidsgivere skal bestræpe sig for, at det tidligere gode forhold bibeholdes.

Der skal ikke fra de organiserte arbeideres side lægges hindringer iveien for de arbeidere, der har arbeidet under arbeidsstansningen, og skal saavel de organiserte som uorganiserte arbeidere gjensidig søke at opretholde et godt forhold. Enhver konflikt skal søkes løst ved forhandling, og arbeidsstansninger maa ikke iverksettes av nogen av parterne uten vedkommende hovedorganisationers samtykke.

Kristiania, 10. december 1908.

Norsk arbeidsgiverforening

Axel Amundsen.

Pr. Norsk arbeidsmandsforbund

Rich. Hansen.

Den 4. december var forhandlingerne tilendebragte og den 6. blev tariffene forelagt arbeiderne til avstemning ved Mjøndalens, Krogstads, Totens, Hurums og Fredrikshalds cellulosefabrik og den 7. ved Katfos.

Avstemningsresultatet var følgende:

Toten . . .	71	for	2	imot.
Fredrikshald	49	-	32	-
Hurum . . .	30	-	3	-
Mjøndalen .	109	-	26	-
Krogstad .	79	-	31	-
Katfos . . .	75	-	68	-

Tilsammen 423 stemmer for vedtagelse og 163 for forkastelse av tariffene.

Den 9. blev fra begge hovedorganisationer bekjendtgjort lockoutsens avslutning og dermed arbeidets gjenoptagelse.

Glengshølenes sagbruk.

Ved Glengshølenes sagbruk foretoges angrep paa foreningsretten, idet foreningens formand blev opsagt under omstændigheter, der berettiget til at anta at det var for at komme foreningen tillivs. Arbeiderne opsa da pladsene til fratrædelse den 7. september. Inden fristens utløp døde vedk. arbeider, foreningens formand, og stridens direkte gjenstand var borte. Arbeidsgiveren vilde da ikke høre tale om nogen ordning. Konflikten har paagaat hele tiden og paagaar fremdeles ved aarets utgang. Omf. 25 arbeidere.

Voldgiftsavgjørelser.

Sluttelig skal vi omtale de 4 voldgiftsavgjørelser, som i aarets løp er truffet angaaende tvister mellem vort forbunds medlemmer og arbeidsgiverne.

Katfos cellulosefabrik.

Den 6. januar sattes voldgiftsret i anledning tvist ved Katfos cellulosefabrik.

Følgende spørsmål forelaa:

1. Var det ved opprettelse av den mellom Katfos cellulosefabrik og Norsk arbeidsmandsforbund nu bestaaende overenskomst forutsat, at produksjonen vilde økes til den nuværende høide? og at der i renseriet trænges mere hjelp?

2. Hjemler overenskomsten Katfos cellulosefabrik rett til at paalægge renserilaget utgifter til en ekstra mand, der indsættes av fabrikken?

Voldgiftsretten avga til spørsmålene følgende enstemmige besvarelse:

Til 1. Det var ved istandbringelsen av overenskomsten av 17. december forutset, at produksjonen vilde økes, men ikke til den nuværende høide, idet man dengang kun hadde for øie anskaffelse av en ny dampkjedel og ny stoffbinge, ikke derimot den senere indførte forkortede kokemetode. Det var overensstemmende hermed stillet i utsigt en forøkelse i ukeproduksjonen (171 tons) med 10—15 tons mot nu oppnaadd samlet produksjon ca. 200 tons.

Til 2. Fabrikken anses ikke berettiget til at forandre satserne saaledes, at arbeiderne ikke helt ut faar den indtægtsforøkelse, som er en følge av, at der er anskaffet ny dampkjedel og ny stoffbinge. Kun under betingelse av, at arbeiderne helt ut beholder denne indtægtsforøkelse er fabrikken berettiget til at paalægge renserilaget utgifterne til en av fabrikken ansat ekstramand.

Retten bestod av E. Hagerup Bull (opmand), Cath. Bang, Th. Sommerfeldt, Joh. Fr. Lied, P. Fjeld, Joh. L. Andersen og Joh. Karlgren.

Sulitjelma.

I begynnelsen av aaret opstod tvist om forstaaelsen av overenskomsten mellom forbundet og Sulitjelma aktiebolags gruber, hvorefter voldgiftsret blev nedsat den 10. april i Trondhjem.

Følgende forelaa til behandling:

1. Arbeiderne i Smeltehytten mente sig berettiget til de i overenskomsten fastslaaede procenttillæg for helligdagsarbeide, mens bolaget holdt paa at dette arbeide, som var ordinært, ikke berettiget til procenttillæg. Arbeidet i hytten maatte nemlig drives kontinuerlig saavel søn- som virkedage og var der av den grund indført 8-timers skift.

I dette spørsmål fik bolaget rettens enstemmige medhold.

2. Bolaget hadde ved flere anledninger slaaet 2 eller flere akkorder i løpet av 1 maaned sammen og utlønnet overet. Dette fandt grubearbeiderne sig misfornøiet med, idet det ofte indtraf, at den ene akkord var saa daarlige, at arbeiderne paa langt nær tjente den garanterte mindsteløn, mens den anden kunde gi et bra overskud, men ved at slaa begge akkorder sammen tjente de saavidt mindstelønnen paa begge akkorder tilsammen. Arbeiderne forlangte derfor, at hver akkord skulde opgjøres for sig og at mindstelønnen skulde være garantert i hver enkelt akkord.

Spørsmålet var av prinsipiell natur. Arbeidsgivernes repræsentanter i voldgiftsretten stemte for bolagets opfatning. Arbeiderne fik dog i dette spørsmål medhold, idet opmanden sluttet sig til arbeidernes standpunkt.

Voldgiftsretten bestod av o.r.sakf. Bauch (opmand), direktør Getz, ingeniør Jürgens, Rich. Hansen og Ole Laulo.

Labro træsliperi.

I begynnelsen av aaret opstod der en tvist mellom Labro træsliperi og dets arbeidere. Aarsaken var, at fabrikkens bestyrer uten videre sløifet 2 vedlempere og paala sliperne at utføre dette arbeide. Som følge herav formindskedes produksjonen og dermed ogsaa fortjenesten for alle akkordarbeidere.

Fabrikkens bestyrer forlangte imidlertid at sliperne skulde producere like meget nu som tidligere, og da dette ikke lykkedes blev de opsagt.

Dette skritt fra bestyrerens side besvaredes av arbeiderne med en opsigelse av samtlige.

Paa en henvendelse fra forbundet til arbeidsgiverforeningen om forhandling, svarte denne, at der ikke kunne være tale om forhandling eller voldgift angaaende opsigelsen, da enhver arbeidsgiver maatte ha rett til at avskedige overflødige, uduelige eller uvillige arbeidere.

Som følge av denne avvisende holdning fra arbeidsgivernes side, indtraadte arbeidsstansning fra begynnelsen av februar. Det viste sig nu, at arbeidsgiveren vilde benytte arbeidsstansningen til at foreta en hel ombygning av bruket, hvorfor der straks indtoges en hel del haandverkere av forskjellige fag. Dette sørget imidlertid forretningsutvalget for at faa stanset før det var færdig, og direktionen saa sig derfor nødsaget til at forhandle om en bilæggelse av konflikten.

Den 18. mars opprettedes mellom forbundet og Labro træsliperi overenskomst om konfliktens bilæggelse, der gik ut paa følgende:

1. Blokaden av Labro træsliperi hæves.

2. Indtil sliperiet igangsættes, skal dets gamle arbeidere i den utstrækning, de kan anvendes, fortrinsvis erholde beskjeftigelse ved det nu paagaende reparationsarbeide. Kan ikke alle faa saadant arbeide, skal gifte og de paa stedet bosiddende arbeidere ha fortrinsret.
3. Ved sliperiets igangssettelse skal samtlige arbeidere — de 8 slipere inklusive — indtræde i sine tidligere pladse, forsaavidt de ikke ved de nu foretagne forandringer er blit overflødige.
4. Ved besættelsen av pladsene i de avdelinger, hvor der skal indskrænkes paa mandskap, skal de arbeidere, der har været længst beskjeftiget, ha fortrinsret til arbeidet.
5. De arbeidere, der som følge av de foretagne forandringer blir arbeidsledige, skal ha fortrinsret til andet ved bruket forekommende arbeide, dog uten fortrængsel av de, der tidligere er ansat.
6. Overenskomstens tarif II træder ikraft fra 1. juni 1908.
7. Spørsmålet om akkordarbeiderne har krav paa godtgjørelse for det tap, de led ved produktionens nedgang, efterat vedlemperne var fjernet, avgjøres ved voldgift i henhold til overenskomsten.

I henhold til denne overenskomst sammentraadte den 25. mai en voldgiftsret til avgjørelse av det i punkt 7 nævnte spørsmål.

Retten bestod av følgende: Disponent Cæsar Bang, ingeniør Chr. Vig, ingeniør Grundt Røsholm, bruksarbeider Jørgen Thon, forretningsfører Ormestad, bokholder Martin Horgen. Som opmand fungerte høiesteretsassessor Scheel.

Voldgiftskjendelsen gik arbeiderne imot, idet opmanden sluttet sig til arbeidsgivernes repræsentanters syn paa forholdet. Nogen godtgjørelse for det litte tap i produktionen blev saaledes ikke tilkjendt.

Kiærs bruk, Fredrikstad.

Den 4. november sammentraadte voldgiftsret i anledning tvist ved Kiærs bruk, Fredrikstad.

Twisten omfattet følgende:

Kiærs bruk ved Fr.stad bestaar av 2 bruk, der sædvanligvis benævnes øvre og nedre bruk. Ved øvre bruk er imidlertid fra begyndelsen av 1907 igangsatt kassebordfabrikation for eksport, og denne er efterhvert utvidet paa samme tid som høvellastproduksjonen i samme forhold er gaatt tilbake. Ved forhandlingerne sommeren 1907 for de 6 bruk i Fr.stad blev fastsat grundlaget for overenskomstene og satserne opsatt derefter. Ved den endelige ordning med tariffernes underskrift av arbeidsgiverforeningen og arbeidsmandsforbundet blev man paa forhaand enige om forhandlernes indtagne passus: „Alle akkorder og lønninger, der ikke nedenfor er omhandlet, forblir uforandret.“

Bruket foretok imidlertid lønsreduksjon ved kassefabrikken, idet der hævdedes, at denne stod utenfor overenskomsten. Arbeiderne protesterte herimot, og saken kom til forhandling og voldgift.

Hovedgrundlaget, som arbeidsgiverne bygget sin fremstilling paa, var, at der før den almindelige overenskomsts indgaaelse skulde være avtalt, at kassebordfabrikken ikke skulde omfattes av overenskomsten.

Voldgiftsret sammentraadte den 4. november. Efter en række møter avsa retten kjendelse i medhold av arbeidernes opfatning, idet bruket ikke kunde avgi noget bevis for sin paastand om, at der var indgaaet avtale om, at kassebordfabrikken ikke skulde omfattes av overenskomsten. Et av rettens medlemmer var ikke enig i kjendelsen.

Voldgiftskjendelsen var av stor betydning. Ved kassebordfabrikken arbeider 200 mand, der vilde faat avslag i akkordsatsen, hvis bruket hadde faat medhold. Retten bestod av assessor Christiansen (opmand), Einar W. Egeberg, Cæsar Bang, B. M. Kopperud, G. Sethil, Sverre Iversen og B. Erichsen.

Høvedsmyndigheten som arbetsgivar och arbetsgivningsmyndighet
 7. Spørsmålet om arbeidsforholdet har krav paa godtgørelse for
 Overenskomstens art II træder ikraft fra 1. januar 1909.

I behold i denne overenskomst summen af 25 p. cent af
 Retten bestod af følgende: Disponent Thaar Baag, Ingvald Olsen
 Vig, ingvald Grund, Raskhol, bruksarbejder Jørgen Thon, forretnings-
 fører Ormestad, bokholder Martin Hørgen, Som assistent Ingvald
 Voldgiftskendelsen gik arbejderne imod, idet opmærksomheden sig
 til arbejderne repræsentanters syn paa forholdene. Nogen god-
 gjærelse for det lille tap i produktionen blev endelig ikke fiktion.

Kjørs bruk, Fredrikstad.

Den 4. november sammendroede voldgiftsret i anledning af et
 Kjørs bruk, Fredrikstad.
 Tvisten omfattede følgende:
 Kjørs bruk ved Fredstad består af 2 bruk, der siges at være be-
 nævnes ovre og nedre bruk. Ved ovre bruk er der indtil nu begy-
 nelsen af 1907 gaaet en kassafabrikation for eksport og denne er
 efterlyst og nu paa samme tid som hovedsagelig i skatte-
 forhold er gaaet tilbage. Ved nedre bruk er der siden 1897 for et
 bruk i Fredstad blev fastsat grundlovs og overenskomstens og senere
 opsat derefter. Ved den nødvendige ordning med forlængelse af
 av arbejderforeningen og arbejderforeningen blev man paa for-
 holdet enige om forhandlingen indtænkte paa den. Alle aktiver og løn-
 ninger, der ikke nedenfor er omtalt, behøves uforandret.
 Bruket foretog imidlertid længe indtænkning ved kassafabrikation, idet
 der hændedes, at denne stod udenfor overenskomsten. Arbejderne
 protesterede herimod, og såsom kom til forhandling og voldgift.

Beretning

om

Norsk arbeidsmandsfor- bunds virksomhet i 1909

Forbunds utviking

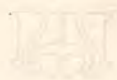
Ved Rich. Hansen og Gunnar Sethil

Beretning

Norsk Arbeidsmandsfor-
bunds virksomhet i 1909

1909

Forbundets utvikling.

Aaret 1909 er det første aar siden forbundets stiftelse for snart 15 aar siden, da det kan paavises, at medlemsantallet er gaat tilbake. Aarsakene hertil kan være flere; men da tilbakegangen først kommer tilsyne i den sidste halvdel av aaret, tør man vel anta, at det hovedsagelig er den store ekstrakontingent, som storstreiken i Sverige nødvendigjorde, der bærer skylden for tilbakegangen.

Dernæst maa man ogsaa ta i betragtning, at forbundets vækst de næst foregaaende aar fra 1906 har været unormal. Den vældige tilslutning av nye avdelinger, hvis medlemmer litet eller intet kjendte til solidaritetens princip utover hvad som kunne fremme deres egne personlige interesser, var egnet til at skape betænkeligheter.

Det var ikke forstaaelsen av klassekampens prinsipper, som drev dem ind i organisationen, men snarere det økonomiske tryk, som drev dem sammen for gjennom organisationen at opnaa høiere løn og bedre arbeidsvilkaar forøvrig.

Derfor har det ofte vist sig, at saasnt et lønskrav har været fremmet og overenskomst for 2—3 aar oprettet, saa har en del av medlemmerne sluttet med at opfylde sine forpligtelser og lat sig stryke av sin forening. Naar man saa er naadd det punkt, da der, praktisk talt, er oprettet overenskomster for de 9 tiendedele av forbundets medlemmer, saaledes, at der er blit en stagnation i lønsbevægelsen, saa er der ikke at vente andet, end at en ekstrakontingent, som den vi hadde i 1909 vil drive de mindre befæstede og forstaaelsesløse ut av organisationen.

Det er derfor heller ikke underlig, at tilbakegangen i medlemsantal er størst inden vort forbund, hvis medlemmer, for de fjerdedeles vedkommende, ikke er mere end 2—3 aar gamle i organisationen.

Forbundets medlemsantal var ved utgangen av 1908 25,275 fordelt paa 298 avdelinger. Ved utgangen av 1909 var medlemsantallet svundet ind til 20,983 i 277 avdelinger. Det gjennomsnittlige medlemsantal for hele aaret utgjør 24,171. Der er i aarets løp nedlagt 56 avdelinger og indmeldt 35. Endel av de nedlagte avdelinger er av de saakaldte ambulerende avdelinger, der opprettes ved jernbane-vei- eller kraftanlæg og som nødvendigvis maa nedlægges, naar anlægget er færdig, nogle er sammensluttet med andre foreninger, medens de fleste er av de i foregaaende aar nystiftede avdelinger, der ikke har hat de nødvendige betingelser for at kunne bestaa en solidaritetsprøve, som den, der utfordres ved ekstrakontingenten.

Hovedstyret og forretningsutvalget

har i 1909 ikke undergått nogen forandring i sin sammensætning.

Forretningsutvalget har avholdt 42 møter, hvor 709 saker har vært behandlet. Hovedstyret avholdt sit ordinære aarsmøte 5., 6. og 7. april.

Til forbundets hovedkontor er inkommet 3504 almindelige breve og 3099 bankobreve. Desuten er der indbetalt direkte paa kontoret 1475 beløp. I alt er for indbetalte beløp utskrevet 4574 kvitteringer. Fra kontoret er utsendt 5896 alm. breve, 593 bankobreve, 3866 tryksaksforsendelser og 158 telegrammer. Av forbundets fagblad, „Arbeidsmanden“ er utkommet 12 numre med tilsammen 314,500 ekspl.

Forbundskassen har i aaret hat en indtægt av *kr. 559,072.26* og en utgift av *kr. 544,189.73*. Av indtægten er *kr. 443,924.79* indbetalt fra avdelingerne og *kr. 103,772.00* er mottatt fra arb. fagl. landsorganisation. I samme tidsrum er til konflikter inden forbundet utbetalt i understøttelse *kr. 153,926.98*, til Svensk grov- og fabriksarbeiderforbund i anl. storstreiken *kr. 96,695.40* og til Arb. fagl. landsorganisation *kr. 229,952.57*. Til administration er medgått *kr. 38,080.73*.

Forsikringskassen har i aaret hat en samlet indtægt av *kr. 42,753.26*. I samme tidsrum er utbetalt forsikringsbidrag med tils. *kr. 11,400.00*.

Repræsentation.

Efter indbydelse fra Svensk grov- og fabriksarbeiderforbund blev Kr. Tørrer og Rich. Hansen valgt som repræsentanter til forbundets kongres, der avholdtes i Stockholm 30. mai til 11. juni.

Som repræsentant til en av de danske papirarbeidere sammenkaldt konferanse i Kjøbenhavn valgtes Gunnar Sethil og til en konferanse av svenske, danske og norske sagbruksarbeidere i Stockholm valgtes Rich. Hansen. Førstnevnte konferanse avholdtes den 30. og 31. oktbr. og sidstnevnte den 1. december.

Den skandinaviske gjensidighetskomite har i aaret avholdt 2 møter i Stockholm nemlig den 10. og 11. juni i anledning lockouten inden bygnadsemneindustrien og den 20. og 21. august i anledning storstreiken.

Agitationen.

Til agitation er der i aaret medgått *kr. 10,095.58*. Som agitatorer har hovedsagelig vært anvendt H. Berntsen, A. Kalvaa og Alb. Eberhardsen, den førstnevnte har vært i stadig virksomhet og de 2 andre til kortere eller længere ture. Foruten disse har forbundets faste funktionærer leilighetsvis drevet agitation. Desuten er der av de stedlige styrever drevet en noksaa utstrakt agitation. Som støtte hertil har forretningsutvalget bevilget ialt *kr. 2500.00*.

Efter hovedstyrets beslutning blev der paa vaaren og forsommeren iverksatt en agitation i Nordlands, Tromsø og Finmarkens amter. Som agitatorer anvendtes hertil H. Berntsen og A. Kalvaa, desuten er der av det stedlige styre i Sulitjelma drevet endel agitation, hvortil forretningsutvalget har bevilget *kr. 200.00*. Ialt er der til agitationen i de nordlige landsdele medgått *kr. 2550.00*.

Agitationen har dog ikke, trods de ret betydelige beløp, som har vært ofret, gitt saa gode resultater, som man kunde ønske. Aarsaken hertil maa vel for en væsentlig del søkes i den omstændighet, at der inden endel av industrien, spesielt bergverksindustrien har vært meget daarlige konjunkturer med indskrænkning og tildels stansning av driften. Dette har især gjort sig gjældende paa Nordland.

Sykekassen.

Ved aarets begyndelse traadte de av generalforsamlingen i 1908 vedtagne nye love ikraft. Det viste sig snart, at forutsætningen for disse nye love, ikke holdt, hvad man hadde ventet. Som følge herav blev det nødvendig, at utligne ekstrakontingent; denne paagik i 4 uker og indbragte ialt *kr. 2656.00*, hvilket blev noget mindre end beregnet, idet endel medlemmer lot sig stryke.

De aarsaker der bevirket denne for kassen mindre gode stilling, lot sig ikke forandre ved ekstrakontingent, det var tvertimot utsigt til at denne vilde bli nødvendig noksaa ofte, for i det hele at holde kassen i balance.

Hovedstyret besluttet derfor, at omsende til avstemning, blandt kassens medlemmer, forslag til de nødvendige lovforandringer. Avstemningen foretoges i august og september og resulterte i, at de omsendte forslag blev vedtatt med $\frac{3}{4}$ majoritet. De væsentlige forandringer var opprettelse av 2 klasser helt- og halvtbetalende med en kontingent av 20 og 10 øre pr. uke. Understøttelsen blev fastsat til *kr. 1.50* pr. dag, *kr. 10.50* pr. uke for helt- og til *kr. 0.75* pr. dag, *kr. 5.25* pr. uke for halvtbetalende.

Disse forandringer traadte delvis ikraft den 1. oktober, fra 1. januar 1910 vil forandringerne virke helt ut.

Det er for tidlig endnu at uttale noget bestemt om virkningerne; men det man hittil har seet berettiger til den formening at man er paa den sikre side, og at kassens økonomi har al utsigt til at bedres.

I det forløpne aar har kassen hat en indtægt av *kr. 25,434.32*, utgifterne har vært *kr. 24,301.70*, derav er sykebidrag *kr. 22,936.14*, dette tal viser ganske tydelig, at kassen er til stor nytte for de medlemmer der har vært syke.

Der er i aarets løp indmeldt 974 medlemmer. Imidlertid har endel gaat ut, nogle som følge av kassens ekstrakontingent, andre som følge av den ifjor høst paagaede ekstrakontingent inden forbundet; medlemstallet er nu ca. 2200.

Til sykekassen er inkommet 740 breve og 499 pengeforsendelser, der er utsendt 960 breve, 344 pengeforsendelser, 541 tryksaksforsendelser og 22 pakker.

Sykekassens kassabeholdning er nu *kr. 3725.53*, dette er en økning i aaret av *kr. 1131.62*.

Trods de mindre lovende utsigter ved aarets begyndelse er dog resultatet i økonomisk henseende bedre end ventet.

Medlemstallet har vistnok ikke vokset saa meget som ønskelig; men dette vil forhaabentlig rette sig i det nye aar.

Lønsbevægelser og konflikter.

I motsætning til de næst foregaaende aar har det i 1909 ikke været nogen lønsbevægelse, som har omfattet større grupper av arbeidere. Grunden hertil er let at forstaa, naar man tar i betragtning, at der i de foregaaende aar er oprettet overenskomster inden alle større industrier, hvilke overenskomster fremdeles er gjældende. Lønsbevægelsen har derfor iaar hovedsagelig gaat ut paa at fremme krav for arbeiderne ved endel enkeltbedrifter, hvor der før ingen overenskomst bestod.

En undtagelse herfra danner dog de forhandlinger, som har været ført om oprettelse av overenskomster for 8 sagbruk, høvlerier og kassefabriker i Fredriksstad, Lillestrømmen og Fredrikshald; men dette er nærmest en lønsbevægelse fra arbeidsgivernes side, idet disse for de 6 bruks vedkommende har opsagt de bestaaende overenskomster med den uttrykkelige begrundelse at arbeidspriserne maatte reduceres. Ved 2 av brukene derimot, hvor ingen overenskomst før bestod, har arbeiderne gjort krav paa lønsforhøielse.

Da forhandlingerne herom ikke var avsluttet ved aarets utgang kan der endnu intet sies om i hvilken utstrækning det vil lykkes de 2 parter at opnaa sin hensigt.

Bestræbelserne for at opnaa lønsforhøielse har imidlertid stadig støtt paa den mest energiske motstand hos de organiserte arbeidsgivere. Den taktik, som meget almindelig har været anvendt fra deres side, har gaat ut paa at foreslaa lønsreduktion og innskrænkning i arbeidsstyrken, hver gang arbeiderne har reist krav paa lønsforhøielse.

Dette har især gjort sig gjældende inden endel industrier, hvor arbeiderne har hatt akkord og hvor fortjenesten i det sidste er steget betydelig, som følge av, at forbedret materiel og forbedrede arbeidsmetoder har øket produktionen. Industrien hertilands er nemlig i stadig utvikling. Gamle maskiner og forældede arbeidsmetoder sløifes og nye og moderne anvendes mer og mer.

Det som bedrifterne søker at opnaa ved disse tildels noksaa kostbare omordninger og nyanskaffelser er: først og fremst at øke fabrikernes produktion og dernæst at innskrænke arbeidsstyrken. Med andre ord: at kunne producere mest mulig med mindst mulige arbeidsutgifter. Har man saa i mellemtiden, indtil de nye arrangements er indarbeidet, latt de gamle akkordpriser bli staaende uforandret, saa har dette selvsagt bevirket en øket fortjeneste for endel av arbeiderne. Naar der saa er reist krav om lønsforhøielse fra de arbeidere, som ikke har hatt nogen fordel av de gjorte forbedringer, saa er svaret fra arbeidsgiverne i almindelighet, at, ifald de skal forhøie lønningerne for de lavestbetalte, saa maa der ske en reduktion for de, der efter deres mening, tjener for meget.

Under saadanne omstændigheter, naar det kan paavises, at den økede fortjeneste ikke bare har sin grund i et mer intenst arbeide fra arbeidernes side, men i væsentlig grad skyldes de av arbeidsgiverne gjorte forbedringer, er det ofte vanskelig at kunne bibeholde de gamle arbeidspriser, og forhandlingerne kommer derfor ofte til at dreie sig

om en regulering av lønningerne. Det har derfor ikke kunnet undgaaes at forhandlingerne ofte har medført en reduktion av den fortjeneste, som enkelte arbeidslag har hatt umiddelbart forut, samtidig som der for andre mindre godt betalte arbeidere er opnaet en forhøielse.

Dette forhold er selvfølgelig ubehageligt og bidrar i høi grad til at vanskeliggjøre forhandlingerne og gjøre dem langvarige. Arbeiderne, i sin store almindelighet, har jo meget vanskelig for at forstaa berettigelsen av en reduktion, selv der, hvor fortjenesten ligger over det normale; men i tider som de vi har gjennomgaaet i de sidste par aar, med daarlige konjunkturer og stor arbeidsløshet, vil det vanskelig helt kunne undgaaes. Organisationens opgave i en saadan periode vil hovedsakelig komme til at bestaa i at bremse for arbeidsgivernes sterke trang til at presse lønnen ned til et urimeligt lavmaal.

Bortset fra de tilfælder, hvor kampen har staat om bevarelsen av de tidligere lønninger, maa man dog si at aarets lønsbevægelse har forløpet heldig. Den langvarige konflikt, som paagik ved de to gallogefabriker fra aarets begyndelse, blev en smuk seir for arbeiderne baade moralsk og økonomisk. Den anden længre streik, som forbundet har hatt i aarets løp, nemlig ved Arne fabriker, maa ogsaa sies at være faldt heldig ut, naar man tar i betragtning de daarlige organisationsforhold paa stedet og vanskelighetene forøvrigt. Den største og langvarigste konflikt, forbundet har hatt i aarets løp, nemlig streiken ved Løkkens verk, paagik fremdeles ved aarets utgang, uten at der har vist sig tegn til nogen løsning. Den hærskares mangfoldighet av streikebrytere, som har trukket dit fra forskjellige kanter av landet, har selvfølgelig den største skyld i dette uheldige forhold.

Skal man dømme ut fra det antal streiker og det antal arbeidere, som har været ute i lønsbevægelse, saa maa det nok siges, at 1909 har været et forholdsvis roligt aar i sammenligning med de næst forutgaaende. Ikkedestomindre har dog aaret været et travelt aar for forbundets funktionærer. Den masse overenskomster, som forbundet i aarenes løp har indgaaet med arbeidsgiverne er selvfølgelig gjenstand for forskjellig fortolkning fra arbeidsgivernes og arbeidernes side og gir ofte anledning til tvist, der maa søkes ordnet ved forhandling eventuelt voldgift. Hertil kommer en hel del trakasserier fra arbeidsgivernes side, som gjør forbundets indgripen nødvendig. Endelig maa bemerkes, hvad allerede før er fremholdt, at den av arbeidsgiverne i den senere tid valgte taktik i betydelig grad sinker forhandlingerne.

I alt er der i aarets løp avholdt 257 forhandlingsmøter med arbeidsgivere, hvoraf de 170 i arbeidsgiverforeningen. Heri er ikke medregnet voldgiftene.

For oversigtens skyld skal vi nedenfor angive nogle tal til belysning av forbundets lønsbevægelser og konflikter i aaret 1909.

Ved aarets begyndelse var der 3 konflikter fra forrige aar, omfattende 3 bedrifter og 111 arbeidere. I aarets løp opstod konflikt med derav følgende arbeidsnedleggelse ved 28 bedrifter omfattende 1323 medlemmer. I aarets løp har altsaa 1434 av forbundets medlemmer været i konflikt. Konflikternes varighet har været forskjellig, fra et

par dage og opover helt til 165 dage. Samtlige arbejdsstansninger har bevirket tilsammen 120,225 tapte arbejdsdage. Ved aarets utgang paa-gik 3 konflikter omfattende 361 medlemmer.

Av konflikterne var 15 streiker, 4 lockouter og 2 av blandet karakter.

Resultatet av konflikterne er at ved 18 bedrifter omfattende 750 arbeidere har man faat timelønnen forhöiet med tilsammen kr. 89,100.00 pr. aar eller kr. 119.00 pr. medlem pr. aar.

Akkordprisen er forhöiet ved 6 bedrifter omfattende 263 medlemmer uten at man med sikkerhet kan angi hvor stor merfortjenesten blir pr. aar.

Ved 5 bedrifter omfattende 320 medlemmer er overtidsprocenterne blitt forhöiet.

Arbeidstiden er forkortet ved 2 bedrifter omfattende 85 arbeidere, medens andre ikke nærmere specificerte forbedringer er opnaaet ved konfliktens avslutning for 310 arbeidere ved 4 bedrifter.

Av lønsbevægelser (uten arbejdsstans) har forbundet i aaret havt 32 omfattende 43 bedrifter og 4456 arbeidere. En av disse bevægelser omfattet 8 bedrifter og 2000 arbeidere er uavgjort ved aarets utgang (sagbruksindustrien). Avgjort i aarets løp er altsaa lønsbevægelserne for 2456 arbeidere ved 35 bedrifter.

Timelønnen er forhöiet	ved 24 bedrifter for 1610 arbeidere
Akkordpriserne —	9 — - 783 —
Overtidsprocenterne forhöiet	16 — - 1211 —
Forkortelse av arbeidstiden	4 — - 305 —
Andre forbedringer	11 — - 1058 —

Timelønnen er forhöiet med tilsammen kr. 157,100.00 pr. aar, kr. 97.58 pr. medlem.

Arbeidstiden er forkortet med tilsammen 81100 timer pr. aar, pr. medlem 266 timer pr. aar.

Regner vi sammen resultatet av aarets lønsbevægelser baade med og uten arbejdsstans saa er timelønnen forhöiet for 2360 medlemmer med kr. 104.32 pr. arbeider hvilket tils. pr. aar utgjør kr. 246,200.00.

Akkordprisen er forhöiet for 1046 medlemmer uten at vi fortiden kan utregne hvormeget dette beløper sig til. Inden de brancher som omfattes av vort forbund er der nemlig saa mange former for akkord at vi ikke kan utregne det saalænge avdelingerne er saa knappe med at gi opplysninger. Der er nemlig en del avdelinger som helt simpelt undlater at utfylde og indsende de fra forbundet omsendte skemaer.

Desuten er der ved indgaaelsen av overenskomsterne opnaaet mange andre fordele. Saaledes fik man ved Arne uldvarefabrik en bestemmelse om at fabriken skulde indløse arbeidernes boder, ovne og skape og for fremtiden forpligtelse til at vedlikeholde dette. Bare indløsningen andrager til ca. 17000 kr. Dertil kommer hvad man tjener paa forhøiede overtidsprocenter foruten en del andre forbedringer som ikke saadan uten videre kan utregnes i penge.

I aarets løp er oprettet 38 overenskomster omfattende 2499 arbeidere. De fleste av disse er fuldstændig formede overenskomster med bestemt gyldighetstid og opsigelsesfrist medens nogle faa kun gjælder et

lønsmaalæg indtil videre eller indrømmelse av et krav uten at nogen fuldstændig overenskomst er oprettet.

8 konflikter omfattende 195 arbeidere er blitt avsluttet uten at noget er opnaaet. Av disse har 3 været sympatistreiker — og har faat sin avslutning sammen med de øvrige, medens de 5 har maattet ophæves som resultatløse idet bedriften har faat streikebrytere nok til at utføre arbeidet.

Med disse bemerkninger gaar vi over til en kortfattet omtale av de enkelte konflikter og lønsbevægelser.

Gallogekonflikten.

Som meddelt i beretningen for 1908 blev overenskomsten ved Den norske gallogefabrik opsagt av arbeiderne til 10. december 1908. Paa samme tid fremkom ogsaa fra arbeiderne ved A/s Viking gummivarefabrik krav om lønstarif hvor før ingen saadan var oprettet. Da begge firmaer tilhørte arbeidsgiverforeningen fremkom krav om fællesforhandlinger og saadan blev optat 15. og 16. oktober 1908.

Enighet opnaaedes ikke hvorfor pladsene ved Viking gummivarefabrik blev opsagt til utløp 15. novbr. da arbejdsstansning indtraadte. Ved Den norske gallogefabrik fortsattes arbeidet indtil fabriken ved opslag meddelte, at de reducirte priser, som var fremsat under forhandlingerne i oktober, skulde gjælde fra 1. januar. Arbeidet blev derfor nedlagt ogsaa ved denne fabrik samme dag den nye tarif skulde træde i kraft. Hermed begyndte den langvarige konflikt som i sit forløp kom til at byde paa saa mange interessante træk men allikevel tilslut blev til liten glæde for arbeidsgiverforeningen.

Fabrikkerne gjorde straks anstrængelser for at faa nye arbeidere. Dette lykkedes dog ikke i nogen videre utstrækning. Vistnok fik de nogle faa en 6—8 mand og ved Viking et par formænd. Tiltrods for at disse 2 fabriker under striden skulde staa sammen kunde ikke konkuransenforholdet mellem dem ophøre. Det viste sig ved forskjellige anledninger. Efterhvert som forholdene forandredes skiftet de paa med at forhale en løsning.

I begyndelsen var Mjøndalen ovenpaa idet denne hadde et stort lager medens Viking intet videre lager hadde. Viking vilde derfor gjerne faa en avslutning men Mjøndalen sa nei. Fra Viking gjordes mange mislykkede forsøk for at skaffe folk. I januar sloges op en plakat hvori meddeltes at nu sattes fabriken igang. Ved en konferanse i den anledning oplyste disponenten at paa denne maate kan det ikke gaa. „Vi maa igang igjen. Der maa bli en ordning.“ Forbundet spurte da om der ikke kunde optas nye forhandlinger, men hertil svarte han, at arbeidsgiverforeningen hadde sagt, at det gik ikke an da forbundet var uvillig dertil. Forat dette ikke skulde kunne siges sendte forbundet en skrivelse til arbeidsgiverforeningen med tilkjendegivelse av at der fra forbundets side intet var til hinder for en forhandling.

Forhandling blev derpaa optat 5. febr. og fortsat 15. og 19. febr. Under disse forhandlinger tilbødes der en del høiere satser for de kvindelige arbeidere. Dette betød ved Viking maalæg medens det ved Den

norske gallogefabrik intet væsentlig var da lønningerne der var høiere end ved Viking. For de mandlige arbeidere tilbødes en begynderløn av 30 øre pr. time og efter 6 maaneders forløp 33 øre. Tidligere var ingen mindsteløn fastsat. Arbeiderne var lønnet med 22,5 øre til 35,7 øre pr. time. Ved Viking var ingen lønnet med over 30 øre pr. time. Likeledes tilbødes endel tillæg til de der hadde høiere løn end dem tilbødte mindsteløn.

Forhandlerne var ikke enig om dette forslag, men forbundets forhandlere mente dog at kunne forelægge det for arbeiderne hvis der opnaades enighet om konfliktens avslutning.

Herom blev man imidlertid ikke enig, ti nu kom arbeidsgivernes principper iveien idet arbeidsgiverforeningen ikke vilde gaa med paa at samtlige arbeidere indtoges, likesom de, der muligens blev forelagt mulkt eller straffet, ikke kunde indtas. Dertil kom endvidere, at der forlangtes medtat en bestemmelse om, at de gamle arbeidere kun skulde indtas „under like vilkaar“ med nye.

Disse principper og like vilkaar kunde vi ikke gaa med paa, selv om der muligens kunde være grund til at se paa de tilbudte lønssatser.

Ved siden av principperne kom ogsaa den ting, at to formænd ved Mjøndalen ikke kunde faa sine pladse igjen, da disse nu skulde inddrages. At dette var hevn fra fabrikkens side, maa antas, og et led i de forhalingskunster denne brukte for muligens at bli kvit sin konkurrent.

Fabriken i Heggedal var imidlertid ilde stelt, intet lager og ingen arbeidere, meget maatte gjøres. Arbeidsgiverforeningen kunde intet foreta for at faa avslutning, ti dens „principper“ var mere værd end en gallogefabrik. Heggedal spekulerte paa at bryte ut fra en forbindelse, der viste sig saa lite fordelagtig. Fabriken gav i mars arbeiderne en erklæring, hvori meddeltes, at „principperne og de like vilkaar“ ingen betydning hadde, ti den vilde indta samtlige arbeidere. Arbeiderne gik med paa dette og fabriken sattes igang. Men da kom naturligvis arbeidsgiverforeningen og kommanderte stop, og da fabriken ikke bare risikerte stor mulkt, men ogsaa erstatningskrav fra Mjøndalen blev den nødsaget til at stanse igjen.

Imidlertid blev de uorganiserte, der den hele tid hadde deltatt i konflikten, nu trøtte og med disse blev da arbeidet fortsat.

Fra arbeidsgiverforeningen var intet til hinder for dette, selv om de visste, at med Heggedal fabrikk delvis igang blev Mjøndalen, der ikke kunde komme igang, meget uheldig stillet.

Fra arbeidernes side fortsattes kampen ufortrødent med godt mod.

Eftersom tiden gik blev Mjøndalens lager mindre, og med den produktion Heggedal kunde levere, forandredes stillingen mellom disse fabrikker. Nu var Heggedal ovenpaa, og Mjøndalen, der saa sin eksistens truet, var derfor villig til at avslutte konflikten.

Det hele kom nu i en merkelig situation. —

Paa den ene side Mjøndalen, der gjerne vilde igang trods principperne, og Heggedal, der indtok en avventende holdning. Paa den anden side arbeidsgiverforeningen med sine kjære „principper“. Trykket blev sterkere og sterkere eftersom tiden for sæsonen kom nærmere, og arbeidsgiverforeningen var i knipe.

Foreta noget for at fremtvinge en avslutning kunde de ikke og bede om forhandling følte ubehagelig!!

Men delvis paa grundlag av konferanser mellom fabriken og arbeidernes tillidsmænd og tilslut mellom forbundet og arbeidsgiverforeningen blev avtalt forhandlingsmøte den 4. juli.

Under de forhandlinger som nu paafolgte tilbødes yderligere paalæg i lønningerne saavel for de kvindelige som mandlige arbeidere. Akkordsatsene for de kvindelige blev forhøiet med op til 25% over tilbudet i oktober og de mandliges løn forhøiet med 1 øre timen over tilbudet i februar. Mindstelønnen for begynderne fastsattes til 31 øre pr. time og efter 6 maaneder mindst 34 øre. For kvindelige dagarbeidere fastsattes 2 kroner pr. dag efter et aars arbeide, begynderløn kr. 1.25. Med disse lønssatser fik en del arbeidere kr. 1.15 i paalæg pr. dag.

Konfliktens avslutning hadde dog mange vanskeligheter. Arbeidsgivernes forhandlere hadde indtat saa sterke standpunkter angaaende spørsmålet om gjeninntagelse i arbeidet, at de hadde vanskelig for at komme over denne kløft. Paa den anden side var trykket saa sterkt at det gjaldt om at faa en avslutning. Først saa maatte de gi avkald paa at faa med ved spørsmålet om antagelsen tiraden „under forøvrig like vilkaar.“ Dernæst maatte de gaa med paa at samtlige streikende skulde antas, ja ikke engang de der ved en velvillig politimesters hjælp var forelagt mulkt kunde de helt faa holdt utenfor saaledes at den endelige ordning blev at praktisk talt samtlige arbeidere kom i arbeide inden 4 uker.

Det gode resultat skyldes det udmærkede samhold som de streikende utviste under den lange kamp. Arbeidet gjenoptoges mandag 14. juni. Overenskomsten gjælder til 1. januar 1912.

Ved Odda cyanamidfabrik

Indsendte arbeiderne i slutten av forrige aar et forslag til lønstarif. Firmaet, der er indmeldt i arbeidsgiverforeningen, overløt forhandlingerne herom til nævnte forenings vestenfjeldske distriktsstyre, som derpaa satte sig i forbindelse med forbundet.

Paa grund av branden ved Tysse kraftanlæg, der bevirket nævnte fabriks stansning, blev forhandlingerne utsatt til 22. januar.

Forhandlingsutvalget, der sammentraadte i Bergen, bestod av repsluger Chr. Campell Andersen og murmester Ernst Hansen for arbeidsgiverne og Johan Gudmundsen og Rich. Hansen for arbeiderne.

Desuten møtte fabrikkens driftsingeniør og to representanter for arbeiderne.

Forhandlingerne, der fortsattes i to møter, førte ikke til enighet om lønssatserne, idet arbeidsgivernes representanter ikke kunde gaa med paa de av arbeiderne under forhandlingerne fremsatte forslag.

Arbeidsgiverne fremsatte saa paa det sidste møte et noget ændret tilbud, som forbundets representanter besluttet at forelægge arbeiderne. Dette tilbud blev av arbeiderne ved avstemning vedtat med to trediedels majoritet, hvorefter overenskomst opprettedes paa basis herav.

Overenskomstens bestemmelser er i det væsentligste i overens-

stemmelse med de, der tidligere var indført ved karbidfabrikken, og fik overenskomsten ogsaa samme utløpstid som ved karbidfabrikken, nemlig 1. juli 1911. Overenskomsten omfatter ca. 100 mand.

Kaiarbeiderne i Stavanger

oprettet i 1908 en overenskomst med dampskibsekspeditorerne, hvorefter arbeidet ved kaien skulde formidles gennem et av begge foreninger oprettet kontor.

Istedetfor hvad som før hadde været praktiseret, at arbeiderne maatte konkurrere indbyrdes om hver job og derfor stadig, nat som dag, passe paa, naar rutebaatene ankom, skulde arbeiderne nu av kontorets bestyrer anvises arbeide efter tur. I den hensigt ophængtes hver dag paa kontoret en liste over de arbeidere, der skulde utføre arbeidet ombord i skibene samt disses ankomsttid. Ved siden av kontoret var indrettet venterum for arbeiderne, som disse kunde benytte, naar de ventet paa skibenes ankomst.

Denne heldige ordning krævet selvsagt en tid for at bli indarbeidet. Endel arbeidere syntes at foretrække den gamle ordning, da de kunde kapre de bedste jobber og undlate at møte op, naar arbeidet var av kortere varighet. De undlot derfor ret som det var at møte frem efter tilsigelse, hvilket fremkaldte ekspeditørernes misnøie. Som følge herav opsa disse i december overenskomsten med 3 maaneders varsel.

Paa hjemveien fra Bergen stanset Rich. Hansen i Stavanger og fik istand en forhandling med ekspeditørernes forening samt avholdt endel møter med arbeiderne.

Resultatet av forhandlingerne blev, at kontoret skulde bibeholdes og overenskomsten fornyes med endel forandringer. Der blev lagt en større myndighet hos kontorets bestyrer og foreskrevet endel greiere regler baade for kontorets og arbeidernes forhold end tidligere.

Kaiarbeiderforeningen forpligtet sig til at skaffe mindst 75 ordentlige og arbeidsomme mænd, der var villige til at indgaa som aktive medlemmer av Kaiarbeidernes forening og som var villige til at underkaste sig det av begge foreninger vedtagne arbeidsreglement. Overenskomsten blev fastsat gjældende 6 maaneder fra 1. mars med 3 maaneders gjensidig opsigelse.

Denne overenskomst blev av kaiarbeiderne opsagt til utløp 14. december. Grunden var at de ønsket forandring med bryggekontoret, likesom man vilde ha timelønnen forhøiet. Under opsigelsesfristen kom ingen forhandling istand, hvorfor foreningen besluttet at nedlægge arbeidet den 14. december kl. 12 nat. Samme dag blev opringt fra arbeidsgiverforeningen, at forhandling ønskedes og at det var bedst at denne blev fort i Stavanger. Ved konferanse med kaiarbeiderforeningen pr. telefon blev det saaledes ordnet, at arbeidet skulde paagaa til forhandling var forsøkt, og i den anledning reiste Rich. Hansen for forbundet og sakfører Paus for arbeidsgiverforeningen til Stavanger for at delta i forhandlingerne. Lønnen for kaiarbeide var 45 øre pr. time om dagen, regnet fra kl. 7 morgen til 7 aften og 55 øre deu

øvrige tid av døgnet. For ventetid om natten eller paa helligdage, naar mandskap var tilsagt at møte op til et ventet skib, betaltes de med 25 øre pr. time fra den tid, de var tilsagt til skibets ankomst eller til de igjen blev avsagt, dog ikke over kr. 2.00 for enkelt nat. Det kunde da hælde at et mandskap, der hadde ventet et skib nogle timer, mitt paa natten kun fik 1 times arbeide, saa betalingen for en spoleret nat blev noksaa skral.

Arbeiderne forlangte nu 55 og 75 øre pr. time, henholdsvis for dag- og natarbeide, samt en mindebetaling for enkelt job om natten fastsat til 2 kr. Endvidere forlangtes at betalingen for ventetid om natten — 25 øre pr. time — skulde være fortløpende uten den tidligere begrænsning.

Under de i Stavanger førte forhandlinger gik ekspeditørerne med paa et tillæg av 10 øre for natarbeide, saaledes at timelønnen blev 65, hvorimot de bestemt motsatte sig at forhøie timelønnen for dagarbeide. De gik ogsaa med paa at betale ventetiden med 25 øre pr. time uten nogen begrænsning samt at betale en mindsteløn for enkelt job paa nat og helligdag med kr. 1.50, dog saaledes at ventetidsbetalingen skulde indgaa heri.

Paa et møte, som avholdtes 20. december, blev dette forslag forelagt arbeiderne, der med stor majoritet forkastet samme. For imidlertid at gjøre sit til en mindelig løsning av konflikten, besluttet de at gaa med paa ekspeditørernes forslag, kun med den forandring, at timelønnen for dagarbeide sattes til 50 øre og at mindstelønnen for arbeide om natten sattes til kr. 1.50 eksklusive ventepengene.

Da imidlertid ekspeditørerne fastholdt sit standpunkt, blev arbeidet nedlagt kl. 12 om natten.

Ekspeditørerne lot nu indrykke i alle byens borgerlige aviser flotte avertissementer, hvori folk, som vilde opta arbeidet paa kaien, blev lovet fast arbeide og garanteret en gjennemsnitlig ukefortjeneste av 25 kroner. Ved disse gyldne forespeilinger lykkedes det i løpet av 8 dage at hverve 36 streikbrytere, der sammen med formænd og kontorister besørget det nødvendigste arbeide paa kaien.

De streikende begyndte nu, som rimelig var, at faa betænkkeligheter og indledet derfor forhandling med ekspeditørerne om en avslutning av konflikten. Hertil var ekspeditørerne villig og efter et par dages forhandling — den 30. og 31. december — opnaades enighet. Det forslag, som nu blev godkjendt av arbeiderne, var i alt væsentlig det samme som var tilbudt av ekspeditørerne før streikens utbrud, dog med den forskjjel, at mindebetalingen for enkelt job om natten skulde betales utenom ventetidsbetalingen, saadan som arbeiderne i sit sidste forslag hadde forlangt. Ekspeditørerne forlangte fra først av kun at anta saa mange av de streikende, som de nu hadde bruk for; men etterat dette hadde møtt absolut motstand fra arbeiderne, gik de med paa at indta samtlige foreningens medlemmer, dog maatte foreningen gaa med paa at respektere det av ekspeditørerne under streiken etablerte forhold med de 36 streikbrytere paa enkeltmandskontrakt.

Overenskomsten gjælder til 1. januar 1913 med 3 maaneders gjensidig opsigelse.

Lie & Røer, Kristiania.

Hos kulfirmaet Lie & Røer blev arbeidet nedlagt i begyndelsen av januar. Grunden til streiken var at firmaet ved forskjellige anledninger har git avsked til foreningens medlemmer uten at der har foreligget grunde der kunde tale for avskedigelsen. Den egentlige grund synes at ha været at faa de organiserte væk. Da saaledes igjen et medlem, der hadde været i firmaets tjeneste i over 5 aar fik avsked, fik foreningen forbundets godkjendelse til at nedlægge arbeidet. Det lykkedes imidlertid firmaet, efter nogle dage, at faa skrapet sammen saa mange streikbrytere at de kunde holde driften igang og nogen ordning har siden ikke kunnet opnaaes.

Fosdals grube, Beitstaden.

Den 18. december 1908 blev samtlige arbeidere ved Fosdals grube paalagt at indlevere arbeidsredskaperne ved middagstid samme dag og efterpaa indfinde sig paa kontoret for at motta opgjør. Om 14 dages opsigelse blev der ikke nævnt. Den 4. januar 1909 skulde driften gjenoptages og de derværende arbeidere blev tilspurt av ingeniør Taflien om de vilde begynde at arbeide, da det var besluttet at driften skulde fortsætte. Arbeiderne spurte om betingelserne for fortsættelsen. Dertil blev av ingeniøren svaret, at det var paa de gamle betingelser undtagen for synkens vedkommende, hvor der muligens blev en forandring. Den 5. januar blev redskaperne utlevert og arbeiderne fik sine pladse anvist.

Den 16. januar blev fra grubens bestyrer opslaat en plakat, kaldet pristarif, hvori bestemtes forandring saavel i arbeidstiden som arbeidspriserne. Reglerne skulde træde i kraft fra 18. januar. De nye regler vilde bety et stort lønsnedslag, like op til 1 krone pr. dag, hvorfor arbeiderne negtet at gaa med paa dette og forlangte 14 dages opsigelse paa de gamle betingelser. Dette blev negtet, derimot tilbødes 14 dages opsigelse paa de nye betingelser. Den 19. blev ved plakat bekjendtgjort lockout, idet de arbeidere, der ikke vilde gaa med paa de nye betingelser vilde bli utelukket. Alle de arbeidere, der var berørt av nedslaget, baade organiserte og uorganiserte meldte sig ikke til arbeide, og 10 mand, der arbeidet i gruben paa akkord og ikke var berørte av nedslaget, opsa sine pladse paa 14 dage.

A. Kalvaa var paa forbundets vegne ved gruben og forsøkte forhandling, men uten resultat. Den 10. februar blev i Trondhjem avholdt forhandling med Bergverkernes fagsammenslutning, men heller ikke der blev enighet opnaet. Bergverkernes fagsammenslutnings repræsentanter tilbød Killingdalstarifen. Arbeidernes forhandlere Kalvaa, Løseth og Kvitvang fandt ikke at kunne gaa med paa dette, idet de hævdede, at forholdene ved Killingdal og Fosdal ikke kunde sammenstilles. Ved Killingdal er væsentlig folk fra Aalen, mens ved Fosdals grube er væsentlig tilreisende, saa der maatte være mere rimelighet i sammenligning med andre gruber, hvor der er oprettet overenskomst.

Den 15., 16. og 17. marts holdtes forhandlinger i Kristiania, hvor for arbeidsgiverforeningen møtte ingeniør Swensen og direktør Getz og for forbundet Sethil og Bjerkmann.

Man enedes sluttelig om at vedta Foldalstarifen med enkelte forandringer om arbeidstid, lønninger og barakkeforhold.

For arbeide i timeløn fastsattes følgende mindstelønssatser:

Borsmed	pr. time 40	øre
Scheidere	— 32 ¹ / ₂	-
Taugbanefolk	— 35	-
Grubebyggere	— 40	-
Skyttere	— 40	-
Scheideformænd	— 40	-
Opslager	— 30	-
Tømmermænd i dagen	— 35	-
Banereparation og skinnelægning	— 35	-
Sjau	— 30	-

Da ved en misforstaaelse ingen repræsentant for foreningen var fremmøtt reiste Sethil opover for at forelægge overenskomsten og eventuelt avtale det nødvendige med arbeidets gjenoptagelse m. v. Møte blev avholdt og blev en komité valgt til sammen med Sethil at søke en konferanse med ingeniør Taflien. Efterat ha konfereret med kontoret i Trondhjem meddelte han, at selskapet ønsket en del forandringer i overenskomsten.

Siden blev saken trukket i langdrag av bolaget — Nordiske grubekompani — idet der blev gjort vanskeligheter ved rene bagateller og om de igjenværende tvistepunkter blev ny forhandling optat i Kristiania, men først 3. juni blev overenskomst undertegnet. Overenskomsten gjælder til 1. januar 1911.

Arbeiderne anla sak mot kompaniet med krav paa 14 dages løn fordi de ikke erholdt opsigelse. Ved politiretten i Trondhjem blev bolaget dømt til at betale arbeiderne 40 kr. hver som løn for 14 dage.

Tvist ved Borregaards karbidfabrik.

Den 29. januar avholdtes forhandling i Sarpsborg i anledning opstaat tvist om forstaaelsen av en i tarifen for Borregaard karbidfabrik indtat bestemmelse saalydende:

„Under midlertidig stans av fabrikken for vandmangel garanteres alle karbidfabrikkens arbeidere andet arbeide med den dagløn, som er den gjældende for det arbeide de utfører. Arbeiderne er forpligtet til at utføre det arbeide, de blir sat til. Firmaet lover dog saavidt mulig at sørge for, at ovnsarbeiderne ikke utsættes for pludselig temperatur-øvergange.“

Under forhandlingerne besaa man ogsaa fabrikken, hvor der foretoges en omfattende omforandring. Disponent Pedersen hævdede, at det var av denne grund, at fabrikken stod, og at endel arbeidere var op sagt, for hvilke der efter ombygningen ikke vilde være beskæftigelse længere samt at han ikke ifølge tarifen var forpligtet til at skaffe

karbidarbeiderne under vandmangel arbeide paa andre betingelser hvad angaar arbeidstid og løn end paa de, der til enhver tid var gjældende for de andre arbeidere ved Borregaard.

Arbeidernes repræsentanter hævdede, at naar der i tarifen stod, at karbidarbeiderne var garanteret andet arbeide under stans paa grund av vandmangel, saa maatte dermed være ment normal arbeidstid og ikke indskrænket. Hævdede endvidere, at naar 20 mand var opsagt, saa var dette imot overenskomsten.

Ved undersøkelse viste det sig, at den indskrænkede arbeidstid karbidarbeiderne hadde arbeidet paa grund av indskrænkninger ved Borregaard kun dreiet sig om nogle timer.

Disponent Pedersen fremsatte følgende tilbud:

Fabrikken forpligter sig til at skaffe de arbeidere, som den forutser der vil bli anvendelse for efter omforandringen (ombygningen) arbeide saa længe denne varer paa samme betingelser med hensyn til løn og arbeidstid som for de øvrige arbeidere i den avdeling eller det arbeide, de maatte bli sat til.

Likeledes lovet disponenten i størst mulig utstrækning ogsaa at søke skaffet arbeide for de arbeidere, der paa grund av ombygningen nu er opsagt, uten at han i saa henseende kunde paata sig nogen forpligtelse.

Da ingen enighet kunde opnaaes under forhandlingerne forbeholdt forbundets forhandlere, Sethil og Leonard Larsen, sig at faa forelægge disponent Pedersens tilbud for arbeiderne.

Da man gik ut fra, at de principielle spørsmåal, som det her dreiet sig om, muligens ikke senere vilde bli aktuelle, fandt man for nærværende ikke at forlange voldgift i saken, hvorefter Pedersens tilbud blev antat.

Glomsrudkollens zinkgruber.

Den 2. og 3. februar avholdtes forhandlingsmøte ianledning tvist ved Glomsrudkollens zinkgruber.

1. *Fordring.* Gruberne hadde beskæftiget nogle arbeidere ved en almindelig hasp oppe i dagen og hadde utlønnet disse som i tarifen bestemt for dagarbeidere (arbeidere i dagen), mens arbeiderne ansaa sig berettiget til at bli utlønnet som for „fordrere“ bestemt.

Arbeidsgiverforeningens forhandlere (direktør Knudsen og ingeniør Swensen) hævdede at ovenomhandlede arbeidere ikke indgaar under „fordrere“ og at hermed kun ved gruberne forstaaes arbeidere, der beskæftiges med transport under dagen.

Arbeidsmandsforbundets forhandlere (Horgen og Bjerkmann) hævdede at fordrere i dagen og fordrere under dagen bør komme paa samme lønningsvilkaar, og at forutsætningen under overenskomstens opprettelse har været den, at saa skulde ske.

Da imidlertid spørsmålet ikke længere er aktuelt ved Glomsrudkollens zinkgruber er forhandlerne enige om, at det for tiden ikke er nødvendig nærmere at behandle denne sak.

2. En arbeider var ved et akkordopgjør utbetalt under mindstelønnen, idet gruben mente, at der ved den forrige opmaaling er begaat feil fra arbeidernes side, og at gruben var berettiget til at tilbakeholde ved næste akkord, hvad den forment var uberettiget erholdt formeget ved den forrige.

Forhandlerne var enige om, at mindstelønnen skal utbetales vedkommende, men er der anledning til for gruben ad rettens vei at søke det formentlig urettelig erholdte tilbakebetalt.

3. Ved gruben var det praktiseret saaledes, at arbeidere, der var tilbudt akkord uten at motta denne, var trukket for karbid, naar de utførte arbeidet paa timeløn.

Forhandlerne var enige om, at den almindelige praksis er, at arbeidere paa timeløn har frit belysningsmateriel (olje og karbid).

4. Arbeiderne klaget over, at gruben hadde trukket for barakkeleie, uten at saadan er fastsat i tariffen.

Arbeiderne erklærte sig imidlertid villig til at betale en godtgjørelse som ved bergverker almindelig for barakkeleie, naar barakkerne blir sat i forsvarlig stand og utstyret, som ved de norske bergverker almindelig, f. eks. Sulitjelma.

Forsaavidt der er trukket for barakkeleie fra overenskomstens indgaelse og hittil, var forhandlerne enige om, at disse beløp blir at tilbakehetale vedkommende arbeidere.

Hafslunds karbidfabrik.

Den før gjældende overenskomst blev av fabrikken opsagt til utløp 1. april. I slutningen av februar optoges gjennom arbeidsgiverforeningen forhandlinger om ny overenskomst saavel med Norsk arbeidsmandsforbund som med Norsk jern- og metalarbeiderforbund. Et forhandlingsresultat, som forelaa 14. mars, blev av arbeiderne forkastet, hvorpaa fulgte opsigelse fra fabrikkens side med 14 dages varsel til utløp 1. april.

Under opsigelsesfristen gjenoptoges forhandlingerne, hvorunder arbeidsgiverne gik med paa andel forandringer i sit tidligere gjorte tilbud. Det saaledes forandrede forslag til overenskomst blev den 29. og 30. mars forelagt forbundets avdelinger ved fabrikken til avstemning. For forslaget vedtagelse stemte ialt 108 og for forkastelse 104. Norsk jern- og metalarbeiderforbunds avdeling hadde allerede før omtrent enstemmig vedtat overenskomsten.

Forretningsutvalget besluttet den 30. at godkjende overenskomsten. Arbeidet blev saaledes fortsat uten stans.

I overenskomstens form blev foretat adskillige forandringer og forskjellige omreguleringer, men i det store og hele blev det en fornyelse av den gamle overenskomst baade hvad arbeidstid og lønssatser angaar.

Overenskomsten gjælder til 31. mars 1912.

Grubedalens gruber i Beitstaden.

Den 18. februar stiftet A. Kalvaa ved Grubedalens gruber en forening i tilslutning til forbundet under navn av Grubedalens grube-

arbeiderforening. Dagen efter blev samtlige arbeidere opsagt paa 14 dage. Efter den maate, hvorpaa denne sak var lagt an, kunde opsigelsen ikke betragtes som andet end angrep paa organisationsretten, idet Kalvaa forut var negtet at opholde sig paa selskapets grund, ja, blev til og med lensmandsbetjenten hentet. Tiltrods for dette blev forening stiftet, men med det resultat som før nævnt, at samtlige blev opsagt.

Konflikten paagik fra 5. til 19. mars, da følgende overenskomst blev opprettet:

1. Organisationsretten erkjendes fuldstændig.
2. Foreningens medlemmer er fortrinsvis berettiget til arbeidet, naar saadant forefindes.
3. Den gjensidige opsigelsesfrist er 14 dage.
4. Ved akkordarbeide for minerere ved gruberne garanteres en mindsteløn av kr. 3.50 pr. dag og ved dagarbeide for minerere 40 øre pr. time.

Paragraf 4 gjælder indtil fuldstændig lønstarif foreligger.

Konflikt ved Odda karbidfabrik.

Ved istandbringelsen av overenskomsten for Odda karbidfabrik forlangte arbeiderne at faa ind i tarifen en bestemmelse om at det tidligere arbeiderantal, 2 smeltere og 1 tapper pr. ovn skulde bli uforandret. Dette gik ikke fabriken med paa, men avgav dog en skriftlig erklæring om, at arbeiderantallet ved ovnene ikke vilde bli reduceret forinden flere ovne var sat igang.

I løpet av høsten og vinteren blev en del nye ovne sat igang, og den 4. mars lot fabriken ved opslag bekjendtgjøre, at mandskapet ved smelteovnene fra den 10. mars vilde bli indskrænket til 1 smelter pr. ovn og 2 tappere for 3 ovne.

Arbeiderne vilde imidlertid ikke gaa med paa den nye ordning. Paa forespørsel erklærte de alle som en at arbeidet vilde overstige deres kræfter, hvorfor de ikke fandt det umaken værdt at „forsøke“ som de blev opfordret til. Om morgenen 11. mars lukkedes fabriken, smeltehuset og arbeiderne blev negtet andet arbeide og saavel den optjente løn som lønning for de følgende 14 dage negtedes utbetalt. Ingeniøren vilde heller ikke utlevere arbeidernes attester. Arbeiderne henvendte sig da til en sakfører, som øieblikkelig tok sig av saken.

Konflikten gjaldt 65 mand.

Saken blev gjennom Vestenfjeldske distriksstyre indrapporteret til centralstyret for Norsk arbeidsgiverforening, som henvendte sig til forbundet og efter avtale blev forhandlinger optat i Odda den 18. mars.

For arbeidsgiverforeningen møtte murmester Ernst Hansen og overretssakfører Paus og for forbundet Joh. Karlgren.

Under forhandlingerne fremsatte hr. Hansen følgende forslag:

„Ovnene igangsættes og drives 14 dage med 2 smeltere pr. ovn. Efter den tid forpligter arbeiderne sig til at gjøre forsøk som av fabriken bekjendtgjort.“

Dette forslag kunde arbeidernes repræsentanter ikke gaa med paa.

Den 19. fremkom fabriken med følgende forslag:

„Ovnene passes av en smelter og en tapper. Arbeidet fordeles av dem selv, men er dog smelterne ansvarlig for ovnenes pasning optil samt for karbidens kvalitet, tapperne for ovnenes regelmæssige tapping.“

Samtidig foresloges, at der foruten tappernes og smelternes tidligere løn tilstaaes dem en produktionspræmie beregnet efter samtlige antal satser for hver maaned særskilt for hver ovn. Denne produktionspræmie fastsattes som følger:

Ved indtil 12 satser pr. ovn og døgn eller 360 pr. maaned (à 30) en præmie av kr. 0.00 pr. sats.

Ved indtil 13 satser pr. ovn og døgn eller 390 pr. maaned en præmie av kr. 1.50 pr. sats.

Ved indtil 14 satser pr. ovn og døgn eller 420 pr. maaned en præmie av kr. 3.00 pr. sats.

Ved indtil 15 satser pr. ovn og døgn eller 450 pr. maaned en præmie av kr. 4.50 pr. sats.

Endelig fastsættes følgende produktionspræmie:

„For elektrodekul nedsmeltes 120 satser. Hver sats, der overskrider dette antal, betaales med kr. 0.50 pr. sats.“

Forslaget forlangtes forelagt arbeiderne. Karlgren fremkastet den tanke, at forslaget blev forelagt arbeiderne av direktionen eller ingeniørerne. Dette bet de paa og paa møtet fremmøtte baade direktionen, ingeniørerne og forhandlerne.

Efterat arbeiderne under diskussionen hadde git grundig og grei besked blev forslaget ved skriftlig avstemning enstemmig forkastet.

Samme dags aften blev alle gjenværende arbeidere ved saavel karbidfabrikken som cyanamidfabrikken opsagt paa 14 dage.

Den 20., da forhandlerne møttes for at underskrive protokollen, fremkom direktør Pettersen med et forslag, der var en fuldstændig seir for arbeiderne og som derfor ogsaa blev vedtat.

Forslaget lyder:

Fabriken forpligter sig til at utbetale de smeltere og tappere, som ved smelteovnenes stans den 11. mars 1909 blev arbeidsløs, fuld lønning fra stansen indtil de atter blir beskæftiget av fabriken, dog ikke utover 14 dage.

Smelteovnene igangsættes saa hurtig det lar sig gjøre paa de gamle betingelser og med de arbeidere, der ønsker at gjenopta arbeidet. De arbeidere, der ikke ønsker at fortsætte ved fabriken, har fuld frihet til at slutte 14 dage fra ovnenes stans; dog maa de melde sig paa fabrikkens kontor inden førstkommende mandag middag kl. 2, og er de forpligtet til i de gjenværende dage at utføre det arbeide, som maatte bli dem anvist.

De smeltere og tappere, der blir igjen paa fabriken, forpligter sig til efter mindst 14 dages forløp fra ovnenes igangsættelse efter bedste evne at gjøre et alvorlig forsøk med den ordning, som av fabriken igaar foreslaat og med ret til den præmie, som samtidig blev nævnt (se protokollen for igaar). De arbeidere, der ikke magter at utføre sit arbeide og derfor maa opsig sine pladse er berettiget til andet arbeide i den utstrækning saadant kan skaffes, og har, hvis saadant

arbeide ikke kan skaffes, ret til at slutte arbeidet uten opsigelse. Sidstnevnte bestemmelse gjælder dog kun indtil en maaned fra forsøkets paabegyndelse ved hver ovn.

Rødskog guldfabrik.

Guldfabrikarbeidernes fagforening, Drammen, fik høsten 1908 forbundets og landsorganisationens godkjendelse til at opsi den gjældende overenskomst med Rødskog guldfabrik med 3 maaneders varsel til utløp 1. januar 1909. Under opsigelsesfristen blev der mellem foreningen og brukseier Myhre ført forhandlinger om ny overenskomst. For enkelte avdelinger var der spørsmål om paalæg i akkordsatserne, mens der for andre akkorders vedkommende fra bruket selv blev gjort krav paa reduktion. For enkelte avdelingers vedkommende opnaades ikke enighet, hvorfor forhandling blev optat mellem forbundet og arbeidsgiverforeningen. For enkelte punkters vedkommende vilde brukseieren under forhandlingerne i Kristiania ikke vedstaa sit tilbud fra forhandlingerne i Drammen, hvorfor disse blev avbrutte. Enighet var dog opnaadd for de fleste punkters vedkommende og straks efter gjorde hr. Myhre henvendelse til foreningen angaaende de gjenværende tviste-punkter. Høvleriet var før ikke omfattet av overenskomsten og dettes og rammesnekkernes akkordpriser var det som forhandlingerne især strandet paa. Under de forhandlinger, som paany blev optat mellem parterne, enedes man tilslut om at fastsætte akkorden for rammesnekkerne og i høvleriet for fyrbøter, kappere, høvlere, sjauere og ilæggere som prøveakkord til 31. december 1909 og derefter fastsættes som tarif for den gjenværende tid av overenskomstens varighet, saafremt der ikke inden 1. december 1909 er fremsat krav paa revision av akkordpriserne.

Parterne blev saaledes sig imellem enige om en overenskomst gjældende til 31. december 1911.

Timelønnen for forgyldere blev forhøiet fra 40 til 45 øre; for politurarbeidere fra 35 til 42 øre; for slipere og rammesnekkere fra 30 til 35 øre og for kvindelige arbeidere paa akkord fra 20 til 25 øre. Den ordinære arbeidstid fastsattes til 54½ time. Læretiden for gutter fastsattes til 3 aar og lønnen 1. aar efter overenskomst, 2. aar 15 øre pr. time og 3. aar 20 øre pr. time. Læretiden for kvinder 1 aar.

Murarbeiderne i Sarpsborg.

Ved forhandling med mestrene blev overenskomst fornyet for 1 aar gjældende fra 1. mai. Hvad der særlig opnaades ved den nye overenskomst var 5 øres tillæg pr. time for utenbys arbeide, saaledes at timelønnen nu er 50 øre indenbys og 55 øre utenbys, 50 pct. tillæg for overtidsarbeide og 100 pct. tillæg for søn- og helligdagsarbeide samt nat før og nat efter helligdag.

Murarbeiderne i Drammen.

Murerne og murarbeiderne nedla arbeidet onsdag før paaske. Muremestrene i Drammen gjør sig bekjendt hver gang det er tariffor-

handling. Saaledes ogsaa nu. De gjældende overenskomster blev av mestrene opsagt til utløp 1. april. En del forhandlinger blev ført mellem parterne, men uten resultat, hvorfor mestrene avbrøt disse og meddelte, at de overlot saken til sin landsorganisation.

I de nye forhandlinger opnaades enighet om ny overenskomst, der blev godkjendt av mestrenes hovedstyre, av murerforbundet og murerens forening, hvorimot Drammens mesterforening gjorde ophævelser vedrørende bestemmelsen om tillæg for utenbys arbeide. Arbeidet blev dog ikke straks nedlagt, fordi man vilde gi mestrene adgang til at prøve saken paany.

Den 5. april optoges en ny forhandling og murerne fik sig gjennem landsmesterforeningens viceformand tilstillet et ændringsforslag, som disse vedtok samme aften. Naar murerne saaledes hadde vedtat mestrenes eget forslag skulde man trodd saken iorden, men allikevel besluttet mestrene paa møte den 7., at de ikke kunde vedstaa sit forslag, da det skyldtes en misforstaaelse.

Følgen var at arbeidet blev nedlagt av saavel murere som murarbeidere den 7. april om aftenen. Efter fornyede forhandlinger opnaades enighet for saavel murere som murarbeidere og overenskomst blev undertegnet 19. april.

Timelønnen blev for murarbeiderne fastsat til 50 øre, arbeidstiden til 57 timer, overtidsarbeide 25 og 50 % tillæg og 100 % tillæg for søn- og helligdage og nat før og nat efter. For utenbys arbeide fri reise og hvor natophold er nødvendig 10 øre tillæg pr. time som diætgodtgjørelse.

Overenskomsten gjælder til 1. april 1911.

Notoddens salpeterfabrik.

Mellem salpeterfabrikken og en av arbeiderne valgt komité førtes i april forhandling om overenskomst. Enighet opnaades og overenskomst undertegnedes gjældende i 4 aar.

Skiftmandskaperne har fra 42 til 46 øre fastsat efter pladsen. Dagarbeide saavel i fabrikken som paa tomterne 40 øre pr. time. Overtidsarbeide for de 2 første timer efter endt ordinær arbeidstid 25 % tillæg, nat- og helligdagsarbeide 50 % tillæg. For arbeide paa 1ste juledag, nytårsdag, første paaske- og pintsedag 100 % tillæg.

De arbeidere som forblir ved fabrikkene fra nu til resp. 3, 6 og 9 aar efter at denne kontrakt er traadt i kraft erholder et tillæg i sin timeløn av 2 øre ved utløpet av det 3. resp. 6. og 9. aar. Likesaa vil nyansatte arbeidere erholde de samme tillæg til de samme tider, regnet fra ansættelsesdatoen. Forutsætningen er dog at tillægene efter det 6. og 9. aar kun oppebares forsaaavidt overenskomsten til de tider staar ved magt. Overenskomsten indeholder desuten en del akkordsatser med nærmere bestemmelse.

Hermetikkonflikten i Stavanger.

Efter bemyndigelse fra forretningsutvalget opsa hermetikarbeidernes forening i slutten av januar den i 1906 indgaaede overenskomst til

utløp 1. mai. Denne opsigelse foranlediget fabrikanterne til at foreta en hel del innskærpkninger i fabrikernes drift, idet der som sedvanlig foregaves at være mere end almindelige daarlige tider for industrien. Den virkelige grund: tarifens opsigelse og ønsket om ved arbeidsledighet at gjøre arbeiderne mere medgjørliche, blev selvfølgelig ikke angit.

I midten av mars kom det imidlertid til forhandling mellem forbundet og arbeidsgiverforeningen, idet hver af disse organisationer sendte en repræsentant til Stavanger. Før forbundet møtte hr. Karlgren og fra arbeidsgiverforeningen overretssagfører Paus.

Under disse forhandlinger opnaaedes enighet om et forslag, der godkjendtes av fabrikanterne, men forkastedes av arbeiderne. Denne forkastelse ledet til, at fabrikanterne opsa ca. 150 arbeidere, idet de foregav, at de nu maatte sige op kontrakten med de tyske trawlere og saaledes blev uten raastof til fabrikkene. Med forbundets og landsorganisationens godkjendelse opsa derpaa samtlige ved fabrikkene gjenværende mandlige og kvindelige arbeidere sine pladse til utløp 1. mai.

Da det imidlertid var bragt paa det rene, at begge parter var villig til nye forhandlinger, blev efter forbundets initiativ saadan optat paany den 28. april.

Til disse forhandlinger, der avholdtes i Stavanger, møtte for forbundet Rich. Hansen og hermetikarbeider Sivertsen og for arbeidsgiverforeningen konsul Middelton og overretssagfører Paus.

Forhandlingerne førtes i 4 dage, i hvilken tid der jevnlig konferertes med parterne, og endte med at konfliktens bilagdes paa følgende vilkaar:

Arbeidstiden — $56\frac{1}{2}$ time — forblir uforandret. Mindstelønnen for almindelige dagarbeidere over 16 aar forhøies fra 28 til 30 øre pr. time. For fabrikarbeidere over 20 aar med 1 aars øvelse fra 28 til 33 øre pr. time, med 2 aars øvelse fra 30 til 35 øre pr. time og med 3 aars øvelse fra 32 til 38 øre pr. time

Den høieste mindsteløn var tidligere 34 øre for 4 aars øvelse.

For de kvindelige hermetikarbeidere, der i 1908 fik opprettet overenskomst gjældende til 1911, var der ikke adgang til nu at fremsætte noget krav, men da det var forutsætningen, at de mandlige arbeideres overenskomst skulde gjælde til 1912 og da den for de kvindelige arbeidere opprettede led av forskjellige mangler, blev det under forhandlingerne besluttet at ta denne ogsaa under revision. Derved opnaades at faa forhøiet timelønnen fra 15 til 20 øre for endel nærmere specificeret arbeide, likesom ogsaa akkordprisen for en enkelt artikkel blev forhøiet fra 22 til 25 øre. Endelig besluttet at indføre de samme almindelige bestemmelser og utløpstid i den kvindelige som i den mandlige overenskomst.

Forhandlernes forslag blev av den kvindelige forening vedtat enstemmig og av den mandlige med over $\frac{2}{3}$ majoritet. Overenskomsterne omfatter ca. 1000 arbeidere, hvorav ca. 750 er organiserte.

Kristiania trælstartomter.

Paa vaarparten fik Kr.a trælstartomters arbeiderforening godkjendelse til fremsættelse av lønskrav for Westye Egeberg & Co. og

Skedsmo dampsg og høvleris trælstartomter. Ved forhandling mellem foreningen og firmaerne opnaades enighet om overenskomst gjældende for 3 aar. Paa Westye Egebergs tomt var priserne før noksaa høie, hvorfor kravet der væsentlig gik ut paa en fastsættelse av de nuværende akkordsatser, med en omregulering og forhøielse av enkelte satser. Lønnen for almindelig dagarbeide blev forhøiet fra kr. 2.75 til kr. 3.00 pr. dag. Paa Skedsmotomten opnaades en forhøielse av ca. 20 pct.

Embretsfos fabrikker.

I slutten av april opsa arbeiderne ved denne bedrift den i 1906 indgaaede overenskomst, for derved at faa anledning til at rette paa en del urimelig lave lønninger. Forretningsutvalget gav av hensyn til den eksisterende lavkonjunktur i papir- og cellulosebranchen kun motstræbende sit samtykke til opsigelsen, idet man forutsaa den mulighet, at arbeidsgiveren vilde benytte sig av anledningen til at faa reduceret de høieste lønninger.

Dette viste sig ogsaa at blive tilfældet, da det i midten av juli kom til forhandling. Trods alle anstrengelser lykkedes det ikke at avverge reduktion for endel arbeidslag, der i ly av den gamle overenskomst hadde hat en høiere fortjeneste end ved lignende arbeide andre steder. Imidlertid var de forbedringer, som opnaades for de lavestlønnede saa betydelige og omfattet saa mange, at fabrikkene ikke hadde nogen fortjeneste av nedslaget, tvertimot. I det hele tat kan resultatet av forhandlingerne sies at være en regulering, hvorved Embretsfos fabrikker i det store og hele kom paa høide med de fabrikker inden branchen, der betaler bedst.

Resultatet av forhandlingerne forelagdes paa et foreningsmøte den 17. juli og vedtoges med 108 mot 34 stemmer.

Bergens glasverk.

Arbeiderne ved denne bedrift fik i begyndelsen av juli godkjendelse til at fremsætte et lønskrav, hvilket gjennom en av arbeiderne valgt komité oversendtes arbeidsgiveren.

Denne fremkom imidlertid med et tilbud, der kun gik ut paa at forhoie lønnen for en fyrbøter med 5 kroner pr. maaned, hvorimot kravene for de øvrige vedkommende avsloges.

Da arbeiderne saa enstemmig forkastet dette tilbud, forandret han det til et ultimatum og forlangte, at arbeiderne inden en bestemt dag skulde gaa med paa det eller stoppet han hele driften.

Arbeiderne fastholdt imidlertid sit tidligere standpunkt og resultatet blev, at alle opsagdes paa 14 dage.

Dette var den 11. juli. Imidlertid viste det sig siden, at opsigelsen ikke var særdeles vel overveiet, men nærmest tænkt som et bluf for at skræmme med. Det lykkedes nemlig ved en senere forhandling, hvori hovedstyremedlem Helland fra Bergen deltok, at faa arbeidsgiveren med paa ganske betraktelige indrømmelser, hvilket akseptertes av arbeiderne.

Lockouten blev der saaledes intet av idet den givne opsigelse blev tat tilbake inden utløpsfristen.

Overenskomsten gjelder til 31. mai 1911.

Arne fabrikker.

I august 1908 fik arbeiderne ved Arne fabrikker forretningsutvalgets og sekretariatets godkjendelse av lønstarif. Kravet blev imidlertid ikke fremsat før i begyndelsen av mai 1909.

Direktionen avviste kravet likesom de negtet at gaa med paa forhandling. De henviste arbeiderne til driftsbestyreren, der antar arbeiderne og regulerer arbeidernes løn. Denne vei har imidlertid arbeiderne brukt i 60 aar, men resultatet var yderlig slet. De paalæg som i denne tid var opnaaet var temmelig minimale. Det bevises av at mandlige voksne arbeidere hadde fra kr. 2.00 til kr. 2.50 pr. dag. Kvinderne hadde fra kr. 1.00 til kr. 1.33 pr. dag. Fabrikken har egen fattigkasse og det hændte at voksne fuldt arbeidsdygtige mænd ved siden av sin løn har hat tilskud av fattigkassen.

Arbeiderne har frit hus, der som regel bestaar av et litet værelse med adgang til kjøkken. Kjøkkenet deles av 3 familier. Helt frit kan heller ikke huset sies at være, da arbeiderne har maattet vedlikeholde det og bekoste oppudsning samt selv holde ovn likesom de har maattet bygge nødvendige yttre rum som vedbod og lignende. Disse smaahuse, der staar paa fabrikkens grund har kostet hver arbeider kr. 300.00 og over.

Arbeiderne fandt saaledes nu at de ved organisationens hjelp vilde forsøke rettet noget paa forholdene, men fabrikkene stilte sig avvisende og vilde ikke forhandle med organisationen. Grundet denne avvisning blev arbeidet nedlagt ved uldfabrikken. Fabrikken svarte med en trussel om utkastelse av husene. Denne trussel blev imidlertid ikke iverksat og det formodentlig av den grund, at fabrikken har eget fattigvæsen, og da andre huse paa stedet ikke er at opdrive, vilde det bli fattigvæsenets sak at skaffe hus.

Konflikten utbrøt den 8. juli og omfattet 88 mandlige og 82 kvindelige arbeidere ved uldvarefabrikken. Ved bomuldsfabrikken var organisationen saa svak, at denne ikke blev medtat. Fra fabrikkens side blev der gjort forsøk paa at hverve streikbrytere, men dette mislykkedes. For at faa utført det allernødvendigste arbeide maatte derfor endel kontorister fra firmaets kontor i Bergen trække i arbeidsblusen. Og fabrikkens ledelse synes at ha gaat i den tro, at snart var vel streikekassen tom, saaledes at arbeiderne vel maatte overgi sig. Da dette imidlertid ikke viste sig tegn til og trudslen om utkastelse av husene ikke frugtet, var der tilslut for fabrikken intet andet at gjøre end at forhandle med den av arbeiderne valgte streikekomité.

Den første forhandling endte med at direktionen den 9. september tilsendte arbeiderne i form av et ultimatum forslag til nyt lønsregulativ. Forslaget indeholdt en del lønsforhøielser for en del av arbeiderne, men da disse forbedringer var altfor ubetydelige og forslaget desuten

indeholdt endel meningsløsheter, blev det efter konferanse med forretningsutvalget forkastet med stor majoritet. Trods ultimatumet var forkastet blev dog arbeiderne av fabrikkens bestyrer opfordret til at fremkomme med nyt forslag, hvilket de ogsaa efterkom. Dette gav anledning til nye forhandlinger, der resulterte i et forslag, som arbeiderne med stort flertal vedtok.

Den 3. november var streiken endt og dagen efter blev arbeidet optat. Av de 170 arbeidere, som deltok i streiken, kom dog ikke mere end 40 i arbeide med det samme, men de øvrige blev indtat efterhvert som fabrikkens forskjellige avdelinger blev sat igang.

Noget storartet resultat i økonomisk henseende gav ikke streiken. Lønsforhøielsen for hver enkelt arbeider varierer fra kr. 1.00 til kr. 2.00 pr. uke eller i gjennemsnit kr. 1.20 pr. uke for daglønnsarbeiderne og for akkordarbeidet en forhøielse fra 0—20 pct. Den vundne merfortjeneste andrager til ca. 9000 kr. pr. aar. Men dertil kommer at selskapet gik ind paa at indløse arbeidernes boder, ovne og skape og dette vil ialt utgjøre ca. 17,000 kr.

Overenskomsten gjelder til 1. februar 1913.

Streiken vil dog tiltrods for det beskedne lønspaalæg, som opnaades, ha sin store betydning derved at den var den første organiserte viljesytring blandt Vestlandets talrike tekstilarbeidere, hvilke hittil har været næsten umulige at organisere og som derfor ligger mer end 30 aar tilbake hvad lønninger angaar.

Arbeiderne ved Arne har nu bevist, at der gjennom organisationen kan utrettes noget ogsaa for arbeiderne inden denne industri.

Ørje træsliperi.

Ved forhandling mellem parterne blev paa vaaren oprettet overenskomst gjældende til 1. juli 1912. Timeløn 30—38 øre og for overtid 25—100 pct. tillæg. De almindelige bestemmelser i likhet med de, der blev indgaaet for de 10 træsliperier ved fællesforhandling i 1907.

Kr.a ingeniørvæsens arbeidere

indsendte i mai maaned lønskrav m. v.

Det var veivæsenets, havnevæsenets og brobyggernes foreninger, som optraadte i fællesskap. Vand- og kloakvæsenet var ogsaa med, da kravet blev utarbeidet, men blev tilbake paa veien, idet de nedla sin forening.

Kravet gik ut paa en lønsforhøielse av ca. 30 pct., 8 timers arbeidsdag, forlænget ferie og utvidelse av den faste ansættelse.

Efter fagchefernes beregning fik man ved gjennomførelsen av kravet i sin helhet for det hele ingeniørvæsens 2., 3. og 4. avdeling en merutgift for kommunen av ca. 261,000 kroner aarlig. Dette fandt imidlertid kommunen ikke at kunne gaa med paa, og der blev saavel fra fagcheferne som fra magistratens side stillet forskjellige forslag.

Formandskapet besluttete i november maaned at opta forhandling. Disse blev ført mellem repræsentanter fra de forskjellige foreninger og repræsentanter opnævnt av formandskapet.

De undlot at forhandle med forbundet tiltrods for at formandskapets beslutning gik ut paa, at de begjærede forhandlingerne skulde optas, og det var forbundet, som hadde forlangt forhandling. Disse forhandlinger førte imidlertid ikke til noget enig resultat. De organisertes tal var for faa, og der kunde saaledes ikke lægges noget pres paa forhandlingen.

Kommunens forhandlere stillet saaledes et forslag, som passet for dem, men ikke for arbeiderne. Arbeidernes forhandlere modererte sit oprindelige forslag betydelig og tænkte derved at faa kommunens forhandlere til at gaa med paa endel av disse; men det var ikke mulig at faa dem til at fravike sit fremsatte forslag. Dette blev saa forelagt de respektive foreningers bestyrelse, som fastholdt arbeidernes forhandlers modererte forslag, og forhandlingerne blev derpaa avbrutt.

Saken gik derpaa til formandskapet, hvor kommunens forhandlers forslag vedtoges. Et mindretal stemte for arbeidernes forhandlers forslag. Dette gik ut paa en lønsforhøielse av 25 pct. m. m.

Forslaget om forlænget ferie blev henvist til behandling som særskilt sak. Dette kommer frem i 1910.

Ved behandlingen i representantskapet blev satsen for gruppe 4 forhøiet fra kr. 3.50 til 3.60. Det vedtagne forslag ser saaledes ut:

Det tidligere klassesystem er ophævet, og der er oprettet følgende lønningsgrupper:

Gruppe I. Verksmestre.

Gruppe II. Smedeformænd, snekkerformænd, tømmerformænd, gartnerformænd, skinnelæggerformænd, tomteformænd, rørlæggere, rode-mestre og maskinister.

Gruppe III. Smede, snekkere, tømmermænd, malere, arbeidsformænd, pissoirrensere, fyrbøtere paa mudderapparaterne, kranmænd og dæksmænd.

Gruppe IV. Broleggere, kjørekarle, kloakrensere, lækagegravere, lækageundersøkere, vandfyldere, grovarbeidere og dykkere.

Lønningerne blev gjennemsnittlig forhøiet med ca. 11 pct., hvorved man fik følgende lønstarif:

Grup.	Aarsløn Kr.	Ukeløn Kr.	Dagløn Kr.	Tidl. dagløn Kr.
I.	1716.00	33.00	5.50	5.00
II.	1372.80	26.40	4.40	4.00
III.	1248.00	24.00	4.00	3.70
IV.	1123.20	21.60	3.60	3.20

Arbeidstiden blev bibeholdt uforandret, kun med den forandring at sløife eftermiddagshvilen. Den gjennemsnittlige arbeidstid er: $8\frac{3}{4}$ time for arbeidere i marken og vel 9 timer for verkstedsarbeidere.

Overtidsbetalingen forblev uforandret; den er: 25 pct. tillæg utenfor den ordinære arbeidstid, men før kl. 9 aften. Efter kl. 9 samt paa søn- og helligdage 50 pct.

Tillægget for det faste natarbeide blev forhøiet fra kr. 0.50 til kr. 0.60 og for rodemestrenes vedkommende fra kr. 1.00 til kr. 1.10 som tillæg til den ordinære dagløn. Arbeidstiden for disse er ca. $6\frac{1}{2}$

time pr. nat. Arbeidere, som tjenestgjør om natten, besluttetes fritat for arbeide en tilsvarende tid den paafølgende dag.

Den faste ansættelse besluttetes utvidet: for veivæsenet fra 164 til 250 og for havnevæsenet fra 44 til 70 arbeidere.

Det er herunder forutsætningen, at utvidelsen skal ske ved ansættelse av nuværende løsarbeidere, forsaavidt disse opfylder de betingelser, som stilles for fast ansættelse.

Forbedringen gjælder for de 3 avdelinger ved ingeniørvæsenet samt kirkegaardsarbeiderne. Det vil saaledes representere et antal av ca. 470 arbeidere. Dette antal vil være noget forskjellig vinter og sommer og saaledes om sommeren bli noget større paa grund av løsarbeidere. Det faste antal vil saaledes bli henimot 380 arbeidere.

Merfortjenesten pr. aar i samlet sum vil andrage til 70 à 75.000 kr.

Gruppe 4 representerer et antal arbeidere av 85 à 90 pct. Disse har faat sin løn forhøiet med kr. 0.40 pr. dag, gruppe 3 — et mindre antal arbeidere — med kr. 0.30 pr. dag, gruppe 2 kr. 0.40 pr. dag og gruppe 1 — kun et faatal arbeidere — med kr. 0.50 pr. dag. Enkelte har rykket op fra en lavere til en høiere gruppe og derved opnaadd en forhøielse av kr. 0.70 til kr. 0.80 pr. dag.

For løsarbeiderne har lønsforhøielsen virket noget uensartet. Deres løn fastsettes av vedkommende overingeniør. Enkelte har faat sin løn forhøiet med 40 øre andre med 30 øre og endel med 20 øre pr. dag.

Glengshøiens sagbruk.

Den i forrige beretning omhandlede arbeidsnedleggelse ved Glengshøiens sagbruk paagik ogsaa størstedelen av 1909, men blev tilslut hævnet som resultatløs da Asbjørnsen hadde faat andre arbeidere. Understøttelsen til de streikende blev dog hævnet allerede paa vaaren.

Tomtearbeiderne ved Sagbruksforeningens sagbruk i Tistedalen

opsa i september 1908 den med bruket gjældende overenskomst til utløp 31. decbr. Ved forhandling mellem bruket og arbeiderne opnaaddes en forhøielse i akkordpriserne paa gjennemsnittlig 10 % og i daglønnsarbeide en forhøielse av 5 øre pr. time. Paa grund av at der i det sidste har været gjort en hel omforandring med hensyn til arbeidsordningen og driften blev man foreløbig enige om dette lønstillæg uten at nogen overenskomst blev oprettet.

Kristiania blyhvidtfabrik.

Arbeiderne ved denne fabrikk fremsatte i juli et av forretningsutvalget godkjendt lønskrav, der gik ut paa et tillæg av 5 øre pr. time.

Ved direkte forhendling med fabrikkens bestyrer fik de alle et tillæg av 25 øre pr. dag, hvilket de fandt foreløbig at burde godkjende og stille kravet i bero. Nogen overenskomst opprettedes ikke.

Kjerratlaget ved Greaker cellulosefabrik.

For kjerratlaget ved Greaker var opprettet en særskilt overenskomst. Denne blev av fabrikken opsagt til utløp 1. april 1909. I den gamle overenskomst var satsen for opskjæring og

stabling av almindelig sliperitømmer	2,625	øre	pr.	stk.
smaatømmer (Bangs merke)	2	"	-	"

For denne betaling var arbeiderne pligtige at rulle og stable tømmeret til og med 70 m. fra kjerraten.

Ved forhandling som blev optat om fornyelse av tarifen enedes man om

en sats av 1,8	øre	pr.	stk.	for	almindelig	cellulose	tømmer
—	1,4	"	-	"	-	smaatømmer	(Bangs merke)

For denne betaling skal tømmeret rulles i vælter paa indtil 33 m. længde. Blir vælternes længde større betales for hver 10 m. øket længde et tillæg av 0,4 øre pr. stk. for cellulose tømmer og 0,3 øre for smaatømmer. Hvad der av smaatømmer maatte overstige $\frac{1}{6}$ part av det samlede tømmerkvantum betales likt med cellulose tømmer.

Overenskomsten gjælder fra 1. april 1909 for 1 aar fremover og videre 1 aar ad gangen hvis den ikke opsiges med 3 maaneders varsel.

Klevfos cellulose- og papirfabrik.

Ved denne fabrik blev der ved forhandling mellem arbeiderne og disponenten i 1907 opprettet en overenskomst, som iaar opsagdes fra arbeidernes side.

Lønningerne ved denne fabrik er lavere end ved nogen anden fabrik av den slags her i landet. Dette har for endel sin grund i, at den er beliggende paa landsbygden, og at en stor del av dens arbeidere derfor har mindre gaardsbruk ved siden av og dels deri, at fabrikken er skrøpelig, gammel og umoderne, saa den vistnok ikke magter at betale som andre om den skal holdes gaaende.

Ved de forhandlinger, som førtes mellem arbeidsgiverforeningen og forbundet den 28. juni opnaaedes enighet om et forslag, der var baseret paa delvis dagløn og akkord. Forslaget indeholdt gjennemgaaende en lønsforhøielse for alle fabrikkens arbeidere, hvorfor det av foreningen vedtoges omtrent enstemmig. Overenskomsten gjælder til 20. august 1911.

Repslagerne i Trondhjem

har tidligere været avlønnet med 30 øre pr. time. I begyndelsen av august maaned fremsatte imidlertid arbeiderne et av forretningsutvalget godkjendt lønskrav, hvorom der saa optoges forhandlinger med de to mestre, hvørav en tilhørte arbeidsgiverforeningen.

Forhandlingerne endte med at der opprettedes overenskomst, gjældende til 1. august 1911. Arbeiderne opnaaet et lønstillæg av 5 øre pr. time, arbeidstiden fastsattes til 60 timer ukentlig med fri fra kl. 2 lørdag, garanteret timeløn i tilfælde akkord m. v. Desuten indtoges i overenskomsten de før kjendte „almindelige bestemmelser“.

Bryggearbeiderne i Trondhjem.

Ved E. C. Dahls bryggeri i Trondhjem fremsatte arbeiderne gjennem det stedlige styre et av forretningsutvalget godkjendt lønskrav. Forhandlingerne om dette avsluttedes i begyndelsen av august maaned med opprettelsen av overenskomst gjældende til 31. marts 1911. Mindsteløn for mandlige arbeidere 16 kr. pr. uke stigende til 18 kr. efter 1 aars tjenestetid. For kvindelige arbeidere mindsteløn 9 kr. pr. uke stigende til kr. 10.20 efter 6 maaneders tjeneste.

Murarbeiderne i Larvik

fremsatte i begyndelsen av august maaned krav paa lønsforhøielse og tariffmæssig ordnede arbeidsforhold.

Da mestrene motsatte sig dette blev arbeidet nedlagt. Streiken blev dog ikke av lang varighet, idet parterne efter 2 dages arbeidstans enedes om en overenskomst gjældende til 1. mai 1910. Time-lønnen fastsattes til 50 øre, men for puds- og flekarbeide til 45 øre.

Murarbeiderne i Fredrikstad

nedla arbeidet 28. juli, efterat forhandling flere gange var forsøkt med mestrene om et av foreningen fremsat forslag til overenskomst. Streiken varte til 18. august, da der ved forbundets mellemkomst lykkedes at faa mestrene med paa en overenskomst, der i alt væsentlig er overensstemmende med den i Kristiania gjældende.

Ved Fredrikstad edikkesyrefabrik

nedla samtlige organiserte og to uorganiserte arbeidet den 14. august. Grunden til denne streik var, at fabrikkens disponent avskediget en mand paa staaende fot, fordi han negtet at gjøre tjeneste som haandlanger for en ved fabrikken arbeidende murmester, hos hvem der var streik.

Arbeiderne fandt, at vedkommende medlem hadde gjort sin pligt og forlangte ham indtat i sit arbeide ved fabrikken, hvilket disponenten ikke vilde indgaa paa.

Arbeidet blev derfor med forretningsutvalgets og sekretariatets samtykke nedlagt. Efter en tids forløp gik imidlertid endel av foreningens medlemmer ut av foreningen og tilbake til arbeidet. Da fabrikken tillike hadde faat endel streikebrytere andetstedsfra, kunde fabrikken komme igang og streiken som følge derav tilslut opgis som resultatløs.

Salterød smelteverk ved Arendal.

Ved denne bedrift, hvis officielle navn er: „Almindelig elektro-metallurgisk aktieselskap“, produceres det saakaldte ferrocilicium (kisel-jern.) Arbeidet hermed er i høieste grad usundt og anstrængende, hvorfor der ogsaa er indført 8 timers skift inde i fabrikken. Time-

lønnen var derimot lav. For voksne arbeidere fra 32½ til 45 øre, hvilket er betydelig mindre end hvad som betales ved karbidfabrikkerne, der nærmest kan sidestilles med denne bedrift.

Arbeiderne fremsatte derfor i slutten av april krav paa 5 øres forhøielse av timelønnen og det kom i den anledning til forhandling mellem direktionen og foreningens bestyrelse, men resulterte i ingenting, idet fabrikkens direktion erklærte for tiden ikke at kunne gaa med paa nogen forhøielse, hvorimot arbeiderne anmodedes om at vente til 1. juli. Efter konferanse med forbundets forretningsutvalg gik arbeiderne med herpaa.

Forhandlinger blev saa forsøkt i Kristiania i begynnelsen av juli, men det viste sig ogsaa da umulig at faa direktionen med paa nogen- somhelst forhøielse av de bestaaende lønninger.

Arbeiderne besluttet derfor at opsi pladsene, hvilken blev indleveret 17. juli samtidig som der atter tilbødes forhandling. Dette gik ikke direktionen med paa og arbeidet stanset 1. august.

Konflikten blev imidlertid ikke av længere varighet, idet arbeidet blev gjenoptat 30. august, efterat enighet var oppnaadd om overenskomst gjældende til utgangen av 1911. Den forrige timeløn blev fastsat uforandret, men arbeiderne fik et produktionstillæg efter følgende skala:

For over 17 tons til 18 tons	kr. 1.50	pr. ton
— 18 — 19 — "	2.00	—
— 19 — 20 — "	2.25	—
— 20 — 21 — "	2.50	—
— 21 — 22 — "	2.60	—
— 22 — 23 — "	2.70	—
— 23 — 24 — "	2.80	—
— 24 — 25 — "	2.90	—
— 25 — 26 — "	3.00	—

Vaskeriet i Sulitjelma.

I den for Sulitjelma aktiebolags gruber gjældende overenskomst angaaende arbeidstidens længde er indtat følgende bestemmelse:

„Arbeidstiden ved smeltehytten i Fagerlid fastsættes til 8 timer pr. skift. Arbeidstiden for arbeidet i gruben og i dagen forbliver som hittil 10 timer og i scheidehuset samt vaskerierne som hittil 11 timer. Det forutsattes dog, at man til den 1. januar 1909 ogsaa vil indføre 8 timers arbeidsdag for vaskeribelægget.“

Som følge av denne bestemmelse har der været ført forhandling om indførelse av 8 timers skift for vaskeriet, der blev indført 25. juli d. a. Bolaget tilbød da ogsaa indførelse av 8 timers skift for arbeiderne ved de avdelinger, der staar i nær forbindelse med vaskeriet, nemlig kvinderne ved plukkebordene, trommelkjørerne og arbeiderne ved stentyggerne paa scheidehuset. For disse sidste (ca. 80 kvinder og 10 mænd) indførtes 9 timers dag den 1. aug. d. a. Ved forhandlingen blev fastsat den samme mindsteløn for 8 timers skift som før for 10 timers skift.

Brødkjøerne i Trondhjem

fik i slutten av mai forretningsutvalgets godkjendelse til at fremsætte krav om ukelønnens forhøielse fra 18 til 20 kroner.

Dette krav blev ved forhandling gjennom det stedlige styre gjen- nemført i sin helhet.

Murarbeiderne, Notodden.

Mellem murmestrene og murarbeiderne paa Notodden opprettedes i 1908 en overenskomst, hvorved arbeiderne sikredes en timeløn av 55 øre, samt indeholdende bestemmelser om overtidsbetaling, lønnings- terminer m. v. Denne overenskomst tok mestrene det ikke svært nøie med at overholde, hvorfor arbeiderne iaar forlangte at faa en ny, da de ansaa den tidligere overenskomst som sat ut av kraft. Samtidig forlangte de at faa timelønnen forhøiet med 10 øre og de øvrige bestemmelser skjærpet.

Dette krav møtte imidlertid motstand fra mestrenes side, hvilket medførte, at arbeiderne med forretningsutvalgets samtykke nedla arbeidet 23. juni.

Efter 8 dages arbeidsstans maatte dog mesterne gaa med paa kravet i den form, at lønnen sattes til 65 øre pr. time som av arbeiderne forlangt, men med tilføielse av, at de 5 øre var at betrakte som dyrtidstillæg, hvilket for arbeiderne jo ikke gjorde noget til saken, da der selvfølgelig blir dyrtid paa Notodden endnu i lang tid.

Løkkens verk

eller Orkla grubeaktiebolag, som det offisielt heter, eies vistnok for størstedelen av utlændinger, men regjeres av den fra Orkedalskonflikten i 1902 bekjendte konsul Thams. Arbeidsforholdene ved denne bedrift, som ved alle hr. Thams bedrifter, utmerker sig ved en høi grad av vilkaarlighet. Derfor har det ogsaa i længere tid fremkommet høilydte klager fra arbeiderne ved Løkkens verk samt krav paa at faa indført ordnede arbeidsvilkaar. Forretningsutvalget har ogsaa hat sin oppmerk- somhet henvendt paa forholdet, men har set sig nødt til at utsætte med kravets fremme indtil organisationen paa stedet blev saa god, at et heldig utfald kunde paaregnes.

Dette viste sig nu at være tilfældet, idet omtrent samtlige arbeiderne paa stedet var organisert, hvorfor krav om mindstelønstarif blev fremsat i begynnelsen av juni.

Bolaget negtet imidlertid til en begyndelse at forhandle om mindsteløn i akkord, hvilket standpunkt de ogsaa indtok paa det første forhandlingsmøte mellem forbundet og arbeidsgiverforeningen den 25. juni. Da saa forbundets forhandlere bestemt erklærte, at de kun vilde forhandle paa grundlag av princippet mindsteløn, blev forhandlingerne utsat i 3 dage.

Paa møtet den 28. s. m. erklærte saa hofjægermester Fearnley paa bolagets vegne, at dette ikke vilde motsætte sig mindsteløn i ak-

kord, forsaavidt enighet kunde opnaaes om satserne og de øvrige punkter i overenskomsten.

Forsaauidt var der jo utsigter til, at man var kommet over det værste, men da man saa hadde forhandlet i 4 dage og blit nogenlunde enige om et forslag til mindsteløn for grubernes vedkommende, blev spørsmålet om mindsteløn i akkord igjen aktuelt. Man var nu kommet til anlægsarbeiderne og nu erklærte arbeidsgivernes forhandlere, at for disse var der ikke tale om at gaa med paa mindsteløn. Tiltrods for, at hr. Fearnleys uttalelse paa møtet den 28. juni, at selskapet ikke hadde noget imot at gaa med paa mindsteløn i akkord, maatte ansees for at gjælde alle arbeider, som var opført i arbeidernes forslag, kaster allikevel arbeidsgiverforeningen ind dette stridspunkt paany og bringer forhandlingerne til at strande.

Der var ikke andet igjen for arbeiderne end at nedlægge arbeidet, hvorfor pladsene blev opsagt den 3. juli.

At det ikke var om at gjøre for selskapet at faa fred, men at det kun gjaldt at trænere forhandlingerne for at faa det meste nybygningsarbeide færdig, var tydeligt. Det kom ogsaa klart frem ved den ilterhet bolagets direktør, tyskeren Esser, la for dagen, særlig ved sin optræden mot vor avdelingsformand, idet han nogle dage efter opsigelsen fik avsked paa staaende fot, fordi han i foreningens anliggende hadde skoftet sit arbeide. Det var jo kjedelig for denne berregnende herremand, at han ikke fik uthalet forhandlingerne til anlægsarbeidet var færdig, og det maatte jo hevnes.

Den 17. juli utløp opsigelsen for de 310 mand konflikten omfatter og arbeidet stansede.

Fra selskapets side har der været gjort store anstrengelser forat skaffe streikbrytere og lidt efter hvert har de ogsaa faat en del. Til en begyndelse gik det smaat, men utpaa høsten og indover mot jul kom der en hel del streikbrytere. Det har vel ikke været saa rart bevendt med disse folks arbeidsevne; ti det viser sig ikke stort efter deres arbeide i hele denne lange tid, men selskapet kan ialfald brilliere med et stort antal arbeidere tiltrods for streiken og da Rich. Hansen og J. Borgen før jul gjorde henvendelse til selskapet om forhandling blev der svaret: at først maatte arbeiderne gjenopta arbeidet uten betingelser. Organisationens tillidsmænd eller mest fremtrædende mænd, ialt 20, skulde dog ikke komme ind igjen. Likeledes blev sagt at mindsteløn i akkord vilde bolaget aldrig gaa med paa. Disse betingelser var det selvsagt umuligt at gaa med paa og streiken paagaar fremdeles uforandret ved aarets utgang.

Papirfabrikkerne i Drammen.

Allerede vinteren 1908 fik Paper Mills og Brager papirfabrik i Drammen forbundets og landsorganisationens godkjendelse av lønstarif. Grundet forskjellige omstændigheter blev imidlertid kravet utsat. Ivaar kom lønskrav ogsaa fra Norwegian Paper Co., hvorfor fællesforhandlinger for disse 3 fabrikker blev optat gjennom arbeidsgiverforeningen i juni maaned. Forhandlingerne blev paa forbundets vegne ført av Martin Horgen og I. Bjerkmann.

Resultatet av disse forhandlinger blev av arbeiderne nedstemt og saken blev dermed stillet i bero til ut i november, da forbundet fandt, at man maatte se at faa en avslutning paa saken. Nye forhandlinger blev derfor igjen optat 1. december med Horgen og Bjerkmann som forhandlere.

Efter en række forhandlingsmøter enedes forhandlerne om at anbefale for parterne et forslag for hver av de 3 fabrikker: Overenskomsten fastsetter ialt væsentlig de forrige lønningsforholde. For enkeltes vedkommende opnaades dog et tillæg likesom man tariffmæssig fik fastsat betaling for overtidsarbeide m. m. Overenskomsten blev vedtat av parterne og traadte i kraft 1. januar gjældende for 2 aar.

Murarbeiderne i Vestfjorddalen.

I vinter blev der mellem aktieselskapet Rjukanfos, Rjukan salpeterverk og Norsk murerforbund oprettet overenskomst for murerne ved selskapernes anlæg. Da der siden ogsaa blev stiftet en murerarbeiderforening gjorde selskapernes ingeniører henvendelse til denne om, at der ogsaa for murarbeiderne blev oprettet overenskomst. Forhandlinger blev optat mellem parterne og blev enige for en række punkters vedkommende, men om timelønnen opnaades ikke enighet, idet selskaperne tilbød den nuværende løn, 60 øre pr. time, mens arbeiderne forlangte 65 øre. Likeledes forlangte arbeiderne, at overenskomsten skulde omfatte baade aktieselskapet Rjukanfos og Rjukan salpeterverk, mens selskaperne kun vilde indgaa overenskomst for Rjukan salpeterverk.

Da enighet saaledes ikke opnaades blev forhandlinger optat i Kristiania mellem ingeniør Kittelsen paa selskapernes vegne og Sethil og Fr. Abrahamsen paa forbundets og arbeidernes vegne.

Enighet opnaades om overenskomst, der er godkjendt av parterne:

For murarbeide fastsattes en timeløn av 63 øre, arbeidstiden 57 timer ukentlig, overtidsarbeide 50 og 100 % tillæg. Forøvrigt indeholder overenskomsten flere for arbeiderne fordelagtige bestemmelser. Den traadte ikraft 19. oktober og gjælder til 1. juni 1911.

Stenarbeiderne i Bergen.

Den gjældende overenskomst mellem Stenarbeidernes forening og entreprenørerne blev av stenarbeiderne opsagt til utløp 1. april. Ved forhandling under opsigelsesfristen opnaades enighet med de fleste entreprenører om fornyelse av overenskomsten paa den maate at mindstelønnen forhøiedes fra 40 til 45 øre og overenskomsten gjældende til 1. mai 1911. Firmaet Algaard & Stolz gik derimot ikke med paa overenskomsten hvorfor firmaets arbeide ved Vaksdal og Solheimsviken blev blokeret. Firmaet gik derpaa ind i arbeidsgiverforeningen og mellem Vestenfjeldske distriktsstyre og Stenarbeidernes forening blev flere forhandlingsmøter avholdt uten at enighet opnaades, idet firmaet ikke vilde gaa med paa hverken den arbeidstid eller

mindsteløn som de øvrige entreprenører har gaat med paa. Efter arbeidsgiverforeningens anmodning blev forhandling optat i Kristiania niellem forbundet og arbeidsgiverforeningen den 6. september. For Stenarbeidernes forening mødte foreningens formand Bernt Kvamme og for forbundet Sethil og Karlgren. Imidlertid hadde foreningen ogsaa reist lønskrav ved Bergens monierfabrik (Schumacher) og da dette firma staar indmeldt i arbeidsgiverforeningen kom forhandlingerne ogsaa til at omfatte dette firma.

Forhandlingerne blev frugtesløse, idet forbundets forhandlere ikke fandt at kunne gaa med paa en lavere mindstelønssats for disse firmaer end det som allerede var indgaaet for de øvrige entreprenører i Bergen nemlig 45 øre.

Arbeidsgiverforeningens forhandlere kunde nok gaa med paa en mindstelønssats av 45 øre for graastensmurere og cementstøpere, men hvis der skulde opsættes en fællessats for alt arbeide vilde de ikke gaa høiere end til 40 øre. Forhandlingerne blev saaledes avbrutt og blokaden fortsætter fremdeles. De arbeidere som nedlagde arbeidet har faat sig arbeide andetsteds.

Notoddens karbidfabrik.

Ved Notoddens karbidfabrik blev den 14. mars 1908 mellem firmaet og forbundet oprettet overenskomst angaaende løns- og arbeidsforhold. Lønningerne var imidlertid efter denne overenskomst noget lavere end ved f. eks. Odda og Hafslunds karbidfabrikker. Notodden er ogsaa et særdeles dyrt opholdssted. Foreningen fik derfor forbundets og landsorganisationens godkjendelse til at opsi tarifen til utløp den 14. oktober.

Nogen forhandling under opsigelsesfristen har ikke været ført, men den 9. september mottok forbundet følgende skrivelse:

Notodden 9. september 1909.

Norsk arbeidsmandsforbund, Kristiania.

Den 4. juli d. a. mottok vi Deres skrivelse av den 2. juli, hvori De opsiges til utløp den 14. oktober den mellem os og Dem indgaaede overenskomst av 14. mars 1908.

Den 20. august mottok vi en udateret notis fra „Notoddens karbidarbeidernes forening“ undertegnet av Halvor Feta, f. t. formand og Joh.s Ludvigsen, sekretær, hvormed fulgte et likeledes udateret „løns-tarifforslag“ for Notoddens karbidfabrik.

Vi har bemerket sidstnevnte skrivelser indhold og maa uttale vor store forbauselse over de deri fremsatte urimelige fordringer samt anføre følgende:

Inden karbidindustrien raader nu en tilstand, saa at en hel del mindre karbidfabrikker har maattet indstille driften, idet de større fabrikker har forbundet sig til et syndikat og inden en viss tid at indskrænke sin produktion mest mulig.

Albions fabrik skulde strengt tat høre til de fabrikker, som helt

har indstillet driften, men av hensyn til den tilstundende vinter og sine arbeidere, har Albions direktion i London utvirket av carbidsyndikatet at holde driften gaaende om end i formindsket utstrækning for paa den maate at kunne holde de fleste faste arbeidere sysselsat indtil bedre tider opstaar.

Vi formoder, at arbeiderne ikke er bekjendt med konjunkturerne, da de kan komme med lønsforlangender, som maa betragtes endog i gode tider som i høi grad urimelige og meningsløse.

Da Albion allerede nu med de eksisterende lønsforholde arbeider under store vanskeligheter, og da det i tilfælde av indskrænket drift blir nødvendig at faa sänket de nuværende lønstariffer, maa Albion som svar paa skrivelserne fra Norsk arbeiderforbund og Notoddens carbidarbeiderforening meddele, at selskapet fra og med den 1. oktober førstkommende ikke længer agter at drive fabrikken paa grund av nuværende lønstariffer, men er villig til at holde fabrikken gaaende indtil videre i den utstrækning carbidsyndikatet bestemmer, mot at de lønsforholde, som raadede før overenskomsten av 14. mars 1908, blir gjældende.

I motsat fald vil carbidfabrikationen bli helt stoppet fra og med den 1. oktober førstkommende.

Hvis altsaa fabrikkens arbeidere ikke vil indgaa paa forannævnte lønsforandringer, saa maa denne skrivelse samtidig betragtes som lovlig notis paa 14 dages opsigelse fra den 15. denne maaned.

Notodden den 9. september 1909.

The Albion Products co. lmt.

Hugo Laurell.

Likeledes blev de uorganiserte ved opslag opsagt fra sine pladse med 14 dages varsel fra den 15. september.

Da arbeiderne ikke fandt at kunne indgaa paa fabrikkens betingelser stanset fabrikken den sidste september og staar fremdeles ved aarets utgang.

Ramfos træsliperi.

I 1908 blev indgaaet en overenskomst gjældende for et aar til 15. april 1909. Overenskomsten indeholder delvis akkord og delvis dagløn og lønningerne omtrent som ved de øvrige træsliperier i vasdraget. Ved overenskomstens utløp blev man enige om at fornye overenskomsten uforandret for 1 aar.

Tangens dampsgag og hævleri, Tistedalen.

Den 11. mai fremlagde foreningen for bruket krav om lønstarif og forhandling blev optaget. Der opnaaddes straks enighet om tomtearbeidet mens for sagarbeidets vedkommende ikke opnaaddes enighet, idet bruket ikke vilde lægge paa noget. Efterat Bjerkmann hadde vært dernede og nye forhandlinger optaget og enighet om en del punkter opnaaet, blev sluttelig overenskomst opsat, der vedtoges av parterne.

Arbeidstiden forkortedes med 2 timer, timelønnen for dagarbeide forhøiedes med 5 øre og akkordsatserne forhøiedes med gjennemsnittlig 5 %. Overenskomsten gjælder til ut skuraaret 1910.

Labro træsliperi.

Den 14. oktober avholdtes forhandling angaaende tvist ved Labro træsliperi.

Twisten gjaldt raastofpakningen. I tariffen er fastsat følgende:

„5 raastofpassere tilsammen 57¹/₂ øre pr. ton vaat masse.“

Før har man pakket baller paa 100 kg. Nu har imidlertid bestyreren i længere tid holdt paa at eksperimentere med pakning av 200 kg. baller og argumenterer da ut fra den forutsætning, at pakningen maa kunne foregaa baade hurtigere og lettere, naar der pakkes 200 kg. baller imot 100 kg. baller.

Arbeiderne derimot paastaar, at nogen lettelse har den nye pakning ikke hitført, idet der paa 200 kg. ballerne maa paasættes baand.

Arbeidsgiverforeningens forhandlere mente, at der er foretat saa store forandringer i pakningsmetoden, at der nu ikke tiltrænges mer end 4 mand for at greie pakningen og at prisen derfor burde reduseres.

Arbeidsmandsforbundets forhandlere fandt, at det var saken uvedkommende hvor mange mand der skulde kunne tiltrænges til pakningen, idet spørsmålet var, om den forandrede pakningsmaate hitførte nogen saadan lettelse, at det berettigede til nogen forandring i den fastsatte akkordsats 57¹/₂ øre pr. ton. Fortjenesten viste sig at være omtrent den samme baade før og efter forandringen, og der var ikke ført avgjørende bevis for berettigelsen av forandring i akkordsatsen. De fastholdt derfor tariffens bestemmelse:

„5 raastofpakkere tilsammen 57¹/₂ øre pr. ton vaat masse.“

Enighet opnaades ikke.

Sliperiet har ikke forlangt voldgift i saken og den gamle sats er derfor fremdeles gjældende.

Sagbrukene og høvlerierne i Fredrikstad, Fredrikshald og Lillestrøm.

I 1907 blev der indgaat overenskomster mellem forbundet og A/S Sellebak bruk, Søren Wiese, A/S And. H. Kjør & co. ltd., Ludvig Wiese, og Arthur Mathisen & co. aktieselskap. Disse tariffen blev indgaat paa 2 aar til 31. aug. 1909. Den 18. mai blev samtlige tariffen opsagte av arbeidsgiverforeningen og som grund for opsigelsen anføres, at priserne findes for høie og at akkorderne skulde reguleres.

Ifølge overenskomsten blev forhandlingerne paabegyndt 30. juni. Man enedes om, at der mellem hvert bruk og arbeidernes tillidsmand skulde forhandles og de punkter, hvorom enighet ikke opnaades, hen-skytes til avgjørelse mellem organisationerne. Forutsætningen var at disse forhandling skulde være tilendebragt inden tariffernes utløp. Dette kunde grundet forskjellige omstændigheter ikke la sig gjøre. Forbundet og arbeidsgiverforeningen enedes om at fra 1. september skulde der lønnes efter den gamle tarif undtagen hvor parterne var

blit enige om andre satser, der lønnes efter disse. Forhandlingerne paabegyndtes den 15. september med Ludvig Wiese. Foruten de 5 nævnte bruk i Fredrikstad vil ogsaa forhandlingerne omfatte sagbruksforeningens bruk i Fredrikshald samt brukene i Lillestrøm. Som forhandlere har deltatt for arbeidsgiverforeningen ingeniørerne H. Bjerke og N. Th. Swensen og disponent Kopperud og for forbundet Johs. Bergersen, A. Juell og Ole O. Lian.

Forhandlingerne paagaar ved aarets avslutning.

Katfos cellulosefabrik.

Ved Katfos cellulosefabrik vilde fabrikken ha indført en forandret arbeidsmetode i vaskeriet, saaledes at vaskeriarbeiderne skulde overta pasningen av kollergangen.

Forhandling avholdtes mellem arbeidsgiverforeningen og forbundet den 22. okt., men uten at enighet opnaades.

Krogstad cellulosefabrik.

Ved Krogstad cellulosefabrik er arrangementet for kullosning forandret saaledes, at man nu har anlagt elevator mot før en heis. Før benyttedes 4 mand pr. skift og betaltes 25 øre pr. engelsk ton. Efter den nye ordning benyttedes 3 mand pr. skift og fabrikken tilbød da 12¹/₂ øre pr. ton. Dette fandt arbeiderne ikke at kunne gaa ind paa og forhandling blev derfor optatt mellem forbundet og arbeidsgiverforeningen for at faa fastslaat en akkordsats gjældende for den nye ordning. Man enedes sluttelig om en sats av 14 øre pr. engl. ton.

Hofsfos træsliperi.

I den i Hofsfos træsliperi indgaaede overenskomst er indtat følgende bestemmelse:

„Fyrbøter og brunmassekoker kr. 3.50 pr. skift.“

Forholdet ved overenskomstens indgaaelse var, at brunmassekoking paagik og vedkommende var saaledes baade brunmassekoker og fyrbøter. I det sidste aar har derimot brunmassekokingen ophørt. Flisen blev oppbrændt under kjedlen, dels for oppvarmingens skyld og dels for at bli av med den.

Arbeiderne forlangte, at fyringen skulde betales med den samme sats som før, men hertil var fabrikken uvillig.

Ved forhandling mellem Norsk arbeidsgiverforening og Norsk arbeidsmandsforbund tilbød fabrikken at betale i den tid der kun fyres, men ikke kokes, kr. 3.25 pr. skift (nat- og dagskift), hvilket er det samme som betales for lignende arbeide ved andre træsliperier. Forbundets forhandlere fandt ikke at kunne gaa med paa forslaget, men forbeholdt sig at forelægge det for arbeiderne. Ved forelæggelsen i foreningen blev tilbudet vedtat.

I tilfælde brunmassekoking igjen indføres, gjælder overenskomstens sats kr. 3.50 pr. skift.

Randsfjord trømasse- og papirfabrik.

I tariffen for Randsfjord trømasse- og papirfabrik er opført 2 utskudsbærere. Imidlertid staar følgende tilføielse: Flyttes utskudsholænderen ned, sløifes 2 mand. Fabrikken har nu foretat den forandring, at der er indrettet heis til transport av utskuddet, imot at dette før blev baaret op trappen. Naar denne forandring blev indført, tok fabrikken utskudsbærerne væk og paala maskingutterne, hjælperullerne og hjælpegitterne at lægge utskuddet i vagger og trille bort til heisen. Denne ordning gik nogenlunde an om dagen, da utskudsbæreren paa sorterersalene greiet heisen, men om natten, da han ikke var tilstede, maatte de selv betjene heisen. Da maskingutterne negtet at paata sig dette arbeide, blev de opsagt paa 14 dage.

Forhandling blev optat mellem arbeidsgiverforeningen og forbundet, og her blev man enige om følgende ordning:

Borttrillingen av vaggerne paalægges hjælpegitteren ved maskin nr. 2, der herfor erholder en godtgjørelse av 25 øre pr. skift for de skift han utfører dette arbeide, det vil si, naar der paa natten glittes. Maskingutter, hjælpegittere og hjælperullere legger sit utskud i vaggerne. Fabrikken lovet paa sin side at ta opsigelsen tilbake for de 6 opsagte maskingutter.

Den nye ordning er godkjendt av parterne.

Moss cellulosefabrik.

Moss cellulosefabrik blev nat til søndag den 31. oktober og søndag den 31. oktober paa grund av den daværende store flom holdt igang med fabriktilsynets tilladelse. Fabrikken hævdet, at hvis turbinerne blev stoppet, vilde der være fare for, at fabrikkens gamle trødamme kunde stryke med, hvorfor man fandt det paakrævet at driften paagik. Da denne drift blev noget utenom det ordinære, mente arbeiderne sig berettiget til tillæg av overtidsprocenter.

Ved fabrikken er forholdene dette, at cellulosearbeiderne har hel akkord, mens papirarbeiderne har skiftløn + 1 kr. tillæg ved 125 tons produktion pr. uke og siden 15 øre for hver ton.

Fabrikken betalte nu paa den maate, at cellulosearbeiderne fik kun vanlig akkordfortjeneste eller om de hadde foretrukket det kunde faat 30 øre timen + 50 pct. tillæg. Papirarbeiderne fik vanlig skiftløn og desuten 15 øre for hver ton, som produktionen i uken oversteg 125 ton. De øvrige arbeidere, som ikke hadde hverken akkord eller produktionstillæg, fik timebetaling + 50 pct. tillæg.

I overenskomsten er fastsat følgende: „Overtidsarbeide betales som før.“

Det har hittil kun sjelden hendt, at man har hat saadanne ekstra-skift, men arbeiderne mente, at de ved lignende anledninger før hadde faat overtidsprocenter.

Fabrikken hævdet derimot det motsatte.

Forhandling blev i sakens anledning optat mellem arbeidsgiverforeningen og forbundet. Her fremla fabrikken en erklæring fra fabrikkens bokholder og fra materialforvalter og kontrollør av lønningslisten.

at de under eds tilbud var villige til at bekræfte at i aarene 1906, 1907 og 1908 var betalt paa samme maate som fabrikken nu hævdet, likesom fabrikken tilbød, at man kunde faa gjennomgaa lønningsprotokollene.

Efter de saaledes fremkomne opplysninger enedes forhandlerne om at anbefale arbeiderne at frafalde det fremsatte krav.

A/S. Kjerulf & Rybergs papirfabrik.

Den 30. november avholdtes forhandlingsmøte mellem repræsentanter for forbundet og arbeidsgiverforeningen angaaende tvist ved A/S Kjerulf & Rybergs papirfabrik, Drammen. Tvisten gjaldt sortererskernes akkordsats, idet fabrikken hævdet, at der var indført en saa betydelig lettelse i arbeidet, at den tidligere sats maatte ansees som sat ut av kraft. Spørsmålet blev derfor enten at komme overens om en forandret sats eller at arbeidet blev at utføre paa timeløn. Under forhandlingerne kom man overens om en noget reduceret sats, som siden er vedtat av begge parter.

Haldens tændstikfabrik.

Den ved Haldens tændstikfabrik gjældende overenskomst blev av forbundet opsagt med 3 maaneders varsel til utløp 5. oktober. Grunden var, at man ønsket en del satser forhøiet og overenskomsten bragt mere i overensstemmelse med overenskomstene ved de andre fyrstikfabrikker.

Ved overenskomstens utløp blev forhandlinger optat gjennom arbeidsgiverforeningen. Disse forhandlinger kom til at byde paa adskillige vidtløftigheter, men sluttelig enedes forhandlerne om et forslag med undtagelse av at enighet ikke opnaaddes om overenskomstens varighet, idet arbeidsgivernes forhandlere holdt paa en varighet av 3 aar, mens forbundets forhandlere holdt paa 1 aar for at faa samme utløpstid som ved de andre fyrstikfabrikker.

Fabrikkens direktion forlangte en del tilføielser og forandringer i forhandlerens forslag, hvorfor nye forhandlinger optoges. Under disse enedes man om at overenskomsten skulde gjælde i 2 aar, og sluttelig enedes man opsaa om de øvrige punkter med undtagelse av lønnen for smed og reparatør. For smeden forlangte forbundets forhandlere i henhold til, hvad man var blit enige om ved de første forhandlinger 38 øre pr. time og for reparatøren 41 øre pr. time. Fabrikken tilbød henholdsvis 37½ og 40 øre, men gik tilslut op til 38 øre for smeden.

Fyrstikarbeidernes forening, Fredrikshald, vilde ikke akseptere forslaget, men forretningsutvalget fandt ikke at kunne ta en konflikt paa de spørsmål, der var igjen, og for at faa en avslutning paa saken, besluttet utvalget at gaa med paa overenskomsten. Denne gjælder til 1. januar 1912.

A/S Vadheims elektrokemiske fabrikker.

Ved Vadheim i Sogn er anlagt en fabrikk, som vistnok er enestaaende i sit slags her i landet. Fabrikproduktet er natrium og raastoffet er kaustik soda, der spaltes ved elektrisk strøm. Den elektriske kraft tages fra en elv som rinder forbi fabrikken.

Arbeiderne ved denne fabrikk fremsatte utpaa høsten krav om lønstarif og under Rich. Hansens reise til Vestlandet besøkte han ogsaa Vadheim og blev forhandling før med driftsbestyreren angaaende lønstarif. Hel enighet opnaades ikke dengang, men efter en senere skriftlig forhandling mellem driftsbestyreren og forbundet og ved forhandling mellem bestyreren og fagforeningen opnaades sluttelig enighet om tarif gjældende til 1. juni 1911.

Overenskomsten fastsætter en skiftløn av fra kr. 3.00 til kr. 3.25 pr. skift, hvortil kommer en produktionspræmie fastsat efter en bestemt produktion og avpasset for de forskjellige pladse. For overtidsarbeide 50 og 100 % tillæg.

Valnesfjordens skiferbrud.

Ved denne bedrift blev i 1907 indgaat en overenskomst gjældende til i september 1909. Overenskomsten var baseret paa dagløn. Den 14. november meddeler eieren folkene opsigelse og der snakkedes om nedleggelse av bedriften. Ved juletid henvender han sig til arbeiderne og siger at bedriften kan fortsætte hvis de vil gaa med paa en slags akkord, som han foreslaar. Folkene var ikke uvillige til at forhandle om akkord, men eieren holdt paa at det netop skulde være den form for akkord som han tilbød og ingen garanteret mindsteløn. Dette fandt arbeiderne ikke at kunne gaa med paa og arbeidspladsen blev blokert. Det lykkedes imidlertid for ham at skaffe streikebrytere og utpaa sommeren maatte konflikten hæves som resultatløs. Konflikten omfattede 9 mand.

Fællesforhandling i celluloseindustrien.

Ved avslutningen av konflikten i celluloseindustrien i 1908 blev uttalt som en forutsætnig at forhandling skulde optas med det formaal at bringe alle overenskomster inden denne industri til at utløpe samtidig og denne utløpstid var tænkt at være 20. aug. 1911. Forbundet opfordret derfor foreningerne i celluloseindustrien med undtagelse av de 8 fabrikker, der fik sine overenskomster fornyede høsten 1908 til at indsende tarifforslag. Disse forslag blev derpaa gjennomgaat og et forhandlingsmøte blev ogsaa avholdt men da der var saa stor avstand mellem arbeidernes og arbeidsgivernes standpunkt fandt man det resultatløst at fortsætte forhandlingerne, hvorfor saken blev opgit.

Oltedals væveri.

Ved denne fabrikk, der er beliggende i nærheten av Stavanger, er lønningerne som overalt ved tekstilfabrikkerne paa vestlandet daarlige. Foreningen fik derfor paa vaaren godkjendelse av tarif. Ved forhand-

lingerue vilde ikke fabrikanterne gaa langt i indrømmelser hvorfor foreningen besluttete streik. Da netop paa det tidspunkt storstreiken i Sverige, anbefalede forretningsutvalget foreningen at vente en tid. Ved denne meddelelse gjenoptok foreningen forhandlingerne og opnaade et personlig tillæg, der blev vedtat paa ubestemt tid.

Salsbrukets træsliperi.

Fra bruket kom i juni maaned gjennom arbeidsgiverforeningen krav paa forhandling til utarbeidelse av tarif. Begrundet med at man ønsket indført akkord. Forhandling blev ogsaa avholdt i Kristiania den 24. juni og tarif blev opsat bygget paa akkordsystemet. Arbeiderne forlangte ved siden av de tilbudte satser frit hus og brændsel. Dette vilde arbeidsgiverne ikke gaa med paa.

Ved avstemning i foreningen blev tarifforslaget forkastet og de tidligere daglønninger er derfor fremdeles gjældende. Lønningerne er forøvrig høiere end ved andre sliperier hvor der lønnes i dagløn og arbeidsgiverens hensigt var vistnok den at faa hidført en reduktion.

Kjørekarlene hos Mustad & søn, Lysaker.

I juni androg Lysakers forening om godkjendelse til at indlede forhandling med Mustad & søn om en lønsforandring for kjørekarlene. Kjørekarlene hadde nemlig faat et merarbeide, derved at de var paalagt at kjøre 2000 kg. pr. læs mot før 1500 kg. De vilde derved komme til at haandtere en 2000 kg. mere pr. dag og som følge derav blev arbeidstiden længere. Kravet gik ut paa 50 % tillæg for overtid. Under forhandlingen vægret Mustad sig forat gaa med paa et procenttillæg for overtid men tilbød istedet at forhøie ukelønnen med 2 kr. pr. uke, fra kr. 20.00 til kr. 22.00 med bibehold av de før havde kr. 1.50 for kjøring lørdag efterm. Dette tilbud gik kjørekarlene med paa. Nogen overenskomst oprettedes ikke.

Foruten de her foran enkeltvis omhandlede lønsbevægelser og forhandlinger har der været en hel række forhandlinger angaaende tvistespsørmaal, dels paa stedet, dels gjennom arbeidsgiverforeningen. De fleste har dreiet sig om forstaaelsen av indgaaede overenskomster, men andre tvistespsørmaal har ogsaa fremkommet. I enkelte tilfælde er enighet opnaaet, i andre tilfælde er ingen forandring blit, idet den part som har forlangt forhandling har ladet saken falde, fordi man har anset saken for at være av mindre væsentlig betydning. I motsat fald er saken blit indbragt for en voldgiftsret.

I det efterfølgende vil vi indta de voldgiftsavgjørelser som er falden i aarets løp.

Voldgift i arbeidstvist.

Mandag den 11. februar sammentraadte i Trondhjem en voldgiftsret til avgjørelse av en mellem Sulitjelmabolaget og dets hyttearbeidere opstaat tvist om akkordopgjøret for mars maaned 1908.

Retten bestod av d'hr. direktør Getz og direktør Rasmussen, som valgt av Sulitjelmabolaget, og Rich. Hansen og Lars Tørres, som valgt av hyttearbeiderne i Sulitjelma.

Som opmand var av arbeidsdepartementet utnævnt stadsingeniør Grøndal, Trondhjem.

Fra parterne var fremkommet skriftlig redegjørelse for deres standpunkt.

For mars maaned var der i likhet med tidligere praksis fastsat en akkordpris pr. ton produceret kobber, samt en præmie av 15 øre pr. 100 kg. for det som produceres over 2 ton pr. 24 timer.

I 10 dage av maaneden var der imidlertid drevet paa med eksperimenter der bevirket, at der i disse dage produceres litet og intet kobber. Bolaget hadde allikevel ved oppgjøret slaat hele maanedproduksjonen sammen og utlønnet efter akkordprisen, mens arbeiderne forlangte at faa utbetalt den i tariffen fastsatte mindsteløn for de dage eksperimenteringen hadde staat paa, samt akkordprisen for det, som var produceret i de øvrige dage, idet de henholdt sig til ordlyden, der lød paa 24 timer.

Retten fandt enstemmig ikke at kunne gi nogen av parterne ret i sin principielle opfatning, men var samtidig enig i, at arbeiderne hadde krav paa nogen godtgjørelse for de 10 dage, som var brukt til eksperimentering, og at de ikke burde ha noget tap av dette.

Enstemmig besluttedes derfor at lægge til grund for akkordberegningen den produktion, som var opnaadd i de 6 første av maanedens dage, hvorefter den samlede maanedes produktion skulde ha utgjort 76.3 ton. Derved ville førstemændene opnaa en fortjeneste av kr. 158.79 og andemændene kr. 151.16. Efter bolagets oppgjør, hvilket arbeiderne var blitt utbetalt med, skulle de kun ha henholdsvis kr. 116.25 og kr. 110.05.

Det tillæg, som hver mand efter dette blev sig tilkjendt beløp sig altsaa til kr. 42.54 for førstemændene og kr. 41.11 for andemændene.

Ved smeltehytten arbeider ca. 50 mand saa det vundne blev ikke saa litet endda. Det syntes formodentlig ogsaa direktør Holmsen idet han nægtede at utbetale arbeiderne hvad voldgiftsretten hadde bestemt. Dette gav anledning til en eiendommelig skriftveksel mellem forbundet og arbeidsgiverforeningen førend saken kom i orden derved at pengene blev utbetalt.

Utskrift av kjendelse i voldgiftsret: Murmestrenes forening mot Murarbeidernes forening.

Aar 1909, den 10. juni, sammentraadte voldgiftsretten.

Twisten gjælder, hvorvidt vaskning av granitfaçader, nedrivning av stilladser og mindre reparationer kan gaa ind under den gjældende overenskomst § 4, saaledes at murmester Chr. Christensen var berettiget til ikke at lønne efter den i § 1 fastsatte løn av 47 øre pr. time.

Efter foretagens raadslagning stemte d'herrer Karlgreen og Volan for:

1. *Vaskning av heromhandlede façade* paa den nyopførte Toldbod, foretagen av hr. Christensens folk indeværende vinter, kan likesom vaskning av façade i sin almindelighet ikke henføres under nævnte § 4, hvorfor Christensen ansaaes pliktig til at avlønne de anvendte arbeidere efter 47 øre pr. time.

Derimot voterede d'herrer Olsen og Isaksen for, at arbeidet maa henregnes til leilighetsarbeide og gaar ind under § 4.

Opmanden fandt at maatte slutte sig til d'herrer Olsen og Isaksens opfatning, idet han antok, at omhandlede vaskningsarbeide, som ikke var foretat i forbindelse med samtidig utført murerarbeide (fugning), netop maatte henføres til det i den gjældende overenskomst § 4 omhandlede leilighetsarbeide.

2. *Nedrivning av stilladser.* Spørsmålet er fremkommet ved, at Bernt Aadal sidstavgitte mars av murmester Chr. Christensen blev engageret til at nedrive en stillads indvendig i den nyopførte toldbodbygning. Aadal hadde tidligere paa vinteren hat jordarbeide for Christensen med 32 øre pr. time, hvorefter han fik heromhandlede arbeide paa toldboden. Han er tømmermand og murerhaandlanger. Løn blev ikke avtalt; men han blev avlønnet med 32 øre pr. time. Han uttalte intet herom ved første lønning, men gjorde senere gjældende, at han mente at tilkomme betaling efter overenskomsten § 1 med 47 øre, hvilket Christensen imidlertid nægtede. Han har i de tidligere aar siden 1902 hat arbeide hos Christensen, dels som tømmermand og dels som haandlanger. Han paastaar, at han for stilladsbygning har blitt avlønnet efter de forskjellige overenskomsters fastsatte timebetaling, saaledes ogsaa efter den nugjældende overenskomst.

Efter foretagens votering stemte d'herrer Karlgreen og Volan for, at arbeidet med nedrivning av stilladsen ikke kunne betragtes som et leilighetsarbeide, og at Chr. Christensen som følge derav maatte være pliktig til at avlønne efter 47 øre pr. time.

Voldgiftsmændene Isaksen og Olsen stemte for, at arbeidet maatte betragtes som et tilfældig arbeide, og at Christensen folgelig ikke pligtede at betale mere end utbetalt.

Opmanden var enig med d'herrer Isaksen og Olsen, idet han fandt, at nedrivningen er foregaat uten forbindelse med samtidig egentlig murerarbeide. Det gjaldt altsaa her ikke nedbygning eller opførelse av stilladser. Selv om paalidelighet maa kræves, maa opmanden anta, at det kan utføres av almindelige arbeidere.

3. *Mindre reparationer.* S. Aasen paastaar at ha utført reparationsarbeide og andet arbeide. For reparationsarbeidet paastaar han at være avlønnet med 32—35 øre pr. time, men han gjorde straks indvending herimot, idet han paastod godtgjørelse for reparationsarbeide, saaledes som han fik for andet arbeide ca. 47 øre pr. time. Christensen paaberaapte sig, at manden er mindre arbeidsdygtig eller at det gjælder leilighetsarbeide. Derimot paastaar han, at vedkommende gik ledig, og at det gjaldt fikarbeide, hvortil man bruker mindre duelige arbeidere. Da der ikke foreligger bevis for nogen speciel overenskomst og mindre repara-

tioner ikke ubetinget kan *fordres* utført av fuldt ut duelige og arbeidsdygtige murarbeidere for lavere godtgjørelse end 47 øre, maa Murarbeidernes forening efter voldgiftsrettens enstemmige mening gives medhold i, at overenskomsten av 18. juni 1908 i det foreliggende tilfælde ikke er overholdt forsaavidt. Saken har medført 2 møter, hvert paa 5 timer.

Utgifterne ved saken utgjør:

Til byfogden	kr.	1.50
- opmanden bestemtes salæret til	-	50.00
- — utlæg for protokoll	-	0.35
- det utenbys medlem av retten	-	53.65
(heri indbefattet alle utgifter ved reisen).		
- hver av de indenbys voldgiftsmænd kr. 25	-	75.00
		kr. 180.50

der besluttedes fordelt ligelig paa hver part med kr. 90.25 paa hver.

Beslutningen fattedes med 3 mot 2 stemmer. idet d'herrer Olsen og Isaksen stemte for, at hr. Karlgreens godtgjørelse fastsattes til 25 kroner, altsaa uten reiseomkostninger. Protokollen er oplæst.

Møtet hævet.

Bernh. K. Bergersen. Joh. Karlyreen. Elias Volan.
P. Isaksen. Sigmund Olsen.

Fremstilling til voldgiftsretten i anledning tvisten mellem Hafslunds sulfitfabrik og Norsk arbeidsmandsforbund.

I den mellem Hafslund sulfitfabrik og Norsk arbeidsmandsforbund i 1907 indgaaede overenskomst indeholdes blandt andet følgende bestemmelser som gjældende fra 1. april 1908:

Raakubstablere pr. tier kr.	0.0195
Kappere	} " — " 0.018
Veltemænd	
Vognrettere	
Kehratmænd	

Arbeidet foregik dengang paa den maate, at tømmeret kjørtes op paa kehrat, kappedes i 8 fots længde og stabledes i lag til tørring.

Den gjennomsnitlige dagsfortjeneste utgjorde fra 1. mai tll 1. november 1908 for stablerne kr. 6.85 og for kappere, veltemænd o. s. v. kr. 6.33. Iaar er der imidlertid indført en anden arbeidsordning, idet kapningen av tømmeret er sløfet, og dette stables i hele sin længde. Derved blir det nødvendig at stipulere andre akkordpriser; men da det ikke har været mulig hverken ved direkte forhandling med fabrikkens disponent og arbeidernes tillidsmænd eller ved forhandling mellem organisationerne at bli enig om akkordprisen, overlates det til voldgiftsretten at træffe bestemmelse herom.

I overenskomstens § 8 b indeholdes følgende bestemmelse:

- b. „I tilfælde av at anskaffelse av nye maskiner eller indførelse av nye arbeidsmetoder nødvendiggjør en forandring i de tidligere fastsatte lønninger, skal der derom forhandles med arbeidernes tillidsmænd. Hvis ikke enighet opnaaes, henvises saken til voldgift.“

Ifølge denne bestemmelse er det arbeidsgiveren, som bestemmer hvilke arbeidsmetoder, der skal anvendes, og i dette, som i andre lignende tilfælder, har forandringen av arbeidsmetoden medført den fordel for arbeidsgiveren, at der kan arbeides med et langt mindre mandskap end tidligere. Arbeiderne gjør imidlertid paastand paa, at det mandskap, som maa anvendes ved den nye ordning, skal ha den samme fortjeneste som før forandringen, og dette synes ogsaa at være overenskomstens mening. Imotsat fald vilde jo en overenskomst om arbeidsløn være fuldstændig illusorisk, idet arbeidsgiveren ved at foreta forandringer i arbeidsmetoden vilde ha det i sin haand at reducere arbeidsfortjenesten i den tid, overenskomsten stod ved magt.

Naar der saaledes skal fastsættes andre akkordpriser istedetfor de, som var bestemt i overenskomsten, kan der ikke godt tænkes noget andet utgangspunkt end den fortjeneste arbeiderne opnaade under de gamle forhold.

Vor paastand gaar saaledes ut paa, at akkordprisen fastsættes saaledes, at arbeiderne ved den nuværende arbeidsordning kommer til at faa den samme dagsfortjeneste som under de gamle forhold.

Ærbødigst

Norsk arbeidsmandsforbund.

Aar 1909 den 17. august avholdtes et møte av de i anledning en tvist angaaende betaling for tømmerlunningen ved Hafslund sulfitfabrik. Opnævnte voldgiftsmænd i henhold til overenskomst av 20. aug. 1907. Som voldgiftsmænd møtte som opnævnt av Norsk arbeidsgiverforening:

Hr. disponent B. M. Kopperud.
„ ingeniør W. Sverdrup.
„ ingeniør A. H. Gustavsen.

Opnævnt av Norsk arbeidsmandsforbund:

Hr. sekretær J. Bjerkmann.
„ snekker H. E. Engebretsen.
„ kjøbmand Johan L. Andersen.

Tilstede var desuten:

For fabrikken: Hr. ingeniør A. Blikstad.
„ arbeiderne: „ A. Brynte,

hvilke nu fratradte.

Voldgiftsmændene enedes om at gjøre henvendelse til hr. høiesteretsassessor Hagerup-Bull om at fungere som opmand i saken. Saadan

henvendelse skedde, hvorved hr. Hagerup-Bull erklærte sig villig. Sakens dokumenter oversendes ham idag. Nyt møte besluttedes avholdt i arbeidsgiverforeningens lokale imorgen 18. aug. kl. 10. fm.

*J. Bjerkmann. H. E. Engebretsen. Joh. L. Andersen. W. Sverdrup.
A. H. Gustafsen. B. M. Kopperud.*

Aar 1909 den 18. august sammentraadte i arbeidsgiverforeningens lokale forannævnte voldgiftsret under forsæte av høiesteretsassessor Hagerup-Bull.

Av arbeidsgiverforeningen var nedlagt protest mot, at sekretær Bjerkmann forrettede som medlem av voldgiftsretten, idet han som sekretær i Norsk arbeidsmandsforbund ansees inhabil. Efterat den herom stedfundne korrespondanse var oplæst, drøftet retten foreløbig spørsmålet om, hvilken virkning en avgjørelse av dette spørsmål kunde faa. Retten kom enstemmig til det resultat, at man ikke i denne sak med bindende virkning for fremtidige saker kan avgjøre, om funktionærer i de paagjældende organisationer kan forrette som medlemmer av de i henhold til overenskomsten nedsættendes voldgiftsretter. I den skikkelse, hvori spørsmålet her foreligger, kan det kun avgjøres med bindende virkning for denne sak. Da arbeidsgiverforeningen altsaa ikke kan faa den av samme ønskede principielle avgjørelse, tilkaldte man hr. sekretær Krefting og forela ham spørsmålet, om ikke foreningen under disse omstændigheter vilde frafalde protesten. Hr. Krefting erklærte sig imidlertid inkompetent til at frafalde protesten. Alene centralstyret kunde bestemme herom, og det var hr. Kreftings mening, at protesten vilde bli fastholdt.

Fra arbeidsgiverforeningen fremsattes ønske om mundtlig at begrunde sit standpunkt i inhabilitetsspørsmålet. Det oplystes, at Norsk arbeidsmandsforbund hadde været uforberedt paa, at der skulde opstaa saadan mundtlig procedure, og derfor ikke hadde og p. g. a. særlige omstændigheter ikke idag kunde skaffe tilstede nogen repræsentant til at procedere forbundets opfatning. Man indkaldte da paany hr. Krefting og forela ham spørsmålet, om arbeidsgiverforeningen — under særlig hensyn til, at nogen prinsipiell avgjørelse her ikke vilde foreligge — kunde være tilbøielig til at frafalde kravet paa mundtlig procedure om inhabilitetsspørsmålet. Hr. Krefting erklærte imidlertid, at fordringen maatte fastholdes. Under disse omstændigheter var retten enstemmig av den opfatning, at dens fortsatte forhandlinger maa utstaa, indtil repræsentanter for begge organisationer kan fremmøte til mundtlig procedure om dette spørsmål. De fortsatte forhandlinger besluttedes saaledes utsat til saadan tid som Norsk arbeidsgiverforening og Norsk arbeidsmandsforbund kan bli enige om.

*E. Hagerup-Bull. W. Sverdrup. A. H. Gustafsen. B. M. Kopperud.
J. Bjerkmann. Joh. L. Andersen. H. E. Engebretsen.*

Aar 1909 den 23. august sammentraadte i arbeidsgiverforeningens lokale forannævnte voldgiftsret paany.

I anledning af den nedlagte inhabilitetsindsigelse fremmøtte kon-torchef Krefting for Norsk arbeidsgiverforening og forretningsfører Rich. Hansen for Norsk arbeidsmandsforbund.

Hr. Krefting uttalte:

Det har ikke latt sig gjøre at sammenkalde et møte i anledning spørsmålet om, hvorvidt centralstyret vil ta tilbake sin indsigelse mot, at arbeidsmandsforbundets sekretær, Bjerkmann, fungerer som voldgiftsdommer i foreliggende sak.

Men efter konferanse med centralstyrets formand og viceformand skal jeg dog paa centralstyrets vegne ogsaa dennegang, for ikke at sinke foreliggende saks avgjørelse, trække indsigelsen tilbake.

Men jeg er bemyndiget til uttrykkelig at uttale, at ifald Norsk arbeidsmandsforbund senere skulde forlange voldgift og som voldgiftsdommer paany vælge en av sine fastlønnede funktionærer, vil centralstyret bestemt fastholde sit standpunkt. Samtidig finder man at burde gjøre opmerksom paa, at ifølge de gjældende civilprocesregler, vil det kunne faa betydning for en voldgiftsavgjørelses retsvirkning, ifald en av dommerne ikke er habil.

Hr. Rich. Hansen uttalte, at han henholdt sig til arbeidsmandsforbundets skr. av 14—8—1909 og overensstemmende med det der utviklede fandt, at det principielle spørsmål om organisationernes funktionærerers habilitet som voldgiftsdommere burde søkes løst som en særskilt sak.

Man gik derpaa over til behandling av realiteten i det til voldgift forelagte spørsmål.

Arbeidsmandsforbundet har paastaat akkordprisen for de ved tømmerlunningen for Hafslunds sulfitfabrik anvendte arbeidere fastsat saaledes, at arbeiderne ved den nuværende arbeidsordning kommer til at faa den samme dagsfortjeneste som under de gamle forhold. Fabrikken paastaar akkordprisen fastsat paa basis av arbeidets art og gjældende priser for samme arbeide ved andre cellulosefabrikker, som har lignende arrangement for optagning og lunning av tømmer.

Som repræsentant for arbeiderne fremmøtte hr. Aksel Brynte, for fabrikken hr. ingeniør Blikstad. Hver av parterne hadde gjentagende ordet og utviklet i tilslutning til korrespondansen sin opfatning, ligesom de besvarte de forskjellige av rettens medlemmer til dem stillede spørsmål. Derpaa avtraadte de.

Man begyndte derefter diskussionen av realitetsspørsmålene.

*E. Hagerup-Bull. W. Sverdrup. A. H. Gustafsen. B. M. Kopperud.
Joh. L. Andersen. J. Bjerkmann. H. E. Engebretsen.*

Aar 1909 d. 25. august sammentraadte forannævnte voldgiftsret paany i arbeidsgiverforeningens lokale.

Hr. ingeniør Blikstad anmodede om at avgive nogen tillægsoplysninger. Dette skede, og hr. Brynte avgav uttalelse i den anledning. Parterne avtraadte derpaa, hvorpaa diskussionen fortsattes.

Parterne blev paany gjentagende indkaldte og besvarte forskjellige av rettens medlemmer til dem rettede spørsmål, hvorpaa de atter fra-traadte, diskussionen fortsattes.

Derpaa avsaadtes følgende *kjendelse*:

Det gjøres fra aktieselskabets side gjældende, at den m. h. t. tømmerets optagning indførte forandrede arbeidsordning har medført en væsentlig lettelse i arbeidet for de dermed beskæftigede arbeidere, og at arbeiderne i henhold til post 9 litr. b) i den i 1907 avsluttede overenskomst maa finde sig i en tilsvarende nedsættelse av arbeidsfortjenesten.

Arbeiderne hævdede derimot, at om end arbeidet nu kræver en mindre muskelstyrke, er det bl. a. fordi det nu gaar mere kontinuert, i virkeligheten like slitsomt som før. Men selv om arbeidet nu i det hele skulde være blit lettere, anser de ikke fabrikken berettiget til at omregulere lønstariffen saaledes, at deres dagsfortjeneste blir mindre.

Heromhandlede bestemmelse i overenskomsten er saalydende: „I tilfælde av, at anskaffelse av nye maskiner eller indførelse av nye arbeidsmetoder nødvendiggjør en forandring i de tidligere fastsatte lønninger, skal der derom forhandles med arbeidernes tillidsmænd. Hvis ikke enighet oppnaas, henvises saken til voldgift.“

Voldgiftsrettens flertal — 4 medlemmer — forstaar denne Bestemmelse som kun gjældende de tilfælde, hvor de tidligere fastsatte lønninger paa grund av driftsforandringer ikke længer med nogensomhelst rimelighet kan anvendes uforandret. Dette vil først og fremst være tilfælde, naar arbeidets produktivitet paa grund av forandringer er forøket, saaledes, at der med uforandret arbeidsstyrke kan oppnaas en større produktion eller med en mindre styrke en uforandret produktion. Det er her givet, at en akkordløn, som er fastsat paa grundlag av den tidligere lavere produktivitet, maa bli at omregulere. Det er likeledes givet, at saafremt intet andet er traadt til, maa omreguleringen foregaa saaledes, at arbeidsfortjenesten blir uforandret, hverken høiere eller lavere.

Fremdeles maa en omregulering finde sted, naar driftsforandringen medfører, at arbeidet blir saa væsentlig forandret, at det gaar over til andre klasser av arbeidere, f. eks. fra mænd til kvinder, fra voksne til gutter.

Derimot stiller det sig for flertallet meget tvilsomt, om den blotte omstændighet, at arbeidet som følge av forandring er blevet lettere eller vanskeligere, naar det dog maa utføres av samme slags folk som før kan siges at „nødvendiggjøre“ en lønsforandring. Og kun under dette vilkaar hjemler overenskomsten en omregulering. I hvert fald maatte en arbeidslettelse for at kunne have denne følge være meget væsentlig.

Medfører en driftsforandring baade en forøket produktivitet og en arbeidslettelse, maa det i konsekvens hermed antas, at den omregulering av lønningerne, som her maa finde sted, i hvert fald ikke maa tilsigte en forminskelse av arbeidsfortjenesten, med mindre arbeidslettelsen er meget væsentlig. Er den ikke det, har arbeiderne krav paa at beholde sin fortjeneste uformindsket, uanseet den i saa henseende tilfældige omstændighet, at en omregulering maa finde sted.

I det foreliggende tilfælde kan flertallet ikke finde, at den lettelse av arbeidet, som er en følge av driftsforandringen, er saa væsentlig, at den vilde kunne siges i og for sig at „nødvendiggjøre“ en lønsforandring (saafremt en arbeidslettelse overhodet nogensinde kan dette —

et spørsmål, som det altsaa ikke her er nødvendig at avgjøre). Men under denne forutsætning kan omreguleringen efter det anførte heller ikke foregaa anderledes, end at arbeidsfortjenesten saavidt mulig blir uforandret, hverken høiere eller lavere.

Forsaavidt det, som av aktieselskapet er anført, at man ved fastsettelsen av den nugjældende lønstarif for de heromhandlede arbeidere har gaat ut fra en mindre dagsproduktion, end det har vist sig, at man har kunnet oppnaa, og at arbeiderne saaledes har hat en større dagsfortjeneste, end man dengang forutsatte, saa kan heller ikke dette her komme i betragtning. Det er de fastslaaede satser og den dagsfortjeneste, som arbeiderne paa grundlag av disse kunde oppnaa, som man maa ta til utgangspunkt.

Paa den anden side er det oplyst, at i forrige aar har tilfældige omstændigheter medført, at arbeiderne tjente mere, end de efter tariffen sædvanlig kunde gjøre regning paa. Denne faktor maa man ved omreguleringen saavidt mulig ta hensyn til.

Efter tariffen var der for de heromhandlede arbeidere stipuleret en grundsats av dels 1.95 dels 1.8 øre pr. 10 stk. tømmer. Det opplyses, at av arbeiderne tilhørte halvparten den ene, halvparten den anden kategori. Under den nye ordning findes der ikke tilstrækkelig grund til at fastslaa forskjellige satser, og man gaar derfor ut fra gjennomsnittssatsen 1.875 øre.

Med 4 kappere — hvilket er den produktionsordning, som ved tariffens fastsettelse opplyses at være lagt til grund — blev ifjor kappet ca. 3400 stk. pr. 10 timer. Bortser man fra de ovennævnte tilfældige omstændigheter, som medførte en abnormal forøkelse, kan man antagelig gaa ut fra, at der kunde være naaet en produktion av 3200 stk. Enkelt dag opplyses at være naaet 3800 stk. eller ca. 20 % mere. Efter en produktion av 3200 stk. og en sats av 1.875 øre pr. 10 stk. vilde fortjenesten bli kr. 6.00. Under den nye ordning er oppnaet en gjennomsnittsproduktion av 1516 stk. pr. dag. Arbeidsstyrken har da været 7 mand. Derhos har været anvendt 1 mand til at assistere ved tømmerets indbringelse til strandbredden, saa at de enkelte stokke kan bli mottat der av de heromhandlede arbeidere. Aktieselskapet opplyser, at hermed vil bli fortsat til overenskomstens utløp $\frac{20}{8}$ 1910. Under denne forutsætning gaar vi ut fra, at de nævnte 7 arbeidere vil kunne behandle 1600 stk. i 10 timer, naar de faar den tilstrækkelige øvelse. Det er oplyst, at der enkelt dag er behandlet 1926 stk., altsaa ogsaa her 20 % mere end det forutsatte normalantal.

Skal 7 mand hver oppnaa en dagsfortjeneste av kr. 6.00 blir den samlede fortjeneste kr. 42.00, hvilket fordelt paa 1600 stk. gir en sats av 2.625 øre. Hertil fastsettes saaledes 7 mand — lagets samlede godtgjørelse for arbeidet.

Mindretallet Sverdrup, Gustafson og Kopperud finder, at § 9 b tar sigte paa, at den væsentlige lettelse i arbeidet under disse omstændigheter kan betinge en mindre dagsfortjeneste. Man finder, at saadanne omstændigheter her er tilstede, idet det maa ansees som en væsentlig lettelse i arbeidet, naar tømmeret nu rulles paa lunner mot tidligere, da det vaate tømmer maatte bæres paa skulderen op paa stablerne.

Uagtet der menes at være sterke grunde for, at fabrikken kunde gjøre krav paa, at arbeidet betales med en lavere sats, der for saadant arbeide og under lignende arbeidsordning betales ved andre lignende fabrikker, saa kan man dog under omstændighetene gaa med paa en sats av 25.2 øre pr. tier. Den omstændighet man her har for øie er, at man ikke har ment helt at ville se bort fra overenskomst av 1907 og den forholdsvis høie dagsfortjeneste de da fastsatte sats har bragt arbeiderne.

Satsen 25.2 øre har man derfor ment at burde fremregne saaledes: Fortjenesten i 1908 med en sats av 1.8 øre vilde med 3200 stk. pr. døgn bragt arbeiderne en fortjeneste av kr. 5.76 pr. dag, og 3200 stk. anser man for normal produktion, naar de eksepsjonelle forhold i 1908 tages i betraktning.

Man finder under den nye ordning at kunne regne med 1600 stk. pr. dag for 7 mand, hvilket med en sats av 25.2 pr. tier ogsaa bringer 5.76 pr. dag.

Kopperud finder, at fabrikkens utgangspunkt for sit lønstilbud i 1907, der vilde bragt arbeiderne henholdsvis kr. 5.46 og 5.04 samt henholdsvis kr. 5.85 og 5.40 pr. dag, saaledes som fremholdt i fabrikkens indlæg for voldgiftsretten, har vist sig vel begrundet i de senere arbeidspræstationer.

Han mener derfor, at gjennemsnittet av disse 4 dagsfortjenester nemlig kr. 5.44 kunde være et retfærdigt utgangspunkt for fastsættelse av satsen under den nye ordning. Han har dog ogsaa fundet at kunne slutte sig til d'hr. Gustafson og Sverdrup ved som utgangspunkt at ta forannævnte dagsfortjeneste kr. 5.76.

Gustafson og Sverdrup kunde ogsaa tiltræde Kopperuds foranstaaende særvotum, som subsidiært standpunkt.

Omkostningerne ved voldgiftsretten fastsættes enstemmig saaledes: Formanden kr. 280.00 — to hundrede og otti kroner —, hver av de øvrige medlemmer kr. 160.00 — et hundrede og seksti kroner. — Med 4 mot 3 stemmer bestemtes, at omkostningerne utredes med $\frac{2}{3}$ parter av Hafslund sultikfabrik, $\frac{1}{3}$ part av Norsk arbeidsmandsforbund. Minoriteten — de samme som ovenfor — stemte for lige fordeling av omkostningerne.

Møtet hævet.

*E. Hagerup-Bull. W. Sverdrup. A. H. Gustafson. B. M. Kopperud.
Joh. L. Andersen. J. Bjerkmann. H. E. Engebretsen.*

Glomsrudkollens zinkgruber.

Fremstilling til voldgiftsretten fra Norsk arbeidsmandsforbund.

1. Løn ved midlertidigt arbeide.

I den mellem Glomsrudkollens zinkgruber og Norsk arbeidsmandsforbund oprettede overenskomst angaaende løns- og arbeidsforhold er indtaget som § 12 følgende bestemmelse:

„Flyttes er arbeider over fra et arbeide til et andet betales han efter den for dette fastsatte timeløn.“

Gruben paastaar nu i henhold til denne bestemmelse at ha ret til og praktiserer det ogsaa paa den maate, at naar f. eks. en minerer tages ut av sin akkord for nogen timer for at utføre et eller andet presserende arbeide, erholder han ikke den løn, som for minerere er bestemt, men f. eks. fordrers eller dagarbeiders løn.

Vi kan ikke være enig i denne betragtning og praksis, og saavidt os bekjendt praktiseres det heller ikke saaledes andre steder end ved Glomsrudkollen. Fra de andre gruber, hvor overenskomst med den samme bestemmelse var oprettet før end overenskomsten for Glomsrudkollen, har der aldrig vært ført klage over lignende, og har vi derfor ogsaa grund til at tro, at bestemmelsen ikke praktiseres paa samme maate som ved Glomsrudkollen. Ved vei- og jernbaneanlæg er den vanlige praksis, at naar en mand saaledes tages ut av sin akkord, faar han utbetalt efter den dagløn, som tjenes i akkorden.

Naar en arbeider virkelig flyttes over til et annet arbeide, kommer han ind under den for dette arbeide fastsatte timeløn; men det kan vel ikke siges, at en minerer blir forflyttet til en anden gruppe, fordi om han i nogle timer utenfor sin akkord blir tat til at utføre et eller annet presserende arbeide. Han er minerer likefuldt, hans akkord er ikke færdig eller oppgjort, og forutsætningen er, at han skal fortsætte i sin akkord som minerer, og det kan derfor ikke siges, at han er overgaaet til en anden gruppe, fordi om han utfører et eller andet midlertidigt ekstraarbeide utenfor akkorden.

Det som en grubearbeider tilstræber er i regelen, at han skal naa op til minerer. Det er det avancement han har at paaregne. Minererne blir derfor i regelen de dygtigste og mest indsigtsfulde arbeidere ved gruberne, og det kan derfor mangen gang i et knipetag være opfordring til at benytte minererne til at utføre ekstraarbeide utenfor akkorden, og det er da liten rimelighet i, at de f. eks. skal sættes ned paa almindelig sjauers dagløn. Vi vil henwise til § 13, hvor det staar:

„Med mindsteløn forstaaes den laveste løn, der kan betales en arbeider i vedkommende gruppe. Dygtigere og mere betrodde arbeidere kan betales høiere løn end mindstelønnen.“ Og længere ut i paragrafen staar opført: „Minerere efter 6 maaneders øvelse ved verket eller lignende arbeide 40 øre pr. time“ o. s. v.

Minering i dagløn ved gruber vil omtrent aldrig kunne forekomme. Hvis satsen er ment at skulle ha nogen betydning, maa her være ment saadanne forekommende ekstraarbeider, som minererne blir anvendt til.

Hvis gruben her skal faa ret i sin paastand, blir efter vor mening hele gruppeinndelingen illusorisk. Man vil da komme tilbake til bestemmelsene i de første overenskomster, der blev indgaaet mellem arbeidere og arbeidsgivere, hvor man ikke havde inndeling i grupper. Under de senere mellem hovedorganisationerne oprettede overenskomster er gruppeinndeling indført, og vi mener derfor ogsaa, at denne inndeling maa der tages hensyn til.

Skal Glomsrudkollens zinkgruber saadan uten videre kunne ta minererne ut av deres akkord og sætte dem ned paa almindelig dagarbeiders løn, blir stillingen som minerer ved gruben uholdbar. Naar

man antages som minerer og erholder akkord med utsigt til at tjene noget mere end den knappe mindsteløn, som er fastsat, er det ilde nok at man tages bort fra akkorden, hvorved forstyrrelse i arbeidets gang indtræffer, og følgen kan bli tap i akkordfortjenesten baade direkte og indirekte. Dette har man dog ment at maatte finde sig i av hensyn til hele arbeidets gang; men naar saa ekstraarbeidet forlanges utført under nær sagt de slettest mulige lønningsvilkaar, som er nævnt i tariffen, finder minererne at maatte protestere under henvisning til overenskomsten og særlige forhold, som foran er nævnt.

Vi anmoder om voldgiftsrettens avgjørelse av følgende spørsmål:

„Naar en minerer tages ut av sin akkord forat utføre et eller andet presserende ekstraarbeide, er han ikke da berettiget til den løn, som i tariffen for minerere er bestemt?“

2. Løn for fordrere ved Haspen.

Disse arbeidere, der er beskjæftiget ved en hasp i dagen er av gruben blit henført til dagarbeidere og utlønnt efter 33 øre timen. Arbeiderne mener derimot, at de er berettiget til at bli utlønnt som for fordrere bestemt, nemlig 35 øre timen.

Efter vor mening kommer alle de, der har sin beskjæftigelse ved uttransporten av malmen ind under benævnelsen *fordrere* og maa utlønnes i henhold hertil. Punktet „dagarbeidere“ er det samme som ellers i grubetariffen heter „sjau og diverse arbeide i dagen“, og arbeiderne er motsvarende de arbeidere, man ved fabrikkene benævner dagarbeidere eller tomtarbeidere. Disse arbeidere er nærmest at regne for reservemandskap og utfører forøvrigt leilighetsvis forekommende arbeide. De er ikke antaget til utførelsen av et bestemt arbeide, mens fordrerne er spesielt antaget til at beskjæftiges ved uttransporten av malmen. Denne transport kommer vanligvis til at foregaa baade „under dagen“ og „over dagen“, og saavidt os bekjendt er det kun ved Glomsrudkollen, man har forsøgt sig paa denne deling i „fordrere“ og „transportarbeidere“.

Vi ønsker voldgiftsrettens avgjørelse av, i hvor utstrækning satsen for fordrere kommer til anvendelse.

Vi gaar ut fra at voldgiftsrettens kjendelse i disse 2 tvistespoersmaal faar bindende virkning for overenskomstens hele gyldighetstid.

*

Efterat foranstaaende fremstilling var oversendt arbeidsgiverforeningen opnaaddes ved en konferanse enighet om punkt 2: *Løn for fordrere ved Haspen*. Man blev her enige om at de skulde betales som for fordrere, nemlig 35 øre, og efterbetales fra den tid, der var gjort krav paa det, hvad de hadde mottat for litet.

Det første punkt blev derimot gjenstand for voldgiftsavgjørelse. Voldgiftsretten traadte sammen mandag 29. november.

Retten bestod av bergdirektør H. K. Borchgrevink, ingeniør Karl Paus og bergmester Dalseth som valgte av arbeidsgiverforeningen og hyttarbeider Lars J. Tørras, grubearbeider Andr. Føreland og sykekassebestyrer A. Juell som valgte av arbeidsmandsforbundet.

Da enighet ikke opnaaddes, blev opmanden opnævnt av handelsdepartementet. Departementet opnævnte høiesteretsassessor Herman Scheel.

Efterat sakfører Paus og direktør Brønder paa arbeidsgiverforeningens og grubens side og Sethil og Ole A. Berg paa forbundets og foreningens side var fremmøtt og avgav redegjørelse i henhold til fremstillingerne og efterat retten i flere møter hadde diskutert saken, avgaves følgende

Kjendelse:

Efterat der ved Glomsrudkollens zinkgruber var opstaat konflikt i anledning av, at minerere, som leilighetsvis midlertidig benyttedes som fordrere, kun fik den for fordrere fastsatte lavere timeløn, og efterat forhandling hadde fundet sted uten resultat, er nærværende voldgiftsret nedsat i henhold til den mellem grubeselskabet og Norsk arbeidsmandsforbund oprettede overenskomst.

Tvisten for voldgiftsretten har væsentlig dreiet sig om forstaaelsen av § 12 i den ovennævnte overenskomst, saalydende: „Flyttes en arbeider fra et arbeide til et andet, betales han efter den for dette fastsatte timeløn.“ Fra arbeidsmandsforbundets side er det hævdet, at denne bestemmelse alene gjælder varig overflyttelse fra et arbeide til et andet, hvorimot arbeidsgiverforeningen gjør gjældende, at den netop sigter til det tilfælde, at en arbeider midlertidig sættes til et andet arbeide.

Voldgiftsrettens flertal, direktør Borchgrevink, ingeniørerne Paus og Dahlseth samt formanden, antar, at bestemmelsen i § 12 ikke kan begrænses til at gjælde alene saadanne tilfælde, hvor overflyttelsen fra et arbeide til et andet har en varig karakter. Efter sine ord er bestemmelsen ganske almindelig. Bestemmelsen om betaling av timeløn synes at vise, at det endog særlig er en midlertidig overflyttelse, man har for øie, da naturligvis ogsaa reglerne om akkordløn maa komme til anvendelse, naar en arbeider varig overflyttes til andet arbeide. Der maatte ogsaa være liten bruk for en uttrykkelig bestemmelse om forandret betaling ved varig overflyttelse til andet, høiere eller lavere lønnet arbeide, da dette maatte være en selvfølge. Hvis bestemmelsen alene gjaldt varig overflyttelse, vilde der ogsaa aabenbart være rik anledning til tvil og tvist med hensyn til spørsmålet om en overflyttelse kunde ansees varig eller midlertidig. Voldgiftsrettens flertal antar saaledes, at selv om en arbeider for ganske kort tid sættes til et arbeide, som henhører under en høiere lønningssgruppe, maa han i henhold til paragrafens bestemmelse ha ret til betaling som for dette arbeide bestemt. Borchgrevink, Paus og Dalseth er av den mening, at det ogsaa likefrem ligger i bestemmelsen, at en arbeider av høiere lønningssgruppe maa finde sig i midlertidig at sættes til arbeider under en lavere lønningssgruppe med den derfor bestemte lavere løn. Formanden kan ikke helt ut være enig heri. Men efter de foreliggende opplysninger om den sedvansmæssige opfatning med hensyn til arbeideres antagelse ved gruber og adgangen til at sætte arbeidere til andet arbeide end det, de tidligere har været beskjæftiget med, uten hensyn til om det nye arbeide er daarlignere lønnet, antar ogsaa han, at bestemmelsen i § 12 hviler paa forutsætningen om, at en arbeider ikke

kan motsætte sig en saadan forandring; det kan vel tænkes, at forholdet gennem overenskomst ved arbeidernes antagelse kan være ordnet paa en anden maate, og likeledes, at der ved industrier eller visse fabrikker eller bruk kan herske en anden sedvansmæssig opfatning av det nævnte forhold. Men formanden finder ikke, at der foreligger grund til at gaa ut fra, at saadanne særlige omstændigheter foreligger i nærværende sak.

Det spørsmål, som arbeidsmandsforbundet har forelagt retten til besvarelse, er saalydende: „Naar en minerer tages ut av sin akkord for at utføre et eller andet presserende ekstraarbeide, er han ikke da berettiget til den løn, som i tariffen for minerere er bestemt?“

Dette spørsmål finder voldgiftsrettens flertal i henhold til det anførte at maatte besvare benegtende. Fra arbeidsgiverforeningens side er der uttalt ønske om, at voldgiftsrettens avgjørelse maatte bli git en videre rækkevidde, saaledes at den kom til at gjælde forstaaelsen av den nævnte § 12 i almindelighet. Hertil finder voldgiftsretten ikke tilstrækkelig grund, da den konflikt, som har git anledning til voldgiften, kun gjælder det av arbeidsmandsforbundet fremsatte spørsmål.

Retten minoritet d'hr: Andr. Føreland, Andr. Juell og Lars J. Tørrer, kan ikke gaa med paa flertallets opfatning angaaende forstaaelsen av Glomsrudkollens tarif, men hævder, at en minerer ikke kan tages ut av sin akkord og sættes til andet presserende, mindre betalt arbeide, uten at oppebære den for minerere fastsatte mindsteløn. Angaaende § 12 i tariffen, som flertallet i særdeleshet fremhæver, vil minoriteten fremholde, at begrepet „flytte en arbeider“ ikke kan lægges til grund i dette tilfælde, likesom man finder, at nævnte paragraf ikke kan ophæve eller ophæver den ret, en arbeider har til opsigelse, naar der er spørsmål om nedsættelse av hans timeløn eller forringelse i de vilkaar, paa hvilke han er antat i arbeide.

Voldgiftsretten finder, at voldgiftssakens omkostninger bør bæres med en halvdel av enhver av parterne. De fastsættes til 120 — et hundrede og tyve kroner — til formanden og 100 — et hundrede kroner — til hver av de øvrige medlemmer.

*Herman Scheel. H. K. Borchgrevink. Karl Paus. E. A. Dalset.
Andr. Juell. Lars I. Tørrer. Andr. Føreland.*

Rettsaker vedrørende organisationsforhold.

Greaakersaken. — „Arbeidsmanden“s sorte tavle.

En rettsak av prinsipiell interesse for fagorganisationen i det hele fandt sin avslutning i Tune meddomsret fredag 11. december 1908.

Saken angik følgende meddelelse under „Den sorte tavle“ i „Arbeidsmanden“ for januar ifjor:

„Paa generalforsamling i Greaaker arbeiderforening 17. januar 1908 blev indehaver av medlemsbok nr. 27,632, Fredrik Svendsen, født i Sarpsborg 6. februar 1866, ekskluderet av foreningen grundet ukollegial opførsel mot foreningens tillidsmænd samt nedbrytende agita-

tion i det hele tat. Det bemerkes, at vedkommende en gang før er utstøtt, men indtat igjen.

For Greaaker arbeiderforening

J. Johnsen,
formand,

Th. E. Laudin,
sekretær.“

Fred. Svendsen, som fandt denne uttalelse ærekrænkende for sig som skikket til at skade hans gode navn og rygte eller utsætte ham for hat, ringeagt eller tap av den for hans stilling eller næringsvei fornødne tillid, krævet ved Tune meddomsret straf over underskriverne efter straffelovens paragraf 247 samt mortifikation, saksomkostninger, et beløp til offentliggjørelse av dommen i flere blade, samt utgiveren av „Arbeidsmanden“ under en løpende mulkt tilpligtet at indta dommen.

Meddomsretten sattes i Østre Fredrikstad fredag kl. 10 formiddag. Retten administrerter av sorenskriverfuldmægtig, cand. jur. *C. Johannessen*; meddomsmænd var bruksarbeiderne *Edvard Gundersen Lande* og *Jens Torpeberget*; av disse var den ene formand i en fagforening, den anden uorganiseret.

Klagerens advokat, o.r.sagf. *Arne Christensen*, Kristiania, førte 7 vidner, baade organiserte og uorganiserte arbeidere, for at bevise, at Svendsen var en av fagforeningens stiftere, et interessert medlem, der aldrig hadde været i kontingentrestance, likesom han hadde agitert for fagorganisationen; Svendsen var ikke medlem av foreningen da den forrige beslutning om eksklusion blev vedtat; aktor forlangte dokumentert en artikkel i „Fredrikstad Blad“ om forhold inden Greaaker arbeidsmandsforbund, særlig om obligatorisk abonnement paa „Smaalenes Social-Demokrat“.

O.r.sagfører *Puntervold*, de indstevntes forsvarer, protesterte mot dokumentation av artikkelen som kun indeholdende politiske betragtninger. Retten gav ham ved kjendelse medhold og eragtet: dokumentationen tilstedes ikke.

Fra forsvarets side fortes 9 vidner, samtlige fagforeningsmedlemmer. Følgende fakta fremgik av vidneprovene og av de dokumenterte utdrag av foreningsprotokollen:

Svendsen lot efter tarifforhandlinger høsten 1906 nedsættende ytringer falde om tariffkomiteens formand (den nuværende verksformand ved fabrikken), som „skulde ha faret med kjæltringsstreker“, idet han selv som haandverker hadde faat 1 kroners lønspaalæg, mens de øvrige blot fik 45 øre. Efter en del forhandlinger blev Svendsen for disse uttalelser i oktober 1906 utstøtt av foreningen med 101 stemmer mot 7; imidlertid hadde han utmeldt sig umiddelbart før avstemningen, hvilket dog ikke var andre end styremedlemmerne bekjendt.

I april 1907 blev Svendsen gjenindtat i foreningen. Imidlertid fortsatte han særlig overfor nyankomne sin agitation mot „kjæltringerne i bestyrelsen og foreningen, som ikke var noe tes“, uten at der dog fra bestyrelsen blev tat noget skridt i den anledning. Først da han uten foranledning overfaldt en av arbeidernes tillidsmænd i en „regle-

mentskomite“ med skjældsord om, at „de var noen uslinger allesammen; det er det samme, hvem man faar i styre eller komite!“ blev han rapportert av denne til bestyrelsen, som derpaa sendte gjennem sekretæren, H. C. Hansen, Svendsen et meget korrekt brev med anmodning om at møte op for at forklare sig for styret om hvad han sigtet til. Istedetfor at møte op, opsøgte Svendsen sekretæren og skjældte ham og bestyrelsen huden fuld, truet med juling o. s. v. Paa generalforsamlingen ekskludertes han herfor paany med 40 stemmer mot 10.

O.r.sakfører *Punternold* dokumenterte dernæst en række fagblade til bevis for, hvad der var gjældende praksis, samt love for arbejdsmandsforbundet.

Under proceduren hævdede o.r.sakfører *Christensen*, at eksklusionen var helt unødigt og en dyp krænkelse, som kunde medføre økonomisk tap for den utstødte.

Forsvareren fremholdt, at eksklusionen var et nødvendigt middel i fagorganisationens haand. Ved at gaa ind i fagforeningen havde Svendsen civilretslig akceptert dens love, hvis § 27 b uttrykkelig hjemler ret til eksklusion og offentliggjørelse. Hvis „den sorte tavle“ blot indeholder lovens minimale uttryk: „utstøtt paa grund av ukollegial optræden“, vil retten blot faa med sagen at gjøre, forsaavidt eksklusionen er vedtat med mindre end det lovbefalede $\frac{2}{3}$ flertal. Hvor derimot foreningen (— som her — har unødigt gaat utover det av loven benyttede uttryk („ukollegial optræden“) ved at angi *hvori* den ukollegiale optræden bestaar („agitation“, „ringeagt“ etc.), kommer straffelovens paragraf 247 til fuld anvendelse, idet den „nedbrydende agitation“, „ringeagt mot bestyrelsen“ maa særskilt bevises. For „ukollegial optræden“ er derimot regelmæssig flertallets uttalelse, de fleste kollegers mening, i sig selv bevis nok.

I den foreliggende sak maatte imidlertid beviset for „nedbrytende agitation, ringeagt“ etc. ansees ført. I ethvert fald maatte tillidsmændene bli at frifinde efter straffelovens paragraf 249, 2, idet de kun hadde handlet til berettiget varetagelse av foreningens tarv. „Arbejdsmanden“s utgiver, Rich. Hansen, kunde ikke forpligtes ved løpende mulkt, da han ikke engang var stevnet.

Forsvareren nedsa paastand paa frifindelse og saksomkostninger hos motparten.

Proceduren var avsluttet ved 8-tiden; kl. 11 om aftenen faldt dommen.

Denne lød i sin helhet saaledes:

Dom.

„Efter rapport fra 8. vidne Frantz Oskar Benich til bestyrelsen for Greaaker arbejderforening blev klageren i denne sak, Fredrik Svendsen, efter forslag fra den nævnte bestyrelse paa ordinær generalforsamling i forening den 12. januar d. a. besluttet ekskluderet med 40 mot 10 stemmer, hvorhos det i bestyrelsesmøte 16. s. m. besluttedes at rapportere Fr. Svendsen til den „sorte tavle.“ I samme generalforsamling, i hvilken klageren var besluttet ekskluderet, blev de indstevnte valgt

— den ene til formand, den anden til sekretær i foreningen. Som saadanne hadde de at effektuere bestyrelsens beslutning i ovennævnte bestyrelsesmøte 16. januar d. a. om eksklusion av klageren. Derfor blev efter deres foranledning rapporten tilstillet fagskriftet „Arbejdsmanden“, hvor det er indrykket i det for januar maaned d. a. utkomne numer under rubriken „Den sorte tavle.“

Da klageren har fundet artiklen ærekrænkende for sig som bevirkende eller medvirkende til at noget finder tiltro, som er egnet til at skade hans gode navn og rygte eller utsætte ham for hat, ringeagt eller tap av den for hans stilling eller næringsvei fornødne tillid har han efter forgjæves anstillet forliksmægling anlagt nærværende sak og nedpaastand paa, at underskriverne av artiklen, d'hr. J. Johnsen og T. Laudin (Lauthin) straffes for overtrædelse av strl.s paragraf 247, at han hos dem tilkjendes saksomkostninger, samt at artiklen kjendes død og magtesløs at være m. v.

Fra forsvarers side er der fremholdt, at de indstevnte maa bli at frifinde paa grund av, at den paaklagede handling ikke er retsstridig av to grunde, nemlig for det første, at de indstevnte ifølge deres stilling til foreningen var pligtige til at effektuere den av bestyrelsen fattede beslutning om rapport, og for det andet, at de i artiklen mot klageren rettede beskyldninger er sande. Derhos har det fremholdt, at det er praksis saavel i indenlandske som i fremmede landes fagorganer at indrykke saadanne rapporter som heromhandlede paa en saakaldt „sort tavle.“

Retten skal bemerke, at det efter dens mening ikke kan kaldes ærekrænkende for et medlem, som er utstøtt av en fagforening, at der efter rette vedkommendes beslutning i dens fagskrift indrykkes en meddelelse om, at vedkommende medlem er ekskluderet av foreningen. Derimot mener den, at en anonsen av grunde for beslutningen er et tillæg, som kan gjøre offentliggjørelsen strafbar.

Retten finder ikke grund til at uttale sig om den av forsvarer paaberopte undskyldning, at de indstevnte var pligtige til at handle. Retten mener nemlig, at de indstevntes handling ikke er retsstridig, fordi beskyldningernes sandhet av de indstevnte er bevist. Det ansees nemlig ved vidneprovene godtgjort, at klageren har opført sig ukollegialt mot foreningens tillidsmænd og drevet nedbrytende agitation samt vist ringeagt mot bestyrelsen og foreningen i det (hele) hele tat, idet han bl. a. likeoverfor 8. vidne, som var medlem av en i 1907 inden foreningen nedsat reglementskomite, har brukt grove skjældsord mot saavel bestyrelsen som medlemmerne av vedkommende komite, dette i paahør av flere, hvorhos han har uttalt, at han hverken brydde sig om bestyrelsen, loven eller forbundet (arbejdsmandsforbundet). Specielt 8. og 11. vidne har bekræftet, at klageren har drevet agitation mot foreningen og sagt, at den (foreningen) ikke var noget tes. — Videre ansees det bevist, at klageren i 1906 var utstøtt av foreningen, men senere indtat igjen. Hermed falder ogsaa klagerens paastand om mortifikation og øvrige paastande i den forbindelse.

Derimot maa de indstevnte bli at frifinde. Deres paastand om tilkjendelse av saksomkostninger maa ogsaa bli at ta tilfølge saaledes,

at klageren tilpligtes at betale indstevnte Johnsen, som efter det oplyste har hat mest bryderi og utlæg i sakens anledning, kr. 30.00 og indstevnte Lautin kr. 10.00.

Denne dom er enstemmig.

Ti kjendes for ret:

De indstevnte J. Johnsen og Th. E. Laudin (Lauthin) bør for klageren Fredrik Svendsens tiltale i denne sak fri at være.

Derimot bør klageren i saksomkostninger til indstevnte Johnsen betale kr. 30.00 og til indstevnte Lautin kr. 10.00.

Det idømte at utredes inden 14 — fjorten — dage efter dommens forkyndelse under adfærd efter loven.

— Dommen blev som man ser en fuld seir for fagorganisationen.

Utskrift av Drammens by's civile domsprotokol forsaavidt efterstaaende angaar.

Aar 1909 den 12. februar blev ekstraret sat paa byfogedkontoret, administreret av byfogden i overvær av undertegnede vidner.

Hvorda: I bytingsak nr. 50 1908:

Privat politisak:

Martinius Kristiansen m. fl.

mot

Aktieselsk. Kierulf & Ryberg.

avsas saadan

dom:

Efter forgjæves — ved retten — anstillet forliksmægling saksøker efternævnte faste arbeidere ved aktieselskapet Kierulf & Rybergs papirfabrik (paa Gaasevadtomten) i Drammen: 1) Martinius Kristiansen, 2) A. Darius Kjølstad, 3) Peder Johnsen, 4) Ole Heien, 5) Ole Johnsen, 6) Klenov Møller, 7) Adolf Olsen, 8) August Larsen, 9) Lars Andreassen, 10) Andreas Andreassen, 11) Birger A. Wiig, 12) Otto Baardsen, 13) Hans Johnsen, 14) Nicolai Korneliussen, 15) Øivind Holm, 16) Gustav Gulbrandsen, 17) Edvin Eliassen, 18) Karl Linroth — ved politiretsstevning av 14. april 1908 nævnte firma til betaling av løn i tidsrummet fra 7. til 17. januar s. a. med følgende beløp: for nr. 1.s vedkommende kr. 34.20, nr. 2. kr. 30.40, 3. kr. 33.75, nr. 4. 29.92, nr. 5. kr. 22.50, nr. 6. kr. 18.00, nr. 7 kr. 36.00, nr. 8. kr. 30.00, nr. 9. kr. 32.00. nr. 10. kr. 24.00, nr. 11. kr. 24.00, nr. 12. kr. 16.00, nr. 13. kr. 26.00, nr. 14. kr. 24.75, nr. 15. kr. 22.00, nr. 16. kr. 16.00, nr. 17. kr. 27.00, nr. 18. kr. 35.00 — samt sakens omkostninger.

I det nævnte tidsrum (7—17. januar f. a.) var arbeidet stanset ved indstevntes papirfabrik. Stansningen skede fra indstevntes side den 7. januar om aftenen efter samme dag git meddelelse til samtlige fabrikkens arbeidere (gjennem opslag i fabrikkens). Da forutgaaende 14 dages

opsigelse ikke var git, forlanger klagerne nu løn for det tidsrum, hvori fabrikkens stod. —

Indstevnte har paastaat sig frifunden fra klagernes tiltale i saken — subsidiært alene for nr. 1. Martinius Kristiansens tiltale — og sig tilkjendt saksomkostninger. Fabrikkens stansning i det omhandlede tidsrum var efter indstevntes mening begrundet i forhold, der ikke berettiger klagerne til at kræve løn utbetalt, skjønt 14 dages opsigelse ikke var dem git, og henviser i saa henseende til bestemmelsen i fabrikktilsynsloven av 27. juni 1892 paragraf 31, 4. led („se upaaregnelige begivenheter“).

Retten skal angaaende sammenhengen med arbeidsstansningen fra 7.—17. januar 1908 efter det under saken oplyste bemerke:

Den 17. december 1907 opsa indstevnte endel av arbeiderskerne ved papirfabriken (sortererskerne) med lovlig varsel : til fratredelse om 14 dage, idet de erklærte sig uvillige til at arbeide paa de tilbudte nye lønsvilkaar. (At 2 av dem fjernetes med kortere opsigelsesfrist, er fra klagernes side paastaat, men benegtet av indstevnte og ikke bevist). Der avertertes efter andre sorterersker, og meldte der sig — efter hvad indstevnte uimodsagt har anført — mange piker, der var villige til at motta ansættelse, og hvoriblandt nye engagertes. Imidlertid indryktes av Drammens papirarbeiderforening, kort efter ovennævnte opsigelse følgende avertissement i det i Drammen utkommende blad „Fremtiden“:

„Alle hæderlige arbeidere advares herved mot at søke arbeide ved Kjerulf & Rybergs papirfabrik, da muligens konflikt er igjære. — Naar forholdet er ordnet, vil dette bli bekjentgjort i bladet. Bedes optat i alle arbeiderblade.

Drammens papirarbeiderforening“.

Avertissementet gaves senere følgende indhold:

„Advarsel:

Alle kvindelige arbeidere advares herved om at søke arbeide som sorterersker hos Kjerulf & Rybergs papirfabrik hersteds, da der er utbrutt konflikt ved fabrikkens. Bedes optat i alle arbeiderblade.

Styret for

Drammens papirarbeiderforening“.

Avertissementerne var indrykket av ovennævnte forenings bestyrelse (og forfattet av dennes formand [sakens 1. hovedvidne, cfr. dennes prov]) efter enstemmig beslutning i foreningsmøte. En av klagerne nr. 1. Martinius Kristiansen, var — efter sin egen forklaring — tilstede i dette. Saavel han som alle de øvrige klager under nærværende sak var medlemmer av foreningen (om end ikke av sammes bestyrelse). Videre blev — likeledes før arbeidsstansningen den 7. januar — fra formanden i nævnte forening efter et møte i denne (en søndag) sendt underretning til maskinfører Ek ved fabrikkens om, at der ved denne var lønkonflikt. Om det samme gav noget senere klageren nr. 1. Martinius Kristiansen, de tre tilsidst gjenværende sorterersker i fabrikkens (3., 4. og 12. kontravidne), der alle var engageret *efter* opsigelsen

av 17. december, besked, idet han ifølge 3. og 4. kontravidnes prov uttalte sig i retning av, at de var streikbrytersker, og at det var værst for dem sely, om de vedblev sit arbeide. — Derhos forledet samme Martinius Kristiansen efter nævnte søndagsmøte i papirarbeiderforeningen ved direkte paavisning 3 andre arbeidersker i fabrikken, der ikke var opsagte av indstevnte (2 risbindersker og 1 dagpike [9., 10. og 11. kontravidne]), til den følgende dag uten opsigelse at forlate sit arbeide — en optræden av Martinius Kristiansen, der angivelig skyldtes en misforstaaelse fra hans side av en uttalelse angaaende konflikten av papirarbeiderforeningens formand (cfr. dennes prov [1. hovedvidne]). Den 7. januar saa indstevnte sig nødsaget til helt at stanse arbeidet ved fabrikken. Dels var nemlig, paa grund av det foran oplyste, siden 17. december flere arbeidersker blit borte fra sit arbeide, uten at gi nogensomhelst opsigelse, dels forsvandt nyantagne arbeidersker efter kun nogen faa dages forløp, likesom arbeidersker, der var antagne som saadanne, overhodet ikke indfandt sig for at paabegynde sit arbeide (cfr. herom ovennævnte 9. 10. og 1. kontravidne samt 13., 14., 15., 5. og 6. kontravidnes prov [cfr. og 7. og 8. kontravidne]). Tilsidst haddes kun 2 sorterersker og en uøvet risbinderske tilbake — en hjelp, der var for ringe til at faa det papir, der producertes ved maskinerne, fra haanden. — Indstevnte fandt derfor at maatte indstille alt arbeide ved fabrikken og underrettet, som nævnt, sine arbeidere derom samme dag, som stansningen iverksattes.

Retten maa gi indstevnte medhold i, at den uten forutgaaende 14 dages opsigelse stedfundne avbrytelse av fabrikkens arbeide under de foreliggende omstændigheter ikke forpligter ham til at utbetale de 18 klagere løn i det tidsrum (10 dage), der hengik før driften igjen — efter opnaadd ordning av lønsforholdene — kunde paabegyndes (d: 17. januar). Det kan nemlig efter det under saken oplyste ikke være tvilsomt, *saavel*, at arbeidet ved fabrikken ikke kunde fortsættes, naar sortererskers og andre arbeiderskers bistand manglet, som at fuldt tilstrækkelig arbeidshjelp av saadanne den hele tid hadde været forhaanden, hvis klager nr. 1, Martinius Kristiansen, og Drammens papirarbeiderforening, hvorav samtlige klagere var medlemmer, ikke i saa henseende hadde lagt hindringer ved sin foran nævnte indgripen, (dels direkte, dels ved avertissementer). At motivet til denne indgripen maa antas at ha været at medvirke til at bistaa arbeidskamerater i anledning av et lønsspørsmål, kan i saa henseende ikke komme i betragtning. I forhold til indstevnte maa nemlig, efter rettens mening, det passerte, saaledes som det hele forløp henregnes til de „upaaregnelige begivenheter“, som, naar arbeidet derved avbrytes, efter loven ikke forpligter en arbeidsgiver til at gi den sædvanlige 14 dages opsigelsesfrist (cfr. den citerte lov av 1892 § 31, 4. led.) — Efter det anførte vil indstevnte — uten at retten behøver yderligere at karakterisere klager nr. 1, M. Kristiansens, forledelse av flere arbeidersker til strafbart kontraktsbrud, eller i videre utstrækning end skedd at drøfte virkningerne av en fagforenings indgripen paa sine medlemmers vegne og den stedfundne averteringsmaate — bli at frifinde for klagernes tiltale i saken. — Dennes omkostninger ophæves.

Ti kjendes for ret:

Indstevnte, aktieselskapet Kierulf & Ryberg, bør for klagerne nr. 1, Martinius Kristiansen, nr. 2, A. Darius Kjølstad, 3, Peder Johnsen, 4, Ole Heien, 5, Ole Johnsen, 6, Klenow Møller, 7, Adolf Olsen, 8, August Larsen, 9, Lars Andreassen, 10, Andreas Andreassen, 11, Birger A. Wiig, 12, Otto Baardsen, 13, Hans Johnsen, 14, Nicolai Korneliussen, 15, Øivind Holm, 16, Gustav Gulbrandsen, 17, Edvin Eliassen, 18, Karl Linroth, deres tiltale i saken fri at være. Sakens omkostninger ophæves.

Retten hævet.

H. S. Først. O. Tønseth Carst. Thorvaldsen.

Utskrift av Bergens byrets og sørets domsprotokol.

Aar 1909 den 22. juni holdtes Bergens byret i byrettens lokale, adm. av assessor Berner i overvær av 2 vidner.

Hvor da i sak:

Norsk arbeidsmandsforbund

mot

J. Stokman Olsen

avlæstes saadan

dom:

Norsk arbeidsmandsforbund har saksøkt J. Stokman Olsen til betaling av kr. 47.50. Det er paa det rene, at indstævnte fra det saksøkende forbund som dets medlem og som arbeider ved Heggenæs Mølle har mottaget beløbet som understøttelse eller streikebidrag i anledning av en streik ved møllen, og det søkes nu tilbake fra indstevnte som den, der tiltrods for streikens vedvaren hadde gjenoptat arbeidet ved møllen. De dokumenterte love for forbundet inneholder nemlig, at det medlem, der optager arbeidet paa en av organisationen blokeret arbeidsplads, pligter at tilbakebetale den understøttelse, han har mottaget av forbundet.

Indstevnte, der paastaar sig frifundet, har bemerket, at efterat det mot hans stemme var avgjort, at streiken skulde fortsættes, tok han nyt arbeide ved møllen, men dette, siger han, skete først da han ikke fik yderligere streikebidrag, idet han da ansaa sig berettiget til at gjenopta arbeidet. Ved de avhørte 3 vidners prov maa det imidlertid ansees godtgjort, at der ikke var negtet sidstnevnte streikebidrag for han optok arbeidet ved Møllen (se herom spesielt den av 2. vidne omprovede sammenheng), og 1. og 2. vidne siger begge, at det først var efterat indstevnte havde optaget arbeidet og som følge derav, at bidrag blev ham negtet.

Citantskapets paastand maa saaledes tages til følge.

Ti kjendes for ret:

Indstevnte J. Stokman Olsen bør til citantskapet Norsk arbeidsmandsforbund betale de paasøkte kr. 47,50 — syv og firti kroner og

femti øre — med 4 — fire — pct. aarlig rente derav fra 24. februar 1909 til betaling sker samt i procesomkostninger 55 — fem og femti — kroner. At efterkommes inden 15 — femten — dage fra dommens forkyndelse under adfærd efter loven.

- Enig. 14. juni 1900. *Edv. Bessesen.*
- Enig. 15. juni 1909. *K. F. Dahl.*
- Enig. 17. juni 1909. *Joachim Berner.*

Utskrift av Bergens byrets domsprotokol.

Aar 1909 den 31. august blev inden Bergens byret i byretssak

Norsk arbeidsmandsforbund

mot

Berge Bergesen

avlæst saadan

dom:

Efter forgjæves prøvet forliksmægling har Norsk arbeidsmandsforbund anlagt nærværende sak mot Berge Bergesen og paastaat ham tilpligtet at betale det kr. 230.00 med renter og omkostninger. Indst. har paastaat sig frifundet og tilkjendt forsvarsomkostninger.

Det er efter proceduren paa det rene, at indst. var arbeider ved Hæggernæs dampmølle, da der i august maaned 1908 blev igangsatt streik ved møllen. Han var likeledes medlem av Norsk arbeidsmandsforbund og maa efter vidneforklaringerne antages at ha været en av talsmændene for streiken. Det er videre paa det rene, at indst. den 6. februar d. a. sammen med 4 andre blev ekskludert av forbundet, og at han den 8. s. m. begyndte at arbeide i møllen igjen, uten at streiken var hævet.

Det beløp cit. sk. nu har paastaat sig tilkjendt hos indst. er det angivelige streikebidrag som dets avdeling nr. 48 i tiden fra 1. september 1908 til 29. januar 1909 har utbetalt til ham eller med hans samtykke til andre. Angaaende pligten til tilbakebetaling av beløpet har cit. sk. henvist til dets i 1908 vedtagne love, hvis § 10 b er saalydende:

„Medlem, der optar arbeidet paa en av organisationen blokeret „arbeidsplads, pligter at tilbakebetale al understøttelse av hvilkensomhelst art, det maatte ha mottatt av forbundet eller dets avdelinger. „Nægter han (hun) dette, har han (hun) derved git forretningsutvalget „eller i tilfælde avdelingsstyret ret til med øvrighetens bistand at inddrive beløpet.“

Indst. har grundet sin vægring av at betale det paasøkte beløp derpaa, at streiken hadde varet saalænge, at han var nødt til at søke arbeide andetsteds for at underholde sin familie, idet streikebidraget var utilstrækkelig. Subsidiært har han benegtet at ha mottatt mere end omkring 160 kroner. Endelig har han i sit indlæg av 28. juni

1909 (dok. nr. 8) anført, at han ikke var medlem av arbeidsmandsforbundet, da han paany begyndte at arbeide i møllen.

Det er klart, at indst., naar han har gaat ind som medlem av Norsk arbeidsmandsforbund, derved har vedtat at rette sig efter forbundets love, og derav følger igjen, at saalænge han staar som medlem av forbundet, kan han ikke gjenopta arbeidet paa det blokerte arbeidssted uten at utsætte sig for de følger, som er fastsat i lovenes § 10. Herimot kan det ikke komme i betragtning, hverken at streikebidraget, kr. 10.50 pr. uke, var forliden til underhold av indst. og hans familie, eller at der ikke var arbeide at faa paa noget andet sted; ti dette er omstændigheter, som han maatte ha overveiet paa forhaand, og som i tilfælde maatte ha bevirket, at han meldte sig ut av forbundet, da dette erklærte streik. Videre mener jeg, at indst. heller ikke kan gives medhold i, at han ikke var medlem av forbundet, da han paany optok arbeide i møllen, selv om ikke denne innsigelse maa betragtes som processuelt forspildt; ti efter 1. og 6. hovedvidnes forklaringer hadde indst. førend han blev utelukket av forbundet, likeoverfor møllens vedkommende forpligtet sig til at gjenopta arbeidet der, og dette var netop grunden til utelukkelsen. Han har ogsaa selv erkjendt, at han paa forhaand hadde gjort henvendelse til møllens vedkommende om at faa begynde at arbeide der. Citantskapet maa derfor med hjemmel av lovenes § 10 b kunne forlange tilbakebetalt hos indst. den understøttelse, som det i anledning av streiken har utbetalt til ham eller med hans samtykke til andre.

Denne understøttelse er av citantskapet opgit til kr. 230.50, mens indst. som nævnt har paastaat, at han kun har mottatt ca. 160 kroner, og at resten er utbetalt ikke til ham, men som understøttelser under streiken til andre medlemmer, som ikke var berettiget til bidrag, uten at han hadde samtykket heri for et større beløp end 10 kroner. Ved de avhørte hovedvidners prov maa jeg anse det bevist, at sammenhængen hermed er den, at endel av forbundets medlemmer, som deltok i streiken ikke hadde ret til bidrag, fordi de ikke hadde staat som medlemmer i 8 uker. Imidlertid besluttet man paa et møte ogsaa at yde disse understøttelse og at skrive disse understøttelser paa de berettigede medlemmers konto. Denne beslutning blev ikke protokollert, fordi man ikke hadde forbundets tilladelse til utbetaling til de uberettigede medlemmer, men en række vidner har bestemt prøvet, at indst. paa møtet erklærte sig enig i beslutningen og i henhold til stedfunden opfordring indleverte sin medlemsbok, forat bidragene til de uberettigede medlemmer kunde bli indført i den, se 1. og 2. hovedvidnes svar ad spørsmål 9 samt 4., 5. og 6. hovedvidnes svar ad spørsmål 10 og 11. Ifølge vidneforklaringerne blev det ogsaa uttrykkelig uttalt av den daværende formand i møllerearbeidernes forening, at den fattede beslutning medførte, at medlemmerne i tilfælde av brudd paa streiken ikke alene maatte betale tilbake, hvad de selv hadde mottatt i understøttelse, men ogsaa de beløp, som blev skrevet paa dem, men utbetalt til de ikke bidragsberettigede. Likeoverfor disse bestemte vidneprov kan jeg ikke lægge nogen vægt paa 1. og 2. kontravidnes forklaring, hvorefter indst. kun skulde ha samtykket i, at 10 kroner av

den understøttelse, som blev utbetalt til de uberettigede medlemmer, skulde skrives paa ham, og det saa meget mindre som disse vidners forklaring i betydelig grad avsvækkes ved den omstændighed, at der i indst. medlemsbøger, som han har hat i sin besiddelse, er opført en samlet understøttelse av kr. 230.50. Var dette ikke overensstemmende med, hvad indst. hadde vedtat, maatte det jo ha ligget nær for ham at gjøre henvendelse til forbundets vedkommende for at faa feilen rettet, men indst. har end ikke antydnet, at han har gjort nogen henvendelse i den anledning. Naar indst. efter de foreliggende oplysninger maa antages at ha erklært sig enig i den fattede beslutning om understøttelse til de ikke berettigede medlemmer, har det intet at si, at der ikke blev foretat formelig avstemning eller at beslutningen ikke blev ført til protokols. Heller ikke kan han høres med den indsigelse, at bestyrelsen paa nævnte møte hadde gaat utenfor sin myndighet, ti beslutningen maa iethvertfald være bindende for de medlemmer, som har gaat med paa den.

I henhold til det anførte antages citantskapets paastand at maatte tages tilfølge, hvorhos indst. formenes at maatte tilsvare citantskapet sakens omkostninger, som fastsattes til kr. 80.00.

Ti konkluderes:

Indstevnte Berge Bergesen bør til citantskapet Norsk arbeidsmandsforbund betale de paasøkte 230 — to hundrede og tredive — kroner og 50 — femti — øre med 4 — fire — av hundrede i aarlig rente derav fra 24. februar 1909, til betaling sker, samt sakens omkostninger med 80 — otti — kroner.

At efterkommes inden 15 — femten — dage efter denne doms lovlige forkyndelse under adfærd efter loven.

Ernst Johannesen.

I det væsentlige og resultatet enig.

K. F. Dahl.

Ligesaa.

Edv. Bessesen.

I henhold til voteringen

kjendes for ret:

Indstevnte Berge Bergesen bør til citantskapet Norsk arbeidsmandsforbund betale de paasøkte kr. 230 — to hundrede og tredive — kroner og 50 — femti — øre med 4 — fire — av hundrede i aarlig rente derav fra 24. februar 1909, til betaling sker, samt sakens omkostninger med 80 — otti kroner.

At efterkommes inden 15 — femten — dage efter denne doms lovlige forkyndelse under adfærd efter loven.

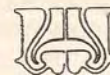
Edv. Bessesen.

Beretning

om

Norsk arbeidsmandsforbunds virksomhet i 1910

Ved Rich. Hansen og Gunnar Sethil

Forbundets utvikling.

I beretningen for 1909 maatte vi desværre meddele det faktum, at medlemstallet var gaat tilbake. Den tilbakegaaende tendens, som hadde vist sig i sidste halvdel av 1909 og som vel for en del skyldtes ekstrakontingenten til den svenske storstreik, viste sig ogsaa at fortsætte i første halvdel av 1910. Vi var altsaa ikke naadd bunden, idet der rundt om i vore mange avdelinger endnu fandtes en hel del papirmedlemmer, som man i det længste kvikke sig for at stryke i haab om, at de skulde ville ordne sit forhold til organisationen. Senere har avdelingerne imidlertid gjort rent bord, hvorved medlemsantallet er gaat yderligere ned.

Medlemsantallet, der ved aarets begyndelse var 20,983 i 277 avdelinger, er saaledes svundet ind til 20,256 i 287 avdelinger ved aarets utgang.

En væsentlig aarsak til den beklagelige tilbagegang i medlemsantallet maa tilskrives den sløvhed, som gjør sig gjældende hos mange mennesker, der mener, at fagforeningerne ingen opgave har, naar der ikke forestaar lønskrav og tarifrevisjoner. Saalænge overenskomsterne bestaar er der „fred og ingen fare“, og i 1910 var der ikke overenskomster av nogen større omfatning som utløp. Vistnok var der anledning til at opsi overenskomsterne for de papir- og cellulosefabrikker, med hvem vi i 1907 hadde den store styrkeprøve, men ved forhandling mellem organisationerne blev det besluttet, at ogsaa disse skulde fortsætte uforandret.

I en anden stor industri saa det dog ut til at kamp vilde være uundgaaelig, nemlig i sag- og høvleriindustrien. Forhandlingerne for denne industri, der begyndte allerede sommeren 1909 og varte til ut paa vaaren 1910, var foranlediget ved at arbeidsgiverne opsa tariffjerne for 6 bruk i Fredrikstadvasdraget med den uttrykkelige begrundelse at lønningerne maatte reduseres. Man skulde nu ha ventet, at der ved disse bruk hadt blit en massetilslutning til organisationen, men, merkelig nok, den uteblev. Medlemsantallet gik heller ned end op under forhandlingerne, og resultatet blev derefter. Naar ikke engang arbeidsgivernes trusel om at redusere lønningerne kan formaa arbeiderne til at slutte sig sammen, saa maa der være andre særlige aarsaker som spiller ind.

Et moment som utvilsomt har bidrat meget til den likegyldighet for organisationen og den mangel paa tro og begeistring som nu viser sig, er det stadige snak og avisskriveri om nye organisationsformer.

Det ser ut til at en hel del arbeidere venter at finde sin frelse i nye former, som de ikke forstaar eller har forsøkt, mens de undlater at styrke den organisation, de for tiden har.

Arbeidsmandsforbundets oppgave er, og har alltid været, at gripe dypt ned i samfundslagene og trække stadig flere arbeidergrupper ind i organisationen, for derved baade at bedre disse arbeideres kaar og tilføre hele arbeiderbevægelsen øket styrke.

I 1910 har ogsaa forbundet faat tilslutning fra en gruppe arbeidere, der før ingen organisationstrang har lagt for dagen, men som i like høi grad som andre trønger organisationens ryggtød — nemlig skogsarbeiderne. Det er arbeiderne i de Treschowske skoge i Hedrum, Kjøse og Slemdal, som her er gaat i spidsen ved at stifte foreninger i tilslutning til forbundet, og mange tegn tyder paa, at deres eksempel vil bli fulgt av skogsarbeiderne rundt om i landet.

Hovedstyret og forretningsutvalget

bestaar av de samme som blev valgt paa landsmøtet i 1908, nemlig Rich. Hansen, Gunnar Sethil, Kr. Tørrer, Petter Fjeld, Anna Pleym, H. E. Engebretsen, Bernh. Eriksen, O. K. Sundt, Lars Tørrer, A. Kalvaa, Oluf Amundsen, Thomas Veber, A. P. Helland, Joh. Gudmundsen, Joh. L. Andersen og Johs. Bergersen. De 7 første utgjør forretningsutvalget.

Forretningsutvalget har i aarets løp avholdt 41 møter og hovedstyret 3, nemlig det ordinære aarsmøte, som avholdtes 24.—28. mars og 2 ekstraordinære møter, der avholdtes umiddelbart foran og efter landsorganisationens kongres, nemlig den 28. juni og 4. juli.

Til forbundets kontor er i aarets løp inkommet 3104 almindelige breve, 196 telegrammer og 2331 bankobreve; desuten er der indbetalt direkte paa kontoret 1275 beløp. Ialt er der for mottagne beløp utskrevet 3606 kvitteringer.

Fra kontoret er avsendt 4950 almindelige breve, 540 banko- og værdiforsendelser, 1191 pakker, 112 telegrammer og 3875 tryksaksforsendelser.

Av fagbladet er utkommet 11 nummer, hvorav 2 dobbeltnumre.

Kontorets personale har i aaret deltatt i tilsammen 157 forhandlingsmøter med arbeidsgivere og 353 andre møter — forenings-, styre- og komitemøter. Til reiser i anledning agitation, forhandlinger og konflikter m. v. er medgaat for kontorets funksjonærer tilsammen 450 dage. Heri ikke medregnet Karlgrens reiser og møter efter ansættelsen paa Nordland.

Ifølge regnskaperne har forbundet i aaret hat en indtægt av kr. 394,813.12. Herav er fra Arbeidernes faglige landsorganisation mottatt kr. 71,889.00 og fra avdelingene kr. 282,451.26. I samme tidsrum er utbetalt: til streikeunderstøttelse kr. 128,972.43, til landsorganisationen kr. 128,223.54, til agitation kr. 10,492.50 og til reiser i anledning konflikter og forhandlinger kr. 9234.30. Av forsikringskassen er utbetalt 40 forsikringsbidrag med kr. 14,000.00.

Se forøvrig regnskaperne.

Paa hovedstyrets møte i mars forelaa et andragende fra Sulitjelma stedlige styre om at faa ansatt en fast sekretær for de nordlige landsdele. Lignende anmodninger var ogsaa tidligere fremkommet fra andre avdelinger paa Nordland, likesom ønsket herom sterkt fremholdtes paa forbundets sidste landsmøte.

Da desuten landsmøtet hadde vedtatt en beslutning, hvorved hovedstyret bemyndiges til at ansætte den nødvendige hjelp baade paa kontoret og ute i distrikterne, besluttet hovedstyret at imøtekomme andragendet fra Sulitjelma ved indtil næste landsmøte at ansætte Joh. Karlgren som sekretær for det nordlige Norge med bopæl i Bodø.

Naar hr. Karlgren blev valgt til dette hverv, var det fordi styret mente at burde ha en mand, som var kjendt med organisationsforholdene, som selv hadde deltatt i forhandlinger med arbeidsgiverne og visste hvorledes enhver sak kræves irettelagt for at kunne behandles av forretningsutvalget og sekretariatet.

Da vi desuten i 1910 ikke stod overfor nogen større lønsbevægelse, mente man ogsaa at kunne undvære Karlgren paa kontoret, hvorved utgifterne vilde bli noget mindre end om man ansatte en ny mand til stillingen paa Nordland.

Ifølge de fra Karlgren inkomne beretninger har han siden sin ansættelse og til aarets utgang besøkt samtlige avdelinger i Nordlands, Tromsø og Finmarkens amter. Han har ialt været ute paa reiser i 178 dage, har holdt 34 foredrag og hat 15 forhandlingsmøter med arbeidsgivere. Derved er 4 konflikter undgaat og tvistighetene bilagt til fordel for arbeiderne. Ved Salangen bergverk medvirket han til opprettelse av overenskomst, der imidlertid senere er negtet godkjendelse av arbeidsgiverforeningen, da denne fandt lønsatserne for høie.

For sekretæren paa Nordland har forretningsutvalget utarbeidet instruks, hvilken er omsendt til samtlige avdelinger i de 3 nordligste amter.

Repræsentationen.

Vort forbund har i 1910 været repræsentert paa følgende møter: Dansk arbeidsmandsforbunds 8. kongres i Aarhus den 3. juli ved Gunnar Sethil og I. Bjerkmann; paa den internationale socialistkongres i Kjøbenhavn 28. august ved Kr. Tørrer og Rich. Hansen. I forbindelse med denne kongres avholdtes ogsaa en konferanse mellem grov- og fabrikarbeidernes repræsentanter fra Sverige, Danmark, Norge, Tyskland, Holland, Østerrike, Ungarn og Finland. Under denne konferanse, hvori ogsaa Tørrer og Hansen deltok, enedes man om et forslag til samarbeide mellom disse landes organisationer, som vil bli optatt til behandling paa vort forbunds landsmøte, der faar at avgjøre om vi skal tiltræde overenskomsten.

Foruten denne internationale konferanse var ogsaa forbundets repræsentanter under oppholdet i Kjøbenhavn tilstede ved en konferanse mellom repræsentanter for kommunalarbeiderne i Sverige, Tyskland, Holland og Danmark. Resultatet av denne konferanse vil ogsaa bli redegjort nærmere for paa landsmøtet.

Endelig kan meddeles, at forbundet var repræsentert paa landsorganisationens kongres 27. juni til 3. juli med følgende repræsentanter:

1. Sundt, J. K., Aamli.
2. Gudmundsen, Joh., Bergen.
3. Myhrstad, Alfred, —
4. Rontén, Gustav, Drammen.
5. Sæterbraaten, Thor, Embretsfos.
6. Føreland, Andr., Foldalen.
7. Henriksen, Einar, Fredrikshald.
8. Pettersen, Joh., Fredrikstad.
9. Tindlund, Bernh., —
10. Tandberg, Hans, Gjeithus.
11. Thon, Jørgen, Hønefoss.
12. Zandnes, H., Kirkenes.
13. Andresen, Jul., Kristiania.
14. Engebretsen, H. E., Kristiania.
15. Eriksen, Bernhard, —
16. Fløisbonn, Harald, —
17. Johnsen, Johan, —
18. Juell, Andr., —
19. Larsen, Leonard, —
20. Helland, A. P., Bergen.
21. Pleyrn, Anna, Kristiania.
22. Kleven, H. C., Lillestrøm.
23. Lundgren, Karl, Lysaker.
24. Hag, Alfred, Løkkens verk.
25. Egeland, A., Løveid.
26. Olsen, Rejnhard, Mjøndalen.
27. Holth, Oscar, Moss.
28. Andersen, Jørgen, Namsos.
29. Amundsen, Oluf, Narvik.
30. Dysterud, Emil, Odde.
31. Ødegaard, Esten, Reitan.
32. Uppdal, Kr., Rjukan.
33. Moeskau, Alb., Sannesund.
34. Andersen, Joh. L., Sarpsborg.
35. Tollefsen, Teodor, Skien.
36. Taksrud, Gullik, Skollenborg.
37. Paulsen, J., Stavanger.
38. Olsen, Helmer, Sulitjelma.
39. Sundt, O. K., —
40. Lund, J. W. A., Tofte i Hurum.
41. Kalvaa, Anton, Trondhjem.
42. Viggen, John, —
43. Tønnesen, Andreas, Vennesla.
44. Henriksen, Sven, Østtelemarken.
45. Bergersen, Johs., Fredrikstad.
46. Fjeld, Petter, Kristiania.
47. Tørres, Kristen, —
48. Veber, Thomas, Løveid.
49. Tørres, Lars, Røros.

Foruten forannævnte møtte Gunnar Sethil og Rich. Hansen i egenskap av sekretariatmedlemmer og Ivan Bjerkmann, M. Horgen og Joh. Karlgren som medlemmer av landsorganisationens hovedstyre.

Som bekjent blev repræsentanterne til denne kongres valgt av hovedstyret paa det ordinære aarsmøte. Denne noget ekstraordinære maate at vælge repræsentanter paa til landsorganisationens kongres nødvendigjordes ved at repræsentationsretten paa forrige kongres blev tillagt forbundene istedetfor som før foreningerne, og da forbundets love ikke indeholdt regler for hvorledes valgene til kongressen skulde foregaa, besluttet hovedstyret for denne gang at vælge det antal repræsentanter vi hadde ret til at sende.

Det faar nu bli landsmøtets sak at vedta regler for disse valg.

Agitationen

har i aarets løp været drevet i den utstrækning som det har været anledning til. Forretningsutvalget har søkt at tilfredsstille alle de krav om agitation som er inkommet. Som agitatorer har særlig været anvendt H. Berntsen, A. Kalvaa og Johs. Bergersen. Førstnævnte har dog paa grund av sykелighet været mindre anvendt i 1910 end i de foregaaende aar.

Der er, som før nævnt, til agitation ialt anvendt kr. 10,492.50, heri ikke medregnet utgifterne til den reise forbundets formand foretok i de 3 nordlige amter, heller ikke hvad der er medgaaet til reise og diæt for sekretæren i Nordland, der jo ogsaa har drevet en utstrakt agitation.

Foruten den agitation som har været planlagt fra hovedkontoret, har der ogsaa været utfoldet et intens agitationsarbeide fra de stedlige styrever. Til saadan agitation har forretningsutvalget bevilget ialt kr. 3175.00.

Bevilgningerne til de stedlige styrers agitation er steget aar for aar, og det synes som om avdelingerne i de større industricentrer mer og mer begynner at foretrække at planlægge agitationen selv, hvilket der ogsaa er meget som taler for er det bedste.

Sykekassen.

De ved uravstemningen ifjor vedtagne lovforandringer begyndte at virke helt ut fra aarets begyndelse.

Det forløpne aar har vist, at de forutsætninger man hadde til disse forandringer har slaat til. Kassen har i aaret balansert med de ordinære indtægter. Disse har utgjort kr. 16,409.09. Utgifter kr. 16,049.08, derav er sykebidrag kr. 14,867.90. Sykekassen har nu en kassebeholdning paa kr. 4085.54, hvilket er en økning i aaret av kr. 360.01.

Til sykekassen er inkommet 630 breve og 413 pengeforsendelser. Der er utsendt 480 breve, 297 pengeforsendelser, 160 tryksaker og 4 pakker.

I aarets løp er indmeldt 190 medlemmer. Dette er ikke saa stor tilslutning som man kunde ventet; men den væsentlige aarsak hertil

er den vedtagne lov om „sykeforsikring“. Denne lov griper forstyrrende ind i alle sykekasser og medfører at mange lar sig stryke, idet de antar kasserne vil ophøre fra 1. juli 1911.

Som følge av sykeforsikringsloven maatte spørsmålet om sykekassens fremtidige ordning optages til drøftelse. Hovedstyret behandlet dette først paa aarsmøtet i mars, hvor saken utsattes; dernæst paa møte 4. juli.

Under sakens behandling drøftedes følgende 4 alternativer:

1. Sykekassen forandres til en obligatorisk kasse, der søkes anerkjent til at træde istedenfor den tvungne offentlige forsikring.
2. Sykekassen forandres til en obligatorisk hjelpekasse, der skal virke som tillæg til den offentlige forsikrings ydelser samt være sykekasse for de medlemmer der grundet for høi fortjeneste ikke kommer ind under den tvungne forsikring.
3. Sykekassen fortsætter som nu for de forbundsmedlemmer der grundet for høi fortjeneste ikke kommer ind under den tvungne forsikring. Likeledes opprettes der en klasse som tillæggsforsikring til den offentlige forsikring.
4. Sykekassen ophæves fra 1. juli 1911.

Hovedstyret fandt, som saken nu laa an, med de store vanskeligheter det var forbundet at faa sykekassen godkjendt, ikke og kunne anbefale nogen av de 3 alternativer, men besluttet at omsende til uravstemning blandt forbundets medlemmer forslag om, at kassens virksomhet ophører fra 1. juli 1911. Likeledes anmodedes avdelingene om at ta under overveielse om der burde opprettes en kasse overensstemmende med alternativ 3.

Overensstemmende hermed blev der i august omsendt rundskrivelse angaaende den fremtidige ordning, hvori de forskjellige alternativer var utredet. Til avstemning forelaa følgende 2 spørsmaal?

1. Er avdelingen enig i hovedstyrets forslag, at sykekassen ophører fra 1. juli 1911?
2. Bør der opprettes en frivillig hjelpekasse i overensstemmelse med alternativ 3?

Herpaa er innsendt svar fra 177 avdelinger.

Spørsmaal 1 er vedtat med 2267 mot 352 stemmer.

Spørsmaal 2 er forkastet med 1657 mot 971 stemmer.

Der er ialt avgit 2719 stemmer.

I endel avdelinger er der kun stemt over et av spørsmaalene; endel har meddelt at de ikke vil stemme hverken for eller mot.

Spørsmålet angaaende den „fremtidige ordning“ vil bli behandlet paa førstkommende landsmøte. Foruten ovennævnte forslag er der innsendt forslag fra enkelte avdelinger.

Lønsbevægelser og konflikter.

Om end aaret 1910 har været et forholdsvis fredelig aar, forsaavidt vi ikke har hat nogen konflikter av den betydning, at de har skapt stimulans og agitation, kan det dog paa ingen maate sies, at der

ingen lønsbevægelse har fundet sted. Den største og langvarigste konflikt er streiken ved Løkkens verk, der begyndte i 1909 og varte til august 1910, da den maatte hæves uten resultat. Foruten denne konflikt har forbundet hat 13 arbeidsstansninger at understøtte, derav 5 lockouter. 4 av disse arbeidsstansninger var allerede iverksat i 1909.

Av lønsbevægelser uten arbeidsstans har forbundet i 1910 hat 15 tilfælder.

Aarets samlede lønsbevægelse omfatter 5452 arbeidere, hvorav 3743 var organisert. 1006 medlemmer har været i streik og 139 er lockoutet. Hertil kommer 52 uorganiserte som er blit inddrat i konflikterne.

De ved streik og lockout tapte arbeidsdage beløper sig til 81,495.

Der er i aarets løp opprettet 29 overenskomster med arbeidsgiverne.

Med disse bemerkninger gaar vi over til en kortfattet omtale av de enkelte konflikter og lønsbevægelser.

Lønsbevægelser og konflikter med arbeidsstans.

Løkkens verk. Som meddelt i forrige beretning nedla arbeiderne ved Løkkens verk arbeidet den 17. juli 1909, idet arbeidsgiverforeningen neget at gaa med paa mindsteløn i akkord for de arbeidere som var beskjeftiget ved anlægget. Arbeidsstansningen omfattet 310 arbeidere av arbeidsmandsforbundets medlemmer, foruten en del jern- og metalarbeidere der tilhørte jern- og metalarbeiderforbundets avdeling sammesteds.

Fra selskapets side blev gjort store anstrengelser for at skaffe nye folk, og endskjønt det i begyndelsen gik smaat hermed, lykkedes det bolaget utpaa høsten at faa en hel mængde streikbrytere. Disse folks arbeidsevne har vel ikke været særlig utpræget, men under en streik tar man det ikke saa nøie naar man har pengene og kan briljere med tallet. Men under saadanne forholde trænges der ogsaa penger, og Løkkens verk har da ogsaa iaar utvidet aktiekapitalen med 1 million. Disse penger skulde jo brukes til utvidelser, men det kan jo ogsaa hende at de trængtes paa anden maate.

Ved juletider minket der noget paa verkets arbeidsstok, og man gjorde sig haab om at forholdene skulde bedre sig i det nye aar. Men man gjorde op regningen uten at kjende tilfulde hvor mange elendige individer der findes blandt arbeiderne, ti [over jul kom igjen en hel del nye folk, saaledes at styrken ved gruben snarere tiltok end formindskedes. Man fortsatte allikevel kampen i den tanke at bolaget under den elendige drift skulde komme til fornuft.

Ved nytaarstider behandledes streiken i Meldals herredsstyre, og fra samme mottok forbundet følgende skrivelse:

Til Arbeidsmandsforbundets styre, Kristiania.

Utskrift av Meldals formandskaps forhandlingsprotokol fra herredsstyremøte den 28. december f. a. forsaavidt efterstaaende angaar:

Sak 14. Der besluttedes enstemmig følgende uttalelse:

Av hensyn til de mange arbeidere inden herredet som nu paa vintertiden kun har et lavmaal av midler til underhold, ønsker herredsstyret at gi sin medvirkning til at den paagaaende tvist ved Løkkens gruber blir løst.

Herredsstyret paalægger derfor formandskapet at henvende sig til arbeidsmandsforbundets styre og til direktionen for Orkla grubeaktiebolag for om mulig at faa den paagaaende streik bilagt.

Riktig avskrift attesteres.

Meldals formandskap den 3. januar 1910.

A. O. Grundt,
ordf.

Efterat skrivelsen var behandlet i forretningsutvalget avsendte forbundet 6. januar følgende skrivelse:

Til Meldals formandskap!

Meldalen.

Ianledning Deres ærede av 3. ds. skal vi meddele at der intet er til hinder fra v^or side for at opta forhandling med Orkla gruber om avvikling av den paagaaende konflikt.

Vi har for noget over en maaned siden tilbudt bolagets direktør forhandling, men blev den gang avvist, idet direktøren stillet som betingelse for forhandlingerne at arbeiderne først skulde opta arbeidet og at vi skulde frafalde kravet om mindsteløn, noget hverken vi eller arbeiderne kan gaa med paa.

Ifald det nu maatte lykkes det ærede formandskap at faa direktionen til at indgaa paa en forhandling uten den slags forhaandsbetingelser, forventer vi Deres ærede meddelelse herom.

Ærbødigst

for Norsk arbeidsmandsforbund

Gunnar Sethil.

Vi mottok igjen følgende skrivelse dateret 15. januar:

Norsk arbeidsmandsforbund,

Kristiania.

Deres ærede av 6. ds. med tak mottat. Likesaa mottat Orkla grubeaktiebolags skrivelse av 10. ds. saalydende:

Meldals formandskap,

Meldalen.

Vi har med tak mottat Deres ærede av 3. ds., hvormed fulgte avskrift av herredsstyrets beslutning av 28. december 1909.

For at imøtekomme herredsstyrets ønsker erklærer vi os villige til paany at gjenopta forhandlingerne med arbeidsmandsforbundet og vil i den anledning oversende dette vort grundlag for nye forhandlinger.

Hvilket jeg herved tillater mig at meddele. Om saa ønskes staar Meldals formandskap i henhold til herredsstyrets beslutning av 28. december 1909 fremdeles til tjeneste.

Med agtelse ærbødigst

A. O. Grundt,
ordf.

Selskapets betingelse for nye forhandlinger var fremdeles at forbundet skulde frafalde mindstelønskravet, og det blev derfor ingen forhandlinger av.

Saken blev imidlertid i slutten av februar paanyt optat i formandskapet av doktor Strøm, og en ny henstilling til parterne om at forsøke forhandling blev gjort.

Forbundet svarte paa henvendelsen som forrige gang at det var villig til forhandling forsaavidt ikke den anden part opstilte uantagelige forhaandsbetingelser. Dette blev heller ikke gjort denne gang, og man antok derfor at det nu maatte lykkes at komme til enighet.

Efter en længere korrespondanse mellem formandskapet og parterne blev det bestemt at forhandlerne skulde møtes ved Løkkens verk den 1. april. Fra vort forbund møtte Rich. Hansen og for Norsk jern- og metalarbeiderforbund Jørgen Borgen, og for selskapet møtte ingeniør Lango og for Meldalens herredsstyre gaardbruker Sivert Sandvik. Det viste sig imidlertid temmelig snart at der ikke vilde komme noget ut av forhandlingerne, idet selskapets representant oplyste, at han ikke hadde mandat til at gaa med paa mindsteløn i akkord, hvilket fra arbeidernes representanter fremholdtes som en absolut betingelse for at hæve konflikten.

Formandskapets representant, Sandvik, fremsatte tilslut forslag om at begge parter skulde anta Foldalstariffen for den gjenværende del av aaret, og at de satser og øvrige bestemmelser som efter den tid muligens maatte bli fastsat for Foldals verk og andre bergverk ogsaa skulde gjælde ved Orkla gruber.

Dette forslag blev paa stedet tiltraadt av arbeidernes representanter, men ikke av bolagets. Forslaget skulde dog forelægges for direktionen, men resulterte ikke i noget.

Ingeniør Lange tilbød under forhandlingerne at indta samtlige streikende inden 1. mai, hvis arbeiderne vilde hæve streiken samt forpligte sig til ikke i løpet av et aar delta i nogen arbeidsnedleggelse. Forslaget fandt man ikke at kunne gaa med paa, men det syntes at tyde paa at bolaget ikke var særdeles tilfreds med sin arbeidsstok, isærdeleshet var der mangel paa øvede minerere, saa arbeidet i gruben skred noksaa smaat frem, og verket ønsket nok sine gamle folk tilbake, men det var ikke saa godt at gi sig paa det man engang hadde sat sig fore, selv om det sved noksaa haardt i økonomisk henseende.

Det var intet andet tilbake end at fortsætte konflikten. Forbundet opfordret derfor de streikende til at søke sig arbeide andetsteds, og efterhvert forlot en hel del stedet, men en del maatte dog bli igjen som vaktmandskap.

Saaledes paagik streiken til den 28. juni, da hovedstyret fattet beslutning om at understøttelsen skulde ophøre den 16. juli, men at blokaden skulde opretholdes.

Imidlertid viste det sig at de streikende kunde faa arbeide ved verket naar blokaden blev hævet, hvorfor foreningen anmodet om at dette blev gjort, saa foreningen paa stedet kunde opretholdes.

Forretningsutvalget besluttet derfor den 18. august at hæve blokaden. Paa den maate blev der allerede fra begyndelsen en del medlemmer i foreningen, som utover høsten øket, saa vi igjen har en ganske stor forening ved Løkkens verk.

Hvad konflikten ved Løkkens verk angaar, saa utbrøt den paa grund av arbeidsgiverforeningens principper, men det er vel grubebolaget som har faat betalt „kalaset“.

Paa den anden side er det en sørgelig foreteelse inden arbeiderklassen at der skal findes saa mange forrædere som det har vist sig at være under streiken ved Løkkens verk. Organisationen er da ikke mere ny her i landet end man skulde tro at litt forstaaelse av den skulde ha trængt sig frem nohenhver steds, saaledes at disse folk skulde forstaa hvilken forrædergjerning de lar sig bruke til og følgerne av en saadan gjerning.

Arbeidsgiverforeningen gir jo indtrykk av offisielt at ta streikbrytere i forsvar, men hvad kan det hjelpe? Selv lov og dom vil ikke kunne fritta disse mennesker for sine kameraters foragt. At en saadan forbrydelse er tung at sone synes talrike eksempler at ha bevist, ti en mand, som ikke er helt demoralisert, gjør vanligvis ikke den forbrydelse mere end en gang.

Spørsmålet om lønstarif for Løkkens verk kommer vel til at avgjøres i forbindelse med de øvrige bergverkstariffer.

Losse- og lastearbeiderne i Fredrikshald. I 1908 opprettedes overenskomst mellom Fredrikshalds skibsmæglere og losse- og lastearbeiderne i Fredrikshald. Denne overenskomst fastsatte akkordpriser for de forskjellige sorter last som lastes i byen. Ordningen var saadan at arbeiderne fik hele utbyttet av sit arbeide til fordeling — kun med den undtagelse at stuerbasen, der forestod arbeidet ombord, fik 2 mands part. Dette har der aldrig været misfornøielse med. Foreningens medlemmer hadde fortrinsretten til arbeidet. Men i de tilfælder da der ogsaa maatte anvendes utenforstaaende, fik disse den samme andel av fortjenesten som foreningens medlemmer.

Mæglerne fandt imidlertid at denne ordning ikke var tilfredsstillende, ti paa den maaten som det var ordnet blev der ikke anledning til at spekulere i arbeidernes slit. De opsa derfor overenskomsten først til nytaar, men da overenskomsten først utløp 1. mars maatte de finde sig i at vente til den tid.

Mæglerne hadde nu spekulert ut en maate hvorved det vilde være mulig at faa en del av arbeidernes fortjeneste over i andres lommer. De hadde nemlig faat fat i et par avdankede skippere fra Fredrikstad som skulde overta alt losnings- og lastningsarbeide. Arbeiderne skulde ansættes paa enkeltmandskontrakter og enten arbeide

for ukeløn eller for betydelig reducerte akkordpriser. Dette negtet arbeiderne at gaa med paa, og saa blev der avertert i bladene efter nye folk.

Imidlertid hadde mæglerne for yderligere at styrke sin stilling i kampen mot arbeiderne meldt sig ind i arbeidsgiverforeningen, og det kom derfor til forhandling mellem denne og forbundet.

Paa det første forhandlingsmøte i februar forelaa mæglernes monstrum av en slavekontrakt, men denne blev selv arbeidsgiverforeningens folk for drøi at fordøie, og da forbundets forhandlere bestemt negtet at forhandle paa grundlag av denne, blev man enig om at arbeidsgiverforeningens kontorchef, ingeniør Krefting, til næste møte skulde utarbeide et nyt utkast til overenskomst. Til hr. Kreftings ros skal sies, at det forslag eller grundlag for en overenskomst som han fik istand var baade greit og tydelig.

Kollektivoverenskomsten var nu traadt istedetfor enkeltmandskontrakter, og der var ingen urimelige bestemmelser i dette.

Man blev derfor enig om at forhandle paa dette grundlag, men det viste sig meget vanskelig at bli enige. Mæglerne holdt fremdeles paa at der skulde ansættes 2 stuerbaser. Disse var vistnok allerede ansatte, og en av dem deltok i forhandlingerne uten at genere sig det mindste.

Som følge av denne ordning skulde akkordpriserne nedsættes for arbeiderne. Den nye ordning med 2 stuerbaser til at gaa og se paa arbeidet skulde nemlig ikke mæglerne eller skibsrederierne betale, men derimot arbeiderne.

Stillingen var vanskelig. Der hadde alt meldt sig en masse som reflektanter paa mæglernes flotte avtisserement. Der var forholdsvis stilt med lastning og losning paa denne tid, saa arbeidernes forhandlere vovet ikke at avbryte forhandlingerne, hvor motbydelig det end var at gaa med paa avslag. Der blev gjort hvad gjøres kunde for mest at redde priserne for arbeiderne, og man blev da tilslut enig om et forslag til overenskomst. Dette forelagdes arbeiderne paa et møte den 28. februar. Ved første avstemning blev forslaget forkastet, men da der ikke var tilstrækkelig majoritet for streik heller, og da der var fremkommet anke over at overenskomsten skulde gjælde i saa lang tid som 3 aar, blev det sat under avstemning at vedta overenskomsten for 2 aar. Dette forslag blev vedtat.

Om utfaldet av denne avstemning blev mæglerne og stuerkontorets bestyrelse gjort bekjent med samme dag, og ingen av disse hadde noget at indvende imot at forandre varigheten til 2 aar i stedet for 3.

Arbeidsgiverforeningen blev ogsaa underrettet om utfaldet, men centralstyret som altid har det med at gjøre væsen av smaating satte sig bestemt imot den av arbeiderne vedtagne forandring. Overenskomsten skulde gjælde i 3 aar og dermed basta.

Den 9. mars blev arbeiderne av forbundet anmodet om at ta spørsmålet om overenskomstens varighet under ny overveielse. Men nu hadde arbeiderne allerede hat anledning til at prøve den nye ordning, og der var allerede opstaat tvist angaaende forskjellige andre

ting som arbeiderne vilde ha paa det rene før de bandt sig til overenskomsten. Det viste sig nemlig at stuerkontorets folk ikke la an paa at staa paa en god fot med arbeiderne.

Istedetfor som forutsat at der skulde være en bestyrer og en assistent ved kontoret blev der allerede fra begyndelsen ansat 3 mand, en bestyrer og 2 saakaldte inspektører — alle fra Fredrikstad. Disse folks væsentligste beskæftigelse var at gaa med hænderne paa ryggen og vise sig ubehagelig imot de arbeidere paa hvis bekostning de levede høit.

Den 1. april brast arbeidernes taalmodighet. Overenskomsten var endnu ikke underskrevet og de hadde allerede faat nok av hele systemet.

Arbeidet blev nedlagt og krav om Fredrikstadbasernes fjernelse blev indsendt til mæglerne. Hele Fredrikshalds befolkning stillet sig paa arbeidernes side i denne kamp, men mæglerne og baserne gav sig ikke. De trak nu selv i arbeidsblusen sammen med et par tandlæger, en sakfører og nogle kontorister. Som følge derav blev skibene liggende længere end vanlig, og virkningerne av streiken viste sig snart.

Byens borgermester tilbød sig at mægle, hvilket begge parter gik med paa, og den 21. april sammentraadte paa borgermesterens kontor en repræsentant fra arbeidsgiverforeningen og en fra arbeiderne. Nogen mægling fandt dog ikke sted, forsaavidt som borgermesteren ikke fremkom med noget forslag. Begge parter holdt paa sit standpunkt, og saa opgav borgermesteren forsøket.

Der blev fra arbeidsgivernes side gjort store anstrengelser for at skaffe streikbrytere, men med litet held, og efterat streiken hadde paa-gaaet en tid blev den gjort til gjenstand for behandling i Fredrikshalds ferdmandskap. Forhandling kom istand ved en av formandskapet ned-sat komite, og den 12. mai opnaadde enighet om følgende:

1. Den nye tarif av 1. mars 1910 vedtages.
2. Hvad der maatte bli tilovers ved hvert aarsopgjør av indtægterne ved stuerkontoret efterat stuernes lønninger er betalt og utgifterne ved kontoret (lønninger, riksforsikring m. v.) er dækket skal tilfalde arbeiderne til fri disposition.
3. De 3 Fredrikstadformænds ansættelse ved kontoret er bortfaldt.
4. Mæglerne har ansat som bestyrer av stuerkontoret en mand fra Fredrikshald som antar en assistent ved siden av sig.
5. Arbeidet gjenoptages straks.

Ved denne overenskomst blev arbeidernes krav i det store og hele indrømmet. Arbeidernes oprindelige krav var den gamle tarif og eget kontor, men under forhandlingerne gik de med paa at overlate til mæglerne at oprette kontoret imot at personalet indskrænkedes til 2 mand og at ingen av de 3 Fredrikstadformænd forblev i stillingen, samt at det som indspares herved i administrationsutgifterne tilbakebetales arbeiderne som tillæg til den nye tarif. Mæglernes ansættelse av kaptein Brevig som bestyrer av kontoret fandt arbeiderne at kunne være tilfreds med.

„Her i verden maa man lukke titt det ene øie til“, sier et gammelt ord, og noget saadant har vel ogsaa arbeidsgiverforeningen tænkt

ved avslutningen av denne konflikt. Principperne blev ikke hævdet ved avslutningen, men derimot blev de løftet høit paa stang før under forhandlingerne. Fredrikstadbasernes fjernelse var et princip som man aldrig kunde gaa med paa, et formastelig indgrep i arbeidsgivernes hellige rettigheter. De maatte dog væk, og man har i Fredrikshald ikke følt noget savn efter dem.

Aadalens træsliperi. — *Angrep paa foreningsretten.* Ved Aadalens træsliperi var arbeiderne like til ifjor uorganiserte. Bruket var derimot indmeldt i arbeidsgiverforeningen.

Arbeiderne fandt da ifjor ut at ogsaa de hadde bruk for organisation, ti paa den maate som det var, at kun den ene part skulde være den bestemmende, fandt de ikke tilfredsstillende.

Arbeiderne fulgte derfor de øvrige sliperiarbeidernes eksempel der i distriktet, idet de lørdag den 19. mars dannet fagforening i tilslutning til Norsk arbeidsmandsforbund.

Dette fandt nok sliperimesteren blev for meget. Det var vist bedst at stoppe hele bruket, og den 21. mars fik arbeiderne sin opsigelse paa 14 dage. Nogen begrundelse for opsigelsen blev ikke git, hvorfor forbundet sendte Karlgren derop for at undersøke saken. Ved henvendelse til bestyrer Alvsen erklærte denne rent ut, at han ikke agtet at sætte igang med organiserte folk. Han var nu saa gammel ved bruket og hadde altid hat uorganiserte arbeidere, saa han vilde ikke finde sig i at arbeiderne var med i disse moderne fagforeningsgreier.

Bestyreren oplyste videre, at bruket stod utenfor arbeidsgiverforeningen netop av den grund at det vilde være fri for indblanding fra organisationens side. Derfor hadde han faat paalæg fra disponenten om for enhver pris at faa væk foreningens medlemmer.

Den 4. april utløp opsigelsen. De 14 à 15 mand som var uorganiserte sattes til reparationsarbeide, mens de øvrige maatte slutte.

Bruket har sit kontor i Kristiania, og Sethil opsøkte derfor disponenten, ritmester Hagen, for av ham at faa nærmere oplysninger angaaende stansningen. Disponenten var noget mere forbeholden end bestyreren hadde været, men ogsaa han uttalte, at han helst ønsket uorganiserte, men naar ikke dette gik an længere, idet arbeiderne hadde organisert sig og arbeidsmandsforbundet tat sig av saken, fik ogsaa han melde bruket ind i arbeidsgiverforeningen.

Paa henvendelse til arbeidsgiverforeningen fik forbundet den besked at bruket hadde staaet indmeldt der i længere tid, men det stod ikke indmeldt i Træmassefabrikanternes fagsammenslutning. Forbundet meddelte derpaa arbeidsgiverforeningen, hvordan bruket negtet arbeiderne organisationsretten og anmodet om medvirkning til en løsning av konflikten.

Efterpaa meddelte ritmester Hagen, at han hadde git bestyreren ordre til at sætte bruket igang og indta samtlige arbeidere.

Efter dette trodde man saken iorden, men man gjorde regning uten vert. Bestyrer Alvsen vilde nok ikke la det ske saa enkelt og liketil. Han stillet nemlig som betingelse for gjenindtagelsen at arbei-

derne skulde gaa med paa et nyt lønningssystem, som han ved tidligere leilighet hadde lagt frem, og som arbeiderne fandt ikke at kunne gaa med paa.

Efter dette blev arbeidet nedlagt ogsaa av de uorganiserte, og konflikten blev nu gjældende baade foreningsretten og lønsforholdene.

Arbeiderne lot sig imidlertid ikke forbløffe, og skjønt nyorganiserte og stillingen forevrig noksaa vanskelig gik de i kampen med freidig mod.

Den maatte konflikten var lavet paa var vistnok meget uvelkommen for arbeidsgiverforeningen, ti saa aapenlyst angrep paa organisationsretten var jo vanskelig at forsvare. Noget maatte derfor foretages for at faa historien ut av verden. Bruket blev indmeldt i Træmassefabrikanternes fagsammenslutning og forhandling optat om overenskomst ved bruket.

Forhandlingerne begyndte den 20. april og fortsattes den 21. Der opnaaddes enighet om en ukentlig produktion av 500 ton under normal drift, og paa grundlag derav blev akkordpriserne beregnet.

Forhandlerne enedes om at foreslaa følgende:

Kjerraten	1—3 mand	16 øre pr. ton	tilsammen
Vedrensere	8	— 48	—
Slipere	8	— 44	—
Pressere	4	— 22	—
Heisegutter	2	— 9	—
Pakkere	4	— 22	—
Maskinpassere	2	— 11	—
Maskingutter	14	— 56	—
Maskinavløsere	2	— 9	—
Smørere	2	— 11	—
Lastere	4	— 25	—
Fillerivere	2	— 8	—
Fyrbøtere	2	— kr. 3.50	pr. skift, naar
der fyres			
2 reparatører		4.00	pr. dag
1 reparatørhjælper		3.25	—
1 snekker		4.00	—
1 tømmermand		4.00	—
1 kvernhugger		3.50	—
Utearbeidere		3.00	—

Smørerne og maskinpasserne er ved indskrænket drift garantert en løn av kr. 3.25 pr. skift.

Videre enedes man om at saasart overenskomsten var vedtat skulde bruket sættes igang og samtlige arbeidere gjenindtages.

Forslaget blev vedtat av begge parter og bruket sat igang efter 3 ukers stans.

Overenskomsten bragte arbeiderne tildels betydelige lønsmaalæg. Enkelte fik sin løn forhøiet med 50 øre og akkordarbeiderne ca. 10 % maalæg. Ved siden herav fik man avskaffet det tidligere system at akkordarbeiderne leiet med sig dagarbeidere. Nu skal alle der deltar i akkorden dele likt.

Konfliktens resultat blev altsaa noget helt andet end fra brukets side beregnet. Istedetfor at faa lønnen ned og foreningen avlivet maatte bruket anerkjende foreningsretten og forhøie lønnen.

Vigelands bruk. Bedriften er fabrikk for utvinding av aluminium ad elektrokemisk vei. Ved aarets begyndelse var ca. 50 ovne i drift og arbeidsstyrken 140 mand.

Fabrikken henhører under de sundhetsskadelige bedrifter, hvorfor der inde i fabrikken allerede fra begyndelsen blev indført 8 timers skift. De bedrifter her i landet som denne nærmest kan sammenlignes med er karbidfabrikkerne. Lønnen ved Vigelands bruk var imidlertid langt under hvad der betaltes ved karbidfabrikkerne, og arbeiderne fik derfor forbundets og landsorganisationens godkjendelse til at fremsætte lønskrav, hvilket skedde straks før jul 1909.

Nogen forhandling paa stedet blev det imidlertid intet av, men straks over nytaar optoges forhandlingerne mellem forbundet og arbeidsgiverforeningen. Foruten paa vanlig maate at føre forhandlingerne ved indkaldelse av partsrepræsentanter blev av forhandlerne ogsaa foretat aastedsbejring, og forhandlingerne resulterte i et forslag fra arbeidsgivernes forhandlere. Dette laa langt under hvad der betales ved karbidfabrikkerne og under hvad der kan sies at være en nogenlunde betaling naar der er tale om en bedrift av denne art. Forslaget blev da ogsaa forkastet av arbeiderne.

Da forslaget saaledes av arbeiderne fandtes uantagelig og fabrikken efterhvert opsa endel av arbeidsstokken, besluttet arbeiderne at gaa til opsigelse av samtlige pladse. Med forbundets godkjendelse blev opsigelsen indlevert 4. april og utløp den 18. april, fra hvilken dag arbeidet blev nedlagt.

Ved arbeidsstansningen blev en del gamle husmænd gaaende igjen paa bruket, og litt efter hvert lykkedes det ogsaa bruket at faa en del andre, væsentlig tilreisende, der efterhvert blev sat i beskjæftigelse med forskjellig, til de hadde faat mange nok til at sætte ovnene igang. Det tok tid og det kostet penge, og gjenoptagelsen av driften gik heller ikke saa rart, men resultatet var i hvert fald at bruket var kommet igang. Konflikten fortsattes imidlertid til den 3. august, da den blev hævet fra forbundets side som resultatløs.

De fleste av de streikende fik arbeide hos en entreprenør, og efter konfliktens ophævelse har efterhvert flere av de gamle arbeidere faat plads ved bruket.

Bygningskonflikten i Kristiania. De forskjellige overenskomster i bygningsfagene i Kristiania utløp 1. mai med undtagelse av rørlægernes, der utløp 1. april.

Den 26. januar mottok sekretariatet fra arbeidsgiverforeningen følgende skrivelse:

Til Arb.s faglige landsorganisations sekretariat:

Overenskomsterne inden følgende byghaandverksfag i Kristiania utløper den 1. mai d. a. med 3 maaneders opsigelse:

1. Murerfaget (saavel for murerne som for haandlangernes vedkommende).
2. Blikkenslagerfaget.
3. Malerfaget.
4. Bygningsnekkerfaget.
5. Tømrerfaget.

For de førstnævnte 5 fags vedkommende er overenskomsterne indgaat ved arbeidsgiverforeningens medvirken, og er de undertegnet av centralstyrets formand den 18. juli 1908.

I flere av de ovennævnte fag hersker der blandt vedkommende mesterforeninger misnøie med overenskomsterne, hvori der ønskes foretat forskjellige ændringer.

Alle mesterforeninger har imidlertid i et møte den 25. ds. besluttet at undlate at opsi overenskomsterne dette aar medmindre nogen av vedkommende fags svendeforeninger skulde beslutte sig til at opsi sin overenskomst. I saa fald er arbeidsgiverforeningen blit bemyndiget til at opsi alle overenskomster.

I tilfælde av at nogen av vedkommende fags arbeiderforeninger skulde opsi sin overenskomst — selv om dette kun sker i et enkelt fag — saa opses herved i henhold til ovenstaaende alle overenskomster inden bygghaandverksfagene i Kristiania.

Skulde derimot ingen opsigelse fremkomme fra nogen av bygghaandverksarbeidernes fagforeninger vil alle overenskomster forbli uforandret gjældende til 1. mai 1911.

En lignende skrivelse er fra hver enkelt av mesterforeningerne sendt vedkommende arbeideres fagforening.

Ærbødigst
Kr.a distriktsstyre
B. B. Svenberg.

Sekretariatet behandlet saken i møte den 28. januar. Følgende svar avsendtes:

Til Norsk arbeidsgiverforening:

Herved erkjendes mottagelsen av skrivelse av 26. januar, hvori Kr.a distriktsstyre meddeler, at i tilfælde et av de i skrivelsen nævnte fags arbeidere opsiges den gjældende overenskomst til 1. mai 1910 vil samtlige de øvrige overenskomster i de i skrivelsen nævnte fag bli at anse som opsagt fra arbeidsgiverforeningens side.

Da sekretariatet allerede for en tid siden har godkjendt saadan opsigelse av overenskomst i bygningsbranchen i Kristiania betrakter vi distriktsstyrets skrivelse som en definitiv opsigelse til utløp 1. mai av samtlige de i skrivelsen nævnte overenskomster der ikke allerede er eller maatte bli opsagt av arbeiderne.

Ærbødigst
Arb. fagl. landsorganisation
Sekretariatet
Ole O. Lian.

Foruten de foran nævnte 6 grupper hadde rørlæggerne og sten-, jord- og cementarbeiderne faat godkjendelse til at opsi overenskomsterne.

For malerne, murerne, murarbeiderne, tømrerne, bygningsnekkerne og blikkenslagerne optoges først partsforhandlinger angaaende endel punkter i overenskomsten — deriblandt lønsspørsmålet —, hvormot endel punkter — som overenskomstens varighet, arbeidstid, overtidsprocenter og almindelige bestemmelser — var henvist til fællesforhandling mellom sekretariatet og centralstyret.

Partsforhandlingerne førte ikke til noget, idet de punkter der opnaaddes enighet om var mindre væsentlige punkter. Resultatet var at det hele blev henskutt til fællesforhandling mellom centralstyret og sekretariatet. For sekretariatet møtte O. Lian og Arnt Aamodt og for arbeidsgiverforeningen Aksel Amundsen og B. Svenberg.

Baade under partsforhandlingerne og siden under fællesforhandlingerne viste arbeidsgiverne saa liten villighet til indrømmelser, at der var liten sandsynlighet for at enighet kunde opnaaes uten konflikt.

Sekretariatet tilskrev derfor arbeidsgiverforeningen i midten av april, at efter 1. mai skulde ingen opsigelse gjælde for nogen av fagene. Arbeidsgiverforeningen svarte at den var enig heri, men at arbeidsstansning ikke burde iverksettes saalænge forhandlingerne paagik, men skulde disse være færdig senest 7. mai. Denne avtale blev man saa enig om. Omkring 1. mai var lønsspørsmålet trængt saa i forgrunden at der for lønssatsernes vedkommende forelaa et ultimatum fra arbeidsgivernes side. Dette gik ut paa at overenskomsterne skulde gjælde i 5 aar, at der for de fleste fags vedkommende ikke skulde være nogen prisforhøielse straks, men 2 øre i 1911 og 3 øres forhøielse i 1913.

For murarbeiderne foresloges et lønsnedslag. Lønnen efter den gamle overenskomst var 50 øre pr. time. Forslaget gik derimot ut paa: Murarbeide 50 øre pr. time, for arbeide over 2. etage 52 øre pr. time, fra 1. mars 1913 for arbeide over 2. etage 55 øre pr. time, flekarbeide 45 øre pr. time.

Den overenskomst som murarbeiderne gjennomførte i 1907 indeholdt 3 satser, nemlig 45, 50 og 55 øre efter arbeidets art. Dette blev i 1908 forbedret til 50 øre pr. time for alt murarbeide.

Sekretariatet fandt forslagene uantagelige, hvorfor alle de interesserte foreninger blev sammenkaldt til møte om kvelden den 3. mai. Samtlige foreninger vedtok her at nedlægge arbeidet samme aften.

Den 20. april optoges forhandlinger mellom entreprenørernes landssammenslutning og Norsk arbeidsmandsforbund. Disse forhandlinger var ment at omfatte de firmaer der staar i arbeidsgiverforeningen i Kristiania, Bergen og Trondhjem og som beskjøftiger sten-, jord- og cementarbeidere.

Paa grund av den nære forbindelse som sten-, jord- og cementarbeiderne staar i til de øvrige bygningsfag kunde ikke flere punkter bli avgjort uten i forbindelse med disse, og da heller ikke enighet opnaaddes angaaende lønsspørsmålet avsluttedes forhandlingerne som resultatløse.

Den 30. april anmodet forbundet om optagelse av nye forhandlinger angaaende de punkter hvorom der ikke var opnaad enighet. Herpaa svarte arbeidsgiverforeningen, at den nok kunde gaa med paa forhandlinger, men at disse maatte optages mellem sekretariatet og centralstyret.

Imidlertid stanset arbeidet for de øvrige bygningsfag, og derved blev ogsaa en del av cementarbeiderne inddrat i konflikten, men den endelige godkjendelse for cementarbeiderne til at nedlægge arbeidet blev først git den 10. mai, da man ikke fik noget endelig svar fra arbeidsgiverne naar forhandlingerne vilde bli optat.

Forholdet med cementarbeiderne var imidlertid den traad som kom til at binde forhandlingerne sammen, ti paa henvendelse fra arbeidsgiverforeningens formand blev forhandlinger for cementarbeiderne og rørlæggerne optat den 4. mai. Forhandlinger var tidligere ikke ført mellem hovedorganisationerne vedrørende disse fag. Under disse forhandlinger blev man enige om ogsaa at opta til fornyet drøftelse overenskomsterne inden de 6 andre bygningsfag.

Ved de tidligere forhandlinger var man kun kommet ind paa hovedpunkterne. Man forsøkte nu at utarbeide fuldstændige forslag til overenskomster, og i forhandlingsmøte 24. mai fremla arbeidernes forhandlere utkast til overenskomster i de 8 fag konflikten omfatter, i den form som de mente at kunne anbefale dem til vedtagelse.

Arbeidsgivernes forhandlere forela disse utkast for mestrene, og i møte den 28. mai fremla arbeidsgivernes forhandlere paa vegne av mestrene forslag til en række ændringer i de fremsatte forslag. Flere av disse ændringer var slik at arbeidernes forhandlere ikke kunde akseptere dem.

Endelig den 4. juni fremla arbeidsgivernes forhandlere et sidste forslag. Dette skilte sig i mange punkter fra det av arbeidernes forhandlere fremsatte. Dette tilbud blev dels forkastet av enkelte grupper av arbeiderne, dels vedtat paa betingelse av at visse ændringer blev foretat. Den 9. juni formede arbeidernes forhandlere sit forslag i henhold til de av arbeiderne gjorte bemerkninger, men dette forslag blev enstemmig forkastet av mestrene, og konflikten fortsattes uforandret.

Den 14. juni tilbød d'hr. professor Rygg, professor Holst og disponent Thomas Schlytter som styremedlemmer i foreningen „Norsk forening for socialt arbeide“ sin mægling.

Sekretariatet mottok mæglingstilbudet, men arbeidsgiverforeningen avviste det. I stedet gjenoptok de forhandlingerne med sekretariatet, og under disse strakte de sig saa langt at der opnaades et forhandlingsresultat, som sekretariatet fandt at kunne anbefale til vedtagelse.

Resultatet blev forelagt arbeidernes foreninger til avstemning den 20. og 21. juni. 6 foreninger vedtok overenskomsterne, mens 2 forkastet dem. Det var rørlæggernes og murarbeidernes foreninger som forkastet resultatet.

Den 21. holdt sekretariatet møte for at ta standpunkt til forslagene paa grundlag av den foreliggende situation, og resultatet blev at forslagene til overenskomst godkjendtes, hvilket blev arbeidsgiver-

foreningen meddelt, og den 22. juni meddeltes fra arbeidsgiverforeningen at centralstyret ogsaa hadde vedtat overenskomsterne.

Murarbeiderne hadde før 50 øre timen for alt murarbeide. Efter den nye overenskomst er lønnen fastsat til 50 øre, fra 1. april 1911 53 øre og fra 1. april 1913 55 øre. For flekarbeide 50 øre uten stigning.

Sten-, jord- og cementarbeiderne hadde før en mindsteløn av 40 øre timen. Efter den nye overenskomst er mindstelønnen for jordarbeide sat til 42 øre, for graastensmuring, betonstøpning og fjeldarbeide til 47 øre og for forskalning, cementpuds og raakopopsætning til 55 øre. Efter den gamle overenskomst var ingen garantert mindsteløn i akkord, men blev nu fastsat 35 og 40 øres mindsteløn ved akkordarbeide.

Overenskomsterne gjælder til 1. april 1915.

Follafos træsliperi. Konsul Ørn driver inde i Beitstaden baade grubedrift og træsliperi, men denne herremand liker ikke at ha organiserte arbeidere. Da forening blev stiftet ved Grubedalens gruber i 1908 blev der straks kamp om foreningsretten. Denne kamp endte efter et par uker med seir for arbeiderne, hvorved baade foreningsretten anerkjendtes og mindsteløn fastsattes.

Ved træsliperiet blev ogsaa fagforening stiftet samtidig, men baade foreningens formand og kasserer fik avsked med det samme, og den følgende formand delte skjæbne med sin forgjænger. At foreningen har kunnet opretholdes har sin grund i at der under anlægstiden har været entreprenører som har utført endel arbeide.

Saavidt man kan forstaa forsøkte konsul Ørn paa bedste maate at sette en dæmning for organisationen. Naar dette allikevel ikke lykkedes, idet flere paa vaaren skrev sig ind i foreningen, fik samtlige opsigelse den 6. mai. De uorganiserte fik derimot underhaanden et vink om at de behøvde ikke at slutte. Under opsigelsesfristen opnaades ikke enighet, hvorfor arbeidet blev nedlagt 20. mai.

Bruket gik straks igang med forsøk paa at hverve nye folk, og det lykkedes ogsaa at faa saa mange at sliperiet kunde sættes igang. De streikende blev derfor av forbundet tilholdt at søke sig andet arbeide, og den 13. august hævedes understøttelsen.

Blokaden fortsatte imidlertid til ut i oktober, da foreningen besluttet at anmode om at den blev hævet.

Den 13. oktober blev blokaden ophævet av forretningsutvalget.

Lockout ved Sævareid. — *Angrep paa foreningsretten.* Under den agitationstur som Kalvaa sommeren 1910 foretok paa Vestlandet kom han ogsaa til Sævareid papir- og papfabrik, der eies av brukseier Fasmer i Bergen og beskjæftiger ca. 90 arbeidere, mænd og kvinder. Paa stedet har før ikke været nogen organisation, og Kalvaa holdt derfor et par møter i hensigt at stifte en fagforening. Øieblikkelig mobiliserer hr. Fasmers bestyrer derute hele generalstaben av formænd, kasserer og kontorist for at motarbeide virkningerne av Kalvaas agitation.

Selvfølgelig var brukseieren straks underrettet om den overhængende fare, og felttoget aapnedes paa den maate at formændene gik omkring i fabrikken og talte med hver enkelt arbeider om hvor farlig det var at være organisert og at de derved resikerte at faa avsked. En enkelt formand gik endog saa vidt at han sammenkaldte sine arbeidere og forlangte paa stedet et bestemt svar paa hvorvidt de vilde gaa ind i foreningen eller ei.

Dette frugtet dog ikke. Heller ikke de forsøk som blev gjort for at hindre Kalvaa i at faa hus til sine møter, og den 7. august blev forening stiftet, bestyrelse valgt og indmeldelse i forbundet besluttet.

Dagene efter begynner brukseieren at utsende opsigelsesbreve til enkelte arbeidere, mens formændene gik til andre og tilbød dem løns-paalæg om de vilde gaa ut av foreningen, men fremdeles uten resultat.

Kalvaa henvendte sig til hr. Fasmer paa hans kontor for at faa vite om det var hans mening at avskedige arbeiderne fordi de hadde dannet fagforening. Hertil svarte Fasmer med en længere redegjørelse for sin opfatning av hvad fagforeningen var god for og at han ikke vilde ha nogen fagforening ved Savareid saa længe han hadde noget med fabrikken. Han vilde ikke ha nogen tredjemand eller organisation mellem sig og arbeiderne.

Bruket var nu allikevel nødt til at staa en tid for vandmangel, og naar han skulde sette igang igjen saa vilde han ha anledning til at bli kvit en del daarlige elementer, selvfølgelig de der var i fagforeningens styre, hvilke han hadde optegnet paa en liste. Der var nok av folk omkring i bygdene derute som gjerne vilde ha arbeide ved fabrikken, og hvad bryr vel disse bønder sig om de blir kaldt streikbrytere eller lignende.

Kalvaa underrettet nu forbundet om situationen, og forbundets formand, Rich. Hansen, reiste dit for at søke en forhandling med Fasmer om en fredelig løsning av konflikten.

Samme dag som Hansen kom til Bergen var Fasmer reist til Savareid for at tale med arbeiderne personlig. Han gik fra mand til mand og spurte om de var medlemmer av foreningen. De som svarte nei blev venskabelig klappet paa skulderen og fik ros for at være fornuftige folk. De som svarte ja fik bare en mørk mine. Samtlige arbeidere var 2 dage i forveien opsagt paa 14 dage, antagelig i den hensigt at dette skulde gjøre dem mere mottagelige for paavirkning.

Arbeiderne ved fabrikken hadde aldrig været opsagt før. Om fabrikken har maattet stanse paa grund av vandmangel eller lignende har de bare faat besked om at de kunde være hjemme til der blev drift igjen, og saa har de faat det arbeide som midlertidig kunde skaffes.

At denne opsigelse derfor stod i forbindelse med foreningens stiftelse stod derfor som en kjendsgjerning ikke bare for arbeiderne, men for alle ute ved Sævareid. Som yderligere bevis for dette kan anføres, at en av fabrikkens formænd reiste over til Strandebarm for at tinge nye arbeidere, og at der fra 2 av Fasmers kontorister blev gjort henvendelse til ungdomslaget formand om ikke at leie bort lokalet til det

møte som Kalvaa og Rich. Hansen hadde tillyst søndag eftermiddag. Lokalet var imidlertid alt bortleiet, og møtet blev derfor avholdt først som et almindelig masse møte med adgang for alle og senere kun for foreningens medlemmer.

Paa masse møtet, der var besøkt av 153 personer, blev Fasmers og hans funktionærers fremgangsmaate sterkt kritisert, hvorefter der fremsattes et forslag til resolution. Denne blev med en av lærer Sundvar foreslaat ændring enstemmig vedtat. Resolutionen var saalydende:

„Sævareids indvaanere samlet til møte uttaler sin beklagelse over den mellem Sævareids papfabrik og dens arbeidere opstaaede konflikt. Da skylden for konflikten efter det paa møtet oplyste ikke kan tillægges arbeiderne, eftersom disse kun gjør krav paa den samme ret som lovgivningen hjemler enhver norsk borger, nemlig retten til at organisere sig, finder møtet at burde uttale sin harme overfor fabrikkens eier, dens funktionærer og formænd, fordi de ledet av fordom og magtbegjær motsætter sig den sunde og rolige utvikling og som forat fremme sine egenmægtige planer endog setter arbeidere, der i en aarrække har været i firmaets tjeneste, paa bar bakke.

Naar saaledes det gode forhold, som hittil har bestaaet mellem fabrikken og arbeiderne, er kuldkastet ved fabrikeierens ukloke og hensynsløse fremgangsmaate og en kamp er uundgaaelig, maa møtet henstille til samtlige indvaanere i Sævareid og omegn at yde arbeiderne al den støtte de kan under den strid som nu er dem paatvunget, bl. a. ved ikke at avgi husrum til nye arbeidere, om fabrikken skulde ville hverve saadanne.

Samtidig henstilles til Norsk arbeidsmandsforbund at der settes alt ind paa at føre kampen til et for arbeiderne gunstig resultat.“

Rich. Hansen hadde dog ikke opgit haabet om at faa en fredelig løsning av konflikten, hvorfor han ved tilbakekomsten til Bergen henvendte sig til hr. Fasmer for at høre om det virkelig var hans mening ikke at indta igjen de opsagte arbeidere naar fabrikken atter skulde settes igang, likesom han frémholdt det daarlige indtryk selv utenforstaaende hadde faat ved den aggressive holdning fabrikkens eier og funktionærer hadde indtat overfor arbeiderne, som jo ikke hadde forlangt noget av fabrikken.

Som svar paa dette gav Fasmer tilbedste noget nær den samme historie som han hadde servert for Kalvaa om fabrikkens tilblivelse og sin omsorg for arbeiderne, som han visste intet vilde vinde paa at ha en fagforening. Han var da ogsaa sikker paa at denne forening vilde ikke eksistere om 14 dage. Han hadde gjort sig op den mening, at naar arbeiderne fik sin fagforening, saa vilde han faa ordre fra organisationens styre i Kristiania om hvordan han skulde drive sin fabrikk og betale sine arbeidere. Derfor var han fast bestemt paa, at saalænge han hadde noget med fabrikken at gjøre vilde han ikke ha noget med organisationen at bestille. Naar han ikke stod i organisationen, saa skulde heller ikke arbeiderne være organisert.

Der viste sig ingen mulighet for at komme nogen vei med Fasmer, og konflikten var derfor uundgaaelig.

Det har lykkedes hr. Fasmer at faa fat i en del arbeidsvillige og har den hele tid vist sig uvillig til en ordning med organisationen, saa konflikten paagaar fremdeles ved aarets utgang.

Nitedals krudtverk. Arbeiderne ved dette verk fremsatte paa forsomeren lønskrav. Der hengik imidlertid en noksaa lang tid før der fra verkets side blev git arbeiderne noget svar. Foreningens tilidsmænd henvendte sig derfor til verkets administrerende chef, herr Frølich, med spørsmål om han var villig til at opta forhandling med dem heller ikke. Herpaa svarte Frølich i en temmelig overlegen tone, at naar hans tid kom skulde de faa svar paa hvad han agtet at gjøre i anledning det indsendte krav. Efter dette overleverede foreningen saken til forbundet, der sendte Bjerkmann derop for at forsøke en forhandling. Frølich viste sig imidlertid som en mand av den gamle skole. Paa anmodning blev der saavidt anledning for Bjerkmann til at faa en konferanse — den hele tid bevogtet av 2 sinte bikjer —, og efterat Frølich hadde erklært at han ikke gik med paa nogen forhandling med organisationen, men arbeiderne kunde komme til ham enkeltvis, gjorde han en haandbevægelse og audiensen var forbi.

Da man saaledes ikke kunde komme nogen vei paa fredelig maate opsa arbeiderne med forbundets og landsorganisationens godkjendelse sine pladse, og arbeidet nedlagdes den 3. august.

Endel ingeniørassistenter, kemikere og hvad det nu er for slags folk har sammen med hr. Frølich og frue gaat igang med de streikendes arbeide, men i længden blir de vel kjed av dette arbeide og længter tilbake til andre forhold.

Konflikten paagaar ved aarets utgang.

Murarbeiderne i Trondhjem. I Trondhjem var for murere og murarbeidere overenskomst gjældende til 15. juni. Lønningerne var lave. Saaledes for murarbeiderne 47 øre pr. time. Det blev derfor fra sekretariatets side git godkjendelse til overenskomsternes opsigelse. Under opsigelsesfristen blev forhandlinger optat, men resulterte ikke i noget, hvorfor pladsene blev opsagt til fratredelse 15. juni.

Efter arbeidsstansningen forsøktes ogsaa forhandlinger, saaledes i tiden 20.—23. juli, hvilke forhandlinger kom istand paa initiativ av magistraten og formandskapet i Trondhjem.

Disse forhandlinger blev ogsaa resultatløse, idet mestrene vilde ha samme overenskomst som Kristiania hvad angaar form og varighet, men med lavere lønninger. Paa dette grundlag kunde ikke enighet opnaaes. Efterat forhandlingerne var strandet besluttet mestrene at gaa ind i arbeidsgiverforeningen.

Nye forhandlinger blev derefter optat mellem sekretariatet og arbeidsgiverforeningen, men uten at enighet kunde opnaaes. Arbeidsgivernes forhandlere tilbød Kristianiatariffen i sin helhet. Dette forslag blev oversendt arbeiderne, der ikke fandt at kunne akseptere tilbudet.

Da det ikke ad den vei lykkedes at faa avslutning paa den for mestrene meget generende konflikt holdt murmestrenes landsforening

ekstra møte. Der blev derunder optat forhandling med murerforbundet, og opnaaddes enighet for murerens vedkommende.

Forbundet fik derpaa en skrivelse fra murmestrenes landsforening, hvori de tilbyder det tidligere forkastede forslag for murarbeidernes vedkommende, idet de samtidig gjør opmerksom paa at enighet er opnaadd med murerne og at en eventuel utvidelse eller fortsættelse av konflikten var avhængig av arbeidsmandsforbundets avgjørelse. Paa denne skrivelse svarte forbundet, at man ikke fandt nogen grund til igjen at stemme over det tidligere forkastede tilbud. Et par konferanser, som blev avholdt mellem repræsentanter for forbundet og murmestrene, førte ikke til noget resultat, hvorpaa forbundet sendte følgende skrivelse den 25. august:

Til Norsk arbeidsgiverforening!

Murarbeiderkonflikten i Trondhjem.

Fra Norske murmestres landsorganisation har vi mottat en skrivelse dateret 24. ds., hvori de for murarbeiderne i Trondhjem har tilbudt Kristianiaoverenskomsten. Dette tilbud har vi allerede før mottat, og det er enstemmig forkastet av murarbeiderne. Siden den tid er der ikke skedd noget der skulde gi grund til at murarbeiderne skulde indta en anden stilling end den at murmestrene ved indrømmelser er kommet til enighet med murerne. Men hvis vort forretningsutvalg skal kunne anbefale murarbeiderne at gaa med paa en avslutning av konflikten, maa murarbeiderne forholdsvis faa de samme betingelser som murerne.

Forretningsutvalget vil derfor stille følgende forslag, som vi vil anbefale murarbeiderne til vedtagelse, hvis der kan opnaaes enighet:

§ 1.

- a. For murhaandlangerarbeide betales 52 øre pr. time, fra 1. april 1911 55 øre.
- b. Under foranstaaende lønsbestemmelser kommer ikke stenmottagere og dagfolk, som ogsaa kan benyttes til hjælp ved stillasbygning samt til betjening av heis.
- c. Mindre løn kan efter avtale mellem mesteren eller dennes repræsentant og vedkommende arbeider betales arbeidere under 20 aar samt saadanne arbeidere hvis arbeidsevne paa grund av alderdom, sygdom eller vanførhet er nedsat.

§ 2.

Som i Kristianiaoverenskomsten.

§§ 3 og 4.

Som i murerens overenskomst.

§ 5.

Kristianiaoverenskomsten, men at 10 øre forandres til 15 øre.

Naar vi gaar med paa en varighet av 5 aar, er det fordi vi er bekjendt med at murerne allerede har indgaat derpaa.

Nærværende forslag var oprindelig tænkt sendt murmestrenes landsorganisation efter avtale, men efter anmodning oversendes det nu til Norsk arbeidsgiverforening.

Ærbødigst
for Norsk arbeidsmandsforbund

Gunnar Sethil.

Herpaa mottok forbundet følgende svar dateret 29. august:

Norsk arbeidsmandsforbund!

Norsk arbeidsgiverforenings centralstyre avholdt møte den 27. ds. i anledning konflikten inden murerfaget i Trondhjem og den situation der er fremkaldt ved Norsk arbeidsmandsforbunds skrivelse av 25. ds.

I overensstemmelse med beslutningen paa Norske murmestres landsorganisations generalforsamling vedtok centralstyret, at paabud om opsigelse av murersvende og murarbeidere skal utgaa til alle landets mestre der er medlemmer av Norsk arbeidsgiverforening, ifald ikke Norsk arbeidsmandsforbund inden førstkommende onsdag den 31. ds. kl. 12 middag vedtar Kristianiaoverenskomsten med følgende forandringer:

§ 1 a som Kristianiaoverenskomsten, dog saaledes at der fra nu indtil 1. april 1911 betales 52 øre pr. time.

b og c som Kristianiaoverenskomsten.

§ 2 som Kristianiaoverenskomsten.

§ 3 og 4 som murerens overenskomst.

§ 5 som Kristianiaoverenskomsten, men med 15 øre istedetfor 10 øre.

Forøvrig som Kristianiaoverenskomsten.

Et lignende paabud vil i henhold til beslutning paa ekstraordinær generalforsamling utgaa fra Norske murmestres landsorganisation til alle dens medlemmer.

Meddelelse herom er samtidig ogsaa git Arbeidernes faglige landsorganisations sekretariat og Norsk murerforbund.

Ærbødigst
for Norsk arbeidsgiverforenings centralstyre

Axel Krefthing.

Efter avholdt forretningsutvalgsmøte blev fra forbundets side svaret, at man ikke kunde gaa med paa arbeidsgiverforeningens forslag. Murerne og murarbeiderne i Kristiania og Fredrikstad blev derpaa opsgt med 14 dages varsel fra lørdag 3. september, og i den følgende uke blev ogsaa opsigelse git i Stavanger og Drammen. I Bergen blev derimot ikke opsigelse git.

De tvistepunkter som stod igjen var lønsspørsmålet samt undtagelsesbestemmelsen for flekarbeide og transport.

Under opsigelsesfristen blev der paa borgermester Bauchs initiativ forsøkt en forhandling, hvori ogsaa landsorganisationens formand, O.

Lian, deltok. Borgermesteren fremsatte her et forslag angaaende undtagelsesbestemmelserne, hvilket forslag blev akseptert av murarbeiderne, men ikke av murmestrene.

Forhandling blev derpaa optat mellem sekretariatet og arbeidsgiverforeningen. Arbeidsgiverne gik her med paa at fastsette 53 øre pr. time straks. Angaaende § 1 b blev i protokollens almindelige bestemmelser indtat følgende:

§ 1 b skal ikke forstaaes saaledes, at der til hjælp ved stillasbygning kan indtas nye dagfolk til fortrængsel for murarbeiderne.

Ordet „transport“ gjælder ikke almindelig bæring av kalk og sten.

Torsdag 15. september avholdtes møte i landsorganisationens hovedstyre, der vedtok det nye forslag til overenskomst for murarbeiderne i Trondhjem.

Arbeidet optoges umiddelbart efter.

Notoddens karbidfabrik. Som meddelt i forrige aars beretning fik arbeiderne ved Notoddens karbidfabrik sin opsigelse paa 14 dage, da de ikke vilde vende tilbake til de lønsforholde som var før overenskomstens oprettelse den 14. mars 1908. Arbeidet stanset derfor sidste september, og konflikten paagik til 22. juni 1910, da enighet var opnaadd om ny overenskomst. Med endel forbedringer for kalkovens vedkommende samt forbedringer med hensyn til overtidsbetalingen for høitidsdagene, blev den gamle overenskomst fornyet for 2 aar. Det avslag som fabrikken tilsigtet blev altsaa avværget og istedet endel forbedringer gjennemført.

Murarbeiderne i Skien. I juli fremsatte murarbeiderne i Skien lønskrav, og da mestrene ikke vilde gaa til nogen indrømmelser blev arbeidet nedlagt 25. juli. Arbeidsstansningen omfattet 18 murarbeidere, og samtidig kom ogsaa murerne i konflikt. Timelønnen var før 35—45 øre og for utenbys arbeide intet tillæg og forholdene idetheletat daarlige, da man ikke hadde nogen tarif at henholde sig til. Arbeidsstansningen paagik til 5. august, da overenskomst blev oprettet gjældende til 1. mai 1911. Arbeidstid 10 timer som før. Timeløn 45 øre og tillæg for overtid 25—50 og 100 %.

Lønsbevægelser uten arbeidsstans.

Lienfos kraftanlæg. Lienfos ovenfor Notodden blev av de Eydskes selskaper utbygget. Arbeidet paabegyndte allerede 1909, men til forskjellige tider var der kun en liten arbeidsstyrke. Vinteren 1909—10 var der ca. 200 arbeidere ved anlægget, og da arbeiderne følte savnet av en overenskomst søkte Lienfos arbeidsmandsforening godkjendelse paa lønskrav. Kravet gik ut paa Rjukanoverenskomsten med enkelte tilføielser og noget høiere satser.

Ved forhandling optat i Kristiania 14.—15. og 16. februar møtte for Lienfos arbeidsmandsforening A. Tveten og Sven Henriksen, for

forbundet Gunnar Sethil og for Lienfos kraftanlæg ingeniør Eger og advokat Prydz.

Under forhandlingerne erklærte selskaperne at de kunde gaa med paa enkelte tillem্পninger i overenskomsten efter arbeidernes krav, men derimot ingen forhøielse i mindstelønssatserne. De gik saaledes med paa en bestemmelse om at en sammenblanding av flere akkordlag skulde saavidt mulig undgaaes. Med hensyn til lønningens utbetaling gik de med paa følgende: „Lønning utbetales hver 14. dag og saaledes at hver arbeidsformand faar utbetalt lønningen i arbeidstiden saa betids at dagskiftets folk faar sit utbetalt umiddelbart efter arbeidets slut og natskiftets folk faar sit utbetalt før arbeidets paabegyndelse.“

Paragraf 11 fik følgende tilføielse: „Likesaa holder selskapet et passende rum til enhver tid i god og forsvarlig stand til midlertidig opholdssted og forpleining for pludselig syke og tilskadekomne samt sykebaarer m. m., hvis opbevaringssted gjøres bekjendt for flest mulige av arbeiderne.“

Endvidere fik overenskomsten en bestemmelse om at borhøvsnings skal betales med 2½ øre pr. odd og likeledes en bestemmelse om at søn- og helligdagsarbeide skal undgaaes hvor det ikke er paatrængende nødvendig.

Ved avstemning i Lienfos arbeidsmandsforening blev selskapets tilbud vedtat.

Den saaledes istandbragte overenskomst gjælder saa længe anlægsvirksomheten paagaar, dog ikke længer end til 30. juni 1911.

Sagbrukene og høvlerierne i Fredrikstad, Fredrikshald og Lillestrøm. Som meddelt i beretningen for 1909 blev de indgaaede overenskomster mellem forbundet og aktieselskapet Sellebak bruk, Søren Wiese, aktieselskapet And. H. Kjær & co. ltd., Ludvig Wiese og Arthur Mathisen & co. blev opsagt av arbeidsgiverne den 18. mai 1909 til utløp 31. august 1909.

Som grund for opsigelsen anførte arbeidsgiverforeningen at priserne fandtes for høie og at akkorderne maatte reguleres.

Disse tariffer, der ved oprettelsen gav arbeiderne ikke ubetydelige lønspaalæg ved siden av andre fordele, var det arbeidsgiverne nu fandt tiden beleilig til en forandring.

Arbeiderne ved disse bruk hadde nemlig efterat overenskomsterne var indgaaet forsømt sine foreninger; istedenfor at styrke og utvikle organisationen la de sig til at sove, tilfreds med de allerede vundne fordele.

En saa gunstig anledning maatte selvfølgelig arbeidsgiverforeningen benytte, ti arbeidsgiverne hadde ikke ligget i ro, de passet paa, og nu var tiden beleilig for revidering av tariffene.

Ifølge overenskomsten blev forhandlingerne paabegyndt 30. juni. Man enedes om at der skulde forhandles mellem hvert bruk og arbeidernes tillidsmænd, og hvad disse ikke blev enige om skulde henskytes til avgjørelse mellem organisationerne.

Forutsetningen var at man skulde være færdig før 1. september, men dette lot sig grundet forskjellige omstændigheter ikke gjøre.

Forbundet og arbeidsgiverforeningen enedes om at arbeidet skulde fortsætte og at der fra 1. september lønnedes efter den gamle tarif undtagen hvor parterne var enige om andre satser, der lønnes efter disse.

Forhandlingerne mellem organisationerne paabegyndtes 16. september og paagik omtrent daglig til 13. januar 1910.

Naar disse forhandlinger blev saa langvarige skyldes det at der her var tale om regulering, væsentlig nedad.

Ved forhandlingerne i 1907 blev som grundlag for beregningerne fastsat for:

Høvlere, klyvere, slipere og sorterere	kr. 4.50	pr. dag
Kappere og kantere	” 4.00	- —
Pudserne og klyvergutter	” 3.75	- —
Bordhusgutter	” 3.50	- —
Kappe- og kantegutter	” 3.00	- —
Ilæggere og paalæssere	” 2.50	- —

Disse lønssatser er siden øket endel, da produktionen har steget delvis som følge av nyanskaffelser eller intensere arbeidsydelse.

Under de forhold forhandlingerne foregik denne gang var det ikke mulig at faa det i 1907 fastsatte grundlag forhøiet, hvorfor dette ogsaa denne gang blev grundlaget for akkordsatsernes utregning.

Paa de steder hvor produktionen var betydelig øket, enten dette skyldes nye maskiner eller en større arbeidsydelse, vilde arbeidsgiverne ha satserne fastsat til kun at gi den stipulerte dagløn.

Dette er dog ikke lykkedes for dem i den utstrækning som disse ønsket, idet de fastsatte akkordsatser vil gi tildels betydelig mer end den stipulerte dagløn og i alle tilfælder noget mere, forsaavidt den hittil præsterte produktion fremdeles naaes.

Aktieselskapet Sellebak bruk. Da arbeiderne ved dette bruk omtrent alle var uorganiserte negtet forbundet at fornye den tidligere overenskomst.

Bruket har derfor maattet ordne sig med arbeiderne enkeltvis.

Aktieselskapet Moum bruk. For sagbruket, stavskjæreriet, tomterne og maskinfolkene er forhandlingerne ført paa stedet og opnaades derunder enighet for disse.

Ved sagbruket er resultatet at satserne er nedsat med fra 1—11 %.

Stavskjæreriet ca. 10 % nedslag, tomterne og maskinfolkene uforandret.

Høvleriets produktion var øket, og bruket vilde ha en betydelig reduktion. Resultatet blev en reduktion i satserne fra 2—7 %.

Ludvig Wiese. Under de stedlige forhandlinger opnaades enighet om en flerhet av lagene.

Sagbruket uforandret, høvleriet uforandret med undtagelse av klyvere og sorterere med gutter; disse hadde før ekstrabetaling for endel bord der nu bortfaldt. I kassefabrikken er endel satser nedsat.

Det vanskeligste spørsmål gjaldt indbringerne; disse er 3 mand i laget, men forlangte nu at bli 4 mand, idet de mente det var for tungt arbeide for 3 mand.

Imidlertid har der i 3 aar kun været 3 mand, og bruket mente dette var fuldt tilstrækkelig. Indbringerne tjente i 1908 kr. 1914.45, og arbeidsgiverne vilde redusere satserne med 30 %. Bruket og arbeiderne blev senere enig om at fortjenesten skulde beregnes til 1400 kroner og 1909 som grundlag; det viste sig da at reduktionen skulde utgjøre 20 %. Satserne blev da utregnet efter dette.

Aktieselskapet Søren Wiese. Ved dette bruk er revideringen av tariffen en regulering; nogle lag har faat sine satser endel redusert, mens andre har faat paalæg. Saaledes dragerne, der faar ca. 10 % paalæg, vedkappgutter 10 %, tømmervæltene 5 %, kappgutter 10 % samt nogle andre paalæg. Det samlede resultat er at paalæggene opveier nedslagene.

And. H. Kjær & co. Ltd. Sagbruket: Der er indført endel maskinelle forbedringer, hvilke medførte øket produktion. Bruket krævet en reduktion av 11 %. Under forhandlingerne enedes man om ca. 6 % nedslag. For stavskjærere og stavopsættere gives 10—15 % tillæg indtil regulering sker. Ved regulering skal satserne fastsættes efter kr. 4.00 og kr. 3.75 pr. dag; disse har før tjent ca. kr. 3.00 pr. dag.

Tomterne uforandret, høvleriet likesaa.

Kassefabrikken var kommet forholdsvis høit i fortjeneste. Bruket krævet betydelige reduktioner, og under de nuværende forhold var det ikke mulig at undgaa nogen reduktion. Skur av kasser ca. 5—10 %, bundting 7—20 %, kapning ca. 10 % nedslag.

2 transportpassere og 3 smørere fik 25 øre paalæg pr. dag. Alle maskinfolk faar for helligdagsvakter som for de øvrige vakter; tidligere var disse betalt med kr. 2.50 pr. vakt.

Arthur Mathisen & co. Ved dette bruk er der meget faa organiserte, men da der er nogle i forskjellige lag blev tariffen allikevel fornyet. Forhandlingerne er ført mellem bruket og arbeiderne, og blev disse enige om alt med undtagelse av landsætterlaget. Bruket har anskaffet en transportør til dette arbeide. Satserne for denne fastsattes til 10 % mindre end for landsæt uten transportør.

Grundet de daarlige organisationsforholde er det ikke mulig at faa noget helt resultat av de forhandlinger der er ført paa stedet.

Fredrikshald. — Saugbruksforeningen. I 1907 oprettedes tarif der gjaldt til 31. december 1908; den blev imidlertid ikke da opsagt, hvorfor den skulde gjælde videre til 31. december 1909.

Arbeidsgiverne benyttet nu anledningen til ogsaa at opsi denne overenskomst, idet som grund anførtes at det var nødvendig at foreta en regulering.

Ved høvleriet blev der i 1907 anskaffet 4 nye store høvler

(Bolinders). Produksjonen blev foreløbig anslaaet til 40,000 fot pr. vakt og maskine. Akkordsatserne blev utregnet efter følgende daglønninger:

Høvlere, klyvere og slipere . . .	kr. 4.00 pr. dag
Kappere og pudserne	„ 3.50 - —
Klyvergutter nr. 1	„ 3.10 - —
— 2	„ 2.80 - —
Kappergutter - 1	„ 2.90 - —
— 2	„ 2.80 - —
Ilæggere	„ 2.90 - —

Produksjonen steg noget over det forutsatte, men mente bruket den burde stige yderligere.

Bruket, der før gik dobbelt skift, er nu innskærket til enkelt vakt; dette i forbindelse med at 1 maskine (Jensen & Dahl nr. 1), der før var holdt utenfor akkorden, nu skulde indgaa i denne, mente bruket skulde øke produksjonen betydelig.

Det er altid et vanskelig spørsmål dette at fastsætte produksjonsmængden. Arbeidsgiverne vil ha den høiest mulig for at satsen skal bli den mindst mulige, mens det for arbeiderne gjælder ikke at faa produktion lavt ansat, men faa den ansat til hvad der med rimelighet kan præsteres under de paa bruket eksisterende forhold.

Under forhandlingerne forlangte bruket produksjonen sat til 255,000 fot pr. dag paa de 5 maskiner. Resultatet blev 223,250 fot og følgende grundlag for utregning av satserne:

Høvlere, klyvere, slipere og sorterere	kr. 4.50 pr. dag
Kantere og kappere	„ 4.00 - —
Pudserne	„ 3.75 - —
Klyvergutter nr. 1	„ 3.50 - —
— 2	„ 3.25 - —
Kantergutter - 1	„ 3.25 - —
— 2	„ 3.00 - —
Kappergutter og ilæggere	„ 3.00 - —
Bordhusarbeidere (bærere)	„ 4.00 - —
Indbringere	„ 4.15 - —
Paalæssere	„ 2.40 - —

Det vil sees at grundlaget er betydelig høiere end i 1907, men da produktion er sat høiere blev det nogen reduktion i satserne.

De ovenfor opførte daglønninger vil, hvis produksjonen naaes, for endel vedkommende bety paalæg.

Tomtearbeiderne (tørlastarbeiderne). Disse arbeider efter et saakaldt regulativ, til hvis satser der i 1907 opnaaddes 20 % tillæg; dette blev nu fastsat til 15 pct, hvilket er en reduktion av vel 4 pct. Paa saakaldt Zansibarlast en reduktion av 30 pct. Skibere 5 pct. reduktion.

Dragerne (stablere). Da sagbruket nu er flyttet ned til Fredrikshald er dette arbeide endel omlagt, idet noget sendes paa transportør, noget paa tralle og resten paa pram som før.

Ved transportøren og tralle var arbeidet betalt med 50 øre pr. time. Bruket vilde nu gaa over til akkord for alt arbeide.

Stabling fra pram var betalt med regulativets satser + 20 pct.; dette blev uforandret. For tralle og transportør blev fastsat regulativets satser + 10 pct.

Da stabling fra transportøren foregaar ujevnt blev der fastsat en garanti av 45 øre pr. time.

Dagarbeide 30 øre pr. time som før.

Lillestrøm. — *Westye Egebergs sagbruk & høvleri og Skedsmo sag og høvleri.* Ved disse bruk var der ingen overenskomst. Arbeiderne hadde nu forlangt lønspaalæg og tariffmæssige ordnede forhold. Forhandlingerne førtes en længere tid mellem parterne uten at det lykkedes at opnaa enighet. Under disse forhandlinger gjorde brukene endel tilbud, men disse frafalt de ved de senere forhandlinger mellem organisationerne.

Westye Egebergs bruk. Resultatet av forhandlingerne blev endel paalæg for sagbrukets vedkommende, likesom der for tomtarbeiderne opnaades paalæg paa endel satser.

For høvleriet blev fastsat de nuværende satser. Dette høvleri er kun igang naar sagbruket staar og anvendes sagarbeiderne paa høvleriet. Fortjenesten er noget lav, men akkordsatserne er forholdsvis høie, hvorfor det ikke var mulig at faa noget tillæg.

Dagarbeide, der før betaltes med kr. 2.40 pr. dag, forhøiedes til kr. 3.00 pr. dag.

Skedsmo bruk. For sagbruket opnaades endel paalæg. Stablere, der før var 8 mand i laget, blir nu 7 mand. Satsen blev fastsat til kr. 5.75 pr. 100 stk. tømmer, hvilket forutsættes at gi 7 mand kr. 5.01 pr. dag utregnet efter den ifjor naadde produktion. Paa høvleriet foretoges en omordning av arbeidet, hvorom begge parter var enige. Den nye ordning vil øke produktionen endel.

Satserne er utregnet efter 64,000 fot pr. dag paa 2 maskiner og vil gi følgende daglønninger:

Høvlere, klyvere og slipere . . .	kr. 4.32	pr. dag
Klyvergutter	„ 3.20	- —
Fratagere ved høvlerne (gutter) „	2.56	- —
Ilæggere (gutter)	„ 1.68	- —
Sorterere	„ 4.34	- —
Bordhusgutter	„ 3.66	- —

Kantning utføres av en av klyverne.

Tomtelagene opnaade ca. 10 pct. tillæg eller vel 40 øre pr. dag.

Kassefabrikken: Bruket fandt satserne altfor høie og tilbød 12³/₄ pct. reduktion. Resultatet blev at satserne omreguleres endel og vil gi omtrent samme fortjeneste som før.

Stavskjæreriet uforandret.

Skur av raa stav var før en forholdsvis enkel tabel, idet der kun

skjæres nogle faa dimensioner; herefter vil der bli skaaret flere sorter, hvorved materialerne kunde bedre utnytted. Som følge herav blev der en hel række av nye satser der antages at bli likesaa fordelagtige for arbeiderne som før.

2 fyrbøtere og 2 flistrillere 25 øre tillæg pr. dag.

1 smed 20 øre tillæg.

Dagarbeide er før betalt med 3 kr. sommeren og kr. 2.50 vinteren, skal herefter betales med 3 kr. aaret rundt.

Lønning er før betalt 14-daglig, fra 1. april indføres ukentlig lønning.

Den 13. januar blev som nævnt forhandlingerne avsluttet, idet der da forelaa forslag fra forhandlerne for samtlige 8 bruk.

Disse forslag blev derefter forelagt arbeiderne til avstemning med det resultat at forslaget vedtoges av enkelte bruk og forkastedes ved Skedsmo, And. H. Kjær & co. og Saugbruksforeningen.

Avstemningens resultat blev meddelt arbeidsgiverforeningen den 11. februar; samtidig paapektes endel misvisende opgaver og derav følgende feilagtige satser, samt de mangler der maatte rettes for at forslagene kunde vedtages ved de bruk hvor de nu var forkastet.

Arbeidsgiverforeningen gik med paa at søke rettet de avgjørelser der skyldtes misforstaaelser, men nogen forhandling vilde de ikke gaa med paa.

Møter blev atter avholdt 14., 15. og 16. februar; herunder blev der rettet paa de paapekte feil og foretat endel forbedringer i forslagene for Skedsmo, And. H. Kjær & co. ltd. og Saugbruksforeningen.

De ændrede forslag blev forelagt arbeiderne ved de tre bruk, men med samme resultat som før.

Dette blev meddelt arbeidsgiverforeningen den 23. februar, idet vi atter paapekte hvad der maatte rettes paa.

Fra arbeidsgiverforeningen mottoges derefter den 28. februar meddelelse om at brukene hadde vedtat tariffene og at der vilde bli iverksat lockout ved alle sagbruk, høvlerier og kassefabrikker Søndenfjelds forsaavidt tariffene ikke blev vedtat inden næste dag.

Forbundet sendte derpaa saken til landsorganisationen med anmodning om dennes støtte til at møte lockouten.

Ved konferanse mellem sekretariatet og arbeidsgiverforeningen blev der avholdt to møter, hvorunder tarifforslagene paa nogle punkter blev litt forbedret, hvorefter sekretariatet meddelte arbeidsgiverforeningen at tariffene vedtoges fra arbeidernes side.

Celluloseoverenskomsterne. Som bekjent opprettedes i 1907 overenskomster ved en række cellulosefabrikker. Disse overenskomster utløp i 1900, og spørsmålet om opsigelse blev derpaa drøftet i forningerne og forretningsutvalget.

Man blev enige om ikke at opsi overenskomsterne i 1910, og der blev gjort henvendelse til arbeidsgiverforeningen for at erfare dens stilling til saken.

De i saken utvekslede skrivelser klargjør saken, hvorfor disse hitsættes:

Kristiania, 5. april 1910.

Til Norsk arbeidsgiverforening, Rosenkrantzgaten 7.

Som bekjendt utløper de i 1907 oprettede overenskomster i papir- og celluloseindustrien den 20. august iaar, og der er saaledes inden 20. ds. adgang for parterne til at opsi disse.

Overenskomsterne omfatter følgende bedrifter:

Kelner Partington Paper Pulp Co., Hafslund sulfitfabrik, Union og Skotfos bruk, Skiens cellulosefabrik og Skiens papirfabrik.

Inden vore avdelinger ved disse bedrifter har spørsmålet om opsigelse av overenskomsterne været oppe til drøftelse, og andragender om opsigelse har været indsendt til forbundet, idet der har været paapekt, at de nu bestaaende overenskomster i mange dele er utilfredsstillende baade hvad lønninger og andre bestemmelser angaar.

Forretningsutvalget har imidlertid efter nærmere konferanse med de paagjældende avdelinger besluttet ikke at opsi overenskomsterne iaar, forsaavidt ikke nogen av fabrikkene foretar opsigelse. Skulde derimot en eller flere av ovennævnte bedrifter opsi overenskomsten for sit vedkommende, maa vi anmode om, at denne skrivelse blir at betrakte som opsigelse av overenskomsterne for samtlige disse bedrifter.

Naar forretningsutvalget har indtat dette standpunkt, saa er det for at bidra til, at samtlige overenskomster i papir- og celluloseindustrien kan komme til at løpe parallelt, hvilket har været forutsætningen ved opprettelsen av alle overenskomster for denne industri i de 2 sidste aar.

Da det vil være av betydning saa snart som mulig at faa kjendskap til den ærede forenings standpunkt i denne sak, maa vi anmode om Deres svar herpaa saasnt beslutning herom er fattet.

Ærbødigst

pr. Norsk arbeidsmandsforbund

Rich. Hansen.

Kristiania, 9. april 1910.

Til Norsk arbeidsmandsforbund, Folkets hus.

I besiddelse av Deres ærede av 5. ds. tillater centralstyret sig paa cellulosefabrikkernes fagsammenslutnings vegne at uttale sin tilslutning til arbeidsmandsforbundets tanke om, at samtlige overenskomster i papir- og celluloseindustrien bør løpe parallelt.

I denne forbindelse finder man imidlertid at burde gjøre opmerksom paa, at der foruten de av forbundet i dets skrivelse nævnte fabrikker endnu er to cellulosefabrikker, hvis overenskomster utløper iaar, nemlig Toftes og Skotselvens, hvis utløpstider er respektive 1. oktober og 31. december iaar.

Centralstyret forutsætter derfor at ogsaa disse 2 fabrikkers overenskomsters utløpstid forlænges enten til de respektive datoer i aaret 1911 eller ved gjensidig overenskomst til 20. august 1911 og likeledes at eventuelle forhandlinger optages for de 2 nævnte fabrikker samtidig med de øvrige fabrikker og at overenskomsterne faar samme utløpstid.

Under denne forutsætning gaar centralstyret med paa det ærede forbunds forslag og med samme reservation som dette ifald eventuel opsigelse finder sted fra arbeidernes side ved en enkelt eller ved enkelte fabrikker.

Ærbødigst

for Norsk arbeidsgiverforenings centralstyret

Axel Krefting.

Kristiania, 20. april 1910.

Til Norsk arbeidsgiverforening, Rosenkrantzgaten 7.

I besvarelse av deres ærede av 9. ds. kan meddeles, at forretningsutvalget har besluttet ikke at opsi overenskomsterne for Skotselvens og Toftes cellulosefabrikker iaar. Disse tariffer blir derfor gjældende til sine respektive utløpstider i 1911 forsaavidt man ikke under de eventuelle forhandlinger i 1911 maatte bli enig om at la dem utløpe sammen med de øvrige fabrikkers.

Ærbødigst

for Norsk arbeidsmandsforbund

Rich. Hansen.

Renseriarbeiderne, Sarpsborg. Ved trærenseriet paa Borregaard er der foretat en hel omlægning av arbeidet, idet der er anskaffet nye maskiner for barkning. Derved blir kubben nu kappet i 8 fots længder mot før 80 cm.; dette har da medført, at de i overenskomsten fastsatte satser maatte forandres.

Under ombygningen betalte bruket kr. 3.75 og 3.50 pr. skift; dette fortsattes ogsaa efter forandringen, hvorfor der optoges forhandling mellem bruket og arbeiderne.

Denne førte ikke til noget resultat. Forhandling blev derfor optat mellem arbeidsgiverforeningen og forbundet tirsdag 31. mai paa Borregaards kontor i Sarpsborg.

Arbeidsgivernes forhandlere fremsatte herunder følgende forslag:

Kappere: Akkorden forblir uforandret.

Barkemaskinarbeidere: Kr. 3.90 pr. skift.

Huggere: 1. mænd kr. 1.88 pr. kok tilsammen.

— Hjælpere kr. 3.77 pr. skift.

Barkning av kroket kub: Akkorden som før.

Forslaget blev forelagt parterne og vedtoges av saavel bruket som arbeiderne.

Bryggeriarbeiderne, Bergen. Den mellem aktieselskapet Hansa bryggeri, O. F. Hald, Kronvikens bryggeri og Bryggeriarbeidernes forening i 1907 indgaaede overenskomst blev av arbeiderne opsagt til utløp 7. juni 1910.

Forhandling om ny overenskomst er for aktieselskapet Hansa bryggeri, der er medlem av arbeidsgiverforeningen, ført mellem denne og foreningen.

Der opnaaddes enighet om ny tarif, hvorved mindstelønnen for mandlige arbeidere forhøiedes fra 16 kroner pr. uke til 18 kroner, stigende til 19 kroner efter 1 aar og til 20 kroner efter 2 aars arbeide.

Pandemænd og faste arbeidere ved avkjølingen betales med 21 kroner pr. uke.

For de kvindelige arbeidere er mindstelønnen forhøiet fra 8 kroner pr. uke til 9 kroner, stigende til 10 kroner efter 1/2 aars arbeide.

Søn- og helligdagsarbeide skal herefter betales med 50 øre pr. time; dette var før betalt med 40 øre pr. time.

Øl- og brusksjørerere betales en mindsteløn av 20 kroner pr. uke; før var ingen mindsteløn fastsat. Dette betyr en lønsforhøiele av 4 kroner pr. uke.

Fyrbøternes løn forhøiedes med 2 kroner pr. uke, til 21 kroner pr. uke for 8 timers skift.

Haandverkere, ekspeditionsarbeidere og gaardskjørerere faar en lønsforhøiele av 2 kroner pr. uke, likesom der nu skal betales for overtid.

I overenskomsten, der varer til 7. juni 1915, er indtat de almindelige bestemmelser og bestemmelsen angaaende forhandling og voldgift i opstaaede tvistigheter.

Ved forhandling mellem Halds bryggeri, der ikke er medlem av arbeidsgiverforeningen, og Bryggeriarbeidernes forening opnaaddes ogsaa enighet om tarif væsentlig paa samme grundlag som for Hansa bryggeri.

Sliperioverenskomsterne fornyet for et aar. I 1907 blev ved fælles forhandling oprettet overenskomst for 10 træsliperier. Overenskomsterne blev oprettet mellem forbundet og arbeidsgiverforeningen og gjaldt til 1. november 1910.

Omtrent paa samme tid blev ogsaa overenskomst oprettet ved forhandling mellem parterne ved Tistedalens (Saugbruksforeningens) og Tronstad træsliperier. Overenskomstens varighet for disse fastsattes at være den samme som for de 10 træsliperier hvor overenskomst var oprettet gjennom arbeidsgiverforeningen.

Ved Ramfos træsliperi har ogsaa overenskomst været oprettet ved forhandling mellem parterne. Denne utløp paa vaaren, men blev man enig om at la den fremdeles bli gjældende saa den fik samme utløpstid som de øvrige sliperioverenskomster.

Ved Kalvild træsliperi opprettedes overenskomst høsten 1908. Denne blev indgaaet for et tidsrum av 3 aar og vil til næste aar faa samme utløpstid som de øvrige overenskomster.

Ved Aadalens træsliperi opprettedes overenskomst vaaren 1910 ogsaa beregnet paa samme utløpstid som de øvrige overenskomster.

Paa vinteren og vaaren var der daarlige konjunkturer paa træmassemarkedet, saaledes at der var indskrænkning i produktionen og forretningsutvalget troede derfor det vilde være uheldig at faa en tarifrevision i 1910 for hele træmasseindustrien. Fra et par foreninger kom allerede tidlig paa vaaren beslutning om opsigelse av overenskomsterne. Den 2. april omsendte forretningsutvalget et cirkulære

til samtlige sliperiarbeiderforeninger med opfordring om at foreta avstemning over spørsmålet om opsigelse av overenskomsterne. I cirkulæret redegjordes for, at hvis man skulde gaa til opsigelse maatte det bli for samtlige de træsliperier, hvor overenskomsterne hadde samme utløpstid eller ogsaa maatte samtlige bli gjældende endnu 1 aar.

Videre blev i cirkulæret redegjort for konjunkturerne paa træmassemarkedet, og at forretningsutvalget derfor var av den mening, at overenskomsterne ikke burde opsiges i 1910.

Ved avstemningen viste det sig, at i et par foreninger var der majoritet for opsigelse, men i de øvrige ikke, og stemmerne tilsammenlagt viste en noksaa stor majoritet for ikke at opsi overenskomsterne.

De gjældende sliperioverenskomster trenger for flere bruks vedkommende til en revision, og oprindelig har der inden flere av foreningerne været stemning for opsigelse, men de har ved nøiere at overveie forretningsutvalgets redegjørelse fundet at maatte slutte sig til forretningsutvalgets opfatning om ikke at opsi overenskomsterne. Dette bevises ved, at de 2 foreninger som fra først av kom med krav paa opsigelse, ved anden gangs behandling vedtok fornyelse for 1 aar.

Den 8. juni oversendte forbundet arbeidsgiverforeningen en skrivelse, hvori meddeltes, at forretningsutvalget hadde besluttet, at sliperioverenskomsterne ikke blev at opsi i 1910, men at denne beslutning var fattet under forutsætning av, at der fra arbeidsgivernes side ikke blev foretat opsigelse av overenskomsten ved noget av brukene. Hvis dette blev gjort, ansaa man dermed overenskomsterne opsagt for samtlige bruk.

Den 29. juni mottok forbundet svar fra arbeidsgiverforeningen, at Træmassefabrikanternes fagsammenslutning ogsaa for sit vedkommende hadde besluttet at la revisionen utstaa til næste aar og at centralstyret hadde approberet denne beslutning.

De sliperier, hvor overenskomsterne nu saaledes er fornyet til 1. november 1911, er følgende:

Meraker sliperi,	Hofs bruk,
Ramfos træsliperi,	Viul do.,
Labro do.,	Heen træsliperier,
Kongsagene bruk,	Vittingfos træsliperi,
Haugfos træsliperi,	Aadalens do.,
Follum bruk,	Tronstad bruk,
Hofsfos do.,	Tistedalens træsliperi.

Hertil kommer saa Kalvild træsliperi med samme utløpstid.

Hønefos bruk. Ved Hønefos bruk har forbundet gjennom mange aar havt en forening, men tilslutningen til denne har været daarlig og dette var da ogsaa grunden til at bruket ikke blev medtat i fællesforhandlingerne i 1907.

Imidlertid gik det op for flere av arbeiderne ved bruket at de burde organisere sig og paa vaaren 1910 var omtrent alle brukets arbeidere organiserte. Tanken om lønstarif kom da ogsaa snart op og den 21. mai avholdtes forhandlingsmøte i Kristiania. For forbundet

møtte Juell og Horgen og for arbeidsgiverforeningen ingeniørerne Sverdrup og Scwensen.

Forhandlerne enedes om et forslag bygget paa akkord for de fleste pladsers vedkommende og som mønster bruktes overenskomsterne for de andre sliperier i vasdraget og samme utløpstid som disse.

Foreningen gik ikke med paa forslaget, men ved en konferanse med hr. Walstrøm blev man enig om at prøvekjøre i 6 uker for at faa større erfaring vedrørende produktionen.

Efter denne prøvetid tilbød Walstrøm at forhøie slipernes akkord fra 44 til 48 øre pr. ton, pakkernes akkord fra 44 til 48 øre pr. ton, smørernes fra 11 til 12 øre, maskingutternes fra 50 til 60 øre og taugbanearbeidernes fra 22 til 24 øre pr. ton.

Med disse forandringer blev overenskomsten vedtat og underskrevet.

Fritzøe verks skogarbeidere. Levninger av det gamle Larviks grevskap findes nu igjen i det vidtstrakte gods Fritzøe verk, hvis eienomme strækker sig gjennom flere bygder langsmed Laagen, Farrisvandet og tilgrænsende sidedale. Arbeiderne i disse vidtstrakte skoge optok paa høsten tanken om at organisere sig, da de hadde hørt at der vilde komme nye hugstpriser og paa en agitationstur som Joh.s Bergersen gjordes derbort for forbundets regning stiftedes 3 foreninger, nemlig Slemdals, Kjose og Hedrums foreninger.

En komite fra de 3 foreninger anmodet forstmester Haug ved Fritzøe verk om forhandling. Nogen forhandling kom imidlertid ikke istand, og da kjørerne blev forelagt kontrakter til underskrift, hvilket de negtet at gaa med paa, da forholdet ikke var ordnet for huggerpes vedkommende, utviklet saken sig til konflikt.

Forretningsutvalget besluttet derfor at Gunnar Sethil skulde reise derbort og forsøke en forhandling. En konferanse mellom Sethil og foreningsformændene avholdtes paa Moholt, ytterst i Slemdal. Man ringte op forstmesteren og anmodet igjen om forhandling, men blev møtt med, at han vilde forhandle med huggerne. Man enedes derfor om, at Sethil skulde reise til Larvik for at forsøke utvirket en fællesforhandling ved henvendelse til forstmesteren eller eventuelt godseieren.

Resultatet av en konferanse med forstmesteren paa over 4 timer førte dog kun til, at der i skogen ved Kjose den følgende dag kunde optages forhandling, idet han paastod, at han i skogen vilde ha paavist forholdet mellom de gamle og de nye priser, da det var paastaat fra arbeidernes side at de nye priser vilde bli daarligere end de gamle. Det blev derfor sendt bud rundt i kredsen ved Kjose samt til Lysebo paa den anden side av Farrisvandet, saaledes at ogsaa nogle derfra avgav møte, og den 3. november saledes man oppe i skogen, hvor endel trær var nedhugget. Trærne blev derfor opmaalt efter meter og centimeter og beregnet efter forstmesterens foreslaaede grundpris og dernæst opmaalt efter det gamle efter fot og tomme og beregnet efter den gamle priskurant av 1903. Men her støtte man paa vanskeligheten, idet der efterhvert hadde utviklet sig en praksis med „optak“, saaledes at man for at faa en nogenlunde betaling for tømmeret blev træet lagt paa baade lengden og dimensionen, saaledes at

det hele nærmest blev en skjønsværdigjørelse og kom derfor meget til at avhænge av skogbetjentene, der annammet tømmeret. Efter arbeidernes opgave var det ikke saa ganske litet, der paa den maate kunde tillægges, men det viste sig, at man maatte regne med et noksaa væsentlig „optak“ for at komme paa siden av de nye tilbudte hugstpriser. Det viste sig forøvrig, at der hadde hersket endel misforstaaelser paa begge sider, som nu i væsentlig grad blev opklaret. Under de videre forhandlinger tilbød forstmesteren grundprisen for strækningen oppe ved Aaklungen og 20 pct. tillæg til grundprisen for strækningen omkring Kjose. Dette tilbud blev av huggerne i Kjose forening akcepteret paa betingelse av, at ogsaa enighet opnaaddes i de øvrige distrikter for saavel huggere som kjørere.

Den 11. november blev arbeiderne i Slemdal sammenkaldt til møte paa 2 steder i bygden, i ytre Slemdal paa Eidet til kl. 10 og i øvre Slemdal til kl. 3. Da forbundet blev bekjent med dette, reiste Sethil derbort og deltok i møtet paa Eidet. Godseier Treschow holdt først en tale, som han sa han hadde formet skriftlig for at undgaa misforstaaelser. I denne fremholdt han, at hovedhensigten med at han var kommet tilstede for at tale, var fordi der var blit utbredt det rygte, at det kun var forstmesteren, som hadde fremkommet med de nye priser. Han vilde slaa fast, at forstmesteren hadde fremkommet med de nye priser efter samraad med ham. Saa talte han endel om, at der burde være et godt forhold mellom arbeider og arbeidsgiver og fremsatte tilslut sit tilbud om 20 pct. tillæg til grundprisen. Naar han hadde endt sin tale, reiste han videre til øvre Slemdal, mens forstmester Haug blev igjen for nærmere at diskutere saken med arbeiderne. Forutsætningen var, at de 20 pct. tillæg til grundprisen skulde gjælde for almindelig skog og terræng. For styg skog og terræng skulde yderligere procenter tillægges. Arbeiderne forlangte 30 pct. tillæg, men gik siden ned til 25 pct. tillæg; men da forstmesteren erklærte, at han ikke kunde gaa længere end godseierens tilbud, skiltes man uten at enighet opnaaddes. Heller ikke i øvre Slemdal opnaaddes enighet. Til møtet i ytre Slemdal var ogsaa arbeiderne fra Kvelle indkaldt, saaledes at tilbudet ogsaa gjaldt strækningen paa andre siden Farrisvandet.

Forstmesteren har sidst git det tilbud, at arbeiderne kunde faa vælge, enten de vilde ha de gamle eller de nye hugstpriser lagt til grund og saa 20 pct. tillæg. Desuten tilbødes 3 kroner pr. dag ved dagarbeide og 5 kroner for mand og hest. Dagprisen har før været kr. 2.50.

Det sidste tilbud blev av foreningerne vedtat som priser for vinteren. Resultatet er altsaa, at man har opnaadd 20 pct. tillæg til hugstpriserne og 50 øres tillæg pr. dag.

Kularbeiderne i Kristiania. I august maaned opsa kulkjørere og tomtarbeidere ved kulimportørforretningerne i Kristiania den med disse firmaer bestaaende overenskomst, hvilken var opprettet i 1908. Siden den tid har de fleste kulimportører i Kristiania meldt sig ind i arbeidsgiverforeningen og forhandlingerne blev nu ført gjennom denne.

Arbeidslønnen varierte før 1908 fra kr. 2.25 til kr. 3.00 pr. dag, men blev dengang ved overenskomstens opprettelse forhøiet til kr. 3.50.

Nu forlangte arbeiderne denne løn forhøiet til kr. 4.50, hvilket arbeidsgiverne bestemt motsatte sig, de vilde til en begyndelse endog nedsætte lønnen for tomtarbeiderne, idet de sammenlignet dette arbeide med andet almindelig dagarbeide.

Resultatet av forhandlingerne blev dog, at der for kjørere fastsattes kr. 3.80 og for tomtarbeidere kr. 3.60 som mindsteløn, hvorhos samtlige arbeidere fik et lønstillæg til den nuværende av 30 øre pr. dag, saaledes at samtlige faar kr. 3.80 pr. dag. Procenttillægget for overtid fastsattes til 25—50—100 pct. Det var før henholdsvis 14 og 42 pct. Overenskomsten gjælder til 1. juni 1913.

Engene dynamitfabrik. Ved denne fabrik blev der i 1907 opprettet en overenskomst gjældende til 1. december 1910. Denne overenskomst blev av arbeiderne opsagt med 3 maaneders varsel.

I henhold til overenskomsten er der ført forhandling mellem arbeidsgiverforeningen og forbundet om ny tarif.

Under forhandlingerne opnaades enighet om en ny overenskomst der paa flere punkter er fordelagtigere end den tidligere, idet saavel dagløn som akkorder blir høiere.

Saaledes er daglønnen for:

Svovlsyreren forhøiet fra kr. 3.40 til 3.60 pr. skift à 8 timer.

Fyrbøtere fra kr. 3.20 til kr. 3.50 pr. skift à 8 timer.

Møllen fra kr. 3.10 til kr. 3.50 pr. dag.

Syretillavning fra kr. 3.00—3.50 til kr. 3.25, 3.75 og kr. 4.00 pr. dag.

Dynamitpresning og transport fra kr. 3.50 til kr. 4.02 pr. dag.

Finmalingen fra kr. 3.00—3.20 til kr. 3.20—3.50 pr. dag.

Natvakt fra kr. 4.00 til kr. 4.25 pr. nat.

Haandverkere 3 øre paalæg pr. time.

Endel akkordsatser forhøiedes med fra 3 til 13 pct.

Arbeidstid 9 timer pr. dag.

Forhandlernes forslag er vedtat av begge parter.

Den nye overenskomst, der forøvrig indeholder de tidligere almindelige bestemmelser og bestemmelsen om voldgift, gjælder i 3 aar til 1. december 1913.

Kullosserne i Haugesund. I oktober 1909 blev der av Sten- og løsarbeidernes forening i Haugesund utarbeidet en tarif for kularbeiderne og indledet forhandling med kulimportørerne om samme. Forhandlingerne førte ikke til noget resultat, eftersom ingen av arbeidsgiverne underskrev tariffen, men da de fra den tid altid betalte efter tariffens satser lot foreningen det skure uten nogen underskrift.

I begyndelsen av oktober 1910 hadde imidlertid skibsmæglerne og kulimportørerne blit enig om at indføre en anden ordning med kularbeidet. De vilde nu indsætte en stividor (formand), som skulde ha ledelsen av arbeidet, og for at denne nye stilling kunde opprettes uten ekstrautgifter for arbeidsgiverne, skulde akkordpriserne for arbeidet reduceres.

Dette fandt arbeiderne at de ikke kunde gaa med paa, og begjærte forbundets bistand til at opretholde den tidligere ordning.

Forretningsutvalget besluttet derfor, av hensyn til at avdelingen i Haugesund var forholdsvis ny, at Rich. Hansen skulde reise derbort og søke indledet en forhandling. Dette viste sig imidlertid at være noksaa vanskelig, idet kulimportørerne der paa stedet ikke hadde nogen forening, men trods dette lykkedes det dog at faa en fællesforhandling istand. Skibsmægler Sundfør, der hadde været rederne og kulimportørerne behjælpelig med at utforme forslaget til den nye ordning, fik nemlig disse sammen til en konferanse, hvor der blev valgt en forhandlingskomite, og den 22. oktober samledes arbeidernes og arbeidsgivernes forhandlere i arbeidernes foreningslokale til forhandling om saken.

Resultatet av disse forhandlinger blev at det av Rich. Hansen utarbeidede forslag blev vedtat med nogle faa ændringer.

Overenskomsten, der vedtoges av begge parter, bestemmer at der skal være et fast kullosselag paa mindst 36 mand, der inden sin midte vælger en formand, som til enhver tid skal sørge for at skaffe skibsledere og kulimportører det nødvendige mannskap. I den anledning skal laget indlægge telefon i formandens hjem. Kullosselaget, redere og kulimportører skal i fællesskap utarbeide en instruks for lagets medlemmer, der sammen med overenskomsten blir at utlevere til hvert enkelt medlem av laget og til kulimportørerne.

Overenskomsten gjælder for 1 — et — aar ad gangen med 3 maaneders gjensidig opsigelse.

Arbeidspriserne fastsattes til:

For losning av kul 45 øre pr. ton.

„ — - koks 65 øre pr. ton.

„ ilandbringelse av kul 27 øre pr. ton.

„ — - koks 35 øre pr. ton.

„ lempning av kul paa lager 20 øre pr. ton.

„ kulling av dampskibe paa dagtid 60 øre pr. ton.

„ — - — - nattid 1 krone pr. ton.

Støperiarbeiderne hos O. Mustad & søn. I oktober fremsatte vor avdeling i Lysaker krav paa lønsforhøielse for kuppelovnsmændene ved Mustads støperi i Lysaker. Dette arbeide, der er meget anstrengende, har været drevet paa akkord. Lønnen var før kr. 2.70 pr. ton, men ved de forhandlinger, som av vor forening har været ført derute, er nu prisen forhøiet til kr. 3.30 pr. ton. Desuten opnaade man at faa indført endel lettelser i arbeidet, bl. a. skal der nu anskaffes en heis til transport av støpejernet, som før har maattet frembringes med muskelkraft.

Kravet omfattet 3 mand.

Grønvold og Agnæs fyrstikfabrikker. Overenskomsterne i fyrstikindustrien utløp 1ste januar 1911. Spørsmålet om opsigelse blev derfor drøftet i foreningerne, men forut for opsigelsen blev der gjort en henvendelse til disponent Schlytter, der er disponent for begge ovennævnte fabrikker, om han var villig til at gaa til forhøielser for endel

satser. Under den videre forhandling gik han med paa at forhøje dagarbeidernes løn fra 35—36 øre pr. time til 36—38 øre pr. time. Likeledes blev akkordsatserne for fosforavdelingen forhøjet med 8—10 %.

Ca. 120 arbeidere fik paa denne maate sin løn forbedret, og overenskomsten blev derpaa fornyet for et aar.

Lillestrøm cellulosefabrik. Denne fabrik er ny og nogen overenskomst har ikke tidligere været oprettet. Paa vaaren fremsatte arbejderne lønskrav, og fabrikken fremkom med et forslag til overenskomst baseret paa en dagløn av kr. 1.60—2.00 efter pladsene og en produktionspræmie av 7—13 øre pr. ton. Arbejderne fandt at dette forslag ikke var akseptabelt, idet de mente at produktionspræmien ikke vilde bringe den forutsatte dagløn. Under en forhandling som Sethil hadde med fabrikkens disponent og bestyrer blev foretat en del forbedringer i tariffen, blandt andet ogsaa at daglønnen for utearbejderne forhøiedes fra kr. 3.00 til kr. 3.25, hvorefter overenskomsten blev vedtat og gjælder til 1. juni 1913.

Ekers papirfabrik. Ved Ekers papirfabrik utløp overenskomsten 31. december. Lønningerne her var lavere end ved de fleste andre papirfabrikker, hvorfor Nedre Ekers fagforening søkte forhandling med bestyreren om forhøielse av en del satser uten at overenskomsten blev opsagt.

Ved forhandlingen opnaaddes forhøielse for de lavest lønnede baade ved dagløn og akkord, hvorefter overenskomsten blev besluttet gjort gjældende til 20. august 1911 for saa at komme sammen med tariffene ved de øvrige cellulose- og papirfabrikker.

Bergverksindustrien. Paa vaaren blev fremsat lønskrav baade fra Salangen bergverks aktieselskap og Stordø kisgruber. Ved forhandling mellem parterne blev man enige om overenskomst, og for Salangens vedkommende blev ogsaa overenskomsten underskrevet av verket og av Karlgren paa forbundets vegne. Forbundet gav straks godkjendelse, men fra arbeidsgiverforeningens side drog det i langdrag.

Først maatte man vente paa Bergverkernes landssammenslutning og dernæst var det centralstyret.

Endelig efter flere forespørsler fik forbundet den 29. august meddelelse om at overenskomstene av arbeidsgiverforeningen fandtes umulige og ikke kunde godkjendes.

For at faa bragt paa det rene hvori det umulige bestod blev arbeidsgiverforeningen tilskrevet, og som svar herpaa fik forbundet følgende svar dateret 31. august:

Norsk arbeidsmandsforbund,

Folkets hus.

I anledning Deres ærede av 30. ds. vedkommende Salangens bergverks aktieselskap og Stordø kisgruber tillater vi os at meddele at Bergverkernes fagsammenslutning har reist indvendinger mot en hel række av de to overenskomsters bestemmelser. Vi kan saaledes nævne

i overenskomsten for Salangen § 4, sidste punktum, definitionen av mindsteløn i § 5 a, aldersgrænsen i § 5 c, satserne i § 5 d (satserne findes baade for høie og for meget spesifisert), §§ 10, 12, 13, 17 og 18. I overenskomsten for Stordø kisgruber kan bl. a. nævnes § 2 om arbeidstiden, §§ 5, 6, 11, 12, 13, 17, 19 og 20. Videre savnes i begge overenskomster bestemmelser om verkets ret til at anvende saavel organiserte som uorganiserte arbeidere.

Vi forbeholder os under eventuelle forhandlinger ogsaa at opta andre punkter til diskussion. Imidlertid vil der selvfølgelig være bestemmelser som kan aksepteres i den foreliggende form, saa det forsaavidt ikke blir nødvendig at opta hver enkelt paragraf i overenskomstene til ny behandling.

Ærbødigst

for Norsk arbeidsgiverforenings centralstyre

Axel Krefting.

Det var saaledes ikke litet der var uantagelig, og da der saaledes av arbeidsgiverforeningen ønskedes forhandlinger anmodet forbundet om at faa disse snarest. Arbeidsgiverforeningen hadde nok derimot tænkt sig en hel principforandring i grubeoverenskomstene, hvorfor de trak saken ut.

Der var i 1910 anledning til at opsi overenskomsten for 6 bergverk, og spørsmålet var oppe om opsigelse for Røros verk og Glomsrudkollens zinkgruber. Overenskomsten for Røros var oprettet i 1905 og fortjenesten har været forholdsvis daarlig. Forskjellige forhold medførte dog at man besluttet ikke at gaa til opsigelse i 1910. Den 30. september om eftermiddagen (sidste dag for opsigelsen) mottok forbundet følgende skrivelse:

Norsk arbeidsmandsforbund,

Folkets hus.

I henhold til beslutning av vedkommende bergverker tillater vi os herved at opsi overenskomstene mellem det ærede forbund og følgende verker:

A/s Røros kobberverk,
The Foldal Copper and Sulphur Co., Ltd. (Foldals verk),
The Bede Metal and Chemical Co., Ltd. (Killingdals gruber),
Meraker gruber A/s,
Glomsrudkollen zinkgruber,
A/s Nordiske grubekompani (Fosdals gruber)

til utløp den 1. januar 1911.

Samtidig tillater vi os at foreslaa at forhandlingerne for disse bergverker optages i fællesskap med forhandlingerne for Salangen bergverks aktieselskap og aktieselskapet Stordø kisgruber.

Ærbødigst

for Norsk arbeidsgiverforenings centralstyre

Axel Krefting.

Forhandling blev derpaa berammet til avholdelse den 24. oktober paa Røros.

Denne forhandling paa Røros blev av rent foreløbig art. Den dreiet sig om det av arbeidsgiverne fremsatte forslag. Fra forbundets side blev intet forslag stillet, idet man mente at saalænge ikke arbeidsgiverne avgav erklæring om at gaa med paa mindsteløn i akkord kunde forbundet ikke indgaa paa nogen overenskomst. Efter at arbeidsgivernes forslag var gjennomgaat og der fra begge sider var fremholdt parternes synsmaater angaaende den fremtidige overenskomst blev det bestemt at forhandlingerne skulde gjenoptages i Kristiania i slutningen av november.

Den 17. november gjenoptoges forhandlingerne i Kristiania og fortsatte den 18. og 22. Fra arbeidsgivernes side hævdedes at man maatte ha en fællesoverenskomst omfattende alle bergverker som er medlemmer av Bergverkernes landssammenslutning, og ved indmeldelse av nye bergverker skal overenskomsten ogsaa gjøres gjældende for disse. Overenskomstens varighet 5 aar, og hvis den ikke opsies skal den gjælde videre i 5 aar til. Mindsteløn i akkord vilde de til en begyndelse slet ikke gaa med paa, men tilslut hørtes det ut til at det nærmest blev mindstelønnens størrelse som kom til at bli det avgjørende. Fra forbundets forhandlere blev det fremholdt at man vistnok kunde gaa med paa en fællesoverenskomst indeholdende de bestemmelser der kan være fælles for alle bergverker, men at der blev at opsette særskilt lønstarif for hver av bergverkerne. For at lette behandlingen kunde muligens en gruppering finde sted.

Forbundets forhandlere fremsatte derfor et forslag til fællesoverenskomst indeholdende bestemmelse om varighet, regler for hvordan lønstariffen for nyindmeldte bergverk skulde avgjøres, arbeidstid, overtidsbetaling, akkordarbeide og en del almindelige bestemmelser. Lønsatserne for hvert bergverk blev derpaa at indta som tarif.

Da bergverkernes forhandlere vilde forelægge forslaget for landsammenslutningen utsattes forhandlingerne og gjenoptoges i Trondhjem 5. december. Forut for forhandlingerne i Trondhjem hadde forbundet sammenkaldt representanter fra grubearbeiderforeningerne til konferanse angaaende kravene.

Forhandlingerne i Trondhjem fortsatte en hel uke uten at man kom noget længere. Arbeidsgiverne holdt nu paa en inndeling i 3 grupper. De gik vistnok med paa mindsteløn, men i en saadan form at den blev uten betydning, likesom de tilbød satser under de som hittil har været gjældende.

Like indunder jul optoges forhandlingerne igjen i Kristiania, og nu gik arbeidsgiverne med paa det grundlag som forbundets forhandlere hele tiden hadde holdt paa, nemlig en fællesoverenskomst og særskilt lønstarif for hvert bergverk, og man gik igang med behandlingen av fællesoverenskomsten.

Da man saaledes ikke kunde faa tilendebragt forhandlingerne til tariffens utløpstid 1. januar enedes man om at arbeidet skulde paagaa paa de gamle betingelser under forhandlingerne til enighet opnaades eller der blev git 14 dages varsel fra en av parterne for pladsenes vedkommende.

Som forhandlere har for Bergverkernes landssammenslutning deltat direktør Getz, Røros, direktør Worm Lund, Foldals verk, og ingeniør N. Th. Swensen og for forbundet Gunnar Sethil, A. Juell og O. K. Sundt.

Foruten de forannævnte lønsbevægelser og forhandlinger har forbundet i 1910 hat følgende voldgiftsavgjørelser:

Voldgift.

Kristiania spikerverk.

Ved Kr.a spikerverk har siden overenskomstens opprettelse 1. oktober 1908 været foretat forskjellige forandringer i valseverket. Dette har ikke alene hitført en forandring i maskiner og arbeidsordning, men har ogsaa influert paa det raamateriale der benyttes.

Arbeiderne i grovverket fandt at de tapte paa den nye ordning, hvorfor der blev forlangt forhandling i saken.

Et par forhandlingsmøter blev ogsaa avholdt mellem representanter for forbundet og De mekaniske verksteders landsforening. Enighet opnaades ikke, hvorfor forbundet forlangte tvisten avgjort ved voldgift.

Tvistens aarsak vil fremgaa av fremstillingerne, og voldgiftsrettens sammensætning og kjendelse vil fremgaa av rettens protokol, hvorfor vi her skal indskrænke os til at avtrykke forbundets og arbeidsgivernes fremstillinger og voldgiftsrettens protokol.

Forbundets fremstilling til voldgiftsretten.

I den mellem Kristiania spikerverk og Norsk arbeidsmandsforbund 1. oktober 1908 indgaaede overenskomst indeholdes blandt andet følgende bestemmelse:

„*For valsning av spikerjern kr. 4.00 pr. ton (alle dimensioner)*“. Imidlertid har verket siden overenskomstens opprettelse indført en saadan forandring i arbeidsordningen, at arbeiderne i grovverket mener sig berettiget til en regulering av akkordsatsen, idet den omtalte forandring har bevirket en reduktion i deres lønninger svarende til 2 à 3 kroner pr. uke.

Ved ovennævnte bedrift er der 2 valseverk, grovverket og finverket. — Ved overenskomstens opprettelse og videre utover til 1. april 1909 blev alt spikerjern valset i grovverket. Driften foregik her saavel nat som dag (nat- og dagskift).

I finverket, hvor der kun var dagskift, blev der valset stangjern (lagerjern).

I april 1909 blev der foretat den forandring, at der blev indlagt nye valser i finverket, og driften i dette verk er ogsaa gaat over til nat- og dagskift, likesom ogsaa valsningen av spikerjern for en del er gaat over til dette.

Før forandringen benyttedes i grovverket som materiale for en overveiende del bollestykker og resten paket. Bollestykkerne er der-

imot efter forandringen gaat over til finverket. — Bollestykkerne har den store fordel for arbeiderne, at de kommer varme fra bolovnene og sveises paa væsentlig kortere tid end paketen, idet denne er kold og bundtet sammen av spikerjern eller skrapejern, og som regel maa sveises 2 gange, mens bollestykkerne sveises kun 1 gang.

Det er paa grund av det efter forandringen saa ugunstige forhold med hensyn til raamaterialerne for grovverket, at lønningerne for disse arbeidere er blit mindre, og som de mener sig berettiget til at faa regulert saaledes, at den samme fortjeneste kan naaes som før forandringen.

Der har i henhold til overenskomstens bestemmelser været forsøkt ved forhandling mellem organisationerne at opnaa en tilfredsstillende ordning, dog uten at dette har lykkedes.

Det overlates derfor i henhold til overenskomstens § 6 voldgiftsretten at træffe betemmelse i saken.

Vi ønsker voldgiftsrettens besvarelse av følgende spørsmål:

1. Berettiger de gjorte forandringer i valseverkerne til en forandring av den fastsatte akkordsats for grovverket?
2. I tilfælde spørsmål 1 besvares med ja, hvilken sats blir det da at fastsette?

Arbeidsgivernes fremstilling til voldgiftsretten.

I den mellem Norsk arbeidsgiverforening paa vegne av Kristiania spikerverk paa den ene side og Norsk arbeidsmandsforbund og Norsk jern- og metalarbeiderforbund paa den anden side under 1—10—08 opprettede overenskomst er der i § 6 bl. a. bestemt følgende:

„Akkordprisen for de øvrige avdelinger*) blir som de nuværende, men *verket* har ret til at regulere disse efter indførelse av nye forbedrede verktøi, maskiner og arbeidsmetoder.“

Endvidere staar der i § 16 bl. a., at overenskomsten er uforandret gjældende til 31. mars 1911.

Efter overenskomsten skulde arbeiderne saaledes ikke ha adgang til paa det nuværende tidspunkt at fremkomme med krav paa forandringer i de fastsatte akkordpriser. Til støtte for denne opfatning skal man ogsaa henvise til den under 16. oktober 1903 avgivne enstemmige voldgiftskjendelse i sak mellem Snarøens høvleri og Snarøens tomt- og høvleriarbeiderforening.

Naar man nu i henhold til det ovenanførte ikke fremsætter forlangende om sakens avvisning, er det, fordi Kristiania spikerverk, naar spørsmålet om en forandring av akkordpriserne en gang er reist, ønsker at benytte denne anledning til at faa priserne redusert.

Man tillater sig derfor at anføre følgende:

Ved bedriften er der 2 valseverk, grovverket og finverket, hvilket begge ved overenskomstens indgaaelse blev drevne fra samme turbinaksel. En følge herav var, at naar der indtraf driftsforstyrrelser i det ene verk, hvad der ofte daglig kunde hænde og endog flere gange hver dag, maatte ogsaa det andet verk staa stille i tilsvarende tid.

*) Traadstiftfabrikken danner undtagelsen.

Dette forhold blev rettet i november 1908, derved at der med en bekostning av 8 à 10,000 kroner installertes 2 turbiner, saa hvert valseverk kunde gaa uavhengig av det andet.

Paa denne maate blev antallet av driftsstansninger i hver enkelt valseverk redusert og produktionen forøket.

Efter den oven citerede bestemmelse skulde spikerverket derfor ha været berettiget til at foreta en reduktion av akkordpriserne, men den undlot foreløbig at benytte sig av adgangen hertil.

Fra nytaar 1909 blev der i grovverket indført 3 skift i døgnet mot tidligere to. Den herved foranledigede betydelige reduktion av arbeidstiden for hver enkelt arbeider, nemlig fra gjennemsnittlig ca. 56¼ til ca. 37½, for ovnsmanden til 42½ time pr. uke, bragte allikevel ikke ukefortjenesten ned, fordi produktionen gjennem det nye turbinarrangement blev forøket. Mens gjennemsnittsukefortjenesten for de enkelte valselag i 1909 er litt høiere end i 1908, viser den sig for enkelte av lagenes medlemmer at være litt mindre end i det foregaaende aar. Derimot er gjennemsnittstimefortjenesten for samtlige arbeidere gaat op med 40 à 50 pct. og til enkelte tider endog betydelig høiere.

I april 1909 blev der i finverket indlagt en ny stol for valsning av de i grovverket tidligere valsede mindre dimensioner av spikerjern. Til fremstilling herav benytttes der et større produktionsgivende bollejern, hvilken i fornøden mængde derfor gik over til finverket, hvor der samtidig indførtes dat- og natskift.

At valsning av finere dimensioner av spikerjern blev overført til finverket, var intet tap for grovverket. Betalingen pr. ton er nemlig den samme for valsning av alle dimensioner av spikerjern, og i samme tidsrum fremstilles der jo en større vekt av de grove end av de fine dimensioner.

Av det for valsning mindre drøie paketjern er der til produktionen i grovverket i 1909 anvendt 18½ pct., eller litt mere end i det nærmest foregaaende aar, mens paketjernnet i tidligere aar har utgjort helt op til 33 pct. av det anvendte materiale.

Siden tvisten opstod, har man for at imøtekomme grovverket gjort en saadan forandring, at man nu kan valse ogsaa grovere sorter spikerjern i finverket, og paketjernnet blir nu efter avtale mellem valsemestrene og valselagene efter bedste skjøn fordelt mellem begge valseverk i forhold til antallet av bollejern.

Efter Kristiania spikerverks mening er de efter overenskomstens indgaaelse gjorte forandringer i valseverkerne av en saadan art, at de maa gjøre det berettiget til at foreta en reduktion av akkordpriserne.

I henhold til hvad der ovenfor er anført, tør man bede voldgiftsrettens uttalelse om følgende spørsmåal:

1. Berettiger de i valseverkerne gjorte forandringer, nemlig:
 - a) at spikerjern ogsaa vales i finverket,
 - b) installation av særskilt turbine for drift av hvert valseverk til en forandring av de nuværende akkordpriser?
2. I tilfælde av, at spørsmål 1) besvares med ja, hvilke priser blir der da at fastsette?

Protokol.

Aar 1910 den 5. januar sammentraadte nedennævnte herrer som valgt av:

Norsk arbeidsgiverforening: Ingeniør Chr. Wisbech, I. von der Lippe, W. Sverdrup.

Av Norsk arbeidsmandsforbund: Nicolai Hansen, J. Borgen, Alb. Eberhardsen, som voldgiftsret i anledning en opstaat tvist ved Kristiania spikerverk.

Man enedes om byretsassessor Christiansen som opmand, og denne erklærte sig villig til at fungere.

Næste møte berammedes til kl. 12 den 6. januar i Haandverks- og industriforeningens lokale.

*I. von der Lippe. W. Sverdrup. Nicolai Hansen. J. E. Borgen.
Alb. Eberhardsen. Chr. Wisbech.*

Aar 1910 den 6. januar sammentraadte i Haandverks- og industriforeningens lokale i Kristiania en voldgiftsret til avgjørelse av opstaat tvist mellem Norsk arbeidsmandsforbund og Norsk arbeidsgiverforening angaaende den mellem Kristiania spikerverk og dets arbeidere indgaaede overenskomst av 1. oktober 1908.

De i møtet 5. januar fremmøtte voldgiftsmænd var samtlige tilstede.

Ved lodtrækning blev deres nummerorden bestemt saaledes: von der Lippe, Eberhardsen, Borgen, Sverdrup, Hansen, Wisbech. Tilstede var den valgte opmand, byretsassessor Christiansen.

Inhabilitetsspørsmål forelaa ikke.

Som repræsentant for arbeidsmandsforbundet møtte sekretæren Bjerkmann og for arbeidsgiverforeningen ingeniør Bang.

Formanden fremlagde skrivelse fra arbeidsgiverforeningen av 5. ds. med deri nævnte bilag, der referertes.

Parternes repræsentanter hadde ordet til fremstilling av saken.

Derpaa avhørtes fra hver side to vidner, arbeiderne Osvald Martinsen og Karl J. Olsen samt ingeniør Vatvet og valsemester Hammerbek. Likeledes indhentedes forklaring fra to av de fra arbeidernes side deltagende i forhandlinger ang. overenskomsten av 1. oktober 1908, Ormestad og Sethil. Bjerkmann fremlagde avtryk av overenskomsten av 1. oktober 1908 samt lønningsstatistik vedkommende 3 arbeidere ved spikerverket, hvorav de to J. C. Olsen og W. Magnussen var saksekarer, og en Oscar Olsen valser.

Bang fremlagde opgave over forbruket av pakettjern i grovverket i tiden 1901—09 samt opgave over utbetalte lønninger for to valselag i 1908 og 1909.

Begge parters repræsentanter hadde ordet to gange hver, hvorefter saken optoges til votering.

Møtet idag varte fra kl. 12—2¹/₂ og fra 6—8¹/₂.

Saken utsattes til næste dag kl. 6 em.

*D. H. Christiansen. I. von der Lippe. Alb. Eberhardsen. J. Borgen.
W. Sverdrup. Nicolai Hansen. Chr. Wisbech.*

Aar 1910 den 7. januar sammentraatte atter voldgiftsretten paa samme sted.

Saken gjordes til gjenstand for overlægning og votering, hvorefter saken utsattes til forfattelse av kjendelse i møte mandag førstkommande kl. 7 eftermiddag.

Møtet idag varte fra kl. 6—8¹/₂ eftermiddag.

*D. H. Christiansen. J. von der Lippe. Alb. Eberhardsen. J. Borgen.
W. Sverdrup. Nikolai Hansen. Chr. Wisbech.*

Aar 1910 den 10. januar sammentraatte voldgiftsretten paa samme sted.

Der avgaves i henhold til den i forrige møte foretagne votering saadan

Voldgiftskjendelse:

Den 1. oktober 1908 blev der mellem Norsk arbeidsgiverforening paa vegne av Kristiania spikerverk og Norsk arbeidsmandsforbund samt Norsk jern- og metalarbeiderforbund indgaaet overenskomst om løns- og arbeidsforhold for verkets arbeidere. For valseverket blev akkordprisen for valsning av spikerjern av alle dimensioner uforandret 4 kroner pr. ton. Overenskomsten gjælder ifølge dens § 16 til 31. mars 1911.

Efter overenskomstens indgaaelse er der imidlertid indført forskjellige forandringer ved valseverket. Som følge herav har arbeiderne ved dettes ene avdeling — *grovverket* (i motsætning til *finverket*) — ment, at deres fortjeneste er sunket og reist krav om akkordsatsens forhøielse. Dette har spikerverket motsat sig, og tvist er opstaat.

Efterat denne tvist forgjæves har været søkt fjernet ved forhandlinger paa foreskreven maate, er den gjennom de respektive organisationer indbragt for nærværende voldgiftsret.

De av parterne stillede spørsmål, der i det væsentlige er overensstemmende, er:

1. Berettiger de i valseverket indførte forandringer til ændring av akkordsatsen for grovverket?
2. Hvilken akkordsats blir der i tilfælde at fastsette?

De omhandlede forandringer bestaar i følgende:

For det første blev der ved valseverket istedetfor den derværende fællesturbin for grovverket og finverket i november 1908 installert 2 turbiner, en for hvert verk, saaledes at disse fremtidig kunde gaa uavhengig av hinanden. Herved blev antallet av driftsstandsninger for grovverket redusert og produktionen øket. Derpaa blev der efter spikerverkets initiativ fra nytaar 1909 ved grovverket indført 3 skift mot tidligere 2, hvorved arbeiderne i hvert lag kom til at arbeide i 8 (effektivt 7) mot tidligere 10 timer i døgnet. Endelig blev der i april 1909 i finverket indlagt en ny stol bl. a. for valsning av de i grovverket valsede mindre dimensioner. I denne anledning overførtes der til finverket, der samtidig gik over til dag- og natskift, endel av det bollejern, der tidligere var gaat til grovverket, hvorved dette i større utstrækning end før blev henvist til at anvende pakettjern. Da anvendelsen av dette materiale er mere tungvindt og mindre produktionsgivende

end bollejernet, gjør arbeiderne ved grovverket gjældende, at deres fortjeneste er sunket under, hvad den var, da overenskomsten blev indgaaet. De paastaar derfor akkordsatsen forhoiet.

Fra den anden side gjøres derimot gjældende, at arbeidernes fortjeneste som følge av de nævnte forandringer ikke alene pr. time, men ogsaa i det hele pr. uke (aar) er gaat op, hvorfor akkordsatsen under henvisning til overenskomstens § 6 paastaaes nedsat.

Voldgiftsretten har efter det oplyste fundet, at de omtalte forandringer har indvirket paa vedkommende arbeiders fortjeneste, dels i gunstig, dels i ugunstig retning. Det er saaledes ikke tvilsomt, at der i perioder av 1909 har været ganske merkbar nedgang i deres ukefortjeneste, hvilket har gjort arbeiderne ængstelige og misfornøiede. At *timefortjenesten* er steget, specielt efter indførelsen av de tre skift, er vistnok utvilsomt, men dette hjælper i og for sig ikke arbeidere under heromhandlede forhold synderlig, idet det er *uke-* eller *rettet aarsfortjenesten* det for dem egentlig kommer an paa. Det er imidlertid heller ikke tvilsomt, at disse nedgangsperioder har vekslet med perioder med høiere arbeidsfortjeneste, saaledes at der over længere tidsrum har fundet utjevning sted. Som følge derav har ogsaa — efter hvad det ansees godtgjort — den i 1909 indbetalte *samlede* arbeidsløn været litt høiere end i 1908. At dette skulde skyldes mere ekstra- og overtidsarbeide i 1909 end i 1908, kan ikke efter det oplyste antages, og arbeidernes fortjeneste i 1909 maa derfor i det store og hele set nærmest ansees noget forbedret omend med undtagelse for enkelte av dem. Paa den anden side kan ikke denne forbedring findes at være av væsentlig betydning, og forholdet maa i det hele betegnes som væsentlig uforandret.

Idet det som nr. 1 opstillede spørsmål derfor blir at besvare med *nei* (hvorved det andet spørsmål bortfalder) skal man bemerke, at de ovenomtalte uregelmæssigheter i ukefortjenesten væsentlig skyldes en uregelmæssig anvendelse av pakettjern. Bruken herav har imidlertid utjevnet sig over længere tidsrum, saa det samlede forbruk i 1909 kun har været ubetydelig større end i 1908. Det maa imidlertid erkjendes, at den her nævnte uregelmæssighet og derav flydende ujevnhet i fortjenesten for verksarbeidere med fast arbeide maa føles som en ulempe, der mest mulig maa undgaas. Efter hvad der anføres i arbeidsgivernes tilsvær er ogsaa pakettjernet *efter* tvistens opstaaen ifølge avtale mellem valsemesteren og valselagene efter bedste skjøn blit fordelt mellem grovverket og finverket i forhold til antallet av bollejern, og voldgiftsretten har gaat ut fra, at der ogsaa for fremtiden blir forholdt paa denne maate, likesom ogsaa at pakettjernet blir mest mulig jevnt fordelt fra uke til uke.

Idet saaledes ingen av de mot hinanden staaende paastande er tat tilfølge, antages omkostningerne ved nærværende voldgiftsret at burde utredes av begge parter med en halvdel hver.

Den rettens medlemmer tilkommende godtgjørelse fastsættes til 180 kroner for formanden og 120 kroner for hver av de øvrige voldgiftsmænd.

Voldgiftskjendelsen er i enhver henseende enstemmig.

Det bemerkes at den ene voldgiftsmand, ingeniør Sverdrup, ved sygdom har været hindret i at delta i nærværende møte, men at det ovenanførte har været oplæst for ham i telefonen og vundet hans tilslutning. Han vil senere ved leilighet underskrive protokollen.

Møtet varte fra kl. 7—9 em.

D. H. Christiansen. J. von der Lippe. Alb. Eberhardsen. J. Borgen.
Nicolai Hansen. Chr. Wisbech.

Kaiarbeiderne i Stavanger.

Kaiarbeiderstreiken i Stavanger avsluttedes 31. december. Under streiken hadde dampskibsekspeditorerne antat 36 mand paa enkeltmandskontrakt og ved avslutningen blev indtat følgende bestemmelse:

„Da dampskibsekspeditorerne efterat de første forhandlinger var avbrutt har oprettet sit eget arbeidskontor og der indtat paa kontrakt 36 arbeidere, maa denne ordning respekteres og indgaar dampskibsekspeditorerne paa straks at indta ved anvisning ved arbeidskontoret samtlige kaiarbeiderforeningens medlemmer, dog maa disse ha meldt sig til arbeidskontoret inden mandag den 3. januar 1910 kl. 12 middag.

Alle arbeidere, som antages ved arbeidskontoret, er underkastet det samme arbeidsreglement, som blev vedtat 6. februar 1909 og som har bestaaet indtil 15. december samme aar.“

I denne bestemmelse eller det reglement, hvortil der henvises, staar intet om, at kaiarbeiderforeningens medlemmer skal være reserve og kun ha det arbeide, som de nyantagne ikke rækker at utføre. Dampskibsekspeditorerne søkte imidlertid efter bedste evne at trakassere foreningens medlemmer. Mens de paa enkeltmandskontrakt antagne arbeidere kunde tjene op til 35 kroner pr. uke, fik de arbeidere, der omfattedes av kollektivavtalen, kun enkelte jobber.

Da 2 av de under streiken antagne arbeidere sluttet, gjorde ekspeditorerne krav paa, at 2 av kaiarbeiderforeningens medlemmer skulde indgaa i de avgaaedes plads og underskrive enkeltmandskontrakt. Da foreningens medlemmer negtet dette, truet ekspeditorerne med at ansætte 2 fremmede i de ledige pladse, idet de hævdede, at der stadig skulde være 36 mand paa enkeltmandskontrakter.

Ved ankomsten av dampskibene „Njord“ og „Karmsund“ 13. og 15. januar tok ekspeditorerne folk utenom arbeidskontoret tiltrods for at flere av kaiarbeiderforeningens medlemmer var tilstede.

I anledning tvisten optoges forhandling i Stavanger, men uten resultat, hvorfor forbundet forlangte voldgift i saken.

Denne blev avholdt i Kristiania 2., 3., 4 og 5. februar.

Til besvarelse av voldgiftsretten hadde forbundet opstillet 4 spørsmål, men fik kun rettens medhold i det ene. Dette var dog i virkeligheten det viktigste, idet det blev fastslaat, at ekspeditorerne kan ikke ansætte nye arbeidere paa enkeltmandskontrakter, naar nogen av de paa enkeltmandskontrakt indtagne slutter. En merkelighet ved avgjørelsen av dette punkt er, at opmanden kom til at tilhøre minoriteten.

Utskrift av voldgiftsrettens protokol:

Møte i *voldgiftsret* i anledning tvist mellem *Dampskibsekspeditorerne i Stavanger og Kaiarbeidernes forening sammesteds* 2. februar 1910.

Fra arbeidsgivernes side fremmøtte dampskibsekspeditor G. G. Amundsen, kontorchef Henriksen og boktrykker A. Grøndahl.

Fra arbeidernes side fremmøtte Sverre Iversen, Albert Eberhardsen og Karl Tronsen.

Til opmand valgtes efter forslag av hr. Iversen assessor Christiansen, som paa telefonforespørsel erklærte sig villig til at fungere. Efter konferanse med Christiansen fastsattes møte til 3. februar kl. 12 formiddag.

G. G. Amundsen. Gustav Henriksen. A. Grøndahl. Karl Tronsen.
Alb. Eberhardsen. Sverre Iversen.

Aar 1910 den 3. februar sammentraadte i Haandverks- og industriforeningens lokale i Kristiania den nedsatte voldgiftsret i anledning av tvist mellem dampskibsekspeditorerne i Stavanger og Kaiarbeidernes forening sammesteds.

Ved lodtrækning blev voldgiftsmændenes pladse bestemt saaledes: 1. kontorchef Henriksen, 2. dampskibsekspeditor Amundsen, 3. forretningsfører Sverre Iversen, 4. Alb. Eberhardsen, 5. boktrykker Grøndahl og 6. Karl Tronsen.

Inhabilitetsspørsmål forelaa ikke.

Som repræsentant for Norsk arbeidsmandsforbund, hvorav Stavanger kaiarbeiderforening er en afdeling, møtte hr. Richard Hansen og for Norsk arbeidsgiverforening, hvorav Stavanger dampskibsekspeditorers forening er medlem, sekretær Paus.

Formanden oplæste de av parterne paa forhaand avgivne skriftlige fremstillinger.

Rich. Hansen bad arbeidsmandsforbundets fremstilling s. 5, spm. 3, sidste sætning rettet derhen: „naar kontorets folk er tilstede og ledige“.

Tilstede var medlemmer av Stavanger kaiarbeiderforening Sivertsen og Marvik; likesaa medlem av Stavanger dampskibsekspeditorers forening konsul Middelthon.

Disse avgav samtlige forklaringer i anledning av tvisten.

Rich. Hansen fremla en uttalelse av 30. januar 1910 i 3 blade fra endel av vedkommende kaiarbeidere, hvilken uttalelse oplæstes.

Paus fremla de i arbeidsgivernes fremstilling paaberopte bilag, der oplæstes.

Likeledes fremlagdes fra arbeidsgivernes side i skrivelse fra Stavanger dampskibsekspeditorers forening av 27. januar 1910 telegram fra arbeidsgiveren til Ulstrup, Stavanger, av 2. februar 1910 og sammes svar av samme dato, hvilke dokumenter oplæstes.

Fra arbeidernes side fremlagdes videre: 2 opgaver fra Stavanger kaiarbeidere over enkelte lønninger optjente til 30. januar 1910 samt telegram av 3. februar fra Hansen og Folkvard, Stavanger, til arbeidsmandsforbundet i Kristiania, hvilke oplæstes.

Endelig oplæstes den tidligere til 15. december 1909 gjældende overenskomst mellem parterne.

Hansen og Paus hadde derefter ordet hver 2 gange, hvorefter tvisten optoges til votering.

Møtet varte fra kl. 12—3 og fra kl. 5¹/₂—8¹/₂, da forhandlingerne utsattes til næste dag kl. 1.

D. H. Christiansen. Gustav Henriksen. G. G. Amundsen. Sverre Iversen.
Alb. Eberhardsen. A. Grøndahl. Karl Tronsen.

Aar 1910 den 4. februar møtte voldgiftsretten paa samme sted; drøftet saken og voterte, hvorefter møtet utsattes til næste dag kl. 1 eftermiddag.

Møtet varte fra kl. 1—4.

D. H. Christiansen. Gustav Henriksen. G. G. Amundsen. Sverre Iversen.
Alb. Eberhardsen. A. Grøndahl. Karl Tronsen.

Aar 1910 den 5. februar møtte voldgiftsretten paa samme sted. Voteringen avsluttedes, hvorefter avgaves saadan

Kjendelse:

Under 31. december 1909 blev der mellem Norsk arbeidsgiverforening og Stavanger dampskibsekspeditorforening paa den ene side og Norsk arbeidsmandsforbund og Stavanger kaiarbeiderforening paa den anden side indgaat overenskomst om løns- og arbeidsvilkaar for kaiarbeidet i Stavanger.

Av overenskomstens enkelte bestemmelser hitsættes:

§ 8.

Ekspeditorerne har ret til at anvende arbeidere uten hensyn til, hvorvidt vedkommende er medlem av en fagforening eller ikke, og kan streiker ikke iverksættes med det formaal at tvinge nogen ind i organisationen.

Paa sin side skal ekspeditorerne ikke kunne negte at anvende nogen arbeider av den grund, at vedkommende er medlem av en fagforening.

§ 9.

Ekspeditorerne skal ha fuld ret til at bestemme antallet av de arbeidere, der skal anvendes ved hvert arbeide, og til at anvende de arbeidere, som de anser egnet til at utføre foreliggende arbeide.

Særbestemmelse.

Da dampskibsekspeditorerne efterat de første forhandlinger var avbrutt har opprettet sit eget arbeidskontor, og der indtat paa kontrakt 36 arbeidere, maa denne ordning respekteres, og indgaar dampskibsekspeditorerne paa straks at indta til arbeide ved anvisning ved arbeidskontoret samtlige kaiarbeiderforeningens medlemmer, dog maa disse

ha meldt sig til arbeidskontoret inden mandag den 3. januar 1910 kl. 12 middag.

Alle arbeidere, som antages ved arbeidskontoret, er underkastet det samme arbeidsreglement, som blev vedtat 6. februar 1909 og som har bestaaet indtil 15. december samme aar.“

Om forstaaelsen av denne overenskomst er der i flere punkter opstaat uenighet mellem kaiarbeiderne og ekspeditørerne.

1. Kaiarbeiderne beklager sig over, at ekspeditørerne fortrinsvis benytter sig av de ovennævnte 36 arbeidere til fortrængsel for dem selv med den følge, at deres arbeidsfortjeneste formindskes.
2. Kaiarbeiderne beklager sig videre over, at ekspeditørerne — efterat 2 av de nævnte 36 mand var sluttet — har forsøkt at besætte de saaledes ledige pladse først med medlemmer av kaiarbeiderforeningen og derefter, da disse vægret sig, med andre.
3. Kaiarbeiderne beklager sig endelig over, at ekspeditørerne til trods for, at kaiarbeiderforeningens medlemmer var tilstede og ledige, dog har anvendt til ekspedition av et par dampskibe folk utenom arbeidskontoret.

Efterat vanlige forlikshandlinger forgjæves har fundet sted er tvistigheterne gjennom vedkommende fællesorganisationer indbragt for nærværende voldgiftsret.

Fra arbeidsmandsforbundets side er fremsat følgende spørsmål:

1. Er dampskibsekspeditorerne i Stavanger ifølge overenskomsten berettiget til at benytte de arbeidere, som er knyttet til arbeidskontoret ved enkeltmandskontrakt, fremfor dem, som gaar ind under kollektivkontrakten?
2. Hjemler overenskomsten ekspeditørerne ret til at anta nye arbeidere paa enkeltmandskontrakt, naar nogen av de paa enkeltmandskontrakt indtagne slutter?
3. Kan ekspeditørerne anta til losning og lastning av skibe folk, som ikke er knyttet til arbeidskontoret, naar kontorets folk er tilstede og er ledige?
4. Ifald spørsmål 1 og 3 besvares benegtende, har saa ikke arbeidere ret til at fordre erstatning for det tap, de hittil har lidt ved ekspeditørernes dispositioner?

Til spørsmål 1:

Voldgiftsrettens flertal — 4 medlemmer — finder, at særbestemmelsen i overenskomsten saavel efter sin ordlyd som efter sin naturlige mening ikke kan gi rum for anden forstaaelse end at ekspeditørerne maa være berettiget til først og fremst at anvende de av dem paa enkeltmandskontrakter under streiken antagne arbeidere. At dette var ekspeditørernes hensigt kan eller bør ikke ha været uklart for kaiarbeiderforeningens medlemmer, idet det var en likefrem følge av den i enkeltmandskontrakterne garanterte minimums ukefortjeneste, hvilken garanti gjennom offentlige annonser var almindelig kjendt. Selv om nogen av kaiarbeiderforeningens medlemmer ikke skulde hat kjendskap hertil, hadde han ved den i særbestemmelsen indeholdte henvisning til

enkeltsmandskontrakterne ubetinget opfordring til at skaffe sig saadan kundskap, hvilket med lethed kunde skedd. Spørsmålet besvares derfor med ja.

De tre øvrige medlemmer slutter sig til denne avgjørelse, dog under tvil, idet det for dem staar uklart, hvorvidt arbeidere under forhandlingerne har hat fuld klarhet over, at de paa enkeltmandskontrakterne antagne folk skulde faa fortrinsret. Til denne uklarhet bidrog ogsaa, at kaiarbeiderne aabenbart ikke har været opmerksom paa, at der for de 36 var tilknyttet kontrakterne et andet reglement end det oprindelig for kaiarbeiderne gjældende.

Til spørsmål 2:

Tre av rettens medlemmer finder, at det ikke er kommet klart frem, hverken i særbestemmelser eller under forhandlingerne, at det var ekspeditørernes hensigt til *stadighet* at ha 36 pladse besat. De mener derhos, at foranstaltningen med oprettelsen av arbeidskontoret av ekspeditørerne var truffet til beskyttelse av de da ansatte 36 mand og for at skaffe ekspeditørerne ledelsen med hensyn til arbeidsformidlingen paa kaien. En saa væsentlig forandring som overgang fra kollektiv til enkeltmandskontrakter burde ogsaa været saa klart uttrykt, at dette maatte være fuldt forstaaelig ogsaa for den anden part.

De besvarer derfor spørsmålet med nei.

Et av de øvrige medlemmer er enig i dette svar, men med følgende begrundelse: Særbestemmelsens ordlyd peker ikke utover den aktuelt foreliggende situation. Han er paa det rene med, at det har været ekspeditørernes mening ved overenskomstens indgaaen, at de ved den deri indtagne særbestemmelse skulde ha adgang til at supplere sit kontor ved mulig forfald eller fratræden av de oprindelig engagerte 36 mand. Men denne mening har isaafald ikke faat uttryk i særbestemmelsen og er heller ikke efter hans opfatning saadan lagt for dagen paa anden maate, at kaiarbeiderforeningens medlemmer nødvendigvis maatte forstaa dette. Efter hans opfatning er ekspeditørernes arbeidskontors bestaaen heller ikke nødvendigvis avhengig av, at der til dette til stadighet er knyttet 36 paa enkeltmandskontrakt antagne arbeidere.

Rettens tre gjenværende medlemmer besvarer spørsmålet med ja, idet særbestemmelsens ord: Da ekspeditørerne har „oprettet sit eget arbeidskontor og der indtat paa kontrakt 36 arbeidere, maa denne ordning respekteres“, efter deres mening er tilstrækkelig klar til at uttrykke, at der her handles om en *institution* beregnet paa varighet, hvilket alene fuldt ut kunde tjene ekspeditørernes behov. Det er klart, at det for ekspeditørerne gjaldt om til enhver tid at kunne disponere over ialfald endel arbeidere; men enten det var de oprindelig antagne 36 eller andre senere tilkomne var forholdsvis likegyldig. Naar tallet 36 er nævnt, har det sin historisk givne forklaring deri, at det var det antal som var antat forinden de sidste forhandlinger optoges; men skulde det være meningen, at alene disse 36 skulde høre til ekspeditørernes faste stok, maatte disse paa en eller anden maate være særlig betegnet. Saalangt herfra sies det uttrykkelig, at det er *ordningen*

med de 36 arbeidere paa enkeltmandskontrakter som skal respekteres. Dette synes at burde være forstaat ogsaa av den anden part.

Til spørsmål 3:

Idet flertallet — 4 medlemmer — henviser til overenskomstens oven-citerte § 8 og 9 finder man det ikke tvilsomt, at ekspeditørerne har sin fulde frihet til at anvende til sine løsninger og lastningsarbeider hvem de vil. Den eneste indskrænkning heri er bestemmelsen i § 8 andet avsnit om, at de ikke kan negte at benytte en arbeider ene og alene av den grund, at han er medlem av en fagforening, f. eks. kai-arbeidernes.

Spørsmålet besvares derfor med ja.

Minoriteten — 3 medlemmer — finder at spørsmålet bør besvares med nei, idet det uten forbindelse med § 8 og 9 fremgaar av særbestemmelsen, at arbeidsformidlingen skal besørges gjennom arbeidskontoret saalænge dette bestaar. Dette er saa meget mere rimelig som arbeidskontorets reglement ikke i noget punkt er i strid med ovennævnte paragraffer, og at det er en ordning som maa respekteres av alle, at de øvrige arbeidere, der venter paa kontorets anvisning av arbeide, ikke forbigaaes.

Efter de givne svar paa spørsmål 1 og 3 bortfalder spørsmål 4.

Efter denne avgjørelse findes omkostningerne ved voldgiftsretten at burde bæres av parterne med en halvdel hver.

Den rettens medlemmer tilkommende godtgjørelse fastsættes til 180 kroner for formanden og 120 kroner til hver av de øvrige medlemmer.

Møtet varte fra kl. 1—4.

*D. H. Christiansen. Gustav Henriksen. G. G. Amundsen.
Sverre Iversen. Alb. Eberhardsen. A. Grøndahl. Karl Tronsen.*

Murarbeiderne i Kristiania.

Straks efter bygningskonfliktens avslutning opstod der tvist angaaende forstaaelse av murarbeidernes tarif.

Murmester A. Kristensen antok til betjening av en kalkmølle en arbeider, der betaltes med 45 øre pr. time.

Dette arbeide hævdet murarbeiderne maatte betegnes som „murhaandlangerarbeide“ og skulde betales med 50 øre pr. time. Murmester Kristensen hævdet, at tariffen ikke omfattet betjening av „kalkmølle“, og at han saaledes hadde adgang til at betale mindre løn end i tariffen fastsat.

I sakens anledning avholdtes forhandlingsmøte uten at det lykkedes at opnaa enighet. Spørsmålet blev derfor forelagt en voldgiftsret til avgjørelse.

Vi indtar nedenfor saavel forbundets som arbeidsgiverforeningens fremstilling tillikemed utskrift av voldgiftsrettens protokol.

Fremstilling til voldgiftsretten fra Norsk arbeidsmandsforbund.

I den mellem Murmestrenes forening, Kristiania, og Murarbeidernes forening, sammesteds, av 22. juni 1910 indgaaede overenskomst indeholdes blandt andet følgende bestemmelse:

„§ 1. a) For murhaandlangerarbeide betales 50 øre pr. time, fra 1. april 1911 53 og fra 1. april 1913 55 øre. For flekarbeide betales 50 øre pr. time.

b) Under foranstaaende lønsbestemmelser kommer ikke stenmotagere og dagfolk, som ogsaa kan benyttes til hjælp ved stillasbygning, transport og flekarbeide samt til betjening av heis.“

Litra a indeholder hvad der skal være regelen, nemlig hvad murhaandlangerarbeide skal betales med, mens i litra b omhandles hvad der skal være undtat fra den almindelige regel og hvor andre lønsbestemmelser kan komme til anvendelse.

Nogen definition over hvad der forstaaes ved murhaandlangerarbeide utover hvad der indeholdes i selve navnet, er ikke indtat i overenskomsten. I sit oprindelige forslag hadde imidlertid murarbeiderne foreslaat følgende:

„Til murhaandlangerarbeide regnes al transport og tillavning av materialer samt stillasbygning.“

I arbeidsgivernes forslag av 4. juni 1910 hadde denne bestemmelse faat følgende ordlyd:

„Til murhaandlangerarbeide regnes al bæring og tillavning av materialer samt stillasbygning. (Denne passus kan ogsaa utgaa.)“

Under de avsluttende forhandlinger blev man enig om at la bestemmelsen utgaa, saavidt vites av den grund at man fandt den overflødig, idet man for hvad der henhører til murhaandlangerarbeide har gammel hævdevunden praksis.

Murmester A. Kristensen praktiserer imidlertid overenskomsten paa den maate, at han ved sit byggearbeide paa Dikemark asyl betaler den mand der betjener kalkmøllen 45 øre pr. time. Da betjeningen av kalkmøllen er tillavning av materialer, og som saadan er et arbeide der hittil har tilhørt murarbeiderne, gjør disse paastand paa at betjening av kalkmøllen kommer ind under § 1 a. Den nyoprettede overenskomst indeholder efter vor formening intet der skulde indføre en anden praksis end tidligere.

Vi ønsker derfor voldgiftsrettens avgjørelse av hvorvidt betjening av kalkmølle kommer ind under overenskomstens § 1 a eller § 1 b.

Fremstilling til voldgiftsretten fra Norsk arbeidsgiverforening

i voldgiftssak angaaende tvist opstaat ved hr. murmester A. Kristensens byggearbeide paa Dikemark om betaling for betjening av en kalkmølle.

I anledning Norsk arbeidsmandsforbunds fremstilling til voldgiftsretten i ovenstaaende sak skal vi tillate os at bemerke:

Tilberedningen av mørtel paa byggepladsene sker næsten altid ved haandkraft i kalkbænk og utføres da av murarbeiderne. Arbeidet

hermed er temmelig tungt og kræver adskillig øvelse, erfaring og praktisk skjøn, hvis produktet skal bli godt.

I den senere tid er man imidlertid undtagelsesvis ved større byggearbeider begyndt at la mørteltilberedningen foregaa maskinmæssig i de saakaldte kalkmøller, som almindeligvis drives ved elektrisk kraft. Betjeningen av disse kalkmøller er et ganske let arbeide og kræver ingen øvelse. Det kan utføres av enhver nogenlunde duelig dagarbeider, idet det kun gjælder at skuffe opi møllen de bestemte mængder kalk og sand. Selve tilberedningen av mørtelen utføres derimot av maskinen, og arbeideren har ingen indflydelse paa produktets kvalitet. I det av arbeidsmandsforbundet paatalte tilfælde har vedkommende arbeider aldrig tidligere hat nogen befatning med murhaandlangerarbeidet.

Forbundet hævder nu, at betjening av kalkmøller skal betales som for murhaandlangerarbeide bestemt, idet der paaberopes at „betjeningen av kalkmøllen er tillavning av materialer og som saadan et arbeide der hittil har tilhørt murarbeiderne“.

Vi maa hertil først bemerke, at *betjeningen* av kalkmøllen aldeles ikke er tillavning av materialer. *Det er maskinen som tilbereder materialerne, ikke arbeiderne*, likesom det er dampmaskinen der driver en dampbaat og ikke fyrbøteren. Og for det andet er det ikke *enhver* form for tillavning av *hvilkesomhelst* materialer som murarbeiderne overhodet kan tale om nogen sedvanemæssig ret til, men det er *kun den manuelle tillavning av mørtel i kalkbænk*. Og det er væsentlig fordi dette arbeide likesaa vel som det andet murhaandlangerarbeide, stembæringen, kræver baade anstrengelse og øvelse, at murarbeidernes løn er sat saa meget høiere end almindelige dagarbeideres. Betjeningen av kalkmøllen berettiger derimot ingenlunde til nogen saa høj løn. Forbundet ræsonnerer som det ikke skulde være *arbeidets art* der var avgjørende for om et arbeide skulde betragtes som murarbeide eller ikke, men *arbeidsresultatets*, uanset om dette var fremkommet paa den ene eller anden maate.

Arbeidsmandsforbundet paaberoper sig et forslag som mestrene fremsatte under forhandlingerne i anledning bygningskonflikter isommer, gaaende ut paa at bl. a. „tillavning av materialer“ regnes til murhaandlangerarbeide. Det er ganske korrekt, at et av de utallige forslag som fremkom var saalydende, idet mestrene derigjennem søkte at etterkomme et krav fra svendenes side. Men selvfølgelig hadde mestrene med dette forslag kun tænkt paa den sedvanlige manuelle tillavning av mørtel i kalkbænk og hadde aldrig ment at betjeningen av en maskine som utfører materialtillavningen skulde betragtes som murarbeide. Saadan vilde visselig heller ikke det nævnte forslag, om det var vedtat, med rette kunne fortolkes. Selv om imidlertid forslagets ordlyd skulde være saa utydelig formet, at det kan forstaaes som av arbeiderne hævdet, er dette nu uten nogensomhelst betydning, idet det nævnte forslag er bortfaldt under de senere forhandlinger og ikke er indtat i den endelige overenskomst.

At pasningen av maskinelle indretninger, selv om disse erstatter en del av murarbeidernes hævdvundne arbeide, ogsaa kan overlates til

dagfolk med lavere løn end murarbeiderne, synes ogsaa at fremgaa av overenskomstens § 1 b. Heri fastslaaes bl. a. at dagfolk ogsaa kan benyttes til betjening av heis. Saadan heis benyttes stundom til at erstatte den anden hoveddel av murhaandlangerens arbeide, nemlig stembæringen. Da der ingen grund er til forsaa vidt at stille betjeningen av heis i nogen særstilling, maa man ha ret til analogisk at slutte, at der ogsaa maa være adgang til at benytte dagfolk til at betjene andre maskinelle indretninger, selv om de erstatter arbeide som ellers har tilhørt murarbeiderne, saaledes ogsaa kalkmøller.

Selvfølgelig kunde det for al tydelighets skyld været ønskelig, at ogsaa betjening av kalkmøller hadde været uttrykkelig nævnt. Man var imidlertid ikke opmerksom herpaa ved overenskomstens indgaaelse, idet kalkmøller er saa overmaate litet anvendt. Men § 1 b gir sig heller ikke ut for at indeholde en fuldstændig fortegnelse over alle de arbeider, hvortil dagfolk kan benyttes. Tvertimot fremgaa det uttrykkelig av bestemmelsens ordlyd, at dagfolk ogsaa kan benyttes til andet arbeide end det særlig nævnte (— „dagfolk, som *ogsaa* kan benyttes til —“).

Vi skal i denne forbindelse gjøre opmerksom paa, at overenskomstens bestemmelser ikke paa noget andet punkt inneholder noget uttrykkelig forbud mot, at dagfolk benyttes til nogetsomhelst slags arbeide, ikke engang mot, at de brukes til almindelig haandlangerarbeide. § 1 a fastsetter visse lønssatser for murhaandlangerarbeide § 1 a uttaler først, at disse lønssatser ikke gjælder for stembæring og dagfolk, og sier derpaa, at disse *ogsaa* kan benyttes til visse særlig nævnte arbeider.

Imidlertid har det utvilsomt været forutsætningen, at der skal være en grænse for, hvad man kan bruke dagfolk til. Men fordi om der herom intet er sagt i overenskomsten, maa man være varsom med at trække denne grænse for snever. Og det kan under ingen omstændighet bli andet end *det egentlige, manuelle, haandlangerarbeide*, hvortil adgangen til at bruke dagfolk er utelukket, det arbeide, som paa grund av sine krav til arbeidernes anstrengelse og øvelse betinger den høie løn for murarbeiderne.

I henhold til ovenstaaende tillater vi os at nedlægge paastand paa, at murmestrenes ret til at benytte dagfolk til betjening av kalkmøller — uten at være bundet til lønssatserne for murarbeiderne — fastslaaes, og at arbeidsmandsforbundet idømmes sakens omkostninger.

Voldgiftsrettens protokol.

Aar 1910 den 17. oktober sammentraadte voldgiftsmænd, valgt av Norsk arbeidsgiverforening og Norsk arbeidsmandsforbund, i anledning en tvist om lønningsforhold ved murmester A. Kristensens byggearbeide, Dikemark sindssykeasyl.

Fra arbeidsgiverforeningen møtte d'hr. arkitekt O. Ekman, ingeniør A. Schumacher og blikkenslagermester Oluf C. Johanssen.

Fra arbeidsmandsforbundet vaktmester A. Stenberg, cementarbeider Aksel Ahlstrand og forretningsfører Sverre Iversen.

Man enedes om efter hinanden at henvende sig til høiesterets-assessor Hagerup Bull og byretsassessor D. H. Christiansen om at være opmand. Kunde ingen av disse paata sig hvervet, besluttedes at anmode handelsdepartementet om at opnævne opmand.

Ved telefonkonferanse erklærte hr. Christiansen sig villig.

Næste møte fastsattes til tirsdag den 18. ds. kl. 5^{1/4} efterm.

O. Ekman. A. Schumacher. Oluf C. Johanssen. Aksel Ahlstrand.
A. Stenberg. Sverre Iversen.

Aar 1910 den 18. oktober sammentraadte den den 17. f. m. nedsatte voldgiftsret under ledelse av den valgte opmand, assessor Christiansen.

Ved lodtrækning bestemtes nummerordenen mellem voldgiftsmændene saaledes:

1. Ingeniør Schumacher, 2. arkitekt Ekman, 3. vaktmester Stenberg, forretningsfører Sverre Iversen, 5. blikkenslagermester Johanssen og 6. Aksel Ahlstrand. I denne orden bestemtes voteringen foretat.

Som repræsentant for Norsk arbeidsmandsforbund møtte Gunnar Sethil sammen med Bernhard Eriksen.

Som repræsentant for Norsk arbeidsgiverforening møtte sekretær Paus sammen med murmester P. Kristensen.

Parterne enedes om at gi spørsmålet til voldgiftsretten følgende form:

„Er betjeningen av heromhandlede kalkmølle murhaandlangerarbeide og saaledes at henføre under overenskomstens § 1 a?“

Formanden fremla og refererte fremstillingen fra arbeidsmandsforbundet og arbeidsgiverforeningen.

Sethil fremla det fra arbeidsgiverforeningens side under forhandlingerne om overenskomsten fremsatte forslag, der referertes. Han fremla likeledes den gamle overenskomst, hvis § 1 a og b referertes.

B. Eriksen avgav forklaring. Likeledes avgaves forklaringer av P. Kristensen og murmester A. Christensen.

Sethil og Paus hadde derefter ordet, hvorefter saken optoges til votering og utsattes til torsdag eftermiddag kl. 5. Møtet varte fra 5^{1/4}—8.

D. H. Christiansen. A. Schumacher. O. Ekman. A. Stenberg.
Sverre Iversen. Oluf C. Johanssen. Aksel Ahlstrand.

Aar 1910 den 20. oktober fortsatte voldgiftsretten sine forhandlinger i Haandverks- og industriforeningens lokale. Votering foretoges og saken utsattes til følgende dag kl. 5^{1/2} efterm. til fastsettelse av kjendelse.

Møtet varte fra kl. 5—6^{1/2}.

D. H. Christiansen. A. Schumacher. O. Ekman. A. Stenberg.
Sverre Iversen. Oluf C. Johanssen. Aksel Ahlstrand.

Aar 1910 den 21. oktober sammentraadte atter forannævnte voldgiftsret i Haandverks- og industriforeningens lokale.

Der avgaves saadan

Kjendelse:

Den siden 22. juni 1910 gjældende overenskomst mellem de i Norsk arbeidsgiverforening staaende medlemmer av Murmesternes forening i Kristiania og Murarbeidernes forening i Kristiania bestemmer i § 1 a:

„For murhaandlangerarbeide betales 50 øre pr. time . . .

For flekarbeide betales 50 øre pr. time.

b: Under foranstaaende lønsbestemmelse kommer ikke stenmotagere og dagfolk, som ogsaa kan benyttes til hjælp ved stillasbygning, transport og flekarbeide samt til betjening av heis.“

Murmester Aug. Christensen har ved sit byggearbeide paa Dike-mark sindssykeasyl til betjening av en kalkmølle, der drives med elektrisk kraft, benyttet en mand lønnet med 45 øre pr. time. Denne lønning har Murarbeidernes forening anset for uriktig, da hans arbeide efter foreningens mening er at anse som haandlangerarbeide og derfor efter overenskomstens § 1 a at lønne med 50 øre pr. time.

Mellem Norsk arbeidsmandsforbund og Norsk arbeidsgiverforening er derved efter behørlige forliksforhandlinger opstaat tvist for nærværende voldgiftsret, idet parterne er enige om at forelægge til besvarelse følgende spørsmåal:

„Er betjeningen av heromhandlede kalkmølle murhaandlangerarbeide og saaledes at henføre under overenskomstens § 1 a?“

Rettsens flertal skal bemerke:

Overenskomsten indeholder ingen forklaring av uttrykket „murhaandlanger“. Der blev under forhandlingerne om overenskomsten av murarbeiderne foreslaaet medtat saadan bestemmelse: „Til murhaandlangerarbeide regnes al transport og tillavning av materialer samt stillasbygning“. Fra arbeidsgivernes side blev foreslaaet: „Til murhaandlangerarbeide regnes al bæring og tillavning av materialer samt stillasbygning“, idet der dog i en parentes blev tilføiet, at denne passus ogsaa kunde utgaa. Den kom heller ikke i nogen form med i overenskomsten, og de nævnte forslag antages derfor ikke at kunne yde noget væsentlig bidrag til spørsmålets besvarelse. Man er saaledes henvist til at søke denne i hvad der sprogriktig ligger i selve ordet, under henseen til det arbeide som regelmæssig har været utført av murhaandlangere. I ordet „murhaandlanger“ ligger alene „at gaa mureren tilhaande“ med det han trenger til sit arbeide, nemlig sten og mørtel. Disse materialer maa følgelig murhaandlangeren bære fra vedkommenfe oplag paa byggepladsen til det sted hvor mureren skal bruke dem. Hertil kræves baade styrke og øvelse, særlig naar materialerne skal i høiden og derfor maa bæres i stillaser. Herved har murhaandlangerne naturligvis faat befatning med stillasbygningen — hvortil der ikke kunde være paakrævet at benytte egentlige tømmer-

mænd — uten at dette arbeide *begrepsmessig* kan betegnes som murhaandlangerarbeide. Da mørtelen regelmæssig maa tillaves paa byggestedet, er naturligvis ogsaa dette arbeide tilfaldt murhaandlangerne, idet det ikke kunde være paakrævet hertil at benytte utlærte murere. — Heller ikke dette arbeide er rent *begrepsmessig* set murhaandlangerarbeide, men er forlængst almindelig anerkjendt som saadant. Skulde der imidlertid opstaa spørsmål om at tillave mørtelen ved særlig dertil indrettede anlæg istedetfor byggepladsen, vilde dette arbeide ganske tape karakteren av *haandlangervirksomhet*, og det uten hensyn til om det utførtes for haand eller med maskiner.

Kan nu noget andet gjælde om mørtelmaskiner benyttes paa selve byggepladsen? Dette spørsmål antages at maatte besvares derhen, at hvis det arbeide som selve maskinen utfører maa sies at være det væsentlige ved mørteltillavningen, da er det arbeide som blir igjen at utføre ved dens betjening av mindre væsentlig art, og da kan ikke dette arbeide sidestilles med det arbeide der nødvendig er forbundet med mørtellavning i de gamle kalkbænke. I nærværende tilfælde er det oplyst, at selve *blandingen* av kalk, sand og vand sker ved den elektrisk drevne mølle, og at vandtilførselen foregaar automatisk. — Vedkommende arbeider har da alene at skuffe paa sand og kalk efter en viss opskrift; men dette er bare et enkelt led i det gamle manuelle mørteltillavningsarbeide og derhos meget liketil i forhold til hele det dermed forbundne arbeide, der krævede ikke saa litet baade av kraft, øvelse og skjønsomhet. Til betjening av heromhandlede kalkmølle trænges aabenbart ikke saadanne egenskaper, ialfald ikke i nævneværdig grad. Dette viser sig bedst derved, at den fuldt tilfredsstillende har været betjent av en mand som tidligere har været landhandler og aldrig før hat befattning med lignende arbeide. Da saaledes hans arbeide ved kalkmøllen maa sies at være væsentlig forskjellig fra det med den manuelle mørtellavning forbundne arbeide, kan det ikke efter sin natur sidestilles med dette og saaledes heller ikke henregnes til haandlangerarbeide. Skulde det tiltrods herfor i overenskomsten allikevel være henregnet hertil, maatte det være tydelig sagt. Saa er ikke gjort. Vistnok indeholder § 1 b en opregning av hvad dagfolk *ogsaa* kan benyttes til, og heriblandt er ikke nævnt betjening av kalkmøller; men derav kan man ikke slutte, at dagfolk ikke skulde kunne benyttes dertil. En saadan opregning er ikke og kan efter sin natur ikke være uttømmende, idet det er ugjørlig at ha oversigt over alle de forskjellige arbeider der her kunde bli spørsmål om. Allerede den form bestemmelsen har faat viser forøvrig, at opregningen ikke er uttømmende (jfr. „dagfolk, som *ogsaa* kan benyttes . . .“). Spørsmålet om betjening av kalkmøller har ikke under overenskomstens indgaaelse været paa bane og har derfor ikke kunnet komme med. Det har formentlig ikke traadt saaledes frem som betjening av heis, der er medtat. Betjening av heromhandlede kalkmølle kan imidlertid ikke med hensyn til arbeidets art sies at skille sig fra betjening av heis; det er i begge tilfælder en ganske enkel kraftpræstation. Det er oplyst, at der tidligere har været anvendt dels murhaandlangere og dels andre med samme løn som disse til betjening av kalkmøller; men dette kan selv-

følgelig ikke, naar arbeidet efter selve sin natur ikke kan ansees som murhaandlangerarbeide, gi murhaandlangerne nogen forrett hertil eller til at forlange den for disse bestemte løn, om det end har bidrat til at gjøre forholdet noget uklart fra arbeidernes synspunkt, en uklarhet som ikke kan ansees fjernet ved overenskomstens bestemmelse.

Flertallet finder i henhold hertil at maatte besvare det stillede spørsmål med nei.

Mindretallet (Stenberg, Iversen og Ahlstrand) fandt det ved forhandlingerne godtgjort, at betjening av kalkmølle er et arbeide, der i aarrækker har været utført av eller betalt som murhaandlangerarbeide. Da det saaledes ikke er tale om en før overenskomsten av 22. juni 1910 ukjent arbeidsmaate, maa den ene part ansees uberettiget til uten den andens samtykke at undta et bestemt arbeide fra overenskomstens bestemmelse om betaling for murhaandlangerarbeide. Dette saameget mere som overenskomstens § 1 b i detaljer fastslaar, hvilke arbeider der skal undtages fra lønsbestemmelsen i § 1 a, saaledes at man for det øvrige murhaandlangernes sedvansmessige arbeide maatte gaa ut fra, at *status quo* skulde opretholdes.

Mindretallet besvarer i henhold hertil spørsmålet med ja.

*

Da overenskomsten for det omtvistede punkts vedkommende maa sies at lide av nogen uklarhet og tvistgjenstanden maa sies at være av prinsipiell art, finder voldgiftsretten enstemmig, at sakens omkostninger bør bæres av begge parter med en halvdel hver.

Godtgjørelsen fastsattes enstemmig for opmanden til 120 kroner og for hver av voldgiftsmændene til 80 kroner.

Møtet varte fra kl. 5^{1/2}—6^{1/2}.

D. H. Christiansen. A. Schumacher. O. Ekman. A. Stenberg.
Sverre Iversen. Oluf C. Johanssen. Aksel Ahlstrand.

Stuararbeiderne i Fredrikshald.

I slutten av forrige aar opsa mæglerne i Fredrikshald den med forbundet i 1907 indgaaede overenskomst angaaende losse- og lastearbeidet ved havnen dersteds. De hadde nu utspekulert en ny ordning som skulde avløse den gamle. Der skulde nu ansættes 2 à 3 stuerbaser fra Fredrikstad, hvilke skulde overta og forestaa alt arbeide. Av den grund skulde akkordpriserne reduseres for arbeiderne, saa de tre baser kunde ha utsigt til at opnaa en høi fortjeneste. Denne ordning var selvfølgelig ikke likt av arbeiderne, men da det var midt paa vinteren og derfor liten trafik ved havnen, og da mæglerne hadde været saa illojale at avertere efter nye folk mens forhandlingerne paa-gik, saa at de alt hadde helt nyt mannskap i bakhaanden, da det endelige forslag forelaa, fandt arbeiderne det rettest at vedta forslaget, dog paa den betingelse, at overenskomstens varighet sattes til 2 aar istedetfor som foreslaaet 3 aar.

Dette gik mæglerne med paa, og arbeidet optoges paa de nye vilkaar. Arbeidsgiverforeningen derimot negtet at gaa med paa nogen kortere tid end 3 aar, og av den grund blev overenskomsten ikke underskrevet av forbundet, der først maatte forelægge saken for foreningen i Fredrikshald.

De tre Fredrikstadbaser hadde imidlertid paa en maaned gjort sig saa forhatt av arbeiderne, at disse saa sig nødt til at nedlægge arbeidet allerede den 1. april iaar. Arbeiderne forlangte de tre baser fjernet og at der blev lønnet efter de tidligere sats. Denne streik paagik i 6 uker og endte med seir for arbeiderne. Overenskomsten av 1. mars skulde staa ved magt, Fredrikstadbasene skulde fjernes og istedet skulde der ansættes en i Fredrikshald hjemmehørende mand til at forestaa arbeidet. Det overskud som maatte bli ved forskjellen mellom den nye og den gamle tarif skulde fordeles paa arbeiderne ved aarets utgang.

Mæglerne var, som rimelig kunde være, misfornøiet med at se sin store plan ødelagt og pønsket paa revanche, og saa fandt de paa en ny fortolkning av overenskomsten, der gik ut paa, at timeløn skulde kunne anvendes ved losning og lastning av alle varer som ikke var opført i tariffen. Men ikke nok hermed, da overenskomsten inneholder akkordpriser for nærsagt alle varer av betydning, vilde det ikke være stor hjelp i om de fik ret i dette. Derfor gik deres fortolkning videre: der skulde ogsaa kunne anvendes timeløn for de varesorter som er nævnt i tariffen, naar ikke fuld stuergjæng anvendtes. Med andre ord: naar bare en eller to av skibsmandskapet deltok i lastningen, skulde arbeiderne fra stuerkontoret være nødt til paa forlangende at arbeide paa timeløn.

Som paaskud til at faa disse sine spørsmål avgjort ved voldgift benyttedes en lavet røverhistorie om 4 arbeidere som var gaat iland fra dampskibet „Urda“.

Paa grundlag av denne historie skulde der ogsaa opnaaes at faa dom for, at arbeiderne hadde brutt overenskomsten. For at læserne selv kan se hvordan denne historie løp av, hitsætter vi arbeidsgiverforeningens og forbundets fremstillinger til voldgiftsretten samt voldgiftsrettens protokol.

Fremstilling til voldgiftsretten fra Norsk arbeidsgiverforening

i voldgiftssak angaaende tvistepunkter mellom skibsmæglerne i Fredrikshald og stuerarbeiderne sammesteds.

Mellom skibsmæglerne i Fredrikshald, representert ved det av dem oprettede Fredrikshalds stuerkontor, medlemmer av Norsk arbeidsgiverforening, og Fredrikshalds losse- og lasteforening, avdeling av Norsk arbeidsmandsforbund, blev der under 16. mars dette aar oprettet en overenskomst angaaende løns- og arbeidsvilkaar for losse- og lastearbeiderne i Fredrikshald.

Kopi av denne overenskomst vedlægges.

For at faa bedre arbeidsorden og sterkere ledelse ved lastnings- og lossearbeidet, hvor ordningen tidligere hadde været overmaate litet

tilfredsstillende for skibsmæglerne, og arbeiderne ofte hadde optraadt hoist egenraadig med pludselig arbeidsnedleggelse midt under den tidligere overenskomsts varighet o. lign., hadde skibsmæglerne opsagt denne overenskomst, oprettet det nævnte stuerkontor og i den nye overenskomst med losse- og lastearbeiderne faat indtat bestemmelser som skulde sikre stuerkontorets bestyrer den uavskaarne ret til at lede og fordele arbeidet. Likeledes fik skibsmæglerne for bl. a. at hindre saadanne pludselige arbeidsnedleggelse, som tidligere var praktisert, ind i overenskomsten den sedvanlige bestemmelse om, at forhandlings- og voldgiftsoverenskomsten av 15. april 1907 skal gjøres gjældende mellom parterne. Et hefte, indeholdende bl. a. denne overenskomst, vedlægges.

Ved dampskibet „Urda“s lastning av kisavbrand den 21. mai d. a. negtet imidlertid de tilsagte arbeidere, alle medlemmer av Fredrikshalds losse- og lasteforening, at gaa ombord og arbeide efter timebetaling, paaberopende sig at det var skadelig at arbeide med denne slags last. Folkene negtet dog ikke under enhver omstændighet at utføre arbeidet, men de vilde ikke gjøre det efter timebetaling, de krævde akkord. Skibsmæglerne forlangte imidlertid bestemt at arbeidet skulde paabegyndes og at saken derefter skulde avgjøres ved voldgift, hvilket arbeiderne da sluttelig gik med paa. Efter at ha arbeidet nogen timer gik de imidlertid iland igjen, men erklærte dog samtidig til skibets kaptein, at de var villig til at fortsætte, hvis de fik akkord. Kapteinen maatte derfor fortsætte arbeidet med eget mandskap, uten at skibsmæglerne har hørt nogen klage fra disse.

I anledning av denne sak har der mellom skibsmæglerne og først en representant for arbeidsmandsforbundet, senere representanter for arbeiderne, været forhandlet om i hvilken utstrækning timearbeidet skal benyttes. Skibsmæglerne foreslog herunder for om mulig at opnaa en mindelig ordning:

„Timebetaling kan anvendes naar ikke fuldt stuergjæng benyttes og man kan enes om akkord. Likeledes ved varesorter der ikke er nævnt i tariffen og hvor man ikke kan enes om akkord.“

Arbeiderne vilde imidlertid ikke gaa med herpaa, men forlangte, at skibsmæglerne ikke skulde kræve av stuerarbeiderne, at de skulde arbeide efter timebetaling ved andet end oprydningsarbeide og som winchemand.

Da enighet ikke kunde opnaaes blev saken overlatt til hovedorganisationerne, og et forhandlingsmøte mellom disse blev — efter gjentagne gange at være blit utsat — avholdt den 5. oktober. Utskrift av forhandlingsprotokollen for dette møte vedlægges. Som det vil sees, kunde heller ikke her enighet opnaaes.

Skibsmæglerne hævder, at de ialfald maa ha ret til at anvende timebetaling ved varesorter som ikke er nævnt i tariffen, samt hvor ikke fuldt stuergjæng benyttes, uten at dette menes at være *alle* de tilfælde, hvor timebetaling kan anvendes. I henhold hertil mener de, at vedkommende stuerarbeidere hadde været forpligtet til at fortsætte lastningsarbeidet av kisavbrand i dampskibet „Urda“ paa timebetaling

naar dette forlanges, og at deres negtelse herav saaledes var stridende mot overenskomsten. Og endelig hævder skibsmæglerne, at uanset hvem der har ret i ovennævnte spørsmål er vedkommende stuararbeideres fælles arbeidsstansning i strid med § 2 i den foran nævnte overenskomst angaaende forhandlinger og voldgiftsretter.

Da saavel arbeiderne som arbeidsmandsforbundet har erklært sig uenig med skibsmæglerne i samtlige ovennævnte paastande er saken overlatt til den ærede voldgiftsret, som man tør bede besvare følgende spørsmål:

1. Har Fredrikshalds stuerkontor ret til at forlange, at stuararbeiderne skal utføre lastning og losning efter timebetaling?
 - a) Ved varesorter som ikke er nævnt i tariffen?
 - b) Hvor ikke fuldt stuergjæng benyttes?
2. Hadde stuerkontoret ret til at forlange, at arbeidet med lastningen av kisavbrand i dampskibet „Urda“ den 21. mai d. a. skulde utføres efter timebetaling?
3. Var vedkommende stuararbeideres optræden, uanset om skibsmæglerne har ret eller uret i spørsmål 2, i strid med den mellem organisationerne vedtagne overenskomst angaaende forhandlinger og voldgiftsretter?

*

Idet vi herved tillater os at nedlægge paastand paa, at samtlige disse spørsmål besvares med „ja“, og at arbeidsmandsforbundet paalægges at bære voldgiftsrettens samlede omkostninger, skal vi til nærmere belysning herav faa lov til at anføre:

Ad 1. De i overenskomsten fastsatte lønssatser er væsentlig basert paa akkord, idet der er anført akkordsatser for alle de viktigste varesorter som lastes eller losses i Fredrikshald. Imidlertid er der i overenskomsten efter akkordsatserne tillike fastsat en timebetaling, og det er den samme som ogsaa gjælder for samme slags arbeide i de fleste andre norske havnebyer (Kristiania, Stavanger, Bergen, Trondhjem), hvor timearbeide tildels brukes i meget stor utstrækning. Nu er der enkelte varesorter, som — om end meget sjelden — lastes og losses i Fredrikshald og ekspederes gjennom skibsmæglerne uten at være nævnt i tariffen, og det erkjendes av alle parter, at disse varesorter ogsaa før opprettelsen av den nugjældende overenskomst har været lastet og losset av den faste stuerstok. Dette har saaledes været tilfældet med kisavbrand. Det er likeledes paa det rene, at de i overenskomsten fastsatte akkordsatser kun gjælder naar fuldt stuergjæng benyttes. Men det hænder jo, og det har hendt mange gange før den nuværende overenskomst blev opprettet, at skibsførerne kun utber sig et par stuararbeidere til hjelp ved lastnings- eller lossearbeide sammen med skibsmandskaperne, eller at der av andre grunde ikke er bruk for fuldt stuergjæng. Skibsmæglerne oplyser, at man før nævnte overenskomst opprettelse i begge de nævnte tilfælde, altsaa baade ved varesorter som ikke er nævnt i tariffen, og naar ikke fuldt stuergjæng har været benyttet, vistnok ofte er blit enig med vedkom-

mende stuararbeidere om en særlig akkord for hvert tilfælde, men at ogsaa ofte timebetaling har været anvendt, bl. a. ved lastning av kisavbrand. Stuararbeiderne maatte derfor være forberedt paa at det samme vilde bli tilfælde efter den nye overenskomst, medmindre denne utvetydig avskar adgangen hertil.

Hvordan det imidlertid end forholder sig med tidligere praksis, fremgaar det i ethvert fald klart av bestemmelse i den nye overenskomst og av sakens natur samt av praksis i andre arbeidsforhold, at timearbeide i de nævnte tilfælde maa kunne anvendes.

Det er paa det rene, at skibsmæglerne har at besørge losning og lastning ogsaa av varer som ikke er nævnt i stuararbeidernes akkordtarif og likeledes har at yde hjelp ved losning og lastning, selv om ikke fuldt stuergjæng benyttes. Det vil videre neppe benegtes, at forutsætningen for overenskomsten av 16. mars d. a. er at Fredrikshalds stuerkontor skal besørge *alt* losse- og lastearbeide som formidles gjennom skibsmæglerne i Fredrikshald, altsaa ogsaa arbeide av den ovenfor nævnte art. Men da fremgaar det direkte av overenskomsten, at stuararbeiderne er pliktig til at utføre ogsaa saadant arbeide naar det paalægges dem. Ti ifølge overenskomstens § 5 har stuerkontoret forpligtet sig til fortrinsvis at anvende den tidligere arbeidsstok „*til alt losse- og lastearbeide*“, og paa sin side er da hver arbeider efter overenskomstens § 6 „*pliktig til at ta det arbeide som anvises ham*“.

Spørsmålet blir da kun hvordan arbeiderne i saadanne tilfælde skal betales. Og regelen maa selvfølgelig her som i alle andre arbeidsforhold være den, at hvor intet andet er bestemt er det arbeidsgiveren eller hans repræsentant — i dette tilfælde stuerkontorets bestyrer — som avgjør enten et arbeide skal utføres paa akkord eller timeløn. Dette er desuten en direkte følge av overenskomstens § 4 om, at stuerkontoret „*leder og fordeler alt losse- og lastearbeide*“. Det maa jo forøvrig sies at være det mest nærliggende og naturlige naar det gjælder et arbeide for hvilket ingen akkordsats er fastsat (saaledes ogsaa naar ikke fuldt stuergjæng benyttes), mens der paa den anden side er vedtat en almindelig timelønssats, at lønne efter denne. Selvfølgelig maa i saadanne tilfælde stuerkontorets bestyrer kunne tilby akkord, hvis han finder det ønskelig. Men kan man i saa fald ikke i hvert enkelt tilfælde bli enige om akkordsatsen, maa bestyreren ha ret til at forlange arbeidet utført efter timeløn. I mange tilfælde vil dette simpelthen være den eneste utvei, hvis arbeidet overhodet skal bli utført. Og det er jo ogsaa den i alle arbeidsforhold hævdunde praksis, at hvor ikke enighet oppnaes om en akkordpris (forutsat at den ikke er tariffmæssig fastsat), der kan arbeidsgiveren forlange arbeidet utført efter timeløn. Skulde det ikke gjælde ved stuararbeidet i Fredrikshald, vilde det føre til, at arbeiderne ved at forlange for høie akkordpriser kunde hindre lastning og losning av alle varer som ikke er nævnt i tariffen, et resultat der aldeles ikke stemmer med de ordnede forhold som den nye overenskomst og opprettelsen av stuerkontoret var forutsat at skulle medføre.

Det ovenfor anførte gjælder saavel de under 1 a som de under 1 b nævnte tilfælde, der begge forsaavidt maa stilles i samme klasse.

Ad 2. Har skibsmæglerne ret i, at stuerkontoret kan forlange, at stuerarbejderne skal utføre lastning og losning efter timebetaling ved varesorter som ikke er nævnt i tariffen, saa maa dette ogsaa gjælde lastning av kisavbrand. Der foreligger nemlig aldeles ikke grund til forsaavidt at stille denne varesort i nogen særstilling. Vistnok er ikke lastning og losning av kisavbrand noget særlig behagelig arbeide, idet der utvikles en del støv. Men noget farefuldt arbeide kan det vistnok ikke kaldes. Stuerarbejderne negtet da heller ikke likefrem at utføre arbeidet, men de forlangte akkord. Arbeidet kan da vel ikke være saa forfærdelig sundhetsfarlig som paastaat, idet det jo ikke kan være farligere at arbeide efter timeløn end efter akkord. Og stuerarbejderne har forøvrig været med at laste kisavbrand før den nugjældende overenskomst traadte i kraft og maatte være forberedt paa at dette arbeide ogsaa vilde forekomme i fremtiden.

Det maa derfor være aldeles utvilsomt, at lastning av kisavbrand hører ind under stuerarbejdernes arbeide, og at de altsaa efter overenskomstens § 6 ikke kan negte at utføre det.

Men er det paa det rene, vil det, hvis skibsmæglerne har ret i spørsmålet 1 a, ogsaa dermed være avgjort, at stuerkontoret kan forlange dette arbeide lønnet efter timebetaling. Som tidligere meddelt oplyser forøvrig skibsmæglerne, at lastning av kisavbrand ogsaa før nugjældende overenskomsts ikrafttræden flere gange har været betalt med timeløn.

Ad 3. Hensigten med forhandlings- og voldgiftsoverenskomsten er saavidt mulig at skape arbeidsro saalænge en overenskomst varer. Specielt er den lagt an paa at forebygge pludselige arbeidsstansninger forinden forhandling mellem organisationerne har været forsøkt. Det er derfor i nævnte overenskomst bestemt, at ved konflikt skal organisationerne søke at utjevne tvisten, idet der til det øiemed skal forhandles først mellem parterne, og hvis enighet ikke opnaaes derefter mellem organisationerne. Videre er det bestemt, at ingen arbeidsstansning skal finde sted blandt de til organisationerne hørende medlemmer forinden forhandling har været forsøkt mellem organisationerne.

At den ved dampskibet „Urda“s lastning av kisavbrand den 21. mai d. a. opstaaede tvist om lønningsmaaten er at betragte som en „konflikt“ i overenskomstens forstand, maa være indlysende og vil neppe benegtes. Det er netop særlig saadanne tvister om en overenskomsts forstaaelse som der er tat sigte paa og hvorav der stadig er nogen oppe til forhandling mellem organisationerne. Overensstemmende hermed er da ogsaa de her foreliggende tvistepunkter indbragt for den ærede voldgiftsret.

Spørsmålet blir da kun, om der i nævnte tilfælde kan sies at ha foreligget en „arbeidsstans“ efter forhandlings- og voldgiftsoverenskomstens § 2. Er ogsaa det paa det rene, maa det være klart, at her foreligger et direkte brud paa sidstnævnte overenskomst.

Arbeidsmandsforbundets forhandler søkte under forhandlingsmøtet den 5. oktober at gjøre gjældende, at her ikke forelaa nogen arbeidsstans, men kun en individuel optræden av de enkelte arbeidere, som

ikke rammes av forhandlings- og voldgiftsretsoverenskomstens bestemmelser. Denne paastand maa imidlertid aabenbart være aldeles uriktig.

I det omtvistede tilfælde var forholdet, som tidligere oplyst, at *samtlig* de stuerarbeidere der var sat til vedkommende lastningsarbeide *i fællesskap* fremsatte krav paa at lønnes efter akkord, og da dette ikke indvilgedes stanset de *allesammen* sit arbeide, hvorved skibets kaptein blev henvist til at søke arbeidet utført av skibsmandskapet. Dette kan efter vor mening kun betragtes som en ganske almindelig streik. Ti hertil kræves ikke at der foreligger nogen foreningsbeslutning paa forhaand, eller at der utbetales streikebidrag. I saa fald vilde der jo ikke kunne gives streik av uorganiserte. Og desværre ser man ofte at ogsaa organiserte arbeidere begynder streik uten forutgaaende foreningsbeslutning. Specielt har saadanne pludselige og ikke regulært behandlede streiker været hyppig blandt stuerarbejderne i Fredrikshald. Saaledes blev deres langvarige stuerstreik i vinter (som alle var enige om at betragte som en streik) iverksat uten forutgaaende foreningsbeslutning, og streikebidrag blev først efter lang tids stans utbetalt av arbeidsmandsforbundet.

Selv om man imidlertid ikke vil betegne vedkommende stuerarbeideres optræden den 21. mai d. a. som en streik, maa den ialfald betragtes som en *arbeidsstans* efter forhandlings- og voldgiftsoverenskomstens § 2. Det maa utvilsomt ha været hensigten med dette uttrykk, der jo direkte kun peker paa det faktiske, at et arbeide er stanset, at ramme ogsaa forhold av den her omhandlede art. Det vilde jo være meningsløst, at man skulde ville sikre sig mot arbeidsnedleggelse som er regulært drøftet og besluttet i foreningsmøter, og hvortil vedkommende hovedorganisations samtykke paa forhaand er indhentet, — altsaa hvor man i selve sakens behandling i nogen grad burde ha kauteler mot en altfor ubesindig optræden —, men ikke mot saadanne paa stedet besluttede, uoverveiede, pludselige arbeidsnedleggelse, som en del krigslystne organiserte arbeidere blev enige om at iverksætte for at fremtvinge et eller andet. Skulde forhandlings- og voldgiftsoverenskomstens § 2 være saaledes at forstaa, kunde den jo altid med største lethet omgaaes ved at man gik mere irregulært frem end almindelig, og den hele bestemmelse vilde selvfølgelig ingenting være værd.

*

Med hensyn til omkostningerne ved nærværende voldgiftsretssak har vi nedlagt paastand paa at de i sin helhet paalægges arbeidsmandsforbundet. Efter vor mening har stuerarbejderne i denne sak optraadt i høi grad uriktig, hvilket arbeidsmandsforbundet burde ha indset og selv hævdet disiplinen inden sine rækker, uten at det skulde være nødvendig at kræve nogen voldgiftsret nedsat i sakens anledning. Vi mener de foreliggende tvistespoersmaal er saa utvilsomme og burde ligge saa aapne i dagen for folk som til stadighet har med arbeiderforhold og arbeidsoverenskomsters fortolkning at gjøre, at forbundets styre i høi grad maa dadles for sin negative holdning. Og under de forhold vilde det være uretfærdig om arbeidsgiverne i denne sak, efter

først at være utsat for en kontraktstridig arbeidsstans, skulde paalægges at betale nogen del av voldgiftsrettens omkostninger.

Fremstilling fra Norsk arbeidsmandsforbund

til voldgiftsretten angaaende den mellem skibsmæglerne og stuerarbeiderne i Fredrikshald opstaaede tvist.

I tilsvaret til den av Norsk arbeidsgiverforening avgivne fremstilling skal vi herved meddele følgende faktiske opplysninger om det som fandt sted ved dampskibet „Urda“s lastning med kisavbrand den 21. mai d. a.

Skibet hadde allerede ved middagstider den 20. mai begyndt indlastningen av kisavbrand med eget mannskap. Om aftenen samme dag blev 4 av arbeiderne, som da stod for tur til første sjau, tilsagt at møte op dagen efter og overta indlastningen paa nævnte skib. 2 mand skulde møte kl. 6 og 2 kl. 8 om morgenen. Det var stuerkontorets bestyrer, Brevik, som gav denne ordre. Arbeiderne spurte ham da hvordan akkord de skulde ha paa dette arbeide, hvortil han svarte, at det vilde bli timeløn efter tariffen. Dette fandt arbeiderne urimelig og fremholdt, at det var meningsløst at staa i saadant arbeide for 45 øre timen, og at der altid tidligere naar foreningens folk hadde utført saadant arbeide hadde været akkord.

Bestyreren svarte hertil, at han handlet efter ordre, og at det fik bli en sak de fik forhandle med mæglerne om. Senere fandt der en konferanse sted inde paa mægler Hannestads kontor, hvor Hannestad, Brevik og fagforeningens formand, Nicolaysen, var tilstede. Efter nogen diskussion gik sidstnevnte med paa at arbeidet denne gang fik bli at utføre paa timeløn, og at spørsmålet om hvorvidt dette var stemmende med overenskomsten og forutsættningerne for samme fik avgjøres ved forhandling eller voldgift.

Denne avgjørelse blev derefter de tilsagte arbeidere meddelt, og dagen efter møtte disse ombord i skibet til fastsat tid.

Der er saaledes ikke, som vor ærede motpart søker at gi det skin av, tale om nogen negtelse fra de tilsagte arbeideres side. At arbeiderne forlangte akkord, i likhet med hvad de tidligere hadde været vant til, og at de gjorde indvendinger mot at arbeide for timeløn, er vel ikke ensbetydende med at negte. Naar endvidere foreningens formand optraadte paa deres vegne og søkte at hævde de samme synsmaater som arbeiderne og endelig fik istand en midlertidig ordning av tvisten, beviser dette tvertimot, at der fra arbeidernes side fra begyndelsen av har været handlet i fuld overensstemmelse med overenskomstens § 6.

Grunden til at arbeiderne ut paa formiddagen atter gik land, forklarer disse paa følgende maate: Winchen ved storluken negtet at funksjonere tilfredsstillende, det gik rykvis med heisningen av tønderne, og ret som det var sænkedes disse for tidlig og slog mot lukekarmen, saa den løse, lette aske føk som en taake omkring arbeiderne. Da grunden til dette uheldige forhold var, at der var sat for litet damp paa winchen, henvendte en av arbeiderne, Vilhelm Møller, sig til

skibets styrmand og anmodet om at faa mere damp, da det var livsfarlig baade for dem som stod i lægteren og for dem paa dækket at arbeide med en winch som ikke orket tønderne. Hertil svarte styrmanden overlegent: „Du har vel betaling for at staa der“. Møller svarte da, at han ganske vist hadde betaling for at arbeide, men ikke for at sluke kisasken, hvortil styrmanden i en overlegen og bydende tone sa, at de kunde gaa iland med sig.

Dette lot arbeiderne sig ikke si to gange, men gik øieblikkelig forut til de 2 mænd som var beskjæftiget i forluken og meddelte dem styrmandens uttalelser. Arbeidet her var allerede stoppet, da den ene av arbeiderne hadde faat øinene fulde av kisavbrand, saa han ikke kunde se, og desuten blødde næseblod.

Samtlige arbeidere gik nu iland og henvendte sig øieblikkelig til stuerkontorets bestyrer, der ved det tidspunkt samtalte med foreningens formand, Nicolaysen. De sa til ham, at de ikke længere vilde utføre dette farlige arbeide, naar de ovenikjøpet skulde faa ukvemsord av styrmanden. Hertil svarte bestyreren, at det ikke var noget at gjøre med det, og at han ikke vilde tvinge nogen til at gaa ombord.

Der blev ikke, som av vor motpart fremholdt, gjort noget tilbud fra arbeidernes side om at gaa ombord igjen ifald de fik akkord, og der blev heller ikke fra bestyrerens side gjort noget forsøk paa at faa arbeiderne til at gjenopta arbeidet.

Bestyreren gik kun ombord og talte med styrmanden, og straks efter begyndte skibets mannskap selv at indta lasten.

Der ser saaledes ut som om baade arbeiderne og stuerkontorets bestyrer fra første stund av har været av den opfatning, at her ikke forelaa nogen konflikt i overenskomstens forstand, og der blev som følge herav heller ikke fra stuerkontorets side gjort nogen henvendelse til arbeidernes tillidsmænd for at faa utjevnet tvisten, saadan som overenskomsten angaaende forhandlinger og voldgift, dens § 1, foreskriver. Man har øiensynlig paa begge sider oppfattet det hele som en rent individuell affære, hvad den ogsaa bevislig var.

Det spørsmål som man fra først av var enig om at henskyte til voldgiftsrettens avgjørelse, og som vi nu maa forlange besvart, er:

Har mæglerne ret til at forlange et arbeide utført for den i overenskomsten fastsatte timeløn, naar dette arbeide tidligere har været utført paa akkord, eller ogsaa for en betydelig høiere timeløn?

Til belysning av dette spørsmål skal vi meddele, at lastning med — eller behandling av kisavbrand — er et meget skadelig arbeide, som enhver helst vil undgaa. Den tørre kobberholdige aske har let for ved det første vindpust eller bevægelse at fyke op og bevirker en heftig irritation av huden og især øinene og aandedrætsorganerne, foruten at den i høi grad virker ødelæggende paa klær og skotøi. Dette arbeide er derfor overalt, hvor det nødvendigvis maa utføres, bedre betalt end andet almindelig dagarbeide. Paa mange steder har arbeiderne avløsning, saa de for eksempel arbeider en 1/2 time og er fri 1/2 time.

I Fredrikshald har dette arbeide først forekommet i de 2 sidste aar, efter at den derværende cellulosefabrik sattes i gang. Det har hovedsagelig været smaa svenske dampskibe som har indtat denne last, og disse har som regel lastet med eget mandskap.

I tilfælde nogen større skibe har indtat denne last har der været betalt en akkordpris av 13 til 15 øre pr. ton. Saavidt erindres har det kun forekommet 2 gange tidligere at foreningens medlemmer har utført dette arbeide, og har de da hat ovennævnte priser for henholdsvis første og anden gang. I andre tilfælde har det været utenforstaaende arbeidere, som skibskapteinerne selv har skaffet sig, som har utført arbeidet, og er disse i almindelighet blit betalt med fra 60 til 80 øre pr. time.

Dette at arbeidet sjelden forekommer og varer ganske kort tid, er vel grunden til at ingen av parterne omtalte denne varesort under tarifforhandlingerne i vinter. Den var jo heller ikke opført paa den gamle tarif, og man har selvfølgelig gaat ut fra at forholdet vilde bli som før.

I henhold til foranstaaende maa vi derfor anmode om, at det av os opstillede spørsmål besvares med nei, samt at akkorden fastsættes til hvad der tidligere gjennemsnitlig er betalt.

Naar vor motpart har benyttet episoden ombord i „Urda“ til at reise en del paastande som ikke kan sees at ha nogensomhelst støtte i overenskomsten, saa maa vi, for at klargjøre vort standpunkt til de i den anledning opstillede spørsmål, faa gi en kort fremstilling av hvad der blev fremholdt under forhandlingerne om den nuværende overenskomst.

Det forholder sig rigtig som i motpartens fremstilling indledningsvis er fremholdt, at mæglernes hensigt med opsigelsen av den gamle overenskomst var at faa en sterkere ledelse av og bedre orden under arbeidet. Det blev gjentagne gange hævdet, at det alene var grunden til opsigelsen, at det ikke paa nogen maate var mæglernes hensigt at redusere arbeidspriserne mere end høist nødvendig til bestridelse av utgifterne ved det nye stuerkontor. Der var heller ikke tale om at forlate akkordsystemet for at gaa over til dagløn. Man var enig om at indskrænke daglønsarbeide til det mindst mulige, og der blev paa forespørsel fra en av arbeidsgiverforeningens forhandlere, om i hvilke tilfælde daglønsarbeide anvendtes, svaret, at det kun var i tilfælde, at der ombord i et skib trængtes en enkelt mand, for eksempel til at kjøre winchen, eller naar der forinden lastningen begyndte maatte foretages en oprydning eller lempning av anden last ombord i skibene. Det var i overvær av repræsentanter for begge parter at disse uttalelser fremkom. Naar mæglerne allikevel ønsket at faa ind i tariffen en bestemmelse om en bestemt timelønssats, saa var det for at forebygge at der herefter som ofte tidligere skulde opstaa tvist om timelønnens størrelse.

At det under forhandlingerne ikke var mæglernes hensigt i fremtiden at anvende timeløn i nogen større utstrækning end før vil ogsaa fremgaa av følgende:

I et av Norsk arbeidsgiverforening den 19. februar 1910 utarbeidet forslag til overenskomst var indtat følgende passus:

„Naar timebetaling anvendes *istedetfor akkord* fastsættes denne til 45 øre pr. dagtime og 65 øre pr. nattime.“ O. s. v.

Under behandlingen av dette forslag, hvor begge parter var tilstede, enedes man imidlertid straks om at stryke ordene: „*istedetfor akkord*“, da det ikke var hensigten at benytte timebetaling, hvor akkord kunde anvendes.

Naar spørsmålet saaledes har været oppe under forhandlingerne om overenskomsten, og man allikevel er blit enig om at gi bestemmelsen følgende form: *Naar timebetaling anvendes betales* o. s. v., saa fremgaa herav tydelig at begge parter har været paa det rene med at timebetalingen skulde anvendes paa samme maate og i samme utstrækning som før, men at man nu skulde faa fastsat en bestemt lønsats for saadant arbeide.

Naar derfor mæglerne nu vil lægge den betydning i bestemmelsen, at de skal kunne anvende timebetaling ved alt arbeide som ikke er nævnt i tariffen, og endogsaa for timeløn kunne faa losset og lastet varer, for hvilke tariffen bestemmer akkord, naar ikke fuld stuergjæng anvendes, saa forekommer det os at være en ren tilsnikelse.

Vi er selvfølgelig klar over, at i de tilfælde der forekommer *nye* varesorter, saa ingen av parterne kan danne sig nogen mening om hvor stor akkordprisen bør være, eller at de ikke blir enige om en saadan, maa arbeidet fra først av utføres for timeløn, indtil man har faat nogen erfaring for hvad der med rimelighet bør betales i akkord; men at der for varesorter som tidligere har været losset eller lastet paa akkord herefter skal betales timeløn, fordi de ikke er nævnt i tariffen, finder vi at være stridende mot alle forutsetninger for overenskomsten. Det er nemlig en almindelig regel som befølges overalt, at de arbeidspriser som ved revision av en tarif ikke nævnes, forblir uforandret saalænge overenskomsten varer, og vi kan ikke tænke os muligheten av at Norsk arbeidsgiverforening skulde ville gi nogen av sine medlemmer medhold, naar de i overenskomstperioden vil redusere arbeidslønnen. Men at gaa over fra akkord til timeløn i et saadant arbeide er ensbetydende med lønsreduktion. Der blev ved opprettelsen av den nuværende overenskomst foretat ganske betydelige lønsreduktioner for arbeiderne, og naar disse er gaat med herpaa, saa tænkte de sig ikke muligheten av, at der i kraft av en — muligens noget uklar formet bestemmelse — skulde gives mæglerne adgang til yderligere lønsreduktioner.

Det som her er fremholdt mot at mæglerne skal kunne betale timeløn *istedetfor* akkord, naar det er varesorter som ikke er nævnt i tariffen, men som før er utført paa akkord, gjælder ogsaa det andet krav fra mæglernes side, der gaar ut paa, at der skal kunne betales timeløn, naar der ikke er fuld stuergjæng. Skal mæglerne faa medhold i dette helt nye forlangende, som er fremsat efter at overenskomsten er opprettet, saa vil overenskomsten liten eller ingen betydning ha for arbeiderne. Det vil da ligge fuldstændig i mæglernes haand at

gjøre hele akkordtariffen illusorisk, idet de blot kan træffe en avtale med skibsførerne om, at disse holder en eller et par mand av mandskapet i lastnings- eller losningsarbeidet for derved at faa frie hænder til at vælge mellem akkord og dagløn eftersom det passer.

Det kan her oplyses, at der til en fuld stuergjæng almindelig regnes 6 mand. Det har ofte hændt, at skibsføreren betinger sig, at en eller flere av hans mandskap faar delta i losnings- eller lastningsarbeide, hvilket stuerarbeiderne heller ikke har motsat sig, og dette har ikke tidligere skapt vanskeligheter, idet akkordprisen i saadanne tilfælde er blit avpasset derefter.

Vi kan heller ikke indse, at der nu skulde være behov for at indføre den av skibsmæglerne forlangte forandring. Det kan ikke medføre nogensomhelst vanskelighet hverken for mæglerne, arbeiderne eller skibsførerne at praktisere akkordsystemet, selv om en del av skibsmandskapet deltar i arbeidet. Sætter man for eksempel, at der i en gjæng deltar 3 av stuerarbeiderne og 3 av skibets folk, saa blir jo den i tariffen fastsatte akkordpris at fordele paa skibet og stuerarbeiderne med en halvpart til hver. Med andre ord: Skibet indkasserer en mandspart for hver av skibsmandskapet som deltar i arbeidet.

Dette vil jo være fuldt ut retfærdig til alle sider, forutsat at de skibsmandskaper der deltar i losnings- eller lastningsarbeide er voksne, fuldt arbeidsføre folk, der forsvarer sit arbeide i samme utstrækning som stuerarbeiderne.

Vi skal ikke her indlate os paa nogen polemik med motparten i anledning de beskyldninger som rettes mot stuerarbeiderne for kontraktsstridig optræden o. s. v. Der kunde vistnok gjøres gjengjæld, da der er adskillig at klandre dem for som her er arbeidsgivere; men det har intet med denne sak at bestille. Vi skal heller ikke indlate os paa nogen diskussion om hvem der i dette tilfælde bør bære utgifterne ved voldgiftsretten. Det overlater vi nu som ved tidligere leiligheter trøstig til voldgiftsretten at bestemme.

Et faktum vil vi dog paapeke, nemlig at der fra vor side er gjort tilbud om at søke denne sak ordnet i mindelighet uten utgifter for nogen part, idet vor formand, Rich. Hansen, under forhandlingsmøtet den 5. oktober d. a. foreslog, at parterne skulde komme sammen til forhandling om hvilke arbeider der vilde bli at utføre efter timeløn, siden dette ikke er spesifisert i overenskomsten.

Naar motparten negtet dette var det antagelig i haab om, at de ved en voldgiftsret skulde bli tilkjendt en ret som de ifølge overenskomsten ikke har, og som de under forhandlingerne før overenskomstens opprettelse ikke med et ord gjorde krav paa.

Naar der til forsvar for mæglerens paastand paaberopes bestemmelsen i overenskomstens § 4: „Fredrikshalds stuerkontor leder og fordeler alt losse- og lastearbeide“, maa vi gjøre opmerksom paa, at denne bestemmelse, som findes i de allerfleste overenskomster her til lands, aldrig har været utlagt paa den maate, at den skulde hjemle arbeidsgiveren ret til at bestemme en anden lønningsmaate end den som er fastsat i tariffen. Hvad § 4 tilsigter er jo kun at kontoret skal ha ledelsen av arbeidet. Hadde det været hensigten, at kontoret

ogsaa skulde hat retten til alene at bestemme hvad enten et arbeide skulde utføres paa akkord eller dagløn, saa burde jo dette faat sit uttrykk i bestemmelsen. Som sagt, det er første gang vi har set denne bestemmelse fortolket paa den maate som av vor motpart ved dette tilfælde.

I henhold til hvad foran er anført maa vi nedlægge paastand om, at samtlige de av vor motpart samt det av os opstillede spørsmål besvares med „nei“.

*

Mandag den 7. november 1910 traadte voldgiftsretten i sak mellem skibsmæglerne og stuerarbeiderne i Fredrikshald sammen.

For Norsk arbeidsmandsforbund møtte:

Bernhard Eriksen, Reinhard Olsen, H. E. Engebretsen.

For Norsk arbeidsgiverforening møtte:

Disponent Cæsar Bang, dampskibsekspeditor Axel J. Amundsen, ingeniør Harald Bakke.

Efter endel diskussion enedes man om til opmand at vælge hr. høiesteretsadvokat Stang-Lund.

Ved telefonhenvendelse til advokaten erklærte denne at kunne overta hvervet, og blev næste møte berammet til torsdag den 10. kl. 5 efterm.

Harald Bakke. B. Eriksen. Reinh. Olsen.

H. E. Engebretsen. Axel J. Amundsen.

Lørdag den 12. november 1910 sammentraadte voldgiftsretten i ovennævnte sak.

De ovennævnte medlemmer var tilstede med undtagelse av dampskibsekspeditor Axel J. Amundsen, som var sykmeldt. Istedetfor ham møtte boktrykker A. Grøndahl, som i anledningen var blit valgt av Norsk arbeidsgiverforening. Arbeidsmandsforbundet hadde erklæret, at det intet hadde at erindre mot det saaledes foretagne suppleringsvalg.

Som rettens formand var advokat Fr. Stang-Lund tilstede.

Der foretoges partsforhandling og vidneavhørelse vedkommende spørsmål 1 a og b og spørsmål 2 til voldgiftsretten.

Møtet varte fra kl. 9¹/₂ til henimot 4, da forhandlingerne utsattes til mandag den 14. kl. 12.

Som representant for arbeidsgiverforeningen møtte overretsakfører Paus og for arbeidsmandsforbundet forretningsfører Rich. Hansen.

Skibsmæglerne Rød og Hannestad var tilstede.

Mandag den 14. november 1910 fortsattes forhandlingerne. Reinhard Olsen møtte ikke, da det tog hvormed han ventes er forsinket. Parterne og deres representanter tilstede.

Norsk arbeidsgiverforenings representant erklærte, at de faktiske opplysninger, hvorpaa forbundet nu grundet sin paastand vedkommende det stillede spørsmål 3, ikke tidligere hadde været arbeidsgiverforeningen bekjendt. For at skaffe de paaberopte forhold belyst vilde det

være nødvendig at indhente forklaringer, særlig fra styrmanden og kapteinen paa dampskibet „Urda“, noget man hadde forsøkt, men hittil forgjæves. Under disse omstændigheter er arbeidsgiverforeningen villig til at frafalde besvarelsen av spørsmål 3 for nærværende, idet man forbeholder sig i nyt møte av nærværende voldgiftsret at fremme saken ogsaa for spørsmål 3's vedkommende, forsaavidt og saasandt de nævnte forklaringer kan tilveiebringes.

Rich. Hansen fandt ikke nogen grund til at motsætte sig sakens utsættelse til arbeidsgiverforeningen fik indhentet nærmere opplysninger, idet forbundet paa sin side ogsaa forbeholdt sig det samme, dog med det uttrykkelige forbehold, at saken, om den senere gjenoptages, blir at behandle av samme mænd som nu sitter i voldgiftsretten.

Reinhard Olsen kom tilstede i møtet. Man gjenoptok for enkelte punkter forhandling om spørsmål 1 a og 1 b.

Møtet varte fra kl. 12—6 med en times avbrytelse. Man diskuterte kjendelsen, og formanden bemyndigedes til at gjøre utkast til den.

Tirsdag den 15. november fortsattes møtet.
Formanden fremla utkast til kjendelse.
Efter drøftelse avsagdes saadan

Kjendelse:

Der er av Norsk arbeidsgiverforening forelagt voldgiftsretten følgende spørsmål:

1. Har Fredrikshalds stuerkontor ret til at forlange, at stuerarbeiderne skal utføre losning og lastning efter timebetaling,
 - a) ved varesorter som ikke er nævnt i tariffen?
 - b) Hvor ikke fuld stuergjæng benyttes?
2. Hadde stuerkontoret ret til at forlange, at arbeidet med lastning av kisavbrand i dampskibet „Urda“ den 21. mai d. a. skulde utføres efter timebetaling?

I forbindelse med disse spørsmål har arbeidsmandsforbundet stillet følgende spørsmål til voldgiftsretten:

Har mæglerne ret til at forlange et arbeide utført for den i overenskomsten fastsatte timeløn, naar dette arbeide tidligere har været utført paa akkord eller ogsaa for en betydelig høiere timeløn?

Voldgiftsretten skal først behandle spørsmål 1 a.

Den mellem Fredrikshalds stuerkontor og Fredrikshalds losse- og lasteforening fra mars iaar gjældende overenskomst foreskriver i sin almindelige bestemmelse § 6, at enhver arbeider som tilhører foreningen er pliktig til at ta det arbeide som anvises ham.

For at denne bestemmelse skal kunne praktiseres er det selvfølgelig en nødvendighet, at der foreligger bindende avtale mellem parterne om arbeidernes lønning for de forskjellige slags arbeider som kan bli paalagt dem. Om arbeidslønnen indeholder overenskomstens § 1 en række bestemmelser. Blandt disse findes ogsaa en tarif for losning og lastning paa akkord av dampskibe og seilskibe. Ved siden herav fastsettes timebetaling for de tilfælder hvor saadan anvendes.

Det er paa det rene mellem parterne, at for de varesorters vedkommende som findes i akkordtariffen har arbeiderne ret til at vægre sig mot at ta timebetaling.

Paa den anden side hævder kontoret, at hvor det gjælder varesorter som ikke er nævnt i overenskomstens akkordtarif, maa kontoret, hvis det ikke i det enkelte tilfælde træffes anden avtale, ha ret til at kræve arbeidet utført for den i overenskomsten fastsatte timebetaling, da man ellers vilde staa uten nogen lønsregel i overenskomsten for arbeider som man er enige om, at foreningens medlemmer pligter at utføre.

Arbeiderne er enig heri, forsaavidt angaar nye varesorter som ikke tidligere har været losset og lastet paa akkord, og hvor man derfor ikke har nogen tidligere praksis at holde sig til.

Derimot hævder de, at de har krav paa at faa akkordbetaling ikke alene for de varesorter som omfattes av overenskomstens tarif, men ogsaa for varesorter, hvor der for overenskomsten av 1910 praktisertes akkordbetaling, idet da den tidligere akkordbetaling fremdeles skulde være den gjældende.

Rigtigheten av denne opfatning er blit bestemt bestridt fra kontorets side, og det er denne tvist som søkes løst ved det under 1 a rettede spørsmål.

Voldgiftsrettens flertal finder at maatte besvare det stillede spørsmål bekræftende, idet man maa gi kontoret medhold i, at det efter overenskomsten kan kræve losning og lastning av varesorter som ikke er nævnt i akkordtariffen utført av foreningens medlemmer efter timebetaling.

Lønsavtalen efter overenskomsten nævner en række tilfælder, i hvilke der skal opgjøres efter akkordbetaling, og nævner ved siden herav kun timebetaling. Skulde arbeiderne ha krav paa opgjør efter akkordsatser ogsaa i andre tilfælder end de som nævnes i overenskomsten, vilde denne lønsavtale ikke være fuldstændig eller uttømmende i sit indhold, men det maa ha formodningen for sig, at det har været hensigten at lønsavtalen skulde være uttømmeude i en overenskomst som tilpligter arbeiderne at utføre losse- og lastearbeide av enhver slags.

Det kan vistnok tænkes tilfælde, hvor parterne ved opprettelsen av overenskomst maa antages at henholde sig til tidligere praksis eller tidligere avtale for de satsers vedkommende som ikke uttrykkelig nævnes i overenskomsten.

Men hvor overenskomstens lønsavtale har til hensigt at være uttømmende, kan man ikke uten videre supplere den med en henvisning til praksis eller tidligere avtale, med mindre det godtgjøres, at det, uanset indholdet, i virkeligheten har været parternes fælles mening, at tidligere praksis i enkelte tilfælde skulde opretholdes.

I nærværende tilfælde har der været en tidligere avtale mellem skibsmæglerne og arbeidernes forening, hvori der var indtat bestemmelse om akkordbetaling for en række varesorter, men hvor der derimot ikke fandtes nogen avtale om timebetaling, saaledes at arbeiderne for de varesorters vedkommende som ikke omfattes av den ældre akkordtarif med hensyn til lønskrav stod aldeles frit.

Saaledes er ikke forholdet efter den nye overenskomst, idet denne ved siden av akkordtariffen har bestemmelse om timebetaling, som man maa gaa ut fra skal gjælde, hvor ikke akkordbetalingen kommer til anvendelse. Det sees ogsaa, at dette bestyrkes derved, at den nye overenskomst for akkordbetalingens vedkommende ikke blot gjentar den tidligere overenskomsts varesorter, men ogsaa optar andre varesorter, saaledes at man derav maa dra den slutning, at man ved overenskomstens istandbringelse har drøftet, hvilke varesorter man skulde ta ind under akkordtariffen.

Det er fra arbeidernes side gjort gjældende, at hensigten med den nye overenskomst ikke var at redusere lønningerne for arbeiderne videre end dækkelsen av kontorets utgifter nødvendiggjorde, men at der allikevel vilde kunne indtræde reduktion i arbeidernes løn, hvis man nu skulde gjennomføre timebetaling i tilfælde hvor arbeiderne før hadde faat akkordbetaling eller høiere timebetaling end den nu bestemte.

Dette kan i sig selv være riktig nok, men det viser sig i tilfælde kun, at man i den nye overenskomst burde ha optat en eller anden varesort som nu ikke findes der, men det kan ikke tjene som grundlag for en ændret fortolkning av overenskomstens indhold.

Endelig er det gjort gjældende, at der fra arbeidernes side ved forhandlingerne om overenskomsten uttrykkelig er gjort opmerksom paa, at timebetalingen ikke skulde gjælde i alle tilfælde som ikke indgik under overenskomstens akkordtarif, men kun i enkelte spesielt nævnte tilfælde.

Rigtigheten herav er fra den anden side bestemt bestridt, og rettens flertal kan ikke anse det godtgjort, at der under forhandlingerne er blit enighet mellem parterne om nogen saadan innskærnkning i de tilfælde, hvor timebetaling skulde kunne anvendes.

Et mindretal inden retten, d'hr. Engebretsen, Olsen og Eriksen, stemmer for, at spørsmål 1 a besvares benegtende og henholder sig i saa henseende i det væsentlige til den fremstilling som er git i saken fra Norsk arbeidsmandsforbunds side.

Som følge av rettens besvarelse av spørsmål 1 a blir ogsaa spørsmål 2 og det av arbeidsmandsforbundet stillede spørsmål at besvare bekræftende, mens mindretallet efter sit standpunkt besvarer disse spørsmål benegtende.

Retten skal dernæst behandle spørsmål 1 b.

Som det fremgaar av, hvad der ovenfor er sagt, er det paa det rene, at arbeiderne har krav paa at faa opgjort efter akkordløn for de varesorter som nævnes i overenskomstens tarif. Fra kontorets side hævdes det imidlertid, at dette kun skal gjælde i de tilfælde, hvor kontoret har overtat stuingen paa sit ansvar (fuldt stuergjæng), men uten hensyn til om der til stuergjængen benyttes utelukkende foreningsmedlemmer eller tillike andre folk, f. eks. skibets folk.

I de tilfælder, hvor kontoret har overtat stuingen, erkjender dette saaledes, at det skal opgjøre med foreningens medlemmer efter akkordsetserne, selv om folk utenfor foreningen har deltatt i stuingen.

Derimot hævder kontoret, at i de tilfælde hvor det ikke har overtatt stuingen paa eget ansvar, men kun har avgitt enkelte arbeidere til

stuing, som foregaar paa andres (skibets) ansvar, skal akkordtariffen ikke kunne gjøres gjældende.

Voldgiftsretten skal bemerke, at det av parternes fremstilling fremgaar, at stuing kan foregaa med mandskap dels av foreningens medlemmer og dels av utenforstaaende (skibsmandskap), enten stuingen er overtatt av kontoret eller ikke. Det synes da i sig selv litet rimelig, at arbeidernes krav paa at faa opgjort efter akkordsetserne skulde være avhengig av hvem der forestaar stuingen, kontoret eller skibet.

Med en saadan skjelning vilde der kunne fremkomme det urimelige resultat, at arbeiderne for lastning og losning av den samme varesort fik mindre betaling naar stuing forestodes av skibet end naar den blev forestaatt av foreningen. Det vilde derfor ikke være opfordring til at godta denne skjelning, medmindre den tydelig fremgik av kontraktens eget indhold. Retten kan ikke finde at saa er tilfældet og mener derfor, at de arbeidere, som blev avgitt til stuing av varesorter som omfattes av overenskomstens akkordtarif, maa faa opgjøre efter denne, uanset hvem der forestaar stuingen.

Den enkeltmand tilkommende del blir som følge herav at bestemme proportionalt efter antallet av dem der har deltatt i stuingen. Forutsetningen herav er selvfølgelig, at de fremmede folk der deltar i stuingen er voksne folk og staar ved arbeidet i samme tid som foreningens folk. Dette vil like meget gjælde, enten det er kontoret eller nogen anden som forestaar stuingen.

Det vil, naar kontoret kun avgir enkelte mand til stuing paa fremmed ansvar, selvfølgelig ikke være noget til hinder for at kontoret søker at opnaa yderligere fordele for foreningens medlemmer, hvis disse maa antages at være dygtigere arbeidere end dem der deltar fra andet hold; men forsaavidt ingen saadan særavtale foreligger, maa efter rettens mening i saadanne tilfælde den proportionale deling komme til anvendelse.

Skulde skibets vedkommende kun ville ha assistanse av folk fra foreningen for timebetaling, maa kontoret meddele at saa ikke kan ske, hvis stuingen gjælder varesorter som indgaar under overenskomstens akkordtarif.

Retten vil saaledes besvare spørsmål 1 b benegtende.

Grøndahl finder, at spørsmålet maa besvares med ja. Efter hans mening maa det ansees godtgjort, at de i tariffen fastsatte akkordpriser er beregnet under forutsetning av fuldt gjæng, de indbefatter i sig en mands part til formanden. Naar fuldt gjæng ikke er anvendt, forekommer det ham derfor mest naturlig at anvende den anden i tariffen fastsatte lønningsmaate, timelønnen. Selvfølgelig vil det ikke utelukke, at stuerkontoret ogsaa ved ikke fuldt gjæng kan tilbyde akkord, men *retten* til at forlange arbeidet utført efter timebetaling mener han det har.

Der staar intet i tariffen om, *naar* timebetaling skal anvendes, og det er da naturlig at kontoret kan anvende timebetaling der hvor det ansees praktisk og hvor anden lønningsmaate ikke uttrykkelig er fastsat. Det er ogsaa stemmende med praksis i andre brancher.

Kjendelse.

De av arbeidsgiverforeningen stillede spørsmål 1 a og 2 samt de av arbeidsmandsforbundet stillede spørsmål besvares med *ja*, det av arbeidsgiverforeningen stillede spørsmål 1 b besvares med *nei*.

Salæret for voldgiftsrettens opmand bestemmes til 180 kroner, for hver av de øvrige rettens medlemmer til 120 kroner. Reinhard Olsen erholder derhos for skyss og diætutgifter 40 kroner.

Hver av parterne betaler halvdelen av disse.

